

હેમચન્દ્રાચાર્ય ઉત્તર ગુજરાત યુનિવર્સિટી, પાટણ

૧૧ જુલાઈ, ૨૦૧૬ ના રોજની મીટિંગમાં સુધારેલ બે વર્ષીય બી.એડ.
અભ્યાસક્રમ

નોંધ : લાલ રંગથી લખેલ અભ્યાસક્રમના મુદ્દા દૂર કરેલ છે જ્યારે વાદળી
રંગથી લખાયેલ અભ્યાસક્રમના મુદ્દા ઉમેરેલ છે.

EDUCATIONAL RULES AND GUIDELINES

B.Ed. Programme

Objectives:

The main objective of this programme is to prepare teachers for Upper Primary (Classes VI-VIII), Secondary (Classes IX-X) & Higher Secondary (Classes XI-XII) schools.

The B.Ed. programme enables student teacher to-

- Acquire competence to teach subjects of his/her specialization on the basis of accepted principles of learning and teaching in the context of NCF 2005 and NCFTE 2009.
- Develop skills, understanding, interests and attitude which enable him/her to foster all-round growth and development of the children under his/her care.
- Develop skills in identifying, selecting, innovating and organizing learning experiences for teaching the required subjects.
- Develop understanding of psychological principles of 'growth and development', 'individual differences and similarities' and 'cognitive and affective learning'.
- Develop skills in guiding and counseling the children in solving their personal as well as academic problems.
- Understand the role of the home, the peer group and the community in shaping the personality of the child and help to develop an amicable home-school relationship for mutual benefit.
- Understand the role of school and community in changing society.
- Understand the administrative structure of school education in Gujarat State.
- Contribute to fill up the gap between theory and practice by dovetailing both appropriately.
- Acquire interactive processes of group reflection, critical thinking and concept formation.
- Understand the nature, purpose, influencing factors and problems of various levels of education in the context of diverse socio-cultural - political & Multilingual Indian Society and resolve them.
- Plan and organize classroom instruction through learner centered techniques for inclusive education.
- Conduct Pedagogical content analysis in subject areas and use it for facilitating learning in the classroom.
- Effective utilization of Information Communication Technology resources, on-line as well as off line for day-to-day classroom teaching, remedial instruction and providing challenging learning to the gifted.

- Develop critical understanding of ICT in Education.
- Become self-regulated learner; develop professional commitment and work as responsible professional.
- Cultivate reflective teaching practices and interface with societal resources.

Edu. R-1:Admission

- (a) **Eligibility:** Candidates with at least 50% Marks either in Bachelor Degree and /or in Master Degree in Science/ Social Sciences/ Humanities, Bachelor in Engineering or Technology with specialization in Science and Mathematics with 55% Marks or any other Qualification equivalent thereto, are eligible for admission to the programme.
- (b) Eligibility criteria for admission to B.Ed. programme in Hemchandracharya North Gujarat University will be according to the qualifications and norms laid down by NCTE/ UGC / Hemchandracharya North Gujarat University / Government of Gujarat from time to time.
- (c) **Reservation:** Reservation of seats for SC/ST/OBC and Handicapped will be as per existing Gujarat Govt. /Central Govt. /University rules.
- (d) **Procedure:** Admission shall be made on merit. The merit will be considered on the basis of marks obtained in the qualifying Examination and / or in the entrance examination or any other selection process as per policy of the State Government/ and the University.

Edu. R-2:Duration and Working Days

B.Ed. Programme is a **full time course** and consists of four semesters as shown in table-I to VI.

- (a) **Duration:** The B.Ed. Programme shall be of a duration of Two Academic Years, which can be completed in a Maximum of Three Years from the date of the admission to the programme.
- (b) **Working Days:** There shall be at least **Two Hundred Working Days each year** exclusive of the period of examination and admission. Institution shall work for a minimum of **thirty six hours a week**, during which physical presence in the institution of all the teachers and student teachers is necessary to ensure their availability for advice, guidance, dialogue and consultation as and when needed.

Edu. R-3: Attendance

- (a) The minimum attendance of student teachers shall have to be 80% for all theory and supervised learning classes, and 90% for school internship.
- (b) It is mandatory for every student to keep 80% of attendance in the college. Principal may condone the attendance of any student not more than 10 % of total attendance to be kept by the student for a genuine and valid reason. In case of serious illness or under extraordinary circumstances, on recommendation of the principal, the executive council shall decide to condone the required attendance of any student. Further provided that, any student participating in sports/cultural activities to represent the

college/the university at university/district/state/ national level the principal shall condone these days as attendance for want of completion of the required attendance by the institute.

Edu. R - 4:Course Design

The programme shall comprise three broad curricular areas – 'Perspectives in Education', 'Curriculum and Pedagogic Studies', and 'Engagement with the Field'. The courses under each of these areas are as follows

Perspectives in Education

1. Childhood and Growing Up
2. Contemporary India and Education
3. Learning and Teaching
4. Gender, School and Society
5. Knowledge and Curriculum
6. Creating an Inclusive School

Curriculum and Pedagogic Studies

1. Language across the Curriculum
2. Understanding Disciplines and Subjects
3. Pedagogy of a School Subject
4. Assessment for Learning
5. Optional Course
  - I. Peace Education
  - II. Vocational Guidance
  - III. Yoga for Holistic Health
  - IV. Environmental Education
  - V. Obligations of a Teacher

Engagement with the Field

1. Activities that run through all the courses indicated as Perspectives in Education and Curriculum and Pedagogic Studies
2. School Internships
3. Enhancing Professional Capacities (EPC)
  - a. Reading and Reflecting on Texts
  - b. Drama and Art in Education
  - c. Application of ICT in Education
  - d. Critical Understanding of ICT
  - e. Understanding the Self

Table – I : B.Ed. Programme Course Structure Semester- I							
Sr.	Course Code	Course Title	THEORY CREDIT (HOURS)	SUPERVISED LEARNING CREDIT (HOURS)	EXTERNAL EXAM (Marks)	INTERNAL EXAM (Marks)	TOTAL (Marks)
1	EDPE 1101	Childhood and Growing Up- A	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
2	EDPE 1103	Learning and Teaching - A	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
3	EDCP 1204	Language across Curriculum	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
4	EDCP 1205	Understanding Disciplines and Subjects	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
5	EDCP 1207.01 to 1207.12	Pedagogy of a School Subject –A	3 (48 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
6	EDCP 1207.01 to 1207.12	Pedagogy of a School Subject –A	3 (48 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
7	EDEPC 1301	Reading and Reflecting on Texts	1 (16 HOURS)	1.5 (48 HOURS)	35	15	50
8	EDEPC 1305	Application of ICT in Education	1 (16 HOURS)	1.5 (48 HOURS)	35	15	50
9	EDSI 1401	School Internship	---	1 (32 HOURS)	00	20	20
10		Internal Test			00	30	30
11		Viva			00	05	05
12		Attendance			00	05	05
Total			16 (256 HOURS)	10 (320 HOURS)	280	180	460

Table – II : B.Ed. Programme Course Structure Semester– II							
Sr.	Course Code	Course Title	THEORY CREDIT (HOURS)	SUPERVISED LEARNING CREDIT (HOURS)	EXTERNAL EXAM (Marks)	INTERNAL EXAM (Marks)	TOTAL (Marks)
1	EDPE 2101	Childhood and Growing Up – B	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
2	EDPE 2103	Learning and Teaching – B	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
3	EDPE 2108	Knowledge and Curriculum –A	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
4	EDCP 1207.01 to 1207.12	Pedagogy of a School Subject – B	3 (48 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
5	EDCP 1207.01 to 1207.12	Pedagogy of a School Subject – B	3 (48 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
6	EDCP 2209	Assessment for Learning–A	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
7	EDCP 2211.01 to 2211.05	Optional (Any One)	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
8	EDEPC 2303	Critical Understanding of ICT	1 (16 HOURS)	1.5 (48 HOURS)	35	15	50
9	EDSI 2402	School Internship	---	1.5 (48 HOURS)	00	40	40
10		Internal Test			00	30	30
11		Viva			00	05	05
12		Attendance			00	05	05
Total			17 (272 HOURS)	10 (320 HOURS)	280	200	480

Table – III : B.Ed. Programme Course Structure Semester– III							
Sr.	Course Code	Course Title	THEORY CREDIT (HOURS)	SUPERVISED LEARNING CREDIT(HOURS)	EXTERNAL EXAM (Marks)	INTERNAL EXAM (Marks)	TOTAL (Marks)
1	EDPE 3102	Contemporary India and Education –A	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
2	EDPE 3108	Knowledge and Curriculum –B	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
3	EDCP 3209	Assessment for Learning –B	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
4	EDEPC 3302	Drama and Art in Education	1 (16 HOURS)	1.5 (48 HOURS)	35	15	50
5	EDSI 3403	School Internship	1.5 (24 HOURS)	10 (320 HOURS)	00	170	170
6		Internal Test			00	20	20
7		Viva			00	05	05
8		Attendance			00	05	05
Total			8.5 (136 HOURS)	14.5 (464 HOURS)	140	260	400

Table – IV: B.Ed. Programme Course Structure Semester– IV							
Sr.	Course Code	Course Title	THEORY CREDIT (HOURS)	SUPERVISED LEARNING CREDIT (HOURS)	EXTERNAL EXAM (Marks)	INTERNAL EXAM (Marks)	TOTAL (Marks)
1	EDPE 4102	Contemporary India and Education–B	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
2	EDPE 4106	Gender, School and Society	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
3	EDPE 4110	Creating an Inclusive School	2 (32 HOURS)	1 (32 HOURS)	35	15	50
4	EDEPC 4304	Understanding the Self	1 (16 HOURS)	1.5 (48HOURS)	35	15	50
5	EDSI 4404	School Internship	1.5 (24 HOURS)	10 (320 HOURS)	00	170	170
6		Internal Test			00	20	20
7		Annual lesson	---	1 (32 HOURS)	60	00	60
8		Viva			00	05	05
9		Attendance			00	05	05
Total			8.5 (136 HOURS)	15.5 (496 HOURS)	200	260	460

Table – V :Summary of B.Ed. Programme									
Semester	Hours			Credit			Examination (Marks)		
	Theory	Supervised Learning	Total	Theory	Supervised Learning	Total	Internal	External	Total
Semester – 1	256	320	576	16	10	26	180	280	460
Semester – 2	272	320	592	17	10	27	200	280	480
Semester – 3	136	464	600	8.5	14.5	23	260	140	400
Semester – 4	136	496	632	8.5	15.5	24	260	200	460
Total	800	1600	2400	50	50	100	900	900	1800

Internal marks for each Course (EDPE, EDCP, EDEPC): - 4 Engagement with Field activities x 3 Marks =12 Marks; 3 Marks for viva of submissions in each course. More details are in Edu. R-7 (f).

Edu. R-5: School Internship

- (a) પ્રશિક્ષણાર્થી શરુઆતમાં વિવિધ શાળાઓ સાથે 24 દિવસ (ચાર અઠવાડિયા) સુધી 'શાળા જોડાણ' ના ભાગરૂપે કામ કરશે. આ દિવસો અભ્યાસક્રમના ભાગરૂપે ગણાશે . આ પ્રથમ તબક્કામાં વિદ્યાર્થીઓ ક્ષેત્ર સાથે સંબંધિત પ્રવૃત્તિઓ કરશે. આ ટૂંકો સમયગાળો તેમને અધ્યયન -અધ્યાપન પ્રક્રિયાને સમજી તેની સાથે કામ કરવાનો પૂરતો મોકો આપશે . પ્રશિક્ષણાર્થી કુલ 12 પ્રાયોગિક પાઠો (દરેક વિષય માટે 6 પાઠો) વર્ષ દરમ્યાન આપશે.
- (b) પ્રશિક્ષણાર્થીએ શાળામાં અધ્યયન-અધ્યાપન સિવાય નિયમિત શિક્ષકો સાથે સંપર્કમાં રહી બધા કામ રોજરોજ કરવાના રહેશે.
- (c) સંસ્થાએ શાળા સાથે સંપર્કમાં રહી ઈન્ટર્નશીપ માટે શાળા પ્લેસમેન્ટ પ્રોગ્રામ વિગતવાર તૈયાર કરવાનો રહેશે.
- (d) બીજા વર્ષે, તેઓ શાળા નિયુક્તિ (પ્લેસમેન્ટ) હેઠળ સોળ અઠવાડીયા માટે બે ભાગમાં કામ કરશે . પહેલો ભાગ ત્રીજા સેમેસ્ટર અને બીજો ભાગ ચોથા સેમેસ્ટરમાં રહેશે. પ્રશિક્ષણાર્થીઓને ઉચ્ચ પ્રાથમિક તેમજ માધ્યમિક/ઉચ્ચ માધ્યમિક એમ બન્ને કક્ષાએ કાર્ય ફાળવવું વધુ ઈચ્છનીય રહેશે . એક તાલીમાર્થી એક શાળામાં ઓછામાં ઓછા બે મહિનાકે વધુમાં વધુ ચાર મહિના ઈન્ટર્નશીપ કરવાની રહેશે . પ્રશિક્ષણાર્થીને બે કરતાં વધુ શાળાઓમાં ઈન્ટર્નશીપ અનુભવ મેળવવા માટે પરવાનગી આપવામાં આવશે નહીં. આ સમય દરમિયાન, શાળામાં તેમની ભૂમિકા એક 'એપ્રેન્ટીસ' અને વિષય અધ્યાપક દ્વારા આયોજીત રૂપરેખા પર આધીન રહેશે . તેઓ શાળાના તમામ પાસાઓની કામગીરીમાં રોકાયેલા રહેશે.
- (e) ઈન્ટર્નશીપ માટે પૂરી પાડવામાં આવેલ આ થિયરી કેડિટ્સને પૂર્વ ઈન્ટર્નશીપ અભિસ્થાપન , તૈયારી અને પ્રતિભાવ માટે ઉપયોગ કરવામાં આવશે.

ઈન્ટર્નશીપ

ઈન્ટર્નશીપ પહેલાની પ્રવૃત્તિઓ	ઈન્ટર્નશીપ પછીની પ્રવૃત્તિઓ
<ul style="list-style-type: none"> • Orientation અભિસ્થાપન • પાઠ આયોજનની તૈયારી • શૈક્ષણિક સાધનોની તૈયારી 	<ul style="list-style-type: none"> • સબમીશન • ઈન્ટર્નશીપ અનુભવનું ચિંતન અને વર્ણન • પ્રતિભાવ

સારણી – VI ઈન્ટર્નશીપ દરમ્યાનની પ્રવૃત્તિઓ		
સેમેસ્ટર - I		
ક્રમ	પ્રવૃત્તિ	ગુણ
1	પ્રાયોગિક પાઠો (શિક્ષણ અભ્યાસ) 4 સેતુપાઠ (દરેક વિષય માટે 2) 4 માઈક્રોટીચિંગ [બંને પેડાગોગીમાં અલગ અલગ કૌશલ્યના બે-બે પાઠ (કુલ-૪ પાઠ અને ૧૦ ગુણ)] 2 સેતુપાઠ [બંને પેડાગોગીમાં એક એક સેતુપાઠ કે સ્ટ્રે લેસન (કુલ બે પાઠ અને ૧૦ ગુણ)]	20

સેમેસ્ટર – II		
ક્રમ	પ્રવૃત્તિ	ગુણ
1	પ્રાયોગિક પાઠો (શિક્ષણ અભ્યાસ) 8 સેતુપાઠ (દરેક વિષય માટે 4)	40

કાર્યોનું મૂલ્યાંકન
સેમેસ્ટર – ૩ ની ઈન્ટર્નશીપ પ્રવૃત્તિઓના મૂલ્યાંકનનું શાળા અને કોલેજ કક્ષાએ વિભાજન

ક્રમ	શાળાકીય	શાળા કક્ષાના ગુણ	કોલેજ કક્ષાના ગુણ	કુલ ગુણ
1	30 પ્રાયોગિક પાઠો પૈકી નીચે મુજબના પાઠો આપવા અનિવાર્ય 2 ICT આધારિત પાઠ (દરેક મેથડ સાથે) 2 પાઠ રચનાવાદ અભિગમ આધારિત (દરેક મેથડ સાથે) 10 પાઠ છૂટા પાઠ આયોજન (દરેક મેથડ સાથે)	30	30	60
2	અવલોકન શાળા કક્ષાએ શિક્ષકોના 10 પાઠોનું અવલોકન પ્રશિક્ષણાર્થીએ પોતાના વિષયના 10 પાઠોનું અવલોકન અન્ય વિષયના 20 પાઠોનું અવલોકન	10	10	20
3	શાળા કક્ષાએ વિદ્યાર્થીલક્ષી કોઈ એક પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરવું <ul style="list-style-type: none"> • પ્રદર્શન • વિદ્યાર્થી સેમિનાર • જૂથ ચર્ચા • ક્ષેત્ર પ્રવાસ • ક્વીઝ • વિજ્ઞાન મેળો 	10	-	10
4	ફોર્મેટીવ મૂલ્યાંકન <ul style="list-style-type: none"> • આયોજન • અમલ • મૂલ્યાંકન • રેકોર્ડ રાખવા • વિદ્યાર્થીઓ સાથે ગુણની વાતચીત 	10	-	10
5	શાળા કક્ષાએ નીચેની જેવી સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ પૈકી એકનું આયોજન કરવું <ul style="list-style-type: none"> • યોગ • વિવિધ રમતો • બાગાયતી કામ • શાળા સ્વચ્છતા અભિયાન • પ્રાર્થના સભા આયોજન • સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ • માર્ગદર્શન અને પરામર્શ 	10	-	10
6	ક્રિયાત્મક સંશોધન	05	05	10
7	શાળા રેકોર્ડ રાખવા <ul style="list-style-type: none"> • હાજરી • પરિણામ • અન્ય સૂચવાયેલ પ્રવૃત્તિ 	05	05	10
8	સ્વરચિત શૈક્ષણિક સાધન	05	05	10
9	ચિંતનાત્મક જર્નલ	-	10	10
10	ઈન્ટર્નશીપ પ્રવૃત્તિઓની કોલેજમાં રજુઆત	-	20	20
	કુલગુણ	85	85	170

સેમેસ્ટર – III (EDSI 3401)		
ક્રમ	શાળાકીય પ્રવૃત્તિ	ગુણ
1	<p>પ્રાયોગિક પાઠો (શિક્ષણ અભ્યાસ)</p> <p>30 પાઠ (દરેક વિષય માટે 15)</p> <p>આ 30 પાઠો પૈકી તાલીમાર્થી નીચે મુજબ પાઠો આપવા જોઈશે.</p> <ul style="list-style-type: none"> દરેક વિષય માટે 2 ICT આધારિત પાઠ (ડિજિટલ પાઠ) દરેક વિષય માટે 1 પાઠ સ્વનિર્મિત શૈક્ષણિક સાધન સાથે દરેક વિષય માટે 2 પાઠ રચનાવાદ અભિગમ આધારિત 	60
2	<p>અવલોકન</p> <ul style="list-style-type: none"> 10 અવલોકનો શાળા શિક્ષકના પાઠો 10 અવલોકનો તાલીમાર્થીઓના પોતાના વિષય માટે પાઠો 20 અવલોકનો તાલીમાર્થીઓના પાઠો (કોઈપણ વિષય માટે) 	20
3	<p>નીચેની પ્રવૃત્તિઓ પૈકી કોઈ એકનું આયોજન કરો</p> <ul style="list-style-type: none"> પ્રદર્શન જૂથ ચર્ચા ક્ષેત્ર પ્રવાસ વિદ્યાર્થી સેમિનાર ક્વીઝ વિજ્ઞાન મેળો 	10
4	<p>ફોર્મેટીવ મૂલ્યાંકન :</p> <ul style="list-style-type: none"> આયોજન રેકૉર્ડ રાખવા અમલ વિદ્યાર્થીઓ સાથે ગુણની વાતચીત મૂલ્યાંકન 	10
5	<p>નીચેની સહાભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ પૈકી કોઈ એકનું આયોજન કરો</p> <ul style="list-style-type: none"> સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ યોગ માર્ગદર્શન અને પરામર્શ પ્રકૃતિ અભ્યાસ શાળાના આચાર્ય કે વિદ્યાર્થી દ્વારા સૂચિત કોઈ પણ પ્રવૃત્તિ સ્મતો પ્રાર્થના સભાનું આયોજન બાગાયતી કામ શાળામાં સ્વચ્છતા અભિયાન 	10
6	ક્રિયાત્મક સંશોધન	10
7	<p>શાળા રેકૉર્ડ રાખવા :</p> <ul style="list-style-type: none"> હાજરી પરિણામ શાળાના અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા સૂચવાયેલ 	5
8	સ્વરચિત શૈક્ષણિક સાધન	10
9	ચિંતનાત્મક જર્નલ	15
10	ઈન્ટર્નશીપ પ્રવૃત્તિઓની કોલેજમાં રજુઆત	20
કુલ		170

સેમેસ્ટર – ૪ની ઈન્ટર્નશીપ પ્રવૃત્તિઓના મૂલ્યાંકનનું શાળા અને કોલેજ કક્ષાએ વિભાજન

ક્રમ	શાળાકીય	શાળા કક્ષાના ગુણ	કોલેજ કક્ષાના ગુણ	કુલ ગુણ
1	30 પ્રાયોગિક પાઠો પૈકી નીચે મુજબના પાઠો આપવા અનિવાર્ય 1 ICT આધારિત પાઠ (દરેક મેથડ સાથે) 2 પાઠ રચનાવાદ અભિગમ આધારિત (દરેક મેથડ સાથે) 07 પાઠ છૂટા પાઠ આયોજન (દરેક મેથડ સાથે)	30	30	60
2	અવલોકન શાળા કક્ષાએ શિક્ષકોના 10 પાઠોનું અવલોકન પ્રશિક્ષણાર્થીએ પોતાના વિષયના 10 પાઠોનું અવલોકન અન્ય વિષયના 20 પાઠોનું અવલોકન	10	10	20
3	નિદાનાત્મક કસોટી અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (કોઈ એક વિષય માટે)	10	-	10
4	નવી પ્રથાઓ	05	05	10
5	શાળા સમયપત્રક અને વાર્ષિક આયોજનની રચના	05	-	05
6	શાળામાં પુસ્તકાલય અને પ્રયોગશાળાઓ (વિજ્ઞાન / ભાષા / કોમ્પ્યુટર અને મનોવિજ્ઞાન) ની જાળવણી.	05	-	05
7	શાળા રેકૉર્ડ રાખવા <ul style="list-style-type: none"> • હાજરી • પરિણામ • અન્ય સૂચવાયેલ પ્રવૃત્તિ 	05	-	05
8	નીચેની મીટિંગો પૈકી કોઈ એક મીટિંગમાં ભગીદારી QDC/CRC/BRC/SVS/SMC/BISAG આંતરક્રિયા/ વાલી મીટિંગ/ સ્ટાફ મીટિંગ	05	-	05
9	યોગ	05	-	05
10	વિષયમંડળ	05	05	10
11	ચિંતનાત્મક જર્નલ	-	15	15
12	ઈન્ટર્નશીપ પ્રવૃત્તિઓની કોલેજમાં રજૂઆત	-	20	20
	કુલગુણ	85	85	170

સેમેસ્ટર – IV (EDSI 4402)		
ક્રમ	શાળાકીય પ્રવૃત્તિ	ગુણ
1	પ્રાયોગિક પાઠો (શિક્ષણ અભ્યાસ) 30 પાઠ (દરેક વિષય માટે 15 પાઠ) આ 30 પાઠો પૈકી તાલીમાર્થી નીચે મુજબ પાઠો આપવા જોઈશે. • 1 એકમ પાઠ (5 પાઠથી ઓછા નહીં) (દરેક વિષય માટે) • 1 ICT આધારિત પાઠ (ડિજિટલ પાઠ) (દરેક વિષય માટે) • 2 પાઠ રચનાવાદ અભિગમ આધારિત (દરેક વિષય માટે)	60
2	અવલોકન • 10 અવલોકનો શાળા શિક્ષકના પાઠો • 10 અવલોકન તાલીમાર્થીઓના પાઠો (પોતાના વિષય માટે) • 20 અવલોકન તાલીમાર્થીઓના પાઠો (કોઈપણ વિષયો માટે)	20
3	નિદાનાત્મક કસોટી અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ (કોઈ એક વિષય માટે)	10
4	નવી પ્રથાઓ (Innovative Practices)	10
5	શાળા સમયપત્રક અને વાર્ષિક આયોજનની રચના	5
6	શાળામાં પુસ્તકાલય અને પ્રયોગશાળાઓ (વિજ્ઞાન/ભાષા/કમ્પ્યુટર/મનોવિજ્ઞાન)ની જાળવણી.	5
7	શાળા રેકૉર્ડ રાખવા : • હાજરી • પરિણામ • શાળાના અધિકૃત વ્યક્તિ દ્વારા સૂચવાયેલ	5
8	નીચેની મીટિંગો પૈકી કોઈ એકમાં મીટિંગમાં ભાગીદારી QDC / CRC / BRC / SVS / SMC / BISAG આંતરક્રિયા / વાલી મીટિંગ/ સ્ટાફ મીટિંગ	5
9	યોગ	5
10	વિષય ફોરમ/ ક્લબ	10
11	ચિંતનાત્મક જર્નલ	15
12	ઈન્ટર્નશીપ પ્રવૃત્તિઓની કોલેજમાં રજુઆત	20
કુલ		170

Edu. R-6: Practice Teaching

- Not more than two lessons per day by a student teacher will be allowed. All the practice teaching lessons should be given under the supervision of a member of the teaching staff of the college OR concerned visiting lecturers registered by the University OR Head Master of upper primary/secondary / higher secondary schools OR senior teacher of upper primary/secondary / higher secondary schools.
- Student teacher should use all available audio-visual equipments in his / her lessons.
- Science student teacher has to demonstrate two science experiments related to school syllabus during the practical lessons in the practicing schools.
- A student teacher has to prepare and deliver six digital lessons during the programme.

Edu. R-7: Examination

- The examination for Semester-I to IV of the B.Ed. programme shall consist of Written Examination and Annual Lesson (External), Engagement with field, Practice teaching, and other work in the college and school according to table I to VI (Internal).

- (b) Written Examination and Annual Lesson (External), Engagement with field, Practice teaching, and other work in the college and school will be carried out according to table I to VI (Internal).
- (c) Written Examination and Annual Lesson (External), will be taken after each semester's attendance at an Education college or a B.Ed. Department of Hemchandracharya North Gujarat University as required in EduR-2.
- (d) Student teacher will not be permitted to appear for Annual Lesson exam in Semester IV unless they produce a completion certificate of practical work done to the satisfaction of the Head of the Education College or B.Ed. department of Hemchandracharya North Gujarat University.
- (e) In Annual Lesson examination, student teachers will be tested in their practical skill of class management and teaching the two subjects of their choices.
- (f) For Engagement with Field activities, student teacher **has to conduct one activity each from all four categories in each course** [i.e. (1) Seminar/ Workshop / Group Discussion / Quiz, (2) Library Engagement / Laboratory Engagement, (3) Social Engagement / Community Engagement, (4) Observation / Case Study/ Research / ICT / Resource Generation / Any Other]
- (g) The student teacher will be required to keep the following for the inspection of the examiner at the Annual Lesson Examination in semester IV.
  - a. A note-book containing the criticism on the demonstration lessons and of the lessons of other candidates. Minimum 92 observed by them during the Programme. [Minimum 2 observations of Faculty, Minimum 30 observations of a School Teacher, Minimum 60 observation of peer]
  - b. A journal/ journals containing notes of at least 72 lessons given during all four semesters and the criticism of the guide/mentor therein.
  - c. A list of audio-visual equipment which the student teacher has utilized during the programme in lessons given by him/her.
  - d. Completion certificates of internships from the school principal and internal submissions' completion certificate of practical work by the Head of the Education College or B.Ed. department of Hemchandracharya North Gujarat University.

Edu. R-8 : Term Grant

- (a) A candidate if has completed all the submissions and has attended required number of days, shall be eligible to join the next consecutive 2nd or 3rd semester even if he/she has not appeared or cleared the external examination of that semester.
- (b) A candidate should have cleared the external examination of Semester I for joining Sem. - IV.

Edu. R-9: Standard of Passing, Gold Medal, Rank and Grade distribution

- (a) To pass each Semester examination, a candidate must obtain at least 40 percent of the marks in each course and secure 50 percent in aggregate of the all courses. Candidate has to obtain 50 percent of Internal marks.
- (b) To pass the Semester-4 examination, a candidate must obtain at least 40 percent of the marks in each course and has to secure 50 percent in aggregate of the all courses. Candidate has to obtain 50 percentage in Annual Lessons and Internal marks.
- (c) If a candidate passes in the Practice Teaching and other Internals but fails in the aggregate of courses in external examination, the marks obtained by him in the Practice Teaching shall be carried over to the subsequent Semester to semesters.
- (d) If a candidate passes in the aggregate of courses external examination and fails in the Practice Teaching(internal) and/or Annual lessons only, he/she shall be at liability to complete all the Practice Teaching (internal) in next semester and college should send the newly obtained marks and candidate has to give Annual Lessons once again.
- (e) If a candidate fails in aggregate of courses, he may be exempted from appearing in course or courses wherein he or she has secured minimum 50 percent marks.
- (f) Candidates who have failed semester-end exam will reappear for the semester-end examination when conducted by the university. The student will be finally declared as failed if she\he does not pass in all semesters within a total period of three years. After that, such students will have to seek fresh admission as per the admission rules prevailing at that time.
- (g) If a candidate fails in aggregate of courses, he may be exempted from appearing in course or courses wherein he or she has secured minimum 50 percent marks.
- (h) Candidates whose marks are carried over under this regulation shall be declared to have passed the examination but shall not be eligible for any university awards/Rank/Gold Medal.
- (i) Candidate will be eligible for university awards, rank and Gold medal provided he/she clears the semesters in regular course and at first attempt.
- (j) University rank and gold medal will be awarded to a candidate on external marks excluding Annual Lesson Marks.
- (k) Criteria for getting class for the student passing the examination successfully are as under.

Grade Points	Description	% of Marks	Division / Grade
10	Outstanding	90 % → 99 %	First with Dist. / O
9	Excellent	80 % → 89 %	First with Dist. / A
8	Very Good	70 % → 79 %	First with Dist. /B
7	Good	60 % → 69 %	First / C
6	Fair	50 % → 59 %	Second /D
5	Average	40 % → 49 %	Pass / E
4	DROPPED	Below 40 %	F

- (l) Semester Grade Point Average (SGPA) Indicates the performance of a students in a given semester. SGPA is based on the total credit points earned by the student in all the course and the total number of credits assigned to each course in a semester.

Credit point for the Course = No.of credits assigned to the course X Grade point secured for the course

SGPA = Total credit points by a students in a Semester + Total credits for that semester.

Example: for Semester – 1

Course	Credit	Percentage obtained by students	Grade Letter	Grade Point	Credit Assigned Grade Point
EDPE 1101	3	60	C	7	$7 \times 3 = 21$
EDPE 1103	3	75	B	8	$8 \times 3 = 24$
EDCP1204	3	55	D	6	$6 \times 3 = 18$
EDCP 1205	3	69	C	7	$7 \times 3 = 21$
EDCP1207.01	4	78	B	8	$8 \times 4 = 32$
EDCP 1207.02	4	89	A	9	$9 \times 3 = 27$
EDEPC 1305	2.5	93	O	10	$10 \times 2.5 = 25$
EDEPC 1301	2.5	75	B	8	$8 \times 2.5 = 20$
Internship	1	95	O	10	$10 \times 1 = 10$
TOTAL	26				198

SGPA = $198 / 26 = 7.615$ Thus SGPA for Semester-I is 7.615

Percentage for semester-I is $7.615 \times 10 = 76.15$

Cumulative grade point average (CGPA) is obtained by dividing the total numbers of credit points earned in all the Semester by the total number of credits in all Semester.

The Percentage will be calculated in whole number. When the percentage is in fraction, is greater than or equal to 0.50 is considered as 1 (one). For example if percentage is 69.49 then it will be considered 69, if the percentage is 69.50 to 69.99, will be considered 70.

- (m) External, Internal and Whole SGPA will be computed
- (n) As a part of CBCS, Continuous Internal Evaluation (CIE) should be carried out by the colleges as mentioned in description of internal marks (Table I, to VI).
- (o) The internal marks and attendance should be declared on notice board within a week of completion of those activities.
- (p) The percentage score of a semester or for all the semesters together will be considered in general cases on the basis of the percentage calculated from the SGPA or CGPA in the CBCS pattern.
- (q) The percentage for any placement will be computed on the basis of the marks obtained in the courses of the programme as per the requirement of the employer.
- (r) Gold medals and University rank will be as per University rules.

Semester - I

Hemchandracharya North Gujarat University, Patan
B.Ed. Programme (2015 – 2016 onwards)

Course Title : બાલ્યાવસ્થા અને સંવર્ધન (વિકાસ) - A
(Childhood and Growing Up – A)

Course Code: EDPE -1101

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC):02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study: 32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- બાલ્યાવસ્થા, બાળવિકાસ અને તરૂણાવસ્થાનો ખ્યાલ સમજાવે.
- અધ્યેતાની સામાજિક-આર્થિક, સામાજિક-રાજકીય અને સામાજિક-સાંસ્કૃતિક વાસ્તવિકતાઓ સમજાવી.
- નિરીક્ષણ અને આંતરક્રિયા દ્વારા બાળકને ઓળખે અને સમજાવે.
- તંદુરસ્ત બાલ્યાવસ્થા અને તરૂણાવસ્થાની સમજને વિકસાવે.
- અવલોકનો અને આંતરક્રિયાના ઢાંચાને સમજાવે અને તેનું વિશ્લેષણ કરતા શીખે.
- તરૂણાવસ્થા અને તે દરમ્યાનના જાતિગત તથા મનોવૈજ્ઞાનિક તફાવતોના પ્રતિનિધિત્વને સમજાવે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	બાળ વિકાસ	20	18
(a)	માનવ વિકાસ: <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના • સિદ્ધાંતો • વિકાસમાં આનુવાંશિકતા અને પર્યાવરણની ભૂમિકા (અસર), વ્યક્તિગત તફાવતો. • સાંસ્કૃતિક અને જ્ઞાનાત્મક મનોવિજ્ઞાન (અર્થ, સંકલ્પના, મહત્વ, કાર્યક્ષેત્ર અને અધ્યયન અધ્યાપન સાથે સંબંધ) સામાજિક, આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક પરિસ્થિતિના સંદર્ભમાં વૈયક્તિક વિકાસનો સિદ્ધાંત <ul style="list-style-type: none"> • વ્યાગોન્સ્કી - સમીપસ્થ વિકાસનો વિસ્તાર • કોહલબર્ગ - નૈતિક વિકાસ 	08	
(b)	બાળપણ: <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના • બાળપણના તબક્કા બાળપણનો વિકાસ <ul style="list-style-type: none"> • સામાજિક, આર્થિક, રાજકીય અને સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં કુટુંબ , શાળા, પાડોશ અને સમુદાય (સમાજ) • સામાજિક વિકાસ (અર્થ, મહત્વ, સામાજિક પ્રક્રિયા અને તેની સામાજિક સંરચનાના સિદ્ધાંતની અધ્યયન-અધ્યાપન પર અસર) • સાંવેગિક વિકાસ (અર્થ, અધ્યયન માટે જરૂરી પ્રક્રિયા અને તેની અધ્યયન -અધ્યાપન પર અસર) • આધ્યાત્મિક વિકાસ (અર્થ, સંકલ્પના, મહત્વ, ક્ષેત્રો અને તેનો અધ્યયન-અધ્યાપન સાથેનો સંબંધ) વિકાસાત્મક સિદ્ધાંતો <ul style="list-style-type: none"> • એરીક્સન - મનોવૈજ્ઞાનિક વિકાસ • પિયાજે - જ્ઞાનાત્મક/બોધાત્મક વિકાસ 	08	
(c)	તંદુરસ્ત બાળપણ :	04	

	<ul style="list-style-type: none"> • બાળ આરોગ્ય , પૌષ્ટિક ખોરાક , કસરતો, પરંપરાગત રમતો અને શેરી સંસ્કૃતિ , બાળવિકાસના અધિકારો, બાળ સંરક્ષણ તથા માતા -પિતા, શિક્ષકો અને શાળાનો બાળ વિકાસમાં ફાળો 		
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • વિવિધ વય જૂથનાં સંદર્ભમાં તંદુરસ્ત બાલ્યાવસ્થા અંગેની જૂથચર્ચાનું આયોજન કરી તેનો લેખિત અહેવાલ તૈયાર કરો . (જૂથ ચર્ચા) • વિવિધ વય જૂથના અધ્યેતાઓ સાથે સાયુજ્ય સ્થાપવા માટેની વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ (અધ્યયન શૈલી, સામાજિક-આર્થિક પૃષ્ઠભૂમિ, તેમની ઘર અને શાળામાં સંભાળ , તેમના દ્વારા થતા સંસાધનોના ઉપયોગ , સાંસ્કૃતિક ભિન્નતા તેમની સમસ્યાઓ વગેરેના સંદર્ભમાં)ની અજમાયશ કરી તમારા અવલોકનો નોંધો. (ક્ષેત્રકાર્ય સંશોધન) • વિવિધ વય જૂથનાં બાળકોનું રમત દરમિયાન અવલોકન કરી તેની સમીક્ષાત્મક લેખિત નોંધ તૈયાર કરો. (અવલોકન) • વિવિધ વયજૂથના બાળકોના સામુદાયિક વર્તનનું અવલોકન કરી તેમના વિકાસના સંદર્ભમાં અહેવાલ તૈયાર કરો . (સમુદાય કાર્ય અને સંશોધન) 			
2	તરૂણોનો વિકાસ	12	17
(a)	તરૂણ : <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના • સામાજિક, રાજકીય, આર્થિક અને સાંસ્કૃતિક સંદર્ભમાં તરૂણાવસ્થાના વિકાસના તબક્કાઓ વ્યક્તિત્વ વિકાસ: <ul style="list-style-type: none"> • સ્વતંત્રતાની ઝંપના • અનુકૂલન • અહમની ઓળખ વિરૂદ્ધ આત્મસ્થાપનની ભૂમિકા • બચાવ પ્રયુક્તિઓ 	06	
(b)	<ul style="list-style-type: none"> • વિવિધ સંસ્કૃતિઓમાં તરૂણોનો અનુભવ. • તરૂણોના ઘડતર અને અનુભવ પર શહેરીકરણ અને આર્થિક પરિવર્તનની અસર 	03	
(c)	<ul style="list-style-type: none"> • જ્ઞાનાત્મક ક્ષમતાઓ અને સામાજિક વર્તનોમાં મનોવૈજ્ઞાનિક જાતિગત તફાવતો. • જાતિય શિક્ષણ : સામાજિક સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં. 	03	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • વિવિધ સંસ્કૃતિઓમાં તરૂણોના અનુભવની જૂથ ચર્ચા ગોઠવી તેની સમીક્ષા કરો. (જૂથ ચર્ચા) • તરૂણો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી વિવિધ બચાવ-પ્રયુક્તિઓ અંગે શાળામાં નિબંધ લેખન સ્પર્ધાનું આયોજન કરો. (સમુદાય જોડાણ) • 'તરૂણો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતી બચાવ પ્રયુક્તિઓ ' વિષય પર એક પ્રોજેક્ટ તૈયાર કરો . (પુસ્તકાલય જોડાણ અને સંશોધન) • તરૂણો દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાયેલ બચાવ પ્રયુક્તિઓની યાદી તૈયાર કરી તેનો પરિચય આપો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • સામાજિક-સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં જાતિય શિક્ષણ વિષય પર કાર્યશાળા (workshop) યોજો અને તેની નીપજનો સારાંશ તૈયાર કરો. (કાર્યશાળા) 			

References:

- Anderson, John R.: *Cognitive Psychology and Its Implications* (2nd Edition), W.H. Freeman & Co., New York

- Baron, Robert A.: *Psychology* (5th Edition), Pearson Education
- Berk, Laura F.: *Development Through the Lifespan* (3rd Edition), Pearson Education
- Bhatnagar, S. and Saxena, A.: *Advanced Educational Psychology*, R. Lall Book Depot, Meerut
- Chauhan, S.S.: *Advanced Educational Psychology*, Vikas Publishing House, New Delhi
- Chopra, R.K.: *Psychology of Mental Hygiene* (Vol. I&II), Arise Publishers, Chandigarh
- Feldman, Robert S.: *Understanding Psychology* (6th Edition), TATA McGraw-Hill
- Flexner, William: *Educational Psychology and Mental Health*, Sarup & Sons
- Lal, Raman Bihari & Manava, Ram Nivas: *Shiksha Manovigyan*, Rastogi Publications, Meerut
- Mangal, S.K.: *Essentials of Educational Psychology*, Prentice-Hall of India
- Mangal, S.K.: *Shiksha Manovigyan*, Prentice-Hall of India
- Mathur, S.S.: *Shiksha Manovigyan*, Agarwal Publications, New Delhi
- Patri, Vasantha R.: *Counselling Psychology*, Authors Press, New Delhi
- Santrock, John W.: *Adolescence* (11th Edition), TATA McGraw-Hill
- Santrock, John W.: *Educational Psychology: Classroom Update: Preparing for PRAXIS and Practice*, TATA McGraw-Hill

Course Title : અધ્યયન અને અધ્યાપન - A (Learning and Teaching – A)

Course Code: EDPE - 1103 Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 02 Supervised Study Credit (SSC): 01 Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32 Supervised Study: 32 Total: 64

Total Marks: 50 [External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- અધ્યયનની જ્ઞાનાત્મક, સામાજિક અને સંસ્કૃતિક પ્રક્રિયાને સમજે.
- અધ્યેતાના સ્વરૂપને સમજે.
- અધ્યેતાની પૃથક્કરણીય સમજનો વિકાસ કરે.
- શાળાની અંદર અને બહારની શિક્ષણ પ્રક્રિયાને સમજે
- અધ્યયન-અધ્યાપનની પ્રક્રિયા માટે વૈજ્ઞાનિક વલણનો વિકાસ કરે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	અધ્યયન પ્રક્રિયા	17	18
(a)	અધ્યયન <ul style="list-style-type: none"> • અર્થ અને સંકલ્પના • લક્ષણો • અધ્યયનનું સ્વરૂપ • અધ્યયન પર અસરકર્તા પરિબલો • અધ્યયનના પરિમાણો (જ્ઞાન, કૌશલ્યો, મૂલ્યો, માન્યતાઓ, વલણો અને ટેવો) • જીજ્ઞાસા, રસ, સક્રિય ભાગીદારીતા અને અધ્યયનમાં તપાસનું મધ્યસ્થીકરણ • જ્ઞાનના સર્જન તરીકે અધ્યયનનો ખ્યાલ • શાળામાં અને શાળા બહાર થતા અધ્યયન વચ્ચેનો સંબંધ અને તફાવતો • અધ્યયનમાં સામાજિક- સાંસ્કૃતિક અને જ્ઞાનાત્મક પ્રક્રિયાઓ 	06	
(b)	અધ્યયનના સિદ્ધાંતો <ul style="list-style-type: none"> • આંતરસૂઝ દ્વારા અધ્યયનનો સિદ્ધાંત • રોબર્ટ ગેનેનો અધ્યયન નીપજનો સિદ્ધાંત • ઈ.આર.ગુથરેનો અધ્યયન સિદ્ધાંત • જેરોમ બ્રુનરનો અધ્યયનનો જ્ઞાનાત્મક સિદ્ધાંત • જીન પીયાજેનો અધ્યયનનો રચનાત્મક સિદ્ધાંત • વાયગોત્સ્કીનો અધ્યયનનો સામાજિક સંરચનાવાદનો સિદ્ધાંત 	08	
(c)	અધ્યયનના વર્તનવાદી સિદ્ધાંતોની વિવેચનાત્મક સમજ <ul style="list-style-type: none"> • સ્કીનરનો કારક અભિસંધાનનો સિદ્ધાંત • થોર્નડાઈકનો વર્તનવાદી સિદ્ધાંત 	03	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • અધ્યયનને અસરકર્તા પરિબલોના સંદર્ભમાં એક વિદ્યાર્થીનો વ્યક્તિ અભ્યાસ (વ્યક્તિ અભ્યાસ) • કોઈપણ બે અધ્યયન સિદ્ધાંતોની તુલના કરી તમારા અવલોકનોની સમીક્ષા કરો (સંશોધન) • કોઈ એક શાળાની મુલાકાત લઈ અધ્યયનને અસરકર્તા શાળાની વિશિષ્ટ પ્રવૃત્તિઓનો અહેવાલ તૈયાર કરો. (ફિલ્ડ) • એક વિદ્યાર્થીનું ઈન્ટરવ્યુ ગોઠવી તેની અધ્યયન તરેહ પર અહેવાલ તૈયાર કરો. (વ્યક્તિ અભ્યાસ) • કોઈપણ બે મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીઓનું સંચાલન કરી માહિતીનું પૃથક્કરણ કરો. (સંશોધન) • તમારા વિષયના એક એકમ પર રચનાવાદી અભિગમ આધારિત પાઠ આયોજન તૈયાર કરો. (સંશોધન તૈયાર કરવા/અન્ય) 			
2	અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં રચનાવાદ	15	17

(a)	रयनावाद <ul style="list-style-type: none"> • अर्थ • प्रकारो • सिद्धांतो • रयनावादी वर्गभंडनी वाक्शुक्तिताओ • रयनावादी वर्गभंड अने परंपरागत वर्गभंड वर्येनो तद्भावत • रयनावादी वर्गभंडमां शिक्षकनी भूमिका • रयनावादी वर्गभंडमां अध्येतानी भूमिका 	08	
(b)	अध्ययनमां रयनावादी अभिगम <ul style="list-style-type: none"> • सडकारयुक्त/सडायकारी अध्ययन • सामुडिक अध्ययन • समस्या आधारित अध्ययन • माडिती दृढीकरण • स्थितिगत अध्ययन • सडायकारक माणभुं (Scaffolding) 	07	
क्षेत्र साथे विनियोग : <ul style="list-style-type: none"> • विविध सामाजिक पूर्वभूमिका धरावता शिक्षकोना प्रतिक्रियात्मक अध्यापन पर सेमीनारनुं आयोजन करो. (सेमीनार) • आपना अवलोकन पर आधारित वर्ग शिक्षण प्रवृत्तियो पर अेक अडेवाल तैयार करी रखू करो. (अवलोकन) • शैक्षणिक साधनो द्वारा थता असरकारक शिक्षण माटे अेक प्रोजेक्ट बनावो. (प्रोजेक्ट) • अेक व्यवसाय तरीके शिक्षण अे विषय पर रय्या सभा गोठवो. • अध्ययन माटेना कोठपण अे मनोवैज्ञानिक प्रयोगो करो. (संशोधन) 			

References:

- Holt, J. (1964). *How children fail (Rev. ed.)*. Penguin.
- Mukunda, K.V. (2009). *What did you ask at school today? A handbook of child learning*. Harper Collins.
- NCERT. (2005). *National curriculum framework*. NCERT.
- Piaget, J. (1997). Development and learning. In M. Gauvain & M. Cole (Eds.), *Readings on the development of children*. New York: WH Freeman & Company.
- Rampal, A. (2003). Counting on everyday mathematics. In T. S. Saraswathi (Ed.), *Crosscultural perspectives in human development: Theory, research and applications* (pp. 326–353). Sage.
- Rao. V.K. Reddy, R.S. 1992, Learning and teaching commonwealth publisher, New Delhi.
- Rogoff, B., Baker-Sennett, J., Lacasa, P., & Goldsmith, D. (1995). Development through participation in sociocultural activity. *New Directions for Child and Adolescent Development*, 1995(67), 45–65.
- Sharma, R.A., Arya., 2008, Mega trends in instructional technology, (Programme instruction E-learning, local book depot, Meerut (up)
- Siddhiqui, Mujebul Hassan, 2009, Teachings of Teaching (Classroom Teaching). APH publishing, New Delhi.
- Vygotsky, L. (1997). Interaction between learning and development. In M. Gauvain & M.Cole (Eds.), *Readings on the development of children*. New York: WH Freeman & Company.
- चौबे एस.पी., 2005, बाल विकास व मनोविज्ञान के मूल तत्व , Concept Publishing Company Private Ltd., Mahan Garden, New Delhi.

- शर्मा डॉ. आर.ए., शिक्षण अधिगम में नविनतम प्रवर्तन, 2005 आर. लाल बुक डिपो, मेरठ
- सेवानी डॉ. अशोक, उमासिंह, 2008, शिक्षा मनोविज्ञान, अग्रवाल पब्लिकेशन, आगरा

Course Title : અભ્યાસક્રમમાં ભાષા (Language Across the Curriculum)

Course Code: EDCP - 1204

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study:32

Total: 64

Total Marks: 50

External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- ભાષા, તેની જરૂરિયાતો, વિવિધ ભૂમિકાઓ અને તેમાં રહેલી વિભિન્નતાઓને સમજે.
- ભાષાની સૈદ્ધાંતિક બાબતોથી પરિચિત થાય.
- કોઈપણ વિષયના સંદર્ભમાં મૌખિક અને લેખિત ભાષા વર્ગખંડમાં શ્રેષ્ઠતમ રીતે કઈ રીતે ઉપયોગમાં લેવાય તે બાબતની ખાતરી કરી શકાય ત્યાં સુધી સમજે.
- અધ્યેતાઓના ભાષા કૌશલ્યો અને તેની ક્ષમતાઓનો વિકાસ થાય.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	બાળકની ભાષા અને અધ્યયન	16	18
1.1	ભાષા અને અધ્યયન		
(a)	બોલી, ભાષા, આદર્શ ભાષા, ડેફીસીટ થીયરી, ડિસ્કન્ટીન્યુટી થીયરી	02	
(b)	આદાન પ્રદાનના સાધન તરીકે વર્ગખંડમાં વાસ્તવિકતાના અર્થઘટન તરીકે ભાષા	02	
(c)	વિભાવના બંધારણ-જ્ઞાનાત્મક વિકાસ અને ભાષા	01	
(d)	ભાષા અને અનુભવ	01	
(e)	ભાષા વિકાસને અસર કરતા પરિબળો	01	
(f)	ભાષા વિકાસ અને સિદ્ધાંતો (વર્તનવાદી અને બોધાત્મક)	01	
1.2	અધ્યેતાની ભાષા અને શાળા		
(a)	અધ્યેતાની ભાષાની પાશ્ચાત્ય ભૂમિકા, ઘરની ભાષા (બોલી) અને શાળાની ભાષા (આદર્શ ભાષા)	02	
(b)	વર્ગખંડમાં વિવિધ ભાષાઓ બોલતા બાળકો અને તેની અસરો	01	
(c)	શાળા અને વર્ગખંડની ભાષાનું વાતાવરણ અને તેની અસરો	01	
(d)	વર્ગખંડમાં થતા વાર્તાલાપ (ચર્ચા) નું સ્વરૂપ વાર્ણવવું, અહેવાલ, નામકરણ, વ્યાખ્યાયીકરણ, અર્થઘટન, દ્રષ્ટાંત, દલીલ, સહકાર, આકાર, મૂલ્યાંકન અને વર્ગખંડમાં મૌખિક (બોલાતી) ભાષા	02	
(e)	<ul style="list-style-type: none"> • પાઠ્યપુસ્તકના વિવિધ વિષયોની ભાષા • પુસ્તકમાં રજૂ થતો સાંસ્કૃતિક સંદર્ભ 	02	

ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :

- પાંચ વર્ગના બે વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચેની વાતચીત (બોલી) પર નોંધ લખો. (ક્ષેત્ર મુલાકાત)
- બીજી ભાષા શીખતી વખતે વિદ્યાર્થીઓને પડતી મુશ્કેલીઓનો સર્વેક્ષણ કરો. (સંશોધન)
- ભાષાના વર્તનવાદી અથવા બોધાત્મક સિદ્ધાંતનો અભ્યાસ કરી તમારા પ્રતિભાવ લખો. (નિરીક્ષણ)

<ul style="list-style-type: none"> એકથી વધુ ભાષાની પાશ્ચાત્ય ભૂમિકા ધરાવતા વિદ્યાર્થીઓનો વ્યક્તિ અભ્યાસ કરો.(વ્યક્તિ અભ્યાસ) પાંચ તાસનું નિરીક્ષણ કરી વર્ગખંડ ચર્ચા પર તમારી નિરીક્ષણ નોંધ લખો. (નિરીક્ષણ) 			
2	શાળામાં જરૂરી પાયાની ભાષાકીય નિપુણતા	16	17
2.1	પાયાના ચાર ભાષા કૌશલ્યો		
(a)	શ્રવણ <ul style="list-style-type: none"> પ્રકારો તેની જરૂરિયાત શ્રવણ કૌશલ્ય વધારવાની કુશળતાઓ 	03	
(b)	કથન <ul style="list-style-type: none"> તેની જરૂરિયાત કથન કૌશલ્ય વધારવાની કુશળતાઓ 	03	
(c)	વાંચન <ul style="list-style-type: none"> પ્રકાર વાંચનની કુશળતાઓ વાક્ય અંધારણ નિરૂપણાત્મક વિરુદ્ધ વર્ણનાત્મક લખાણ , ટ્રાન્ઝેશનલ વિરુદ્ધ ચિંતનશીલ (મનનાત્મક) લખાણ 	05	
(d)	લેખન <ul style="list-style-type: none"> પ્રકારો બાળકોની સમજ ચકાસવા તેમના લખાણનું પૃથક્કરણ કરવું હેતુ પૂર્વકનું લખાણ-શીખવા અને સમજવા માટેનું લખાણ નોંધની વિભાવના અને શૈલી (નોંધ કરવી, સંક્ષેપીકરણ, લેખન પ્રક્રિયા, લેખન-વાંચન જોડાણ) 	05	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> શાળા ગ્રંથાલયની મુલાકાત અને તેમાં ઉપલબ્ધ ભાષાના પુસ્તકોની યાદી બનાવવી.(ક્ષેત્ર મુલાકાત) ધોરણ ૫ થી ૧૦માંથી એક પાઠ્યપુસ્તક પસંદ કરી ભાષાકીય અને સાંસ્કૃતિક બાબતોના સંદર્ભમાં તેની સમીક્ષા કરો (પુસ્તક સમીક્ષા) ગમે તે બે વિષયોના પુસ્તકોનું અવલોકન (નિરીક્ષણ) કરી તેમની ભાષાના ઘટકોની વિભાવનાના અંધારણ પર વિવેચનાત્મક નોંધ તૈયાર કરો. (સંશોધન) લેખન કૌશલ્ય પર વર્કશોપ યોજી અને તેનો અહેવાલ તૈયાર કરો. (વર્કશોપ) શાળામાં વાંચન કૌશલ્ય પર વર્કશોપ યોજી અને તેનો અહેવાલ તૈયાર કરો. (વર્કશોપ) ભાષા પ્રયોગશાળાની મુલાકાત અને તેના કાર્યોની ટૂંકનોંધ તૈયાર કરો. (ક્ષેત્ર મુલાકાત) 			

References:

- Agnihotri, R.K. (1995). Multilingualism as a classroom resource. In K. Heugh, A. Siegrühn, & P. Plüddemann (Eds.), *Multilingual education for South Africa* (pp. 3–7). Heinemann Educational Books.

- Anderson, R.C. (1984). Role of the reader's schema in comprehension, learning and memory. In R.C. Anderson, J. Osborn, & R.J. Tierney (Eds.), *Learning to read in American schools: Basal readers and content texts*. Psychology Press.
- Eller, R.G. (1989). Johnny can't talk, either: The perpetuation of the deficit theory in classrooms. *The Reading Teacher*, 670–674.
- Grellet, F. (1981). *Developing reading skills: A practical guide to reading comprehension exercises*. Cambridge University Press.
- NCERT. (2006d). *Position paper-National focus group on teaching of Indian language (NCF 2005)*. New Delhi: NCERT.

Course Title : વિદ્યાશાખાઓ અને વિષયોની સમજ (Understanding Disciplines and Subjects)

Course Code: EDCP - 1205

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study:32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- શાળાના અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાનનું સ્વરૂપ અને ભૂમિકાનું ચિંતન
- વિદ્યાશાખાકીય સ્વરૂપમાં દૃષ્ટિકોણ બદલાવનું ચિંતન
- સામાજિક, રાજકીય અને બૌદ્ધિક સંદર્ભમાં ઇતિહાસ અને ભૂગોળના પરિણામ સ્વરૂપની વિદ્યાશાખાઓ અને વિષયોના ઉદભવની સમજ
- સામાજિક વિજ્ઞાનો, પ્રાકૃતિક વિજ્ઞાનો અને ભાષાકીય ક્ષેત્રોમાં વિદ્યાશાખાકીય ફેરફારની સમજ
- સમયની સાથે જ્ઞાનના ખ્યાલમાં ફેરફારની સમજ
- સામાજિક ન્યાયની નિસ્બત સાથે શાળા વિષયોને પુનઃવ્યાખ્યાયિત કરે
- વિદ્યાશાખા કેન્દ્રી અથવા અધ્યેતા કેન્દ્રી શાળા વિષયની રૂપરેખામાં ભેદ કરે
- આંતર વિદ્યાશાખાકીય કેન્દ્રીકરણ સાથે શાળા વિષયના સ્વરૂપમાં ફેરફારની સમજ

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		20	20
(a)	<p>વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાનનું સ્વરૂપ અને ભૂમિકા</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. વિદ્યાશાખાઓ (અર્થ અને સંકલ્પના) 2. વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાન (અર્થ અને સંકલ્પના) 3. વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાનના પ્રકાર <ol style="list-style-type: none"> અ. બહુવિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાન બ. આંતર વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાન ક. ટ્રાન્સ વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાન ડ. ક્રોસ વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાન 4. શાળા અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાનનું સ્વરૂપ અને ભૂમિકા 5. શાળા અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાનની ભૂમિકા અને જહોન ડ્યૂઈના મતે શાળા અભ્યાસક્રમની સમગ્ર રૂપરેખા 6. વિદ્યાશાખાના સ્વરૂપમાં દૃષ્ટિકોણ બદલાવ 	06	
(b)	<p>વિદ્યાશાખાઓ અને વિષયોનો ઉદભવ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. ઉદભવેલ વિરુદ્ધ આપેલ વિદ્યાશાખા અને શાળા વિષય 2. સામાજિક, રાજકીય અને બૌદ્ધિક સંદર્ભમાં ઇતિહાસ અને ભૂગોળના પરિણામ સ્વરૂપની વિદ્યાશાખાઓ અને વિષયોનો ઉદભવ 3. સામાજિક વિજ્ઞાનો , પ્રાકૃતિક વિજ્ઞાનો અને ભાષાકીય ક્ષેત્રોમાં વિદ્યાશાખાકીય ફેરફારોના કારણો <ol style="list-style-type: none"> અ. પૂર્ણવામાં આવતા પ્રશ્નોમાં ફેરફાર બ. અભ્યાસની પધ્ધતિમાં ફેરફાર ક. જ્ઞાનની પ્રમાણભૂતતામાં ફેરફાર 4. સમયની સાથે જ્ઞાનના ખ્યાલમાં ફેરફાર <ol style="list-style-type: none"> અ. ઠોસ અને વસ્તુલક્ષી જ્ઞાન વિરુદ્ધ વૈવિધ્યપૂર્ણ અને આત્મલક્ષી જ્ઞાન બ. વૈયક્તિક જ્ઞાન વિરુદ્ધ ચર્ચાકીય જ્ઞાન 	08	

	ક. સુસંગત માળખાકીય જ્ઞાન વિરુદ્ધ પ્રવાહી અને છિદ્રીય રચનાવાળું જ્ઞાન ડ. ' સંસ્કૃતિ સ્વતંત્ર ' અને 'વૈશ્વિક' જ્ઞાન વિરુદ્ધ જ્ઞાનનો સામાજિક - સંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષ્ય 5. સામાજિક ન્યાયની નિસ્બત સાથે શાળા વિષયની પુનઃવ્યાખ્યા		
(c)	વિષયોનો સામાજિક ઈતિહાસ <ul style="list-style-type: none"> શાળામાં વિષયો ભણાવવાનો ઈતિહાસ શાળા અભ્યાસક્રમમાંથી વિષયોનો સમાવેશ અને બાકાત કરવાનો સામાજિક ઈતિહાસ અને તેની વિદ્યાશાખા પર અસર અભ્યાસક્રમમાં સમાવવા જરૂરી એવા વિદ્યાકીય ક્ષેત્રો પર રાજા રામ મોહનરાયના મંતવ્યો કોલોનાઈઝેશનની અભ્યાસક્રમ પર અસર સૂચનાના વાહન તરીકે રાષ્ટ્રીય વિકાસના વાહન તરીકે આઝાદી પછીના અભ્યાસક્રમમાં વિજ્ઞાન અને ગણિત વિષયના શિક્ષણ પર ભાર વિવિધ જાતિગત અને વ્યક્તિગત તફાવતો અને તેમની વિવિધ શૈક્ષણિક આવશ્યકતાઓને લક્ષ્યમાં રાખીને જ્ઞાન અને અનુભવોનું વૈવિધ્ય વૈવિધ્યના સન્માન, સમુલ્લેખન અને તનાવ મુક્તિ માટે શિક્ષણની ભૂમિકા 	06	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાનના સ્વરૂપ અને ભૂમિકા પર પરિસંવાદ વિદ્યાશાખાકીય સ્વરૂપમાં દૃષ્ટિકોણ બદલાવ પર જૂથ અસાઈનમેન્ટ શાળાના અભ્યાસક્રમમાં વિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાનની ભૂમિકા પર ચર્ચા જ્ઞાનના બદલાવ પર વાદ વિવાદ સામાજિક, રાજકીય અને બૌદ્ધિક સંદર્ભમાં ઈતિહાસ અને ભૂગોળના પરિણામ સ્વરૂપની વિદ્યાશાખાઓ અને વિષયોના ઉદભવ પર અસાઈનમેન્ટ ઉદભવેલ વિરુદ્ધ આપેલ વિદ્યાશાખા અને શાળા વિષય પર વાદ વિવાદ પૂર્વ અને વર્તમાન પાઠ્યપુસ્તકોની સરખામણી દ્વારા સામાજિક વિજ્ઞાનો , પ્રાકૃતિક વિજ્ઞાનો અને ભાષાકીય ક્ષેત્રોમાં વિદ્યાશાખાકીય ફેરફાર પર જૂથ પ્રોજેક્ટ શાળામાં વિષયો ભણાવવાના ઈતિહાસ પર જૂથ અધ્યાપન શાળા અભ્યાસક્રમમાંથી વિષયોના સમાવેશ અને બાકાત કરવાના સામાજિક ઈતિહાસ પર જૂથ અસાઈનમેન્ટ સામાજિક ન્યાયની નિસ્બત સાથે શાળા વિષયની પુનઃવ્યાખ્યા પર ચર્ચા 			
2		12	15
(a)	વિદ્યાશાખાનું વિષયવસ્તુ <ol style="list-style-type: none"> વિષય, વિષયવસ્તુ અને બાળકને ધ્યાનમાં રાખીને કઈ રીતે અભ્યાસક્રમ , પાઠ્યક્રમ અને પાઠ્યપુસ્તક ઘડવાની વિવેચનાત્મક તપાસ વિષયવસ્તુ પસંદગીની પ્રક્રિયા (શું બાળકોના અનુભવો , તેમના સમુદાય , તેમની પ્રાકૃતિક જીજ્ઞાસા અને વિષયના અભ્યાસની પધ્ધતિ પર ધ્યાન આપવામાં આવે છે ?) પાઠ્યક્રમમાં વિષયવસ્તુની ગોઠવણી વિષયવસ્તુ પ્રસરાવવાની પ્રક્રિયા જનાથી અધ્યેતા પોતાના જ્ઞાનની રચના કરી શકે. 	06	
(b)	શાળા વિષયો અને વિદ્યાશાખાની રૂપરેખાની સાંપ્રત પ્રવૃત્તિઓ <ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાશાખાકીય સિદ્ધાંતના ખ્યાલને પરકારે છે વિદ્યાશાખા કેન્દ્રીય રીતે નહીં કે અધ્યેતા કેન્દ્રી રીતે જ્ઞાનના અન્ય પ્રકારોને અવગણે છે જેવા કે વ્યવહારુ જ્ઞાન , સામુદાયિક જ્ઞાન , અન્તઃપ્રજ્ઞા કે ધ્વનિત જ્ઞાન સામાજિક પુનઃરચનાના મુદ્દાને ઉદ્દેશનો નથી 	06	

	<ul style="list-style-type: none"> • ફેરફારની જરૂર અને આંતર વિદ્યાશાખાકીય પર ભાર • આતિથ્ય, બાગકામ વગેરે જેવા કાર્યે આધારિત વિષયોનો સર્જનાત્મક વિકાસ કરવો 		
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • વિષય, વિષયવસ્તુ અને બાળકને ધ્યાનમાં રાખીને અભ્યાસક્રમ, પાઠ્યક્રમ અને પાઠ્યક્રમ ઘડવાનું વિવેચનાત્મક વિશ્લેષણ • રાજ્ય કે યુનિવર્સિટી કક્ષાએ પાઠ્યપુસ્તક કે અભ્યાસક્રમ ઘડવામાં સામેલ સભ્યનો સાક્ષાત્કાર (ઈન્ટરવ્યુ) • સચનાવાદી દ્રષ્ટિકોણ અનુસાર પાઠ્યપુસ્તકનું વિવેચનાત્મક વિશ્લેષણ • વ્યવહારુ જ્ઞાન, સામુદાયિક જ્ઞાન, અન્ત:પ્રજ્ઞા અને ધ્વનિત જ્ઞાનને કઈ રીતે શાળા વિષયોમાંથી બાકાત કરવામાં આવે છે તેનું વિવેચનાત્મક વિશ્લેષણ • શાળાના શિક્ષક સાથે સાક્ષાત્કાર દ્વારા આંતર વિદ્યાશાખાકીય કેન્દ્રીય શાળા વિષયના સ્વરૂપમાં ફેરફાર પર વિવેચના • કાર્ય આધારિત વિષયોને કઈ રીતે સર્જનાત્મક રીતે વિકસાવી શકાય તેના પર ચર્ચા • ખેતી, બાગકામ કે આતિથ્ય પ્રોજેક્ટ કે જેનાથી વિદ્યાર્થી બહુવિદ્યાશાખાકીય જ્ઞાન મેળવી શકે. 			

References:

- Carr, D.(2005). Making sense of education: An introduction to the philosophy and theory of education and teaching. Routledge.
- Charkavarti, U. (1998). Rewriting history: The life and Times of Pandita Ramabai. Zubaan.
- Deng, Z (2013) School subjects and academic disciplines. In A. Luke, A. Woods, & Wer (Eds.), Curriculum syllabus design and equity: A primer and model. Routledge.
- Deplit, L.D. (1988). The silenced dialogue: Power and pedagogy in educating other people's children. Harvard Educational Review, 58(3), 280-299.
- Ghosh, S.C. (2007). History of education in India. Rawat publications.
- GOI. (1992, 1998), National policy on education, 1986 (As modified in 1992). Retrieved from http://mhrd.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/NPE86-mod92.pdf
- Goodson, I.F. & Marsh, C.J. (2005). Studying school subjects: A guide. Routledge.
- Hodson, D, (1987). Science curriculum change in Victorian England: A case study of the science of common things. In I. Goodson (Ed.), International perspectives in curriculum history. Croom helm.
- Ladson-Billings. G. (1995). Toward a theory of culturally relevant pedagogy. American Educational research journal. 32(3), 465-491.
- Montuschi, E. (2003). Objects of social science. London: continuum press.
- Naik. J.P. & Nurullah, S. (1974) a student's history of education in India (1800-1973). Macmillan
- Plato (2009) Reason and persuasion Three dialogues (chapter ^) in J. Holbo (Ed) meno: reason, persuasion and virtue. Person.
- Poste, R. Pster, T. M, & Ross. D. (Eds) (2003) the Cambridge history of science: Volume 7 the modern social sciences. Cambridge University press.
- Scrase, T. J. (2002). Globalization and the cultural politics of educational change: the controversy over teaching on English in west Bengal. International review of education 48(5), 361-375
- Shulman L. S. (1986) those who understand: knowledge growth in teaching. Educational researcher, 4-14
- UNESCO, (2009) Policy guidelines on inclusion in education UNESCO.

- Valerian rodrigues, (2002) democracy. In the essential writings of B.R. Ambedkar (pp60-64) New Delhi: oxford University press.
- Zastoupil, L. & Moir, M. (1999) the great Indian education debate: Documents Relating to the orientalist-anglicis controversy, 1781-1843, Psychology press.

Course Title : ગુજરાતી પદ્ધતિ - A
(Pedagogy of Gujarati – A)

Course Code: EDCP - 1207.01

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- ધોરણ – ૬ થી ૧૦ ના ગુજરાતી પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ વ્યાકરણનો પરિચય કેળવે
- ગુજરાતી સાહિત્યનાવિભિન્ન સાહિત્ય સ્વરૂપોનો પરિચય કેળવે.
- ગુજરાતી સાહિત્યના નામાંકિત સાહિત્ય સર્જકોના જીવન કવનથી માહિતગાર થાય.
- ધોરણ – ૧૦ ના ગુજરાતી પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ કૃતિઓનો પરિચય કેળવે.
- શાળાના અભ્યાસક્રમમાં માતૃભાષાનું મહત્વ અને અધ્યાયન ની સ્થિતિથી માહિતગાર થાય.
- માતૃભાષાનું જ્ઞાન અને સર્જનાત્મકઅભિવ્યક્તિનું કૌશલ્ય કેળવે.
- ભાષાના વિવિધ કૌશલ્યોનો પરિચય મેળવે.
- ભાષાના પદ્ય – ગદ્ય વ્યાકરણ અને રચનાના શિક્ષણપાઠોનું આયોજન કરવાની સમજ કેળવે.
- ગુજરાતી વિષયનાઅધ્યાયન કાર્ય માટે ઉપયોગી શૈક્ષણિક સાધનો, સંદર્ભ સાહિત્ય જોડણીકોશ, જ્ઞાનકોશથી માહિતગાર થાય તે માટે ઉપગોગનું કૌશલ્ય કેળવે.
- અધ્યાયન કાર્ય માટે જરૂરી પ્રયુક્તિઓ અને પદ્ધતિઓથી માહિતગાર થાય.
- માતૃભાષા શિક્ષણના નૂતન પ્રવાહો જેવા કે ક્રિયાત્મક સંશોધન, નિદાન ઉપચાર પ્રશ્નપત્ર રચના અને મૂલ્યાકન જેવી બાબતોથી પરિચિત થાય.
- ભાષા શિક્ષકની શૈક્ષણિક તથા વ્યાવસાયિક સજ્જતા અને વ્યક્તિત્વવિષયક બાબતોથી પરિચય થાય.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		20	15
(a)	વિષયવસ્તુ : <ul style="list-style-type: none"> – ધોરણ – ૬ થી ૧૦ ના ગુજરાતી વિષયના પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ સૈદ્ધાંતિક વ્યાકરણ : – સ્વર વ્યંજન, જોડણી, સંધિ. – સમાસ, વાક્યના , પ્રકાર – વાક્ય પરિવર્તન, વાક્ય સંયોજન, – વાક્ય વિશ્લેષણ – સંજ્ઞા, વિશેષણ, સર્વનામ – ક્રિયાવિશેષણ – સમાનાર્થી અને વિરુદ્ધાર્થી શબ્દો - ધોરણ – ૧૦ ગુજરાતી પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ નીચેની કૃતિઓનોઅભ્યાસ અને સાહિત્ય સ્વરૂપનો પરિચય 	10	
(b)	પદ્ય કૃતિઓ :	06	

	<p>(૧) ઝઘડો લોચન મનનો (ગરબી) દયારામ</p> <p>(૨) તપાસીએ (ગઝલ) ચીનુ મોદી</p> <p>(૩) તીર્થોતમ (સોનેટ) બાલમુકુંદ દવે</p> <p>ગદ્ય કૃતિઓ :</p> <p>(૧) જક્ષણી – (નવલિકા) રા. વિ. પાઠક</p> <p>(૨) પૃથ્વીવલ્લભ (નવલકથાખંડ) ક.મા. મુનશી</p>		
(c)	<p>રચના શિક્ષણ :</p> <p>– પત્ર લેખન</p> <p>– આવેદન પત્ર</p> <p>– સાર લેખન</p> <p>– સંક્ષેપ લેખન</p>	04	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • વ્યાકરણના સેધ્ધાતિક મુદ્દા પર પ્રોજેક્ટ તૈયાર કરો (લાઈબ્રેરી) • પ્રશિષ્ટ સાહિત્યકારોનીકૃતિનું વાચન અને સમીક્ષા કરવી. (વ્યક્તિઅભ્યાસ) • ભાષા શુદ્ધિકરણ માટે વક્તવ્યનું આયોજન કરવું. (સેમીનાર) • ધોરણ – ૮ ના ગુજરાતી પાઠ્યપુસ્તકમાંથી કોઈ એક એકમ શીખવવા માટે ડિજીટલ પાઠ તૈયાર કરી રજુઆત (ICT) • વિવિધ પત્રોના નમૂના તૈયાર કરવા. (પુસ્તકાલય) • ક.મા.મુનશી નું સામાજીક પ્રદાન લખો. (સામાજીક) 			
2	પદ્ધતિશાસ્ત્ર	28	20
(a)	<p>ભાષા શિક્ષણ :</p> <p>– માતૃભાષા : અર્થ, સંકલ્પના મહત્વ.</p> <p>– શાળામાં માતૃભાષા શિક્ષણનું મહત્વ.</p> <p>– ભાષાનું સ્વરૂપ અને અધ્યયન પ્રક્રિયા .</p> <p>– ભાષા વિકાસ પર અસર કરતા પરિબળો</p> <p>– શિક્ષણમાં ભાષા પરત્વે સેવાતી ઉપેક્ષા અને તેને દૂર કરવાના ઉપાયો.</p>	07	
(b)	<p>માતૃભાષા કૌશલ્યો :</p> <p>– શ્રવણ, કથન, વાચન અને લેખનની સમજ.</p> <p>– દરેક કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરવા માટેની પ્રયુક્તિઓ.</p> <p>– ભાષા શિક્ષણના હેતુઓ અને વિશિષ્ટ હેતુઓ.</p> <p>– ભાષા વ્યાકરણ શિક્ષણનું મહત્વ.</p>	06	
(c)	પાઠ આયોજન :	06	

	<ul style="list-style-type: none"> – તાસ પાઠનું આયોજન. – એકમ આયોજન – ગદ્ય, પદ્ય, વ્યાકરણ અને રચનાના શિક્ષણ માટે આયોજન 		
(d)	વિવિધ પાઠોના આયોજન માટેની અધ્યાપન પ્રયુક્તિઓ અને પદ્ધતિઓ : <ul style="list-style-type: none"> – ગાન પ્રયુક્તિ– ચર્યા પ્રયુક્તિ – વાર્તા પ્રયુક્તિ– લેખન પ્રયુક્તિ – પ્રશ્ન પ્રયુક્તિ– વ્યાખ્યાન પદ્ધતિ – સ્વાધ્યાય પદ્ધતિ – જૂથ ચર્યા પદ્ધતિ – નિદર્શન પદ્ધતિ – આગમન – નિગમન પદ્ધતિ – પરિસંવાદ પદ્ધતિ– નિરીક્ષિત અભ્યાસ પદ્ધતિ – પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ – મોડેલ્સ ઓફ ટીચીંગ (પ્રતિમાન શિક્ષણ) 	09	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • ગુજરાતી શિક્ષણ માટે આપ દ્વારા ઉપયોગ થયેલ પદ્ધતિ અને પ્રયુક્તિનો અહેવાલ તૈયાર કરો. (સંશોધન) • કથન કૌશલ્ય ને અસરકારક બનાવવા કોઈ એક પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરો. (વર્કશોપ) • ગુજરાતી ભાષાના સંવર્ધન માટે લાઈબ્રેરીની મુલાકાત લઈ તેનું મહત્વ જણાવો. (સામાજિક-પુસ્તકાલય) • શ્રવણ કૌશલ્યના વિકાસ માટે સેમિનારનું આયોજન તૈયાર કરો. (સેમીનાર) • વ્યાકરણનો ડીઝીટલ પાઠ તૈયાર કરવો. (ICT) 			

સંદર્ભ સૂચિ :

- આક્રુવાલા સી. કે – " જોડણી શિક્ષણ" ભારત પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- પ્રિ. નટુભાઈ રાવલ – " ગુજરાતી વિષયવસ્તુ" નિરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- ડા. ધનવંત દેસાઈ અને ડા. મોતીભાઈ પટેલ
  - " ગુજરાતી વિષયવસ્તુ નું અધ્યયન" બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
  - " ગુજરાતી વ્યાકરણ વિચાર" બી.એસ. શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
  - " ગુજરાતી વિષયવસ્તુના નવિન પ્રવાહો " બી.એસ.શાહ, પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- જોષી સુરેશ : " ગુજરાતી કવિતાનોઆસ્વાદ" ચૈતન પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- નાયક રતિલાલ. સી. : " ગુજરાતી વિષયવસ્તુ અને શિક્ષણ પદ્ધતિ " , અનડા બકુક ડીપો, ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ.
- પ્રિ. અક્રુવાલા, કલ્યાણી અને વ્યાસ : " ગુજરાતીનું અભિનવઅધ્યાયન" બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- શ્રી ગુણવંત ત્રિવેદી : " ભાષા શિક્ષણની પ્રક્રિયા" રાજ્ય શિક્ષણ ભવન, અમદાવાદ.
- ડા. હરિકૃષ્ણ જોષી અને ડા ધનવંત દેસાઈ : "ગુજરાતી શિક્ષણમાં નવીન દષ્ટિ"
- ડા. મોતીભાઈ પટેલ ડા. શાસ્ત્રી અને જયેન્દ્ર દવે : " ગુજરાતી ભાષાના અધ્યાયનનું પરિશીલન" બી. એસ શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- ત્રિવેદી રમણલાલ : " માતૃભાષાનું અધ્યાયન વાણી" પ્રકાશન ગ્રુપ, અમદાવાદ.

Course Title : हिन्दी पद्धति - A
(Pedagogy of Hindi – A)

Course Code: EDCP - 1207.02

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03   Supervised Study Credit (SSC):01   Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48   Supervised Study: 32   Total: 80

Total Marks: 50   [External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

Objectives: पाठ्यक्रम के अंत में विद्यार्थी...

- हिन्दी भाषा के सैद्धान्तिक एवं व्यावहारिक व्याकरण को जाने।
- हिन्दी की विविध विधाओं को जाने।
- राष्ट्रभाषा के रूप में हिन्दी की स्थिति से अवगत हो सके।
- कक्षा के विभिन्न स्तरों पर गद्य, पद्य, व्याकरण, रचनाशिक्षण के स्वरूप को जाने।
- श्रवण, कथन, वाचन एवं लेखन सम्बन्धी भाषायी कौशलों को जाने एवं उनका प्रयोग करे।
- हिन्दी भाषा शिक्षण प्रणालियों के उपयोग का करे।
- दैनिक एवं इकाई, पाठ योजनाओं के महत्व से अवगत हो सके व निर्माण करे।

Unit	Content	Hour	Marks
१		18	15
	<ul style="list-style-type: none"> • कक्षा ६ से ८ में समाविष्ट सैद्धान्तिक एवं व्यावहारिक व्याकरण - (पर्यायवाची शब्द, विलोमशब्द, अनेकार्थक शब्द, भाववाचक, कर्तुवाचक, मुहावरे एवं कहावते, शब्द समुह के लिए एक शब्द) • गद्य की विविध विधाओं (साहित्य प्रकारों) का अध्ययन (उपन्यास, निबंध, एकांकी, जीवनी, आत्मकथा, संस्मरण, रेखाचित्र, यात्रावृत्तांत एवं डायरी आदि) • अभ्यासक्रम में समाविष्ट कक्षा ७ से १० की हिन्दी गद्य-पद्य कृतियों का समीक्षात्मक अध्ययन। ➤ सेमेस्टर –I कक्षा ७ : <ol style="list-style-type: none"> 1. हिन्द देश के निवासी (कविता) 2. डॉ. विक्रम साराभाई (जीवनी) ➤ सेमेस्टर –I कक्षा ८ : <ol style="list-style-type: none"> 3. तेरी है जमीं (कविता) 4. भरत (एकांकी) ➤ सेमेस्टर –II कक्षा ९ : <ol style="list-style-type: none"> 5. पथ की पहचान (कविता) 6. नदी बहती रहे (निबंध) 5. युग और मैं (कविता) 6. भारतीय संस्कृति में गुरु शिष्य संबंध (निबंध) ➤ कक्षा १० : <ol style="list-style-type: none"> 1. कोई नहीं पराया (कविता) 	18	

	<p>2. मेहनतकश ईसान (कविता)</p> <p>3. ममता (कहानी)</p> <p>4. गौरा गाय (रेखाचित्र)</p> <p>▪ अभ्यासक्रममेंसमाविष्टकक्षा७ से १०गद्य-पद्य कृतियों के लेखकों/कवियों का साहित्यिक एवं परिचयात्मक अभ्यास करना।</p>		
Engagement with Field:			
<ul style="list-style-type: none"> हिन्दी शिक्षा के वाचन में उच्चारण दोष होने वाले शब्दों की सूची बनाना एवं उच्चारण दोषों को दूर करने के लिए प्रवृत्ति का आयोजन कर प्रतिवेदन तैयार करना। (Community Engagement) माध्यमिक कक्षाओं के हिन्दी पाठ्यक्रम में से किन्ही दो पाठों (दो विधाएँ) का शास्त्रिय विश्लेषण करना। (Research) उच्च प्राथमिक स्तर पर कक्षा शिक्षा में हिन्दी सीखाने की समस्याएँ जानकर उनका निराकरण प्रस्तुत करना। (Observation & Interview) तुम्हारे आसपास के क्षेत्र के किसी समुदाय के लोगो की भाषा सर्वेक्षण और उनकी शब्दावली का अध्ययन कर प्रतिवेदन तैयार करना। (Research) गुजरात राज्य के हिन्दी साहित्यकारों के परिचय का चित्रात्मक प्रतिवेदन तैयार करना। (Library Engagement) 			
२		30	20
(अ)	<p>भाषा की भूमिका :</p> <ul style="list-style-type: none"> हिन्दी भाषा शिक्षण का अर्थ, स्वरूप एवं महत्व। स्वतन्त्रता के पहले और बाद हिन्दी, हिन्दी के विविध रूप, अन्तराष्ट्रीय स्तर पर हिन्दी, हिन्दी पढने पढाने की चुनौतियाँ। संविधान एवं शिक्षा समितियों के रिपोर्ट में भाषा –हिन्दी भाषा की स्थिति (धारा ३४३-३५१, ३५०१); राष्ट्रीय शिक्षण नीति (१९८६); पी.ओ.ए. (प्लान ऑफ एक्शन) (१९९२); राष्ट्रीय पाठ्यचर्या (२००५) एवं गुजरात में हिन्दी भाषा शिक्षा नीति। 	05	
(ब)	<p>हिन्दी शिक्षा के उद्देश्य, विधियाँ एवं दृष्टियाँ :</p> <ul style="list-style-type: none"> हिन्दी भाषा शिक्षा के उच्च प्राथमिक एवं माध्यमिक स्तर पर सामान्य एवं विशिष्ट उद्देश्य (ब्लूम के संशोधित उद्देश्यों (Texonomy) का अनुदेशनात्मक लेखन) भाषा शिक्षण की प्रचलित विधियाँ/प्रणालियाँ और उनका विश्लेषण : प्रत्यक्ष, परोक्ष एवं डॉ. वेस्ट विधि आदि। भाषा शिक्षा की रचनावादी (Constructivist) विधियाँ/प्रयुक्तियाँ भाषा सीखने सीखाने की विभिन्न दृष्टियाँ – भाषा अर्जन और अधिगम का दार्शनिक, सामाजिक और मनोवैज्ञानिक आधार, समग्र भाषा दृष्टि, रचनात्मक दृष्टि, भाषा सीखाने की बहुभाषिक दृष्टि आदि (जॉन ज्युई, ब्रुनर, जे. प्याजे) भारतीय दृष्टि (पाणिनी, कामताप्रसाद गुरु, किशोरीदास वाजपेयी) 	06	
(स)	<p>हिन्दी भाषा के विविध स्वरूपों की शिक्षा :</p> <ul style="list-style-type: none"> गद्य शिक्षा : महत्व, उद्देश्य, गद्य अध्यापन के सोपान एवं पाठ योजना। पद्य शिक्षा : महत्व, उद्देश्य, पद्य अध्यापन के सोपान, पद्य शिक्षा की विधियाँ, पद्य शिक्षक एवं पाठ योजना। व्याकरण शिक्षा : महत्व, उद्देश्य, व्याकरण शिक्षा की पद्धतिया एवं पाठ योजना। 	05	

	<ul style="list-style-type: none"> रचना शिक्षा : महत्व, उद्देश्य, रचना शिक्षा की पद्धतिया एवं पाठ योजना। 		
(द)	हिन्दी की पाठ योजना : <ul style="list-style-type: none"> अर्थ, महत्व एवं रूपरेखा, दैनिक पाठ योजना एवं ईकाई पाठ योजना का निर्माण। मासिक एवं वार्षिक पाठ योजना की रूपरेखा। 	05	
(य)	भाषाई कौशलो का अध्ययन : <ul style="list-style-type: none"> श्रवण कौशल : अर्थ एवं संकल्पना, उद्देश्य, प्रकार, महत्व, प्रोत्साहक प्रवृत्तियाँ एवं गुण-दोष। कथन कौशल : अर्थ एवं संकल्पना, उद्देश्य, प्रकार, महत्व, प्रोत्साहक प्रवृत्तियाँ एवं गुण-दोष। वाचन कौशल : अर्थ एवं संकल्पना, उद्देश्य, प्रकार, महत्व, उच्चारण दोष के कारण, उपाय, प्रोत्साहक प्रवृत्तियाँ एवं गुण-दोष। लेखन कौशल : अर्थ एवं संकल्पना, उद्देश्य, प्रकार, महत्व, सुलेखन की विशेषताएँ, प्रोत्साहक प्रवृत्तियाँ एवं गुण-दोष। 	05	
(र)	शैक्षिक प्रतिमान : संकल्पना प्राप्ति प्रतिमान (Concept Attainment Model), प्रेरक सोच प्रतिमान (Inductive thinking/Inquiry training Model), अग्रिम आयोजक प्रतिमान (Advance Organiser Model) भाषा के संदर्भ में	04	
Engagement with Field: <ul style="list-style-type: none"> भाषा सीखने सीखाने की विभिन्न दृष्टियों में से किसी एक दृष्टि पर विषय निर्धारित कर सेमिनार का आयोजन कीजिए। (Seminar) भारतीय संविधान में हिन्दी भाषा संबंधित अनुसंधान तथा विभिन्न शिक्षा आयोगों द्वारा संस्तुत भाषा संबंधी सिफारिशों पर प्रतिवेदन तैयार करना। (Library Engagement) हिन्दी शिक्षण की वर्तमान स्थिति को जानने के लिए २० व्यक्तियों से साक्षात्कार लेकर प्रतिवेदन तैयार करना। (Research) हिन्दी भाषा के किन्हीं दो अध्यापकों के शिक्षण कार्य का अवलोकन कर तुलनात्मक समीक्षा करना। (Observation) विधार्थियों के वाचन कौशल के विकास के लिए सहभ्यासिक प्रवृत्ति का आयोजन कर प्रतिवेदन तैयार करना। (Community Engagement) 			

References:

- भाई, योगेन्द्रजीत : हिन्दी भाषा शिक्षण, विनोद पुस्तक मंदिर, आगरा।
- लाल, रमन बिहारी : हिन्दी शिक्षण, रस्तोगी पब्लिकेशन, मेरठ।
- शर्मा, डॉ. लक्ष्मीनारायण : भाषा १, २ की शिक्षण विधियाँ और पाठ नियोजन, विनोद पुस्तक मंदिर, आगरा।
- शर्मा, राजकुमारी : हिन्दी शिक्षण, राधा प्रकाशन मंदिर, आगरा।
- पटेल, पुरुषोत्तम अं. : हिन्दी का अभिनव अध्ययन, नीरव प्रकाशन, अहमदाबाद।
- दवे, शास्त्री जयेन्द्र एवं अन्य : हिन्दी अध्यापन विमर्श, मेसर्स बी. एस. शाह प्रकाशन, अहमदाबाद।
- सिंह, निरंजनकुमार (१९८४) : माध्यमिक विद्यालयों में हिन्दी शिक्षण, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, जयपुर।
- भाटिया, एम.एम. और नारंग, सी.एल. (१९८७) आधुनिक शिक्षण विधियाँ, प्रकाश ब्रदर्स, लुधियाना।
- रावल, नटूभाई : हिन्दी विषयवस्तु, नीरव प्रकाशन, अहमदाबाद।
- हिन्दी पाठ्यपुस्तक कक्षा ६ से १० : गुजरात राज्य शाला पाठ्यपुस्तक मंडल, गाँधीनगर

- Apple, M.W., Au, W., & Gandin, L.A. (2011). *The Routledge international handbook of critical education*. Taylor & Francis.
- Government of India : NCFTE (2009): Report

Course Title : અંગ્રેજી પદ્ધતિ - A
(Pedagogy of English – A)

Course Code: EDCP - 1207.03

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03   Supervised Study Credit (SSC): 01   Total: 04
Hours: Classroom Teaching: 48   Supervised Study: 32   Total: 80
Total Marks: 50   [External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

Objectives: Student-Teacher will be able to:

- To consolidate core content of the English language.
- To acquaint the student teachers with genesis of English language teaching in Indian subcontinent as well as importance of English in global local, national and global perspective.
- To understand nature of English language in socio-cultural and psychological perspectives.
- Identify techniques, methods, approaches and materials of teaching English at various levels in the Indian context.
- Learn and master four skills (LSRW) to integrate in classroom practices.
- Learn and adapt study skills during teaching learning processes.

Unit	Content	Hour	Marks
1	Fundamental of English	15	15
(a)	Textual Grammar Points from Standard VI to X	10	
(b)	Familiarity with Textual Materials <ul style="list-style-type: none"> • Language materials from standard VI to X • Lessons from Text (Standard: X) Prose Lessons: 2,3,5,7,11,13,14,15 Poetry Lessons: 5 & 6 	05	
Engagement with Field: <ul style="list-style-type: none"> • Conduct a critical study of content and different activities incorporated in the text book. (Research: Book Review) • Visit a school library and prepare report regarding list of books, categories books as per their literary forms (drama, novel, tragedy, comedy etc.). (Library) • Conduct a survey of five schools with reference to materials (other than Textbooks) used in the classroom. (Research) • Collect ten examples of grammar in the context from English Textbooks of Class V to VIII and have a group discussion and prepare a summary of discussion. 			
2	English Language (Historical and Psychological Perspectives)	33	20
(a)	Historical Perspective: <ul style="list-style-type: none"> • Status of English (National and Global Context). • Position of English Language in India: Articles 343-351 • POA:1992 • NCF: 2005 (Language Education) 	09	
(b)	Psychological Perspective: <ul style="list-style-type: none"> • Principles of English language teaching. • Aims and objectives of teaching English (Primary & Secondary) 	09	

	<p>School).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bloom’s Taxonomy, Revised Bloom’s Taxonomy • Indian Thoughts of Language Learning: (a) Panini (b) Kamta Prasad. • Theories of Language Learning : (a) Chomsky (b) Krashen 		
(c)	<p>Acquisition of Skills, Methods and Approaches:</p> <p>Language Skills:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Listening and Speaking: Sub skills of listening: Tasks; Materials and resources for developing the listening and speaking skills: Storytelling, dialogues, situational conversations, role plays, simulations, speech, games and contexts, language laboratories, pictures • Reading: Sub skills of reading; Importance of understanding the development of reading skills; Reading aloud and silent reading; Extensive and intensive reading; Study skills, including using thesauruses, dictionary, encyclopedia, etc. • Writing: Stages of writing; Process of writing; Formal and Informal writing, such as poetry, short story, letter, diary, notices, articles, reports, dialogue, speech, advertisement, etc; Reference skills; Study skills; Higher order skills. <p>Methods and Approaches:</p> <p>Direct Method; Bilingual Method; Structural Approach; Communicative Approach; Thematic Approach (Interdisciplinary).</p> <p>Lesson planning :</p> <p>Scope and need; structure of a lesson plan; its importance; objectives-its parts and rationale; planning lessons for secondary schools – prose, poetry, non-detail, composition lesson plans.</p> <p>Models of Teaching:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concept Attainment Model • Advance Organizer Model • Inquiry Training Model 	15	
<p>Engagement with Field:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Search information about Indian or foreign linguists and prepare project work. (Project Work) • Arrange debate on “should English be a medium of instruction at school level?” (At school or at college.) (Debate) • Observe a two periods of any one English teacher in school and critically analyze the techniques and methods he / she use during classroom interaction. (Observation) • Prepare a note on different strategies you use while obtaining and storing information during classroom teaching as well as learning. (Research) • Write a brief review on constructivist approach with reference to English language acquisition and learning as a foreign language. (Library) • Talk to the students and find out the different languages that they speak. Prepare a plan to use multilingualism as a strategy in the English classroom. (Community) • Prepare activities for listening/ speaking/ reading or writing. (Library & Laboratory) • Prepare three activities to develop the reading skills of class VI students. (Library and Laboratory) 			

References:

- Barauh, T.C.: The English Teacher's Handbook
- Bhandari and others : *Teaching of English* – Longmans
- Bhatia, K.K.: Teaching & Learning English As a Foreign Language
- Blundell John et al (1984): Functions in English, London OUP
- Bose Kshanika: Teaching of English Modern Approach
- Brence : *The Teaching of English Abroad, Part I, II, III*
- Els, Theo Van et al (1984): Applied Linguistics and Learning and Teaching -of Foreign Language.
- Frisby : Teaching English– Longmans
- Gokak : English in India
- Gurrey, P. *Teaching English as a Foreign Language* Longmans
- Kohali, A.L.: Techniques of Teaching English in the New Millenium
- Kohli, B.L.: Teaching of English
- M.L.Tikoo: Teaching of English
- Menon, T.K.N. and Patel, M.S. : *The teaching of English as a Foreign Language* : Acharya Book Depot, Baroda
- O'Conner, J.D.: *Better English – Pronunciation*
- Richards Jack C. & Rodgers & Theotore S.: Approaches & Methods in Language Teaching
- Sahni Geeta: Suggested Methodology of Teaching English
- Salim B.: Companion to teaching of English
- Shatmi Kadmbri & Tujs Tripat – Principles & Practices of Language Teaching
- Shivapuri, Vijai.: *Teaching of English*
- Singh, M.K.: Teaching of English
- Spratt Mary: English for the Teacher
- Thomson and Wyatt : *The Teaching of English in India*
- Son HG (1979): Teaching Language as Communication. London, OUP

Course Title : संस्कृत पद्धति - A
(Pedagogy of Sanskrit – A)

Course Code: EDCP -1207.04

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

Objectives: Student-Teacher will be able to:

- To understand the use of language in context, such as grammar and vocabulary in context.
- To understand the importance of Sanskrit language in curriculum and in life.
- To be able to develop activities and tasks for learners.
- To be able to practice the language teaching skills.
- To familiarize the student teacher with different methods and techniques of teaching and its application in the class room.
- To understand and prepare various kinds of lesson plans.

Unit	Content	Hour	Marks
1	Content of Sanskrit Language	20	15
(a)	<p>Theoretical Grammar :</p> <ul style="list-style-type: none"> • वर्णमाला : Distribution of vowels and consonants with their pronunciations places • Sandhi: Vowel Sandhi, Consonant Sandhi and Visarg Sandhi with their laws as per types. • Samas: Dwandwa, Tatpurush, Karmdharay, Dwigu and Bahuvrihi Samas with laws. • Ganaparichay: 1) Names of 10 Gana with their Vikarnprataya 2) First and second Gana Samuh 3) Understanding of 1st, 4th, 6th, 10th Gana. • काल and अर्थ: वर्तमान; ह्यस्त भूतकाल; भविष्य and आज्ञार्थ-विध्यर्थ • Pronouns: Personal Pronouns: its types and utility in Sanskrit language. • कृदन्त : कर्मणी भूतकृदन्त; कर्त्री भूतकृदन्त, हेत्वर्थ, संबन्धक भूतकृदन्त, their utility in Sanskrit language. • Introduction of विभक्तिरूपाणि of Sanskrit language. • Cardinals: Understanding and Speaking 1 to 100. 	15	
(b)	<p>Contribution of Prominent authors and Ratnakanika, Shubhashitani and lessons from textbooks.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maharshi Valmiki; Maharshi Vedvyas and Mahakavi Kalidas : Their contribution to Sanskrit language. • रत्नकणिका, सुभाषितानि : Explain main thoughts of रत्नकणिका and सुभाषितानि from Textbook of Standard: 6 to 8. • Textbook (Std:10) : Deep learning of chosen prose and poetry of the textbook of standard:10. <ol style="list-style-type: none"> 1. Lesson No: 3 स्वस्थवृतं समाचार(Poetry) 2. Lesson No: 7 : सुभाषित कुसुमानि (Poetry) 3. Lesson: 5 : गुणवती कन्या (Prose) 4. Lesson: 8 साक्षिभूतः मनुष्यः (Prose) 	5	
Engagement with Field:			

	<ul style="list-style-type: none"> Conduct a Sanskrit class using play way method For e.g. make various play cards about personal pronoun and verb forms. For e.g. अहम्, आवाम्, वयम्, -पठामि, पठावः, पठामः ❖ त्वम्- युवाम्-युयम् – पठसि, पठसि, पठथः, पठथ ❖ सः, सा, तौ, ते – ते –ता, पठति, पठतः - पठन्ति (any five verbs) (Activity) <p style="text-align: center;">OR</p> <ul style="list-style-type: none"> Conduct a seminar on How make more and more interesting with help of various teaching methods and audio visual teaching aids (Seminar) Find out a small Sanskrit incident or drama from Sanskrit literature. (Library) Collect Sanskrit slokas from parent and various stakeholders and translate them. (Social) Find out similarities and differences between textbook of standard 6th and 7th. (Research) 		
2	Method of Teaching Sanskrit	28	20
(a)	Importance of Sanskrit Language. <ul style="list-style-type: none"> Utilization of Sanskrit Language in human life Contribution of Sanskrit Language in National Integration Correlation of Sanskrit Language with other school subjects 	5	
(b)	Sanskrit language Learning. <ul style="list-style-type: none"> Aims of Sanskrit language Principles of Sanskrit language Bloom’s Taxonomy , Revised Bloom’s Taxonomy Writing instructional objectives using Action verbs Concept of Skills of Sanskrit language- Listening, Speaking, Reading, and Writing 	8	
(c)	Methods of Sanskrit language and Lesson Planning <ul style="list-style-type: none"> Methods of teaching Prose Lesson: Pathshala Method, Direct Method, Translation Method –concept, characteristics, merits and limitations of each. Methods of teaching poetry lesson :song-play-action, गीत अभिनव and Anvay method - concept and importance. Methods of teaching Grammar: Inductive & Deductive - Importance and difference in both. Lesson planning: Stray Lesson, Unit Lesson, Monthly Planning, Annual Planning. Models of language Teaching: Advance Organizer Model; Concept- attainment Model and Inquiry Training Model 	15	
Engagement with Field:			
<ul style="list-style-type: none"> Present a topic on ‘How to make Sanskrit learning more interesting with the help of various teaching methods’ in a seminar. Collect information about Sanskrit authors given in first year and make scrap book and prepare about seminar on it in class. Conduct a survey on ‘Challenges faced by the teacher in present context’. Organize quiz /antakshari on Sanskrit Language among students in the presence of their parents. 			

References:

- संस्कृत शिक्षणनी टेन्ड्बुक : श्री सी.के. आडुवाला – श्री नीरव प्रकाशन, बीज आवृति – १९८८-८९, अमदावाद
- संस्कृत विषयवस्तु : उपरोक्त

- संस्कृत विषयवस्तु : श्री सी.के. आकुवाला – श्री नीरव प्रकाशन, बीज आवृत्ति – १८७६-७७, अमदावाद
- संस्कृत व्याकरण विचार – जय भारत प्रकाशन, अमदावाद, ड.ज.ज. नकुम, बी.એસ. શાહ પ્રકાશન, પ્રથમ આવૃત્તિ – ૨૦૦૨-૦૩
- ધોરણ – ૬ થી ૧૦ ના વર્તમાન અભ્યાસ સત્રના સંસ્કૃત વિષયના પાઠ્યપુસ્તકો – ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર
- ધોરણ – ૬ થી ૧૦ ના અગાઉના વર્ષના સંસ્કૃત વિષયના પાઠ્યપુસ્તકો – ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ , ગાંધીનગર
- સંસ્કૃત અધ્યાપન પરિશીલન : સંયુક્ત (ઇ. લેખકો), બી.એસ. શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- A Rapid Sanskrit Method – George L. Hart Motilal Banarasidass Banglow Road, Delhi (ISBN – 0-89581-681-4)
- અનુવાદ ચન્દ્રિકા ; પ્રિ. ડૉ. સી. એલ. શાસ્ત્રી, પાર્શ્વ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- સંસ્કૃત શિક્ષણ : ડૉ. રામશકલ પાંડેય, વિનોદ પુસ્તક મન્દિર, આગરા
- સંસ્કૃત વ્યાકરણ – ડૉ. કવિપ્રભા ગોયલ, રાજસ્થાની ગ્રન્થસાર, જોધપુર, પ્રથમ સંસ્કરણ – ૨૦૦૦

Course Title : સામાજિક વિજ્ઞાન પદ્ધતિ - A
(Pedagogy of Social Science – A)

Course Code: EDCP - 1207.05

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : તાલીમાર્થિઓ....

- સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સમાવિષ્ટ વ્યાપક ખ્યાલો મુજબ સામાજિક વિજ્ઞાનની સંકલ્પના સમજવી.
- સામાજિક વિજ્ઞાનના જ્ઞાનનો ઉપયોગ નાગરિક તરીકે રૂપાંતર કરવા કરવો.
- વર્ગખંડમાં વિવિધ આયોજન, પદ્ધતિઓ, પ્રયુક્તિઓ, વલણ અને મૂલ્યાંકનનો ઉપયોગ કરવો.
- સામાજિક વિજ્ઞાનના કૌશલ્યોનો વિકાસ કરવો.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		18	15
	વિષયવસ્તુના પાઠો ધોરણ : 8 - 1, 3, 5 ધોરણ : 9 - 3, 8, 9 ધોરણ : 9 - 4, 5, 8, 13, 14 ધોરણ : 10 - 8, 9	18	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • ધોરણ 8 થી 10 માટે સૂચિત પાઠોનું સ્વાધ્યાય તૈયાર કરો (પુસ્તકાલય જોડાણ) • વિષયવસ્તુના કોઈ એક મુદ્દા પર એક પ્રોજેક્ટ તૈયાર કરો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • વર્તમાન સમયના કોઈ એક મુદ્દા પર એક લોક જાગૃતિના કાર્યક્રમનું આયોજન યોજો. (સામાજિક જોડાણ) • કોઈ એક આર્થિક, સામાજિક, રાજકીય, શૈક્ષણિક વિષય પર પરિસંવાદ યોજો. (સેમિનાર) 			
2		30	20
(a)	સામાજિક વિજ્ઞાનનું સ્વરૂપ <ul style="list-style-type: none"> • સામાજિક વિજ્ઞાનનો અર્થ, સંકલ્પના અને સ્વરૂપ તથા વિવિધ વિષયો સાથે એકીકરણ • શાળાના વિવિધ તબક્કે – વિજ્ઞાન, ઇતિહાસ, ભૂગોળ, રાજનૈતિક વિજ્ઞાન અર્થશાસ્ત્ર, સમાજશાસ્ત્ર, માનવવંશ ભૂગોળ (Anthropology) • રાષ્ટ્રીય લક્ષ્યાંકો, વ્યક્તિગત અને સામાજિક જરૂરિયાતોના ખાસ સંદર્ભમાં હાઈસ્કૂલના સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણના હાલના અભ્યાસક્રમનું વિશ્લેષણ કરવું. • સામાજિક વિજ્ઞાનના અભ્યાસક્રમ રચનાના સિદ્ધાંતો અને અભિગમો • સામાજિક વિજ્ઞાનનું મહત્વ. • સામાજિક વિજ્ઞાનનું કાર્યક્ષેત્ર 	06	
(b)	હેતુઓ અને ઉદ્દેશ્યો <ul style="list-style-type: none"> • સુધારેલ બ્લુમના વર્ગીકરણ(Taxonomy) સંદર્ભમાં ઉચ્ચ પ્રાથમિક અને માધ્યમિક સ્તરે સામાજિક વિજ્ઞાનના સામાન્ય હેતુઓ, વિશિષ્ટ હેતુઓ • જ્ઞાનાત્મક, ભાવાત્મક અને ક્રિયાત્મક પાસાઓની નિર્દેશાત્મક રચના (ક્રિયાપદોના ઉપયોગ દ્વારા) 	06	
(c)	પાઠ આયોજન <ul style="list-style-type: none"> • શિક્ષણ કૌશલ્યો • સેતુ પાઠ • એકમ પાઠ • માસિક, વાર્ષિક અને ડિજિટલ આયોજન (રચનાત્મક અભિગમના સંદર્ભમાં) 	06	
(d)	શૈક્ષણિક પ્રયુક્તિઓ અને પદ્ધતિઓ <ul style="list-style-type: none"> • શીખવાની શૈલીઓ અને અધ્યયન વ્યૂહરચના • પદ્ધતિઓ: (શિક્ષક કેન્દ્રી અને વિદ્યાર્થી કેન્દ્રી) સ્ત્રોત, પ્રોજેક્ટ, જીવનચરિત્રાત્મક, 	06	

	<p>સમસ્યા ઉકેલ, નિરીક્ષિત અભ્યાસ. (પ્રક્રિયા, ફાયદા, ગેરફાયદા અને પદ્ધતિઓને અસરકારક બનાવવાની રીતો)</p> <ul style="list-style-type: none"> • પ્રયુક્તિઓ (પ્રક્રિયા, ફાયદા, ગેરફાયદા અને પદ્ધતિઓને અસરકારક બનાવવાની રીતો) : <ul style="list-style-type: none"> ♣ બ્રેન સ્ટ્રોર્મિંગ ♣ સિમ્યુલેશન ♣ રોલ-પ્લે ♣ ચર્ચા ♣ આગમન અને નિગમન ♣ કમ્પ્યુટર્સ અને ઈન્ટરનેટ નો ઉપયોગ 		
(e)	<p>મનોવિજ્ઞાન આધારિત સામાજિક વિજ્ઞાનના શિક્ષણ પ્રતિમાન</p> <ul style="list-style-type: none"> • સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષણનો મનોવૈજ્ઞાનિક અભિગમ • મનોવિજ્ઞાન અને રચનાત્મક ઉપયોગ (પિયાઝે, બ્રુનર, વ્યાગોત્સ્કી અને આસુબેલનું યોગદાન) • સંકલ્પના પ્રાપ્તિ પ્રતિમાન • એડવાન્સ આયોજક પ્રતિમાન • સામાજિક ન્યાય (Jurisprudential) પરિસ્થિતિ અને સામાજિક તપાસ પ્રતિમાન 	06	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • કોઈ એક સેતુ પાઠ બનાવો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • પ્રશ્ન પ્રકારો આધારિત વિવિધ પ્રકારના પ્રશ્નોની રચના કરો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • પ્રતિબદ્ધ રાષ્ટ્રીય ગુણવત્તા પર વાદ વિવાદનું આયોજન કરો (સામાજિક જોડાણ) • બે શિક્ષણ પદ્ધતિઓનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો. (સંશોધન) • શિક્ષણ પ્રતિમાનની ખાસીયતો શોધો. (સંશોધન) • કોઈ એક ચોક્કસ પદ્ધતિ પર પાઠ યોજના તૈયાર કરો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) 			

References:

- શાહ પંકજભાઈ સી. તેમજ અન્ય (૨૦૧૩) સામાજિક વિજ્ઞાનનું અધ્યાપન. અમદાવાદ : વારિષેણ પ્રકાશન.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1990). Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques, Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Dhand. Techniques of Teaching (1990) . Delhi : Ashish Publication.
- Lay E.J.S..Encyclopedia of modern method of teaching (1990). New Dehli: Anmol Publishing Pvt. Ltd.
- www.itihas.com
- www.nationalgraphic.com
- Jain, Manish (1999) Evolution of Civics and Citizen in India. Paper presented at the South Asian Conference on Education, Department of Education, University of Delhi, Delhi.

Course Title : ગણિત પદ્ધતિશાસ્ત્ર - A (Pedagogy of Mathematics - A)

Course Code: EDCP - 1207.06

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- ગણિતના અધ્યયન અને અધ્યાપનની પાયાની સંકલ્પનાઓની સમજ કેળવે.
- ગણિતના અધ્યાપનનું મૂલ્ય તથા અનુબંધ વિશે સ્પષ્ટ દ્રષ્ટિકોણ મેળવે.
- ગણિત વિષયના અધ્યાપન માટે બ્લૂમના વર્ગીકરણશાસ્ત્ર પ્રમાણે ઉચિત શૈક્ષણિક હેતુઓ લખવાની ક્ષમતા કેળવે.
- વિવિધ પદ્ધતિઓ, અભિગમો, પ્રયુક્તિઓની તુલના કરે અને આધુનિક મનોવૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતોનો અધ્યાપનમાં ઉપયોગ કરવાની ક્ષમતા કેળવે.
- અસરકારક અધ્યાપન માટે પાયાના કૌશલ્યોનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.
- ગણિતના અધ્યાપન માટેની વિવિધ પ્રયુક્તિઓની સમજ કેળવી ગણિતના અધ્યાપનમાં તેનો ઉપયોગ કરે.
- સ્યનાવાદી અભિગમ પ્રમાણેના ગણિતના અધ્યાપનની પદ્ધતિઓ સમજે અને પ્રયોજે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		18	15
	ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા પ્રકાશિત પાઠ્યપુસ્તકમાંથી વિષયવસ્તુ Std. : 8 Sem I: Chapter: 3,5,6,7 Std. : 9 Sem I: Chapter: 1,2,3,7, 9 Std. : 10 Chapter: 2,4,5,7	18	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
	<ul style="list-style-type: none"> • એકમ 1 માથી કોઈપણ વિષય પર પરિસંવાદ/જૂથ ચર્ચા ગોઠવો [સેમિનાર / જૂથ ચર્ચા] • એકમ 1 માથી કોઈપણ વિષય પર કોલેજ / શાળા કક્ષાએ એક ક્વિઝ ગોઠવો. [ક્વિઝ] • ભારતીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય ગણિતશાસ્ત્રીઓના યોગદાન અને ચિત્રોનું પ્રદર્શન [પ્રદર્શન] • એકમ 1. માં દર્શાવેલ વિષયવસ્તુ માટે પાઠ્યપુસ્તકમાં રજૂ કરેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની વિવેચનાત્મક સમીક્ષા કરી [વાઈબ્રેરી] • એક માધ્યમિક શાળાની મુલાકાત લો અને વિદ્યાર્થીઓ તથા શિક્ષકો સાથે વાતચીત દ્વારા મુશ્કેલ વિષયવસ્તુની યાદી બનાવો. [સંશોધન] • કોઈપણ ગણિતશાસ્ત્રી જીવનચરિત્ર પર એક અભ્યાસ લેખ તૈયાર કરો [પુસ્તકાલય] 		
2		30	20
(A)	ગણિતનો અર્થ અને સ્વરૂપ <ul style="list-style-type: none"> • આધુનિક જીવન માં ગણિત મૂલ્ય, ઉપયોગીતા મૂલ્ય, વિષયગત મૂલ્ય અને સાંસ્કૃતિક મૂલ્ય • દૈનિક જીવનમાં ગણિતની જરૂર અને મહત્વ • અન્ય વિષયો સાથે ગણિતનો અનુબંધ • ગણિત વિષયના પાયાના ઘટકો 	3	
(B)	ગણિત અધ્યાપનના ધ્યેયો અને હેતુઓ: <ul style="list-style-type: none"> • ભારતમાં વિવિધ તબક્કે ગણિતનો અભ્યાસક્રમ • અસરકારક ગણિત શિક્ષકની વ્યવસાયિક કાર્યક્ષમતા • ગણિત શિક્ષણના ધ્યેયો 	5	

	<ul style="list-style-type: none"> • શૈક્ષણિક હેતુઓ માટેનું બ્લૂમનું વર્ગીકરણ શાસ્ત્ર: જ્ઞાનાત્મક ક્ષેત્ર, ભાવાત્મક ક્ષેત્ર, અને મનોક્રિયાત્મક ક્ષેત્ર • ગણિત અધ્યયન અને અધ્યાપન હેતુઓ માટેની બ્લૂમની રીવાઈઝડ વર્ગીકરણશાસ્ત્રનું સંકલ્પનાત્મક વિહંગાવલોકન • ક્રિયાસૂચક ક્રીયાપદોની જ્ઞાનાત્મક, ભાવાત્મક, અને મનોક્રિયાત્મક ક્ષેત્ર ના શૈક્ષણિક હેતુઓ લખવા. 		
(C)	<ul style="list-style-type: none"> • પિયાજે , બુનર, ગેને , વાયગોત્સકી અને આસુબેલના ગણિત અધ્યયન માટેના મનોવૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતો • વર્ગખંડ અને વર્ગખંડ બહારથી મેળવેલા ગણિત વિષયના પુર્વજ્ઞાનને અધ્યયનમાં ઉપયોગમાં લેવાની પ્રેરણા અધ્યેતાને આપવી. • પાઠ આયોજન: મૂળભૂત તત્વો, લાક્ષણિકતાઓ અને મહત્વ • એકમ પાઠ આયોજન: મૂળભૂત તત્વો, લાક્ષણિકતાઓ અને મહત્વ • માસિક આયોજન: વર્ગખંડ શિક્ષણ , સહઅભ્યાસીક પ્રવૃત્તિ • વાર્ષિક આયોજન: વર્ગખંડ શિક્ષણ , સહઅભ્યાસીક પ્રવૃત્તિ 	7	
(D)	<p>ગણિત અધ્યાપનના કૌશલ્યો, પદ્ધતિઓ અને પ્રવિધિ:</p> <p>નીચેના કૌશલ્યોના ઘટકો:</p> <ul style="list-style-type: none"> • પ્રસ્તાવના, • પ્રશ્ન કૌશલ્ય • કા. પા. કાર્ય • ઉદાહરણ • સ્પષ્ટીકરણ <p>શિક્ષક કેન્દ્રિત પદ્ધતિઓ: (સોપાનો, લાભ, ગેરફાયદા, અસરકારક બનાવવા માટેના ઉપાયો)</p> <ul style="list-style-type: none"> • વ્યાખ્યાન પદ્ધતિ • નિદર્શન પદ્ધતિ • આગમન – નિગમન પદ્ધતિ • પૃથક્કરણ – સંયોગીકરણ પદ્ધતિ <p>અધ્યેતા કેન્દ્રી પદ્ધતિઓ: (સોપાનો, લાભ, ગેરફાયદા, અસરકારક બનાવવા માટેના ઉપાયો)</p> <ul style="list-style-type: none"> • પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ • સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિ • લેબોરેટરી પદ્ધતિ • તાર્કિક અભિગમ પદ્ધતિ • સંશોધનાત્મક પદ્ધતિ <p>પ્રચુકિતઓ (સોપાનો, લાભ, ગેરફાયદા રીતે પદ્ધતિ અસરકારક બનાવવા માટે ઉપાયો) મૌખિક કાર્ય</p> <ul style="list-style-type: none"> • સ્વાધ્યાય કાર્ય • મહાવરો કાર્ય • નિરીક્ષિત અભ્યાસ • વૈદિક પ્રચુકિત • સમાનધર્મી જૂથ • કમ્પ્યુટર અને ઈન્ટરનેટ નો ઉપયોગ 	11	
(E)	<p>ગણિત અધ્યાપનના પ્રતિમાન</p> <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના સંપ્રાપ્તિ પ્રતિમાન • તપાસ તાલીમ મોડેલ • નિપુણતાયુક્ત અધ્યયન પ્રતિમાન • શોધ અધ્યયન પ્રતિમાન 	4	

ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :

- ગણિત પ્રયોગશાળા / ક્લબ / સંસ્થા ની મુલાકાત લઈ અને તેના પર એક અહેવાલ તૈયાર. (ક્ષેત્ર મુલાકાત)
- ગણિત અધ્યાપનનું કૌશલ વધારવા માટે સ્વાધ્યાય / પીઅર ટ્યુટરિંગ પદ્ધતિ
- ગણિત કેન્દ્ર / ગણિતશાસ્ત્રીની મુલાકાતનું ક્ષેત્ર પર્યટનનું આયોજન કરો અને તેની મુખ્ય પ્રવૃત્તિઓ, શૈક્ષણિક અને સામાજિક મહત્વ દર્શાવતો અહેવાલ રજૂ કરો. (સામાજિક/સામુદાયિક પર્યટન)
- ગણિત અધ્યાપનની અધ્યેતાકેન્દ્રી પદ્ધતિના લાભ ગેરલાભ ઉપર પરિસંવાદ / જૂથ ચર્ચા ગોઠવો.
- જાણીતા ગણિતશાસ્ત્રી અથવા અનુભવી ગણિતના શિક્ષક સાથે ગણિત અધ્યાપનની વિવિધ પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓના લાભલાભને ધ્યાનમાં રાખી મુલાકાત (મુલાકાત)
- વિદ્યાર્થીઓ સાથે વાતચીત દ્વારા ગણિત અભ્યાસક્રમના વિનિયોગ વિશે તેમના અભિપ્રાય જાણવા એક ચિંતનાત્મક અહેવાલ તૈયાર (સંશોધન)
- વર્ગખંડમાં વિવિધ પદ્ધતિ અને જૂથ શિક્ષણ તકનીકો ઉપયોગ. (ટીમ શિક્ષણ)
- આધુનિક યુગમાં ગણિતશાસ્ત્ર શિક્ષણ સંદર્ભ સાથે પાવર પોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરો (રીસોર્સ જનરેશન)
- ગણિત શિક્ષણ સાથે સંલગ્ન સમસ્યાઓ ઉપર એક વ્યક્તિ અભ્યાસ હાથ ધરો. (વ્યક્તિ અભ્યાસ)
- ગણિત શિક્ષણના કોઈ એક મુદ્દા ઉપર જૂથચર્ચા / ડીબેટ (જૂથચર્ચા)
- વિવિધ અધ્યેતાકેન્દ્રી શિક્ષણ પદ્ધતિઓ અનુરૂપ શૈક્ષણિક મુદ્દાઓનું વર્ગીકરણ કરી અલગ અલગ બે પદ્ધતિઓ માટે પાઠ આયોજન બનાવો. (સંશોધન/પુસ્તકાલય)

References:

- Aiyanyas, N. Kuppaswami, (1982). The teaching of Mathematics in New Education, Delhi; Universal Book and Stationary Co.
- Butler, C. H. and Wren, F. L., (1951). Teaching of Secondary School Mathematics; New York; Mac Grow Hill
- Eves, Howard, (1976). An Introduction to the history of Mathematics; Holt Rinehart and Winson Pvt. Ltd.
- Keith & Robertson, (1964). The Principles of Arithmetic; London; Blackie & Sons Ltd.
- Lucein Blue Kinney, (1954). Teaching Mathematics in Secondary School, New York; Rinehart & Co.
- Mangal, S. K., (1987). Teaching of Mathematics; Prakash Brothers Education Publishers Pvt. Ltd.
- Nanda, N. N., (1972). Teaching of Mathematics, Ludhiana; Sharda Brothers.
- NCERT, A Textbook of Content – cum - Methodology of Teaching Mathematics, New Delhi.
- Rai, B. C. (1978). Teaching of Mathematics, Lucknow; Prakashan Kendra.
- Rawat, M. S. (1982). Ganit Shikshan, Agra; Vinod Pustak Mandir
- Sidhu, Kulbirsingh. (1996). Teaching of Mathematics; (Fourth Ed.), Sterling Publishers Pvt. Ltd.
- Sudhirkumar. (1993). Teaching of Mathematics; New Delhi; Anmol Publications Pvt. Ltd.
- Suxen, R. C. (1970). Curriculum and Teaching of Mathematics in Secondary School; New Delhi; NCERT
- Turner, L. M. (1966). Teaching Aids for Elementary Methods; USA; Holt, Rinehart and Winson; Inc.
- પટેલ, એન. આર., ગણિતનું આદર્શ અધ્યાપન, અમદાવાદ; વારીષેણ પ્રકાશન
- પટેલ, આર. એસ., (૨૦૦૩). ગણિતનું અધ્યાપન : વિષયવસ્તુ અને પદ્ધતિ, અમદાવાદ; નીરવ પ્રકાશન
- ભટ્ટ, શુક્લ અને પારેખ, નૂતન ગણિતના અધ્યાપનનું પરિશીલન, અમદાવાદ; સી. જમના. દાસકંપની.
- શાહ, બી. એસ., (૧૯૮૭). ગણિતના અધ્યાપનનું પરિશીલન, અમદાવાદ; બી. એસ. શાહ પ્રકાશન
- Joyce, B., Weil, M. & Calhoun, E. (2009). Models of Teaching (8th ed.). New Delhi: PHI Learning Private Limited.

- James, A. (2006). Techniques of Teaching Mathematics. New Delhi: Neelkamal Publications Pvt. Ltd.

Course Title : વિજ્ઞાન પદ્ધતિ - A (Pedagogy of Science – A)

Course Code: EDCP - 1207.07

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- વિજ્ઞાનના મૂળભૂત સ્વરૂપ અને માળખાને સમજાવે .
- અભ્યાસક્રમના માળખાનાં મૂળભૂત સિદ્ધાંતો સમજાવે.
- વિજ્ઞાન અધ્યાપનના હેતુઓનું જ્ઞાન મેળવે અને સમજાવે.
- પાઠ આયોજનના પાયાના ખ્યાલોથી જાતને અવગત કરે અને અધ્યાપન માટેનું પાઠ આયોજન બનાવે.
- વિજ્ઞાન અધ્યાપનના નમૂનાઓ, પદ્ધતિઓ અને અભિગમ વિશે સમજાવે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		18	15
	ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા પ્રકાશિત પાઠ્યપુસ્તકનું વિષયવસ્તુ Std- 8 (Sem-1): Chapter 4,8,9 Std- 9 (Sem -1) : Chapter 2,3,4,7,8 Std-10 : Chapter 1,3,4,10,12	18	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • કોલેજ / શાળા કક્ષાએ એકમ 1 માથી કોઈપણ વિષય પર પરિસંવાદ / જૂથ ચર્ચા ગોઠવો [સેમિનાર / જૂથ ચર્ચા] • કોલેજ / શાળા કક્ષાએ યુનિટ -1 માથી કોઈપણ વિષય પર ક્વિઝ ગોઠવો. [ક્વિઝ] • એકમ 1 ના વિષયવસ્તુની હકીકતો, સંકલ્પનાઓ, સિદ્ધાંતોનું વર્ગીકરણ કરો. [પુસ્તકાલય] • એકમ 1 ના વિષયવસ્તુ માટે પુસ્તકમાં સામેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓની સમીક્ષા કરો. [પુસ્તકાલય] • એકમ 1 ઉલ્લેખિત વિષયવસ્તુ માટેના પર વિડિઓઝ, ચિત્રો, ઓડિયો અને અન્ય સંદર્ભ સામગ્રી એકત્રિત કરો [રિસોર્સ જનરેશન] • એકમ 1 ઉલ્લેખિત વિષયવસ્તુ માટેના વિડિઓઝ, ચિત્રો, ઓડિયો અને અન્ય સંદર્ભ સામગ્રી લિંક્સ એકત્રિત કરી તેને ઈમેઈલ દ્વારા તમારા શિક્ષક સાથે શેર કરો [રિસોર્સ જનરેશન] • એકમ 1 ઉલ્લેખિત વિષયવસ્તુ પર દસ સંકલ્પના નકશા(Concept Map) તૈયાર કરો [લાયબ્રેરી / લેબોરેટરી] • એક માધ્યમિક શાળાની મુલાકાત લો અને વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો સાથે વાતચીત દ્વારા અભ્યાસક્રમના મુશ્કેલ વિષયવસ્તુની યાદી બનાવો [સંશોધન] • એકમ 1 મા મુકેલ વિષયવસ્તુના પ્રયોગોની યાદી બનાવો અને કોઈપણ 5 પ્રયોગ માટે એક પ્રયોગપોથી તૈયાર કરો [લાયબ્રેરી / લેબોરેટરી] • કોઈપણ બે પ્રયોગો પ્રયોગ-શાળા / કોલેજ લેબોરેટરીમાં વ્યક્તિગત અથવા જૂથમાં કરી રેકોર્ડ કરો. [રિસોર્સ જનરેશન] • એકમ 1 ઉલ્લેખિત વિષયવસ્તુના કોઈપણ બે વિષયો પર યોગ્ય ચિત્રો, વિડિઓ અને ઓડિઓ ધરાવતી એક પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરો. (ઓછામાં ઓછી 20 સ્લાઈડ્સ) (રિસોર્સ ઉત્પાદન, ICT) • શાળા / કોલેજ ખાતે જુથમાં સૌર ઉર્જા / આરોગ્ય અને સ્વચ્છતા પર (રેલી/પ્રદર્શન/શેરી નાટક/ ફિલ્મ શો વગેરે) એક જાગૃતિ કાર્યક્રમ ગોઠવો. માતા-પિતા, સ્ટાફ અને વિદ્યાર્થીઓને આમંત્રિત કરો. અભિપ્રાય નોંધણી રજીસ્ટર, ફોટોગ્રાફ્સ અને વિડિઓ (સોફ્ટ કોપી), વર્તમાન પત્રમાં પ્રસિદ્ધ સમાચાર (ફરજિયાત નથી) અને પ્રદર્શન દરમિયાન ઉપયોગમાં લીધેલ સામગ્રી સબમિટ કરો. [સામાજિક વિનિયોગ] 			
2		30	20
(A)	વિજ્ઞાનનું સ્વરૂપ અને માળખું <ul style="list-style-type: none"> • [વિજ્ઞાનનો અર્થ અને સ્વરૂપ: ઉત્પાદન (Product) અને પ્રક્રિયા (Process) તરીકે] • વિજ્ઞાનના સ્વરૂપ અંગેનો સચવાવાદી દૃષ્ટિકોણ • અધ્યયનના આંતરવિદ્યાકીય ક્ષેત્ર તરીકે વિજ્ઞાન (થર્મોડાયનામિક્સ, જૈવરાસાયણિક, 	03	

	<p>સપાટી રસાયણશાસ્ત્ર, વગેરે)</p> <ul style="list-style-type: none"> • અન્ય વિષયો સાથે વિજ્ઞાનનો અનુબંધ • વિજ્ઞાનનું માળખું : હકીકતો, સંકલ્પનાઓ, સિદ્ધાંતો, ઉત્કલ્પનાઓ, સિદ્ધાંત, નિયમ • વિજ્ઞાનના મૂલ્યો: (વ્યવહારુ, વિદ્યાશાખાકીય, સામાજિક, નૈતિક, બૌદ્ધિક, અને મનોરંજક મૂલ્યો) 		
(B)	<p>વિજ્ઞાન શિક્ષણના ઉદ્દેશો અને ધ્યેયો</p> <ul style="list-style-type: none"> • વિવિધ તબક્કે ભારતમાં વિજ્ઞાન અભ્યાસક્રમ: પ્રાથમિક, ઉચ્ચતર પ્રાથમિક, માધ્યમિક અને ઉચ્ચતર માધ્યમિક • વિજ્ઞાન શિક્ષક - આવશ્યક ગુણો, ફરજો અને જવાબદારીઓ • વિજ્ઞાન શિક્ષણના ઉદ્દેશો: જ્ઞાનાત્મક, વિષયવસ્તુગત, પ્રક્રિયા, ઐતિહાસિક, પર્યાવરણીય અને નૈતિક • હેતુઓનું વર્ગીકરણ શાસ્ત્ર : <ul style="list-style-type: none"> -• ભૂમ વર્ગીકરણ શાસ્ત્ર - શૈક્ષણિક હેતુઓ માટે સુધારેલા ભૂમ વર્ગીકરણ શાસ્ત્રનો પરિચય (એન્ડરસન અને Krathwohl) -• વિજ્ઞાન શિક્ષણનો Mc Cormack અને Yager ના વર્ગીકરણ શાસ્ત્રનો પરિચય • ક્રિયા ક્રિયાપદોનો ઉપયોગ કરી જ્ઞાનાત્મક ક્ષેત્ર, ભાવાત્મક ક્ષેત્ર અને મનોક્રીયાત્મક ક્ષેત્ર માટે શૈક્ષણિક હેતુઓનું લેખન 	05	
(C)	<p>શૈક્ષણિક આયોજન</p> <ul style="list-style-type: none"> • મનોવૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંતોનો વિજ્ઞાન અધ્યયનમાં ઉપયોગ : પિયાજે, બૂનર, ગેને, વાયગોત્સ્કી અને આસુબેલ, ગાર્ડનરના મલ્ટીપલ ઇન્ટેલિજન્સ સિદ્ધાંત • વિદ્યાર્થીએ વર્ગખંડમાં અને વર્ગખંડ બહાર મેળવેલ વિજ્ઞાનના પૂર્વજ્ઞાનને નવા શિક્ષણમાં સામેલ કરવા માટેની પેરણા આપવી. • સંકલ્પના નકશા • પાઠ આયોજન: મૂળભૂત તત્વો, લાક્ષણિકતાઓ અને મહત્વ • એકમ આયોજન: મૂળભૂત તત્વો, લાક્ષણિકતાઓ અને મહત્વ • માસિક આયોજન: વર્ગખંડ શિક્ષણ, પ્રાયોગિક કાર્ય, સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ • વાર્ષિક આયોજન: વર્ગખંડ શિક્ષણ, પ્રાયોગિક કાર્ય, સહઅભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓ 	07	
(D)	<p>વિજ્ઞાન અધ્યાપનના કૌશલ્યો, પદ્ધતિઓ અને અધ્યાપન પ્રયુક્તિઓ નીચેના કૌશલ્યનાં ઘટકો :</p> <ul style="list-style-type: none"> • પ્રસ્તાવના • ઉદાહરણ • પ્રશ્ન કૌશલ્ય • સમજૂતી • કા. પા. કાર્ય <p>શિક્ષક કેન્દ્રી પદ્ધતિઓ (સોપાનો, લાભ, ગેરફાયદા અને અસરારક બનાવવાના ઉપાયો) :</p> <ul style="list-style-type: none"> • વ્યાખ્યાન પદ્ધતિ • નિદર્શન પદ્ધતિ <p>અધ્યેતા કેન્દ્રી પદ્ધતિઓ (સોપાનો, લાભ, ગેરફાયદા અને અસરારક બનાવવાના ઉપાયો) :</p> <ul style="list-style-type: none"> • લેબોરેટરી પદ્ધતિ / પ્રાયોગિક પદ્ધતિ • પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ • સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિ • માર્ગદર્શક શોધ પદ્ધતિ <p>પ્રયુક્તિઓ (સોપાનો, લાભ, ગેરફાયદા અને અસરારક બનાવવાના ઉપાયો):</p> <ul style="list-style-type: none"> • બ્રેઈન સ્ટોર્મીંગ • સિમ્યુલેશન • રોલ પ્લે • ચર્ચા 	11	

	<ul style="list-style-type: none"> • આગમન નિગમન • કમ્પ્યુટર્સ અને ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ 		
(E)	વિજ્ઞાન શિક્ષણના પ્રતિમાનો <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના સંપ્રાપ્તિ પ્રતિમાન • ઈન્કવાયરી ટ્રેનીંગ પ્રતિમાન • એડવાન્સ ઓર્ગેનાઈઝર 	04	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • નીચેના પૈકી કોઈ એક મુદ્દા પર પરિસંવાદ / જૂથ ચર્ચા ગોઠવો <ul style="list-style-type: none"> - વિદ્યાર્થી કેન્દ્રી વિજ્ઞાન અધ્યાપન પદ્ધતિના લાભ, ગેરફાયદા. - વિજ્ઞાનનાં મૂલ્યો - વિજ્ઞાન અને સમાજ વચ્ચે સંબંધ [સેમિનાર / જૂથ ચર્ચા] • બ્લૂમનું વર્ગીકરણશાસ્ત્ર અને સુધારેલું બ્લૂમ વર્ગીકરણશાસ્ત્રનો તુલનાત્મક અભ્યાસ કરી તમારા અવલોકનો પરનું ચિંતન રજૂ કરો. [સંશોધન] • વિજ્ઞાન અધ્યયન માટેના કોઈ એક મનોવૈજ્ઞાનિક સિદ્ધાંત ઉપર અભ્યાસ લેખ તૈયાર કરો. (એકમ ૨(bબી)માં આપેલ સિદ્ધાંત માટે) [પુસ્તકાલય/ આઈસીટી] • વિજ્ઞાન અધ્યાપનની પદ્ધતિઓ અને પ્રવૃત્તિઓ વિશેના અનુભવો , મંતવ્યો અને અપેક્ષાઓ જાણવા કોઈ એક વિજ્ઞાન શિક્ષકની મુલાકાત લઈ તેની નોંધ કરો. [અવલોકન] • શાળામાં કોઈ એક વિજ્ઞાન શિક્ષકના ત્રણ તાસનું અવલોકન કરો . વર્ગખંડમાં આંતરક્રિયા દરમિયાન તેમને પ્રયોજેલી પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓનું વિવેચનાત્મક પૃથક્કરણ કરો. (અવલોકન) • શિક્ષણના પ્રતિમાનો આધારિત ત્રણ પાઠ આયોજન બનાવો. [પુસ્તકાલય] • રાજ્ય શિક્ષણ બોર્ડ, જીસીઈઆરટી અને SVS દ્વારા આપવામાં આવેલ શૈક્ષણિક કેલેન્ડર નું વિવેચનાત્મક વિશ્લેષણ કરી અહેવાલ સુપરત કરો. [કિસ અભ્યાસ] • લોક વિજ્ઞાન કેન્દ્ર / સાયંસ સીટી / સૌર પ્લાન્ટ એક અભ્યાસ પ્રવાસ ગોઠવો અને મુખ્ય પ્રવૃત્તિઓ, શૈક્ષણિક અને સામાજિક મહત્વનો ઉલ્લેખ સાથેનો તમારા અભ્યાસ રિપોર્ટ સબમિટ કરો. (સોશિયલ એન્ડોવમેન્ટ) • વિવિધ અધ્યેતાકેન્દ્રી પદ્ધતિઓ માટે અનુરૂપ શૈક્ષણિક વિષયવસ્તુનું વર્ગીકરણ કરી બે અલગ અલગ પદ્ધતિઓ માટે બે પાઠ આયોજનો બનાવો. [સંશોધન / પુસ્તકાલય] • વિજ્ઞાન અભ્યાસક્રમના વર્ગખંડમાં વિનિયોગ સંબંધિત અભિપ્રાયો વિદ્યાર્થીઓ પાસેથી મેળવો તેના આધારે એક ચિંતનાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરો. [સંશોધન] • અન્ય દેશના આપવામાં આવતા વિજ્ઞાન શિક્ષણના પાઠના બે વિડિઓ ડાઉનલોડ કરો અને તેમા ઉપયોગમાં લેવાયેલ પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓના આધારે તેનું વિવેચનાત્મક મૂલ્યાંકન કરો. [વ્યક્તિ અભ્યાસ] 			

References:

- Tony liversidge, Matt Cochrane, Bernie Kerfoot, (2009). Teaching Science-Developing as a Reflective Secondary Teacher, Sage South Asia education, New Delhi.
- Ackerman, E. (1996). Perspective – taking and object Construction: Two keys to ‘ learning. In Y. Kafai&M.Resnick (Eds.). Constructivism in practice: Designing, thinking and learning in digital world. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Benjamin Samuel Bloom (1956): Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals (Vol.1): Green, Longman.
- Anderson, C and K. Roth. (1992). Teaching for meaningful and self-regulated learning of science. Advances in Research of Teaching, Vol.I, J. Brophy, ed. Greenwich, Conn: JAI.
- Ramakrishna ,(2012). Methodology of teaching life Sciences, Dorling kindersly Pvt Ltd, India.
- R.C Sharma., (1975). Modern Science Teaching, Danapatrai Publishing company limited, New Delhi.
- Mathew, T.K. Mollykutty. T.M;(2006). Science Education-Theoretical base of teaching and pedagogical analysis’ Rainbow publishing, Kerala.

- Sivarajan, K and Faziludeen .A(2008 6th edition) Science Education-Methodology of teaching and pedagogic analysis'Calicut university
- Bhattacharya S. P. (1994): Models of Teaching: New Delhi, Regency Publications.
- Bruce R. Joyce, Marsha Weil and Emily Calhoun (2011): Models of Teaching (7th Ed.): USA, Pearson Education

Course Title : કમ્પ્યુટર સાયન્સ પદ્ધતિ - A
(Pedagogy of Computer Science – A)

Course Code: EDCP - 1207.08

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03   Supervised Study Credit (SSC): 01   Total: 04
Hours: Classroom Teaching: 48   Supervised Study: 32   Total: 80
Total Marks: 50   [External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

Objectives: Student-Teacher will be able to:

- Understand the basic principles of curriculum organization
- To acquaint with the knowledge of latest computer technology and its uses in education.
- To prepare, select and utilize different teaching aids.
- Acquire knowledge and understanding of aims and objectives of Computer Science teaching
- Acquaint themselves with the basics of lesson planning and prepare lesson plans for instruction.
- Explain Models, Methods and Approaches of Computer Science teaching
- Effectively use ICT tools, software applications and digital resources
- Integrate ICT into teaching-learning and its evaluation
- Acquire, organize and create their own digital resources
- Explore the internet for personal enrichment, professional learning, teaching-learning ideas and creation of multiple learning resources.

Unit	Content	Hour	Marks
1		18	15
	As per prescribed syllabus by Gujarat State Higher Secondary Board for Computer Science content from textbooks of standard 6 to 10 <ul style="list-style-type: none"> • Mathematics Textbook of Std -6 (Sem.-II) , Chapter -8 • Mathematics Textbook of Std -7 (Sem.-II) , Chapter -7 • Mathematics Textbook of Std -8 (Sem.-II) , Chapter -8 • Comp. Science Textbook of Std -9, Chapter – 1 to 8 • Comp. Science Textbook of Std -10 , Chapter – 1 to 9 	18	
Engagement with Field:			
<ul style="list-style-type: none"> • Organize a seminar/Group Discussion on any of the topic mentioned in unit 1[Seminar / Group Discussion] • Exhibition of pictures and models of any topic from unit 1 [Exhibition] • Collect links of videos, pictures, audio and other reference materials for content mentioned in unit 1 and share it with your teacher by email [Resource Generation] • Visit to a secondary school and make a list of difficult content topics by interacting with students and teachers [Research] • Prepare a presentation on any two topics for content mentioned in unit 1. Presentation should have appropriate images, video and audio. (minimum 20 slides) [Resource Generation, ICT] 			

2		30	20
(A)	<p>Computer Education as a Subject</p> <ul style="list-style-type: none"> • Place of Computer Science in School Curriculum • Correlation of Mathematics with other subjects • Values of Computer Science : (Practical, disciplinary, social, moral, intellectual, and recreational values) 	03	
(B)	<p>Aims and Objectives of teaching Computer Science</p> <ul style="list-style-type: none"> • Computer Science curriculum in India at different stages : Primary, Upper Primary, Secondary and Higher Secondary • Computer Science Teacher – essential qualities, duties and responsibilities • Aims of Teaching Computer Science • Taxonomy: <ul style="list-style-type: none"> ○ Blooms taxonomy ○ Introduction of revised Bloom’s taxonomy of educational objectives (Anderson and Krathwohl) • Writing instructional objectives for Cognitive, Affective and Psychomotor Domains using action verbs 	05	
(C)	<p>Planning for Instruction</p> <ul style="list-style-type: none"> • Application of psychological theories for learning Computer Science: Piaget, Bruner, Gagne, Vygotsky&Ausubel • Motivating learners to bring their previous knowledge in Computer Science. • Lesson Planning: Basic elements, Characteristics and Significance • Unit Planning: Basic elements, Characteristics and Significance • Monthly Planning : Classroom instruction, Practical, co-curricular activity • Yearly Planning: Classroom instruction, Practical, co-curricular activity • Critical analysis of academic calendar provided by State Education Board, GCERT and SVS 	07	
(D)	<p>Skills, Methods and Techniques</p> <p>Skills</p> <p>Components of following skills: Set Induction, Questioning, Blackboard Work, Illustration, Explaining</p> <p>Teacher Centric Methods: (Procedure, Advantages, Disadvantages, Ways to make method effective)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lecture Method • Demonstration Method • Inductive – Deductive Method • Analytical – Synthetic Method 	11	

	<p>Learner Centric Methods: (Procedure, Advantages, Disadvantages, Ways to make method effective)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Project Method • Problem Solving Method • Laboratory Method • Web Based Learning <p>Techniques (Procedure, Advantages, Disadvantages, Ways to make method effective)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Oral Work • Assignment Work • Drill Work • Supervised Study • Homogeneous Grouping 		
(E)	<p>Models of Teaching</p> <p>Concept Attainment Model, Mastery Learning Model</p>	04	
<p>Engagement with Field</p> <ul style="list-style-type: none"> • Observe three periods of any one Computer Science teacher in school and critically analyze the techniques and methods he / she use during classroom interaction. (Observation) • Prepare three lesson plans according to models of teaching (Library) • Give two lessons using two different methods for same content at two different class at school and prepare a report about your experience (Case Study) • Organize a study tour of a CBSE school and prepare a report of teaching learning process for computer science (Community Engagement) • Talk to the students and find out their opinion about Computer Science curriculum transaction. Prepare a reflective report [Research] • Prepare a presentation on any two topics for content mentioned in unit 2. Presentation should have appropriate images, video and audio. (minimum 20 slides) [Resource Generation, ICT] 			

References:

- Windows 98 Complete. (1998). BPB Publications.
- HTML Complete. (1999). BPB Publications.
- Linux Complete. (2000). BPB Publications.
- A Text book of Multimedia. (2006). New Delhi: Computer Publications Ltd.
- Craig Zacker. (2001). Networking: The Complete Reference. Tata McGraw- Hill Publishing.
- Gagne R.M. (1990). The Learning Principles: Analysis of Concept Learning. Merrill Publishing.
- Gordon B. Davis. (1982). Introduction to computers. McGraw- Hill Publishing coy.
- Harold F.O' Neli. (1981). Computer – Based Instruction. Academic Press.
- Joe Kraynak, and JowHarbraken. (1997), Internet 6 – in – 1. Prentice-Hall of India P Ltd.
- John Maddison. (1983). Education in the Micro Electronics Era. The Open University Press.

- Karl Schwartz. (2000). Training Guide-Microsoft Windows 2000. DDC Publishing Inc.
- Kaushik. andVijayaKumari. (1997). Essentials of Teaching and Learning, Bhargava Publications.
- Krishnan, N. (2001). Computer Fundamentals and Windows with Internet Technology. SciTech Publications Pvt. Ltd.
- Madnick, S.E. and Danovan, J.J. (1987). Operating Systems. McGraw – Hill Book Company.
- Peter Norton. (1999). DOS Guide. Prentice-Hall of India.
- Rajaraman, V. (1998). Fundamentals of Computers. Prentice-Hall of India Pvt. Ltd.
- Ralph, W. Gerard.(1967). Computers and Education.McGraw-Hill Book Company.
- Singh,Y. K. (2009). Teaching Practice. New Delhi: APH Publishing Corporation.
- Sharma, R. N. (2008). Principles and Techniques of Education. Delhi: Surjeet Publications.
- Sharma, R. A. (2008). Technological foundation of education. Meerut: R.Lall Books. Depot
- Agarwal J. C. (2006). Essential of educational technology. Teaching and learning. New Delhi: Vikas Publishing House Pvt. Ltd.

Course Title : નામાનાં મૂળતત્વો પદ્ધતિ (નામું) – A
(Pedagogy of Elements of Book Keeping – A)

Course Code: EDCP - 1207.09

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- નામાનાં મૂળતત્વોનાં ખ્યાલોની સ્પષ્ટતા કરી શકે.
- ઉચ્ચ માધ્યમિક કક્ષાએ નામાનાં મૂળતત્વો વિષય શિક્ષણનાં ધ્યેયો અને હેતુઓનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.
- નામાનાં મૂળતત્વો વિષય શિક્ષણની પદ્ધતિઓ વિશે સમજે.
- નામાનાં મૂળતત્વો વિષય શિક્ષણની પદ્ધતિઓનો ઉપયોગ કરી શકે.
- વ્યાવહારિક કાર્યોમાં નામાના મૂળતત્વોના ઉપયોગન વિશે જાણે.
- નામાનાં મૂળતત્વો વિષય શિક્ષણમાં ઈન્ફર્મેશન ટેકનોલોજીની ભૂમિકા સમજે.
- કમ્પ્યુટરાઈઝડ એકાઉન્ટીંગ (હિસાબી) સોફ્ટવેર વિશે સમજે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	નામાનાં મૂળતત્વોનું વિષયવસ્તુ	20	15
(A)	ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા ઉચ્ચતર માધ્યમિકનાં ધોરણ-૧૧નાં અભ્યાસક્રમનો ભાગ-૧ : પ્રકરણ નંબર - ૧,૪,૫,૬,૭ અને ૯ પ્રકરણ નંબર - ૫, ૬ અને ૧૦	10	
(B)	ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા ઉચ્ચતર માધ્યમિકનાં ધોરણ-૧૨નાં અભ્યાસક્રમનો ભાગ-૧ : પ્રકરણ નંબર - ૧,૩,૪,૫ અને ૬ પ્રકરણ નંબર - ૧, ૩ અને ૪	10	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • નામાનાં મૂળતત્વોના વિષયવસ્તુ (ધોરણ-૧૧ અથવા ધોરણ-૧૨ના ભાગ-૧) માંથી બહુવિકલ્પ પ્રકારના પ્રશ્નો તૈયાર કરો અને શાળામાં પ્રશ્નોત્તરીનું આયોજન કરો. (પ્રશ્નોત્તરી) • નામા મંડળ વિશે ચિત્રો, વિડીયો અને દસ્તાવેજો સાથેનો અહેવાલ તૈયાર કરો. (લેબોરેટરી) • કમ્પ્યુટરાઈઝડ એકાઉન્ટીંગ (હિસાબી) સોફ્ટવેર પર મલ્ટીમિડિયા પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરો. (ઓછામાં ઓછી ૨૦ સ્લાઈડ) (લેબોરેટરી) 			
2		28	20
(A)	નામાનાં મૂળતત્વોના ખ્યાલો અને વર્ગીકરણ <ul style="list-style-type: none"> • અર્થ અને ખ્યાલો • ધ્યેયો અને હેતુઓ • બ્લૂમ વર્ગીકરણ • બ્લૂમ વર્ગીકરણના સુધારાનો પરિચય • ક્રિયાપદોના ઉપયોગ દ્વારા અધ્યયનના હેતુઓને વ્યાખ્યાયિત કરવા • નામાનાં મૂળતત્વો વિષય શિક્ષણની જરૂરીયાત અને વ્યાપ 	06	

(B)	<p>શિક્ષણની પદ્ધતિઓ, પ્રયુક્તિઓ અને અન્ય વિષયો સાથેનો સહસંબંધ :</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ શિક્ષણની પદ્ધતિઓ <ul style="list-style-type: none"> (૧) આગમન-નિગમન પદ્ધતિ (૨) પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ (૩) સંયોગીકરણ અને પૃથક્કરણ પદ્ધતિ (૪) નિદર્શન પદ્ધતિ (૫) જૂથચર્ચા પદ્ધતિ ❖ નામાં શિક્ષણની પ્રયુક્તિઓ : <ul style="list-style-type: none"> • સ્વાધ્યાય, સર્વેક્ષણ અને મુલાકાત ❖ અન્ય વિષયો સાથેનો સહસંબંધ : <ul style="list-style-type: none"> • અર્થ, પ્રકારો, વાણિજ્ય ગણિત, અર્થશાસ્ત્ર, વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન અને સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયો સાથેનો સહસંબંધ 	10	
(C)	<p>પાઠ આયોજન :</p> <ul style="list-style-type: none"> • અર્થ • ખ્યાલ <p>પાઠ આયોજનનાં પ્રકાર :</p> <ul style="list-style-type: none"> • છૂટો પાઠ • એકમ પાઠ • માસિક આયોજન • વાર્ષિક આયોજન 	10	
(D)	<p>શિક્ષણના પ્રતિમાનો</p> <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના પ્રાપ્તિ પ્રતિમાન • અગ્રિમ આયોજક પ્રતિમાન 	02	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • પ્રેઝન્ટેશન સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરીને શૈક્ષણિક પદ્ધતિઓ વિષય પર સેમીનારનું આયોજન કરો. (સેમીનાર) • ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરીને નામનાં મૂળતત્વો વિષય પર E-literature તૈયાર કરો. (લેબોરેટરી) • કંપની/ ધંધાકીય એકમની સામાજિક જવાબદારી વિશે શાળામાં નિદર્શન આપી અહેવાલ તૈયાર કરો.(ગ્રંથાલય/લેબોરેટરી) • તમારા વિસ્તારની બેંક દ્વારા આપવામાં આવતી સુવિધાઓ વિશે સર્વે કરી શિક્ષકો / વિદ્યાર્થીઓ સાથે સુવિધાઓની ચર્ચા કરો અને બેંકની સુવિધાઓને લાગતા દસ્તાવેજો સાથેનો અહેવાલ તૈયાર કરો.(ક્ષેત્રકાર્ય) • શૈક્ષણિક સંસ્થા, ધંધાકીય એકમ, કંપની અથવા સંસ્થાની મુલાકાત લઈને સંસ્થાના હિસાબોનું નિરીક્ષણ કરી અહેવાલ તૈયાર કરો.(ક્ષેત્ર મુલાકાત) 			

References:

- Elwell, Fayette H. (1926). Book Keeping And Accounting (Elementary Course). The Athenum Press
- Amutha R. & Others (2004). *Accountancy- Higher Secondary* : Tamilnadu Textbook Corporation, Chennai.
- મિસ્ત્રી એમ આર. (૨૦૧૦) નામાનાં મૂળતત્વો વિષયવસ્તુ : નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- વ્યાસ આર.એચ અને અન્ય (૨૦૧૨) નામાનાં મૂળતત્વો, ધોરણ-૧૧ ભાગ-૧: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર.

- વ્યાસ આર,એચ અને અન્ય (૨૦૧૨) નામાનાં મૂળતત્વો, ધોરણ-૧૨, ભાગ-૧: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર .
- વ્યાસ આર,એચ અને અન્ય (૨૦૧૨) નામાનાં મૂળતત્વો, ધોરણ-૧૧ ભાગ-૨ : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર.
- વ્યાસ આર,એચ અને અન્ય (૨૦૧૨) નામાનાં મૂળતત્વો, ધોરણ-૧૨, ભાગ-૨: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર .
- પટેલ બી.એસ. અને અન્ય (૨૦૦૪-૨૦૦૫) નામના મૂળતત્વોના અધ્યાપનનું પરિશીલન : નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- મીરાની, નિશીથ આર. ટેલી : કમ્પ્યુટર વર્લ્ડ : અમદાવાદ
- <http://www.tallysolutions.com/website/html/index.php>
- <http://www.margcompusoft.com/>
- <http://www.busy.in/>
- <http://www.quickbooks.in>
- <http://gcert.gujarat.gov.in/gcert>
- <http://ncert.nic.in/>

Course Title : વાણિજ્ય પદ્ધતિ – A
(Pedagogy of Commerce – A)

Course Code: EDCP - 1207.10

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- વાણિજ્યનાં ખ્યાલોની સ્પષ્ટતા કરી શકે.
- ઉચ્ચ માધ્યમિક કક્ષાએ વાણિજ્ય વિષય શિક્ષણનાં ધ્યેયો અને હેતુઓનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.
- અધ્યન અને અધ્યાપન પ્રક્રિયા શીખે અને સ્વીકાર કરે.
- વાણિજ્ય વિષય શિક્ષણની પદ્ધતિઓ વિશે સમજે.
- વાણિજ્ય વિષય શિક્ષણની પદ્ધતિઓનો ઉપયોગન કરી શકે.
- વ્યાવાહારિક કાર્યોમાં વાણિજ્યનાં ઉપયોગન વિશે જાણે.
- માહિતી તકનીકીની વાણિજ્ય શિક્ષણમાં ભૂમિકાને ઓળખે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	વાણિજ્યનું વિષયવસ્તુ	20	15
(a)	ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા ઉચ્ચતર માધ્યમિકનાં ધોરણ-૧૧નાં અભ્યાસક્રમ : પ્રકરણ નંબર - ૧ થી ૭ પ્રકરણ નંબર - ૧ થી ૫	10	
(b)	ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા ઉચ્ચતર માધ્યમિકનાં ધોરણ-૧૨નાં અભ્યાસક્રમ : પ્રકરણ નંબર - ૧ થી ૮ પ્રકરણ નંબર - ૧ થી ૪	10	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • વાણિજ્યના ધોરણ-૧૧ અથવા ધોરણ-૧૨ના કોઈપણ એક એકમ પર મલ્ટીમીડિયા પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરો . (ઓછામાં ઓછી ૨૦ સ્લાઈડ)(લેબોરેટરી) • ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરીને વાણિજ્ય વિષય પર E-literature તૈયાર કરો. (લેબોરેટરી) • પુસ્તક સમીક્ષા : ધોરણ-૧૧ અથવા ધોરણ-૧૨ના વાણિજ્યના પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરો. • શિક્ષક પ્રશિક્ષકએ આપેલ બે સ્વાધ્યાય લખો(સ્વાધ્યાય) 			
2			20
(a)	વાણિજ્યના ખ્યાલો અને વર્ગીકરણ <ul style="list-style-type: none"> • વાણિજ્યના અર્થ અને ખ્યાલો • વાણિજ્યનો વિકાસ • વાણિજ્યના ધ્યેયો અને હેતુઓ • બ્લૂમ વર્ગીકરણ • બ્લૂમ વર્ગીકરણના સુધારાનો પરિચય • ક્રિયાપદોના ઉપયોગ દ્વારા અધ્યયનના હેતુઓને વ્યાખ્યાયિત કરવા. • વાણિજ્ય વિષય શિક્ષણની જરૂરીયાત અને વ્યાપ • વાણિજ્યનું એક વિદ્યાશાખા તરીકેનું સ્વરૂપ • વાણિજ્યમાં આધુનિક પ્રવાહો – બેન્કીંગ, વીમો, વ્યાપાર 	06	

(b)	<p>શિક્ષણની પદ્ધતિઓ, પ્રયુક્તિઓ અને અન્ય વિષયો સાથેનો સહસંબંધ :</p> <ul style="list-style-type: none"> ❖ શિક્ષણની પદ્ધતિઓ <ul style="list-style-type: none"> (૧) વ્યાખ્યાન પદ્ધતિ (૨) આગમન-નિગમન પદ્ધતિ (૩) પ્રોજેક્ટ પદ્ધતિ (૪) પ્રદર્શન પદ્ધતિ (૫) જૂથચર્ચા પદ્ધતિ (૬) પ્રોગ્રામ લર્નિંગ ❖ વાણિજ્ય શિક્ષણની પ્રયુક્તિઓ : <ul style="list-style-type: none"> • નિરિક્ષિત અભ્યાસ, સ્વાધ્યાય, સર્વેક્ષણ અને મુલાકાત ❖ વાણિજ્ય ક્લબ : <ul style="list-style-type: none"> • વાણિજ્ય ક્લબનો અર્થ • મહત્વ અને તેની પ્રવૃત્તિઓ ❖ અન્ય વિષયો સાથેનો સહસંબંધ : <ul style="list-style-type: none"> • અર્થ, પ્રકારો, વાણિજ્ય ગણિત, અર્થશાસ્ત્ર, એકાઉન્ટસી અને સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયો સાથેનો સહસંબંધ 	10	
(c)	<p>માહિતી તકનીકી અને વાણિજ્ય</p> <ul style="list-style-type: none"> • માહિતી તકનીકીપૂર્ણ શિક્ષણ • વાણિજ્યના અધ્યયન-અધ્યાપન માટે E-resources • જુદી જુદી શૈક્ષણિક પદ્ધતિઓ :CAI, CMI , વર્ગખંડ પ્રેઝન્ટેશનસ 	02	
(d)	<p>પાઠ આયોજન</p> <ul style="list-style-type: none"> • અર્થ • ખ્યાલ <p>પાઠ આયોજનનાં પ્રકાર :</p> <ul style="list-style-type: none"> • ટૂટો પાઠ • એકમ પાઠ • માસિક આયોજન • વાર્ષિક આયોજન <p>શિક્ષણના પ્રતિમાનો</p> <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના પ્રાપ્તિ પ્રતિમાન • અગ્રિમ આયોજક પ્રતિમાન 	10	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • બેંક, વિમા કંપની અથવા ઔદ્યોગિક એકમની મુલાકાત લઈ તેના કાર્યોનું નિરીક્ષણ કરી અહેવાલ તૈયાર કરો .(ક્ષેત્ર મુલાકાત) • વાણિજ્ય ક્લબ વિશે ચિત્રો, વિડીયો અને દસ્તાવેજો સાથેનો અહેવાલ તૈયાર કરો.(ગ્રંથાલય) • વાણિજ્યિક કંપનીઓના કાર્ય કે દસ્તાવેજો પર શાળામાં પ્રદર્શન આયોજન (પ્રદર્શન) • પ્રોજેક્ટ આધારિત અધ્યયનનું આયોજન અને અમલ • ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરીને વાણિજ્ય વિષય પર E-literature તૈયાર કરો. (લેબોરેટરી) 			

References:

- Aggarwal, J. C. (1996). Teaching of Commerce : A Practical Approach, New Delhi : Vikas Publishing House Pvt. Ltd.
- Rao, Seema (1995). Teaching of Commerce. New Delhi : Anmol Publications Pvt. Ltd.
- Singh Y. K. (2005). Teaching of Commerce :New Delhi : APH Publication (http://books.google.co.in/books?id=jlYaD4JMp5cC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false)
- Sivarajan, K. And Lal, E.K. (2002). Commerce Education : Methodology of Teaching and Pedagogic Analysis, Calicut University.
- વોરા, એસ.બી. અને અન્ય (૨૦૦૩). વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (ધોરણ-૧૧). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
- શુક્લ, સતીષપ્રકાશ એસ.(૨૦૧૦). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન. આગ્રા : અગ્રવાલ પબ્લીકેશન.
- વોરા, એસ.બી. અને અન્ય (૨૦૦૫). વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન (ધોરણ-૧૨). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.

Course Title : અર્થશાસ્ત્ર પદ્ધતિ – A
(Pedagogy of Economics – A)

Course Code: EDCP - 1207.11

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- અર્થશાસ્ત્રની સંકલ્પના તેમા સમાવિષ્ટ વ્યાપક ખ્યાલોના સંદર્ભમાં સમજે.
- અર્થશાસ્ત્રમાં વિદ્યાર્થીઓની સિદ્ધિઓને જાણવા માટે મુલાકાત પ્રક્રિયા લાથ ધરવી.
- વર્ગખંડમાં વિવિધ આયોજન, પદ્ધતિઓ, પ્રયુક્તિઓ, વલણ અને મૂલ્યાંકનનો ઉપયોગ કરવો.
- અર્થશાસ્ત્રના કૌશલ્યોનો વિકાસ કરવો.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		20	15
	વિષયવસ્તુના મુદ્દા: ધોરણ ૧૧- ૨,૩,૪,૯,૧૦,૧૧ ધોરણ ૧૨- ૧,૩,૫,૬,૭,૮	20	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • ધોરણ ૧૧ અને ૧૨ના વિષયવસ્તુ આધારિત સ્વાધ્યાય તૈયાર કરો. • વિષયવસ્તુના કોઈ એક મુદ્દા આધારિત પ્રકલ્પ (Project) તૈયાર કરો. • વર્તમાન સમસ્યાઓ વિષે જાગૃતિ કેળવવા કોઈ એક સમસ્યા પર કાર્યક્રમનું આયોજન કરો. • અર્થશાસ્ત્રીય, સામાજિક, રાજકીય અને શૈક્ષણિક વિચારો પર આધારિત કોઈ એક વિષય પર સેમિનારનું આયોજન કરો. 			
2		28	20
(a)	અર્થશાસ્ત્રનો આધુનિક ખ્યાલ <ul style="list-style-type: none"> • અધ્યાપનનો ખ્યાલ, કાર્યક્ષેત્ર અને તેનું મહત્વ • ઉચ્ચ માધ્યમિક શિક્ષણના સ્તરનું અર્થશાસ્ત્ર • અર્થશાસ્ત્રના અધ્યાપનના ધ્યેયો અને હેતુઓ • બ્લૂમનું વર્ગીકરણ (Taxonomy) • બ્લૂમની સુધારેલ વર્ગીકરણ (Taxonomy) અંગે માહિતી • સુચનાત્મક હેતુઓને ક્રિયાપદોના ઉપયોગથી વ્યાખ્યાયિત કરવા • અર્થશાસ્ત્રના અધ્યાપન મૂલ્યો 	06	
(b)	પાઠ આયોજન <ul style="list-style-type: none"> • અર્થશાસ્ત્રના અધ્યાપન કૌશલ્યો • છુટા પાઠ • એકમ પાઠ • માસિક, વાર્ષિક અને ડીજીટલ આયોજન 	10	

(c)	<p>અધ્યાપનની પદ્ધતિઓ અને પ્રયુક્તિઓ</p> <p>પદ્ધતિઓ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • સ્વાધ્યાય પદ્ધતિ • પ્રકલ્પ પદ્ધતિ • તુલનાત્મક પદ્ધતિ • સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિ • નિરીક્ષિત અભ્યાસ પદ્ધતિ <p>પ્રયુક્તિઓ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • વર્ણન • પ્રશ્નોત્તરી • ઉદાહરણ 	10	
(d)	<p>અધ્યાપનના પ્રતિમાન</p> <ul style="list-style-type: none"> • પૂછપરછ તાલીમ પ્રતિમાન • વિશેષ આયોજક મોડેલ પ્રતિમાન 	02	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • કોઈ એક એકમ પાઠ આધારિત છુટા પાઠનું આયોજન કરો.. • પ્રશ્નોના પ્રકાર પર આધારિત અલગ-અલગ પ્રશ્નોની રચના કરો. • સામાજિક – આર્થિક સર્વેક્ષણ • શિક્ષણની બે પદ્ધતિઓ વચ્ચે તુલનાત્મક અભ્યાસ • સ્કેપ બુક તૈયાર કરો. 			

References:

- Strauss, A. and Corbin, J. (1990). Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques, Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Dhand. Techniques of Teaching (1990). Delhi :Ashish Publication.
- Lay E.J.S..Encyclopedia of modern method of teaching (1990). New Delhi: Anmol Publishing Pvt. Ltd.
- K.G.Lumsend: New Development in the teaching of Economics, Prentice Hall, New Jersey,1967.
- A.M.A. Teaching of economics in Secondary school, New Delhi, Continental Book Co.
- પ્રભાકરણ એન. દવે, અર્થશાસ્ત્રશિક્ષણ પદ્ધતિ, અમદાવાદ: ગુજરાત યુનિવર્સિટી.
- ઉપેન્દ્રભાઈ પાઠક. અર્થશાસ્ત્ર અભ્યાસનું પરિશીલન, બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ

Course Title : ગૃહ વિજ્ઞાન પદ્ધતિ - A
(Pedagogy of Home Science- A)

Course Code: EDCP - 1207.12

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- તાલીમાર્થીઓ ગૃહવિજ્ઞાન વિષયથી પરિચિત થાય.
- તાલીમાર્થીઓ ગૃહવિજ્ઞાન અને અધ્યયનના અન્ય વિષયો વચ્ચેનો અનુબંધ સ્થાપિત કરી શકે.
- તાલીમાર્થીઓ પ્રવર્તમાન પરિસ્થિતિમાં પ્રાથમિક સારવાર, સ્વાસ્થ્ય અને રોજબરોજના જીવનમાં ગૃહ વિજ્ઞાનની ઉપયોગીતા સમજે.
- તાલીમાર્થીઓ શિક્ષણમાં ગૃહ વિજ્ઞાનને સાંકળવાનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		21	15
અ	ખોરાક/આહાર અને પોષણ 1. ખોરાક/આહારના સ્ત્રોતો, કાર્યો અને જરૂરિયાત 2. રાંધણની વિવિધ પદ્ધતિઓ 3. આહારની ઉણપના લીધે થતા રોગો અને વિવિધ તબક્કે આહારની જરૂરિયાત 4. ખોરાકની સાચવણીનું મહત્વ અને તેની રીતો 5. ગૃહ વિજ્ઞાનનું મહત્વ અને રોજબરોજના જીવનમાં તેનો ઉપયોગ 6. ગૃહ વિજ્ઞાનના શિક્ષકની વિવિધ જવાબદારીઓ	04	
બ	ગૃહ/ઘર વ્યવસ્થા 1. ઘર પસંદગી અને રસોડાના પ્રકારો 2. ગૃહલણીની વિવિધ જવાબદારીઓ 3. કપડાની પસંદગીનું મહત્વ અને ખરીદતી વખતે ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો	04	
ક	કાપડ અને તેના વિવિધ પ્રકાર	04	
ડ	ધોરણ ૯ નું વિષયવસ્તુ પાઠ નંબર ૧, ૨, ૩, ૧૩, ૨૧, ૨૨	09	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • ધોરણ ૯નાં કોઈ એક એકમ આધારિત સ્વાધ્યાય કાર્ય (પુસ્તકાલય જોડાણ) • ધોરણ ૯નાં કોઈ એક એકમ આધારિત પ્રોજેક્ટ વર્ક (પ્રકલ્પ) • ટી.વી.માં આવતા વાનગી બનાવટ અંગેનો એપિસોડ જોવો. (ICT) • રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય આહારના સારા પોષણયુક્ત આહાર તૈયાર કરો. (પ્રયોગશાળા જોડાણ) • ખોરાક ઉત્પાદન કેન્દ્રની અને ૩ star અને ૫ star હોટલની મુલાકાત લો. (સમુદાય/પ્રયોગશાળા) 			
2	શિક્ષણમાં ગૃહ વિજ્ઞાનનો પરિચય	27	20
અ	<ul style="list-style-type: none"> • ગૃહ વિજ્ઞાન-અર્થ, મહત્વ, કાર્યક્ષેત્ર અને ઉપયોગો • ગૃહ વિજ્ઞાન અને શૈક્ષણિક કૃતિતાર્થ • ગૃહ વિજ્ઞાનનો અન્ય વિષયો સાથેનો સહસંબંધ અને શાળાકીય પ્રવૃત્તિઓ 	06	
બ	<ul style="list-style-type: none"> • ગૃહ વિજ્ઞાન અધ્યાપનના હેતુઓ અને ધ્યેયો (બ્લૂમનું સુધારેલ વર્ગીકરણ) 	05	

	<ul style="list-style-type: none"> ● ગૃહ વિજ્ઞાનમાં ઉદ્દેશોનું નિર્દેશનાત્મક લેખન 		
ક	<ul style="list-style-type: none"> ● ગૃહ વિજ્ઞાનમાં પાઠ આયોજન ● દૈનિક પાઠ, એકમ આયોજન, માસિક આયોજન અને વાર્ષિક આયોજન (સ્વનાત્મક અભિગમના સંદર્ભે) 	05	
ડ	<ul style="list-style-type: none"> ● ગૃહ વિજ્ઞાન અધ્યાપનની પદ્ધતિઓ - સ્વાધ્યાય પદ્ધતિ, પ્રકલ્પ પદ્ધતિ, પ્રાયોગિક, જૂથ ચર્ચા, પ્રદર્શન, પ્રયોગશાળા, બજારનો સર્વેક્ષણ અને સમસ્યા ઉકેલ પદ્ધતિ ● ગૃહ વિજ્ઞાન અધ્યાપનની પ્રયુક્તિઓ - કથન, પ્રશ્નોત્તરી, સ્પષ્ટીકરણ 	06	
ઈ	ગૃહ વિજ્ઞાનમાં અધ્યાપન પ્રતિમાન - ઈન્કવાયરી ટ્રેનીંગ પ્રતિમાન, એડવાન્સ ઓર્ગેનાઈઝર	05	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> ● જીવન શૈલી અને તંદુરસ્તી ઉપર કાર્ય શીખીર ● પ્રાથમિક સારવાર પેટીનો ઉપયોગ ● દવાખાનાની મુલાકાત ● ગરીબ વિસ્તારના કુપોષિત બાળકોનો સર્વે ● રસોડાની સ્વચ્છતા 			

References:

- Das, R.R. and Ray, B.: Teaching of Home Science. New Delhi: Sterling Publishers Pvt. Ltd., 1983.
- Dash, Nibedita: Teaching of Home Science. Domiant Publisher, New Delhi, 2004.
- Devdas, P. & Jaya, N.: A Text on Child Development. Madras: McMillan India Limited, 1991.
- Devdas, R.P.: Teaching Home Science Schools. New Delhi: NCERT, 1969. Fahmeeda, Begum: Modern Teaching of Home Science. Anmol Publication, New Delhi, 2004.
- Fleat, H.: Towards Better Teaching of Home Science. London: The McMillan Company, 1970.
- Gupta n (1999) "hand book of home management" Arya publication new Delhi
- Hall, A. and Paolucci, B.: Teaching Home Economics. New Delhi: Wiley Eastern Ltd., 1968.
- Jaganath, Mohanti: Educational Technology. New Delhi: Deep and Deep Publishers, 1992. 8.Jain & Mallaiya, N.: Poshan Awam Aahar Ke Sidhhant. Agra: Vinod Pustak Mandir, 1987.
- Joyce, B. & Weil, M: Models of Teaching. Prentice Hall Inc., New Jersey, 1979.
- Pal, H.R and Pal, R.: Curriculum – Yesterday, Today and Tomorrow. Kshipra, New Delhi, 2006.
- Pal, H.R.: Methodologies of Teaching & Training in Higher Education. Delhi: Directorate of Hindi Implementation, Delhi University, 2000.
- Rajlami "Food and Nutrition"
- Robert L., Linn, Norman, E.G.: Measurement and Assessment in Teaching, 7th Edition. London : Merrill an Imprint of Prentice Hall, 1994.
- Sansanwal, D.N. & Singh, P.: Models of Teaching. Society for Educational Research & Development, Baroda, 1991.

- Sansanwal, D.N. and Tyagi, S.K.: Multiple Discriminant Type Item. MERI Journal of Education, Vol.1, No. 1, 2006, pp. 18 – 25.
- Sansanwal, D.N.: Jerk Technology. Journal of Indian Education, Vol. XXVI, No. 1, 2000, pp 17 – 22.
- Sukhiya, S.P.: Graha Vigyan Shikshan. Chandigar: Manjit Printing Publishing Company, 1976
- Yadav, Seema: Teaching of Home science. Anmol Publication, New Delhi, 1994.

Course Title : पाठ्यसामग्रीनुं वांचन अने चिंतन (Reading and Reflecting on Texts)

Course Code: EDEPC - 1301

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 1

Supervised Study Credit (SSC): 1.5

Total: 2.5

Hours: Classroom Teaching: 16

Supervised Study: 48

Total: 64

Total Marks: 50

External: 35 Marks: Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- વિચારવાની પ્રક્રિયા અને વિવધ પાઠ્યસામગ્રીની તીવ્ર હરીફાઈમાં પાઠ્યસામગ્રીનાં વાંચન અને પ્રતિબિંબ અંગે સભાનતા વિકસાવે.
- વાંચન પ્રક્રિયામાં ભાગ લેનાર વાચક અને લેખકની યથાયોગ્ય ક્ષમતા વધારવી.
- વ્યક્તિગત રીતે અને નાના જૂથમાં વાંચન વિશેની ચર્ચા કરે.
- પાઠ્યસામગ્રીનાં અર્થ, હેતુ, કાર્યો અને જવાબદારીઓ સંદર્ભે તમારા અભિપ્રાયો અથવા અન્યના વિચારોનાં સંદર્ભમાં લેખન.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		07	17
(a)	વાંચનનો અર્થ અને મહત્વ	01	
(b)	પાઠ્યસામગ્રીની વિવિધતા : વર્ણનાત્મક, વૃતાંત કે કથનાત્મક પાઠ્યસામગ્રી , નિરૂપણાત્મક પાઠ્યસામગ્રી, પાઠ્યપુસ્તક, સંદર્ભ સામગ્રી, પ્રયોગ મૂલક, સંકલ્પનાત્મક અને ઐતિહાસિક કાર્ય, નીતિ દસ્તાવેજો, શાળાને લગતા અભ્યાસ, અધ્યયન અને અધ્યાપન	03	
(c)	<ul style="list-style-type: none"> • વાંચન અર્થગ્રહણ : ઘટકો, વાંચન અર્થગ્રહણનું સ્તર, વાંચનના ભાવ, વાંચન અર્થગ્રહણમાં જોડાયેલ જ્ઞાનાત્મક અને અધિજ્ઞાનાત્મક પ્રક્રિયા. • જુદા જુદા પુસ્તકની સંરચના અને અર્થગ્રહણ વચ્ચેનો સંબંધ. 	03	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • પાઠ્યસામગ્રીના વાંચન અને પ્રતિબિંબ પર કાર્યશાળાનું આયોજન (કાર્યશાળા) • મહાવરા માટેની શાળાના વિદ્યાર્થીઓનું નિરીક્ષણ કરી અને વાંચન ટેવો તથા તેના વાંચન અર્થગ્રહણ અંગે અહેવાલ લખવા (નિરીક્ષણ) • સમાચાર પત્રોમાંથી પ્રસિદ્ધ પાંચ તંત્રી લેખ એકત્રિત કરવા અને તેની વિવેચનાત્મક સમીક્ષા કરવી (ગ્રંથાલય) • પ્રસિદ્ધ લેખકો વિશે લખાણ લખી પ્રકલ્પ બનાવો (ગ્રંથાલય) 			
2		09	18
	વાંચન પ્રતિબિંબ : પૂર્વાલોકન, સંદર્ભકરણ, પ્રશ્નોની સમજ અને યાદ રાખવું , પોતાની માન્યતાઓ અને મૂલ્યો સામેના પડકારો ઉપર પ્રતિબિંબ , રૂપરેખા અને સારાંશ , દલીલોનું મૂલ્યાંકન, વાંચન સંબંધિત વિરોધાભાસ અને સરખામણી	06	
	<ul style="list-style-type: none"> • વાંચન સાથે લેખનનું સંયોજન • શ્રોતાઓ અને પ્રયોજન સાથેના અર્થમાં લેખન • અન્ય વિચારોના સંદર્ભમાં લેખન 	03	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • તમારા વાંચન અને તમારા સહાધ્યાયિઓના વિચારો પર અધારિત એક લેખ લખો (પુસ્તકાલય) • પ્રખ્યાત લેખકને આમંત્રિત કરી સેમિનારનું આયોજન કરવું (સેમિનાર) • તમારી શાળા/કોલેજ/ઘરની નજીક વાંચન કાર્યક્રમનું આયોજન કરી તેના પર અહેવાલ તૈયાર કરો (સામાજિક જોડાણ) 			

References:

- Reflecting on Literacy in Education. Peter Hannon. Routledge Publication

- Reflective Practice: Writing and Professional Development. Gillie Bolton. Sage Publication
- Write to be Read Teacher's Manual: Reading, Reflection, and Writing. William R. Smalzer. CambridgeUniversity Press.
- Literacy and Learning: Reflections on Writing, Reading, and Society. Deborah Brandt. Wiley Publishers
- Fostering Reflection and Providing Feedback: Helping Others Learn from. By Jane Westberg PhD, Hilliard Jason MD, EdD. Springer Publication
- Research and Reflection: Teachers Take Action for Literacy Development. Andrea Izzo. Information age Publication.
- Reading to Learn in the Content Areas. Judy Richardson, Raymond Morgan, Charlene

Course Title : ICTનો શિક્ષણમાં વિનિયોગ (Application of ICT in Education)

Course Code: EDEPC - 1305

Semester - I

Credit: Theory Credit (TC): 1   Supervised Study Credit (SSC): 1.5   Total: 2.5
Hours: Classroom Teaching: 16   Supervised Study: 48   Total: 64
Total Marks: 50   [External: 35 Marks: Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- ICT ઉપકરણ (Tools), સોફ્ટવેર અને ડીઝીટલ રિસોર્સિસનો અસરકારક ઉપયોગ કરી શકે
- અધ્યાપન-અધ્યયન અને તેનાં મુલ્યાંકનમાં ICTને સાંકળી શકે
- પોતાના ડીઝીટલ રિસોર્સિસ મેળવે, ગોઠવે અને બનાવે
- વ્યક્તિગત સમૂહીકરણ, વ્યાવસાયિક અધ્યયન, અધ્યાપન-અધ્યયન માટેના વિચારો, અને બહુવિધ અધ્યયન સ્ત્રોતો બનાવવા માટે ઈન્ટરનેટનો ઉપયોગ કરે
- ઉપર દર્શાવેલ ક્ષેત્રોની અધ્યયન જરૂરિયાત માટે યોગ્ય સ્ત્રોતોને ઓળખે

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		06	14
(a)	ICTનું વિહંગાવલોકન <ul style="list-style-type: none"> • ICTનો ટુકમાં પરિચય (ICTના ઈતિહાસ વિના) • શિક્ષણમાં વિવિધ ICTsનો ઉપયોગ 	01	
(b)	કમ્પ્યુટરનું ઉપયોગલક્ષી જ્ઞાન [વિન્ડોસ અને લિનક્સ (ubuntu અપેક્ષિત) બંને માટે] <ul style="list-style-type: none"> • કમ્પ્યુટર શરૂ અને બંધ કરવું • ઓપરેટિંગ સિસ્ટમનું કાર્ય અને ઈનપુટ તથા આઉટપુટ સાધનોની ઓળખ • ફાઈલ મેનેજમેન્ટ (ફાઈલ અને ફોલ્ડરનું વ્યવસ્થાપન i.e. બનાવવા, કટ, કોપી, પેસ્ટ, રીનેમ, અને ગોઠવણ) • સોફ્ટવેર અને ફોન્ટ ઈન્સ્ટોલ અને અનઈન્સ્ટોલ કરવા • ગુગલ ઈનપુટ ટુલ્સ/માઈક્રોસોફ્ટ ઈન્ડીક લેન્ગવેજ ઈનપુટ ટુલ્સ ની મદદથી પ્રાદેશિક ભાષામાં ટાઈપ કરવું (ફક્ત વિન્ડોઝ માટે) • સી.ડી., ડી.વી.ડી., પેનડ્રાઈવ, પ્રોજેક્ટર અને ડીઝીટલ વ્હાઈટબોર્ડ (સ્માર્ટબોર્ડ)નો ઉપયોગ 	01	
(c)	એક શૈક્ષણિક સ્ત્રોત તરીકે ઈન્ટરનેટ <ul style="list-style-type: none"> • ઈન્ટરનેટ: સંકલ્પના, ઉપયોગ અને શિક્ષણમાં મહત્વ (ઈતિહાસ વિના) • ઈન્ટરનેટ સાથે જોડાયેલ સંકલ્પનાઓનો ટુકમાં પરિચય : www, મોડેમ, બ્રાઉસીંગ, હાયપરલીંક, વેબસાઈટ, હોમપેજ, એ-મેઈલ, ચેટ, http, FTP, બ્લોગ, સોશિયલ મીડિયા, વેબ 2.0, ક્લાઉડ કોમ્પ્યુટીંગ • અધ્યયન અધ્યાપન માટે ઉપયોગી લખાણ, ચિત્રો, ઓડિયો, વિડીયો, અને આંતરક્રિયાને સર્ચ એન્જીનના અસરકારક ઉપયોગ દ્વારા શોધવાની શોધ પ્રયુક્તિઓ • બ્રાઉસરનો અસરકારક ઉપયોગ, url ના પાઠની સમજ, ટેબ બ્રાઉસીંગ, બુક્માર્કીંગ, બ્રાઉસીંગ હિસ્ટ્રી, પેજ સેવ, સિક્યુરિટી, પોપઅપ સેટીંગ) • ઓનલાઈન એન્સાઈક્લોપીડિયાનો ઉપયોગ (Encyclopedia Britannica, Wikipedia) • ઈન્ટરનેટ પરથી મળતી માહિતીનું પ્રાદેશિક ભાષામાં ભાષાંતર કરવા ઓનલાઈન ટ્રાન્સલેશન સર્વિસનો ઉપયોગ • ઈ-મેઈલનું ઉપયોગલક્ષી જ્ઞાન : ઈ-મેઈલ એકાઉન્ટ બનાવવું, ઈ-મેઈલ મોકલવો, એટ્ટેચમેન્ટ, ઈ-મેઈલ મેળવવો, રીપ્લાય અને ફોરવર્ડ) 	04	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			

	<ul style="list-style-type: none"> નીચે પૈકીના કોઈ પણ એકનાં કાયદા અને ગેરકાયદા વિષય ઉપર જૂથ ચર્ચા/સેમીનાર ગોઠવો: (a) શિક્ષણમાં ICT (b) એક શૈક્ષણિક સ્રોત તરીકે ઇન્ટરનેટ. [Seminar/ Group Discussion] કોઈપણ એક ઓનલાઈન ક્વીઝ આપો અને તેની માર્કશીટ જમા કરાવો . ઓનલાઈન એસેસમેન્ટના કાયદા અને ગેરકાયદા વિશે અહેવાલ તૈયાર કરો. [Quiz] અભ્યાસક્રમના કોઈ પણ એક ટોપિક ઉપર પ્રદર્શન ગોઠવો અને વાલી , વિદ્યાર્થી તથા અન્ય લોકોને તે જોવા આમન્ત્રણ આપો. મુલાકાતીઓનું અભિપ્રાય પત્રક , ફોટા અને વિડીયોની સોફ્ટકોપી , વર્તમાનપત્રોમાં આવેલ સમાચાર (ફરજીયાત નથી) અને પ્રદર્શનમાં મુકેલ સામગ્રી જમા કરાવો. [Social Engagement / Community Engagement] ઇન્ટર્નેશીપની શાળામાં ICTના ઉપયોગ વિશે વિદ્યાર્થીઓ , શિક્ષકો, અને વહીવટી કર્મચારીઓ પાસેથી માહિતી મેળવી અહેવાલ તૈયાર કરો. [Observation / Case Study/ Research] “ICT @ School” પ્રોજેક્ટનું મુલ્યાંકન કરો અને તેના ઇતિહાસ , વર્તમાન સ્થિતિ,તથા યોજનાના કાયદા અને મર્યાદા દર્શાવતો અહેવાલ તૈયાર કરો. [Observation / Case Study/ Research] 		
2		10	21
(a)	વર્ડ પ્રોસેસર અને સપ્રેડશીટ સોફ્ટવેર્સનો શિક્ષણમાં ઉપયોગ <ul style="list-style-type: none"> વર્ડ પ્રોસેસર સોફ્ટવેર્સનો અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા, મુલ્યાંકન અને વહીવટી કાર્યોમાં ઉપયોગ માઈક્રોસોફ્ટ વર્ડ (Microsoft Office 2007 કે તેથી અદ્યતન)માં વિવિધ ડોક્યુમેન્ટ બનાવવા માટેનું ઉપયોગલક્ષી જ્ઞાન: વર્ડ પ્રોસેસિંગ, પેજ ફોર્મેટિંગ, ટેક્સ્ટ ફોર્મેટિંગ, સ્પેલ-ચેક, ફાઈન્ડ એન્ડ રિપ્લેસ, વર્ડઆર્ટ, ચિત્રો, ટેબલ, મેઈલમર્જ, સ્ટાઈલ બનાવવી અને એડિટ કરવી, પેજ સેટઅપ અને પ્રિન્ટીંગ. OpenOffice Writer/ LibreOffice Writer નું સૈદ્ધાંતિક વિહંગાવલોકન સપ્રેડશીટ સોફ્ટવેર્સનો અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયા, મુલ્યાંકન અને વહીવટી કાર્યોમાં ઉપયોગ માઈક્રોસોફ્ટ એક્સેલ (Microsoft Office 2007 કે તેથી અદ્યતન)માં વિવિધ સપ્રેડશીટ બનાવવા માટેનું ઉપયોગલક્ષી જ્ઞાન: સેલ, રો અને કોલમનો પરિચય , ડેટા એન્ટ્રી, ફંક્શનનો ઉપયોગ (SUM, AVERAGE, IF, MIN, MAX, COUNT, COUNTIF), મુલ્યાંકન અને વહીવટી કાર્યો માટે ફોર્મુલા બનાવવી, ગ્રાફ બનાવવા, સોર્ટીંગ, ફિલ્ટરીંગ, પેજ સેટઅપ અને પ્રિન્ટીંગ. OpenOfficeCalc/ LibreOfficeCalc નું સૈદ્ધાંતિક વિહંગાવલોકન 	04	
(b)	પ્રેઝન્ટેશન સોફ્ટવેર્સનો શિક્ષણમાં ઉપયોગ <ul style="list-style-type: none"> અધ્યયન અધ્યાપન માટે અસરકારક પ્રેઝન્ટેશનના લક્ષણો પ્રેઝન્ટેશન સોફ્ટવેર્સનો અધ્યયન અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં ઉપયોગ માઈક્રોસોફ્ટ પાવરપોઈન્ટ (Microsoft Office 2007 કે તેથી અદ્યતન)માં લખાણ, ગ્રાફિક અને ઓડિયો યુક્ત અસરકારક પ્રેઝન્ટેશન બનાવવા માટેનું ઉપયોગલક્ષી જ્ઞાન: સ્લાઈડ લેઆઉટ, વિવિધ પ્રકારની સ્લાઈડ દાખલ કરવી , સ્લાઈડ ડીઝાઈન, સ્લાઈડ નંબર , સમય અને તારીખ , અસરકારક એનીમેશન (સ્લાઈડ અને વિષયવસ્તુ), ચિત્ર, ચાર્ટ, ટેબલ, વિડીયો, અવાજ, હાઈપરલિંકનો ઉપયોગ, સ્લાઈડ પ્રેઝન્ટેશન અને ટાઈમિંગ, નેરેશન રેકોર્ડ કરવું, માસ્ટર સ્લાઈડ એડિટ કરવી , સી.ડી. અને વેબ માટે પ્રેઝન્ટેશનને એક્સપોર્ટ કરવી, PPS તરીકે સેવ કરવી, પ્રિન્ટીંગ OpenOffice Impress/ LibreOffice Impress નું સૈદ્ધાંતિક વિહંગાવલોકન 	06	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> નીચેના ડોક્યુમેન્ટ અને સપ્રેડશીટ બનાવો . તેને તમારા શિક્ષકને ઇ-મેઈલ કરો. ડોક્યુમેન્ટ: Curriculum Vite (Biodata) અથવા પ્રશ્નપત્ર (ચિત્ર યુક્ત પ્રશ્ન ધરાવતું 50 ગુણનું) સપ્રેડશીટ વર્ગનું હાજરીપત્રક (20 વિદ્યાર્થીઓનું , એક મહિના માટેનું) અથવા માર્કશીટ તૈયાર કરો જેમાં ફોર્મ્યુલાનો ઉપયોગ કરો - sum કુલ માર્ક માટે અને if પરિણામ માટે . વિદ્યાર્થીએ મેળવેલા ટકાના આધારે બાર ચાર્ટ તૈયાર કરો .[Library Engagement / Laboratory Engagement] નીચેના ડોક્યુમેન્ટ અને સપ્રેડશીટ બનાવો . તેને તમારા શિક્ષકને ઇ-મેઈલ કરો. ડોક્યુમેન્ટ: 			

શિક્ષકની જગ્યા માટેની અરજી અથવા કોઈ એક વિષયની વ્યાખ્યાન નોંધ (જેમાં ચિત્ર, ટેબલ, અને હાઈપરલિંક હોવી જોઈએ)

સ્પ્રેડશીટ:

20 વિદ્યાર્થીનાં નામ, જાતીયતા, ઉંમર, કેટેગરી, ઊંચાઈ, અને વજનનો વિદ્યાર્થી રેકોર્ડ તૈયાર કરો. સરાસરી ઉંમર, ઊંચાઈ, અને વજન શોધો. સોર્ટ ફંક્શનનો ઉપયોગ કરી માહિતી ગોઠવો .અને માહિતીને કેટેગરી પ્રમાણે ફિલ્ટર કરો . અથવા 10 કર્મચારીઓ માટે સેલરી શીટ બનાવો અને તેમાં નામ , હોદ્દો, બેસિક સેલરી, D.A., H.R.A., ઈન્કમ ટેક્સ, નેટ સેલરીના ડેટા એન્ટર કરો . સોર્ટ ફંક્શનનો ઉપયોગ કરી માહિતી ગોઠવો . માહિતીને હોદ્દા પ્રમાણે ફિલ્ટર કરો . [Library Engagement / Laboratory Engagement]

- સર્ચ એન્જનના અસરકારક ઉપયોગ માટેની એક પાવરપોઈન્ટ પ્રેઝન્ટેશન બનાવો (ઓછામાં ઓછી 14 સ્લાઈડ, ચિત્રો, વિડીયો/ઓડિયો, એક સ્લાઈડ લખાણ , ચિત્રો વગેરેના સંદર્ભની) અને તેને સબમિટ કરો . [Library Engagement / Laboratory Engagement]

References:

- Bucki, Lisa & et.al.(2013). Microsoft Office 2013 Bible. New Delhi: Wiley India Private Limited.
- Kumar, Bittu. (2013). Microsoft Office 2010 .New Delhi: V & S Books.
- Wingate, Robert. (2008). Beginners Guide to OpenOffice.Org 3.0 .Lulu.com.
- Soni, R & et.al.(2013). Computer Adhyayan.Gandhinagar: GujaratState boards of school Textbooks.
- Free E-books from Microsft : <http://goo.gl/afh5nL> (<https://support.office.com/en-in/article/E-books-for-Microsoft-Office-2010-0a06e86e-9eb2-45d1-94db-fe2798ab5d6c>)
- Microsoft Tutorial for OneDrive: <http://windows.microsoft.com/en-in/windows-8/getting-started-onedrive-tutorial>
- List of Books for Open Office: <https://www.openoffice.org/support/books.html>
- <http://learn.googleapps.com/drive>
- <http://www.excel-easy.com/introduction/formulas-functions.html>
- http://spipa.gujarat.gov.in/downloads/ccc_plus_study_material.pdf
- <https://www.openoffice.org/>
- <https://www.libreoffice.org>
- <https://rlhealth.wikispaces.com/file/view/Slideshare+tutorial.pdf>
- <https://www.wikimedia.org>
- <https://www.oercommons.org>
- <http://nroer.gov.in>
- <http://www.youtube.com/>

Semester - II

Course Title : બાલ્યાવસ્થા અને સંવર્ધન (વિકાસ) - B (Childhood and Growing Up – B)

Course Code: EDPE - 2101

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 02   Supervised Study Credit (SSC): 01   Total: 03
Hours: Classroom Teaching: 32   Supervised Study:32   Total: 64
Total Marks: 50   [External: 35 Marks ; Internal (Engagement With Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

- બાળ મજૂરીને લગતી બાબતો અને બાળ માનસમાં ઉદ્ભવતી વિકૃતિઓ વિશે સમજ કેળવશે.
- ગુણવત્તાયુક્ત અધ્યયન અધ્યાપન માટે જરૂરી એવા બાળક અને શિક્ષકના માનસિક સ્વાસ્થ્યના મહત્વને સમજશે.
- બાલ્યાવસ્થા અને બાળ ઘડતર પર વિવિધ બનાવોની અસરને સમજી શકે.
- તરુણોના વ્યક્તિત્વ પર અસર કરતા પરિબળો અને વ્યક્તિત્વના મૂલ્યાંકન પર અસર કરતા પરિબળોને સમજશે.
- નિરીક્ષણ અને આંતરક્રિયાના અર્થઘટન અને વિપ્રલેષણના માળખાને સમજશે.
- તરુણોના ઘર અને શાળામાં ઉદ્ભવતી અનુકૂલન અને હતાશાની પરિસ્થિતિઓ સમજશે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	બાલ્યાવસ્થા સંબંધિત મુદ્દાઓ	16	18
(a)	બાળ મજૂરી : • અર્થ • સંકલ્પના • વિવિધ વય -જૂથના સંદર્ભમાં વિષમ પરિસ્થિતિમાં બાળકો દ્વારા કરાતી વિવિધ પ્રવૃત્તિઓ	04	
(b)	બાળક અને વિકૃતિઓ (Disorders) • પ્રકાર • વિકૃતિઓ (Disorders) ની લાક્ષણિકતાઓ અને બાળ વિકાસ પર તેની અસરો • બાળક અને તેના ઘડતર પર વિવિધ બાબતોની અસર (સીમા (marginalization), તકાવતો , વૈવિધ્ય અને રૂઢ જીવનશૈલી) : • સામાજિક વંચિત બાળકો • ઘર ભંગની અસરો • અનૈતિક બાબતોની અસરો • દુર્પયોગની અસરો • સામાજિક સ્થિતિની અસરો	08	
(c)	બાળકો અને શિક્ષકોનું માનસિક સ્વાસ્થ્ય: • માનસિક તંદુરસ્ત બાળક અને શિક્ષકોની લાક્ષણિકતાઓ. • તેમના માનસિક સ્વાસ્થ્ય પર અસર કરતા પરિબળો • શિક્ષકો અને શિક્ષકોના માનસિક સ્વાસ્થ્યનું મહત્વ.	04	

ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :

- વિવિધ વય જૂથના બાળકો માટે તંદુરસ્ત બાલ્યાવસ્થા અને ખોરાકની જરૂરીયાતો પર પ્રોજેક્ટ બનાવો (સમુદાય જોડાણ / સંશોધન)
- બાળકના શિક્ષણ માટેના અધિકારો અંગે એક કાર્યશાળા (Workshop) યોજો (કાર્યશાળા)
- બાળકમાં ઉદ્ભવતી વિકૃતિઓ પર પાવર પોઈન્ટ પ્રઝેન્ટેશન તૈયાર કરો . (આઈ.સી.ટી./પ્રયોગશાળા /Resource Generation)
- વિવિધ વયજૂથના બાળમજૂરી કરતા બાળકોનું અવલોકન કરો અને તમારા અવલોકનોનો અહેવાલ તૈયાર કરો (અવલોકન)

2	તરણો અને સંબંધિત બાબતો	16	17
(a)	વ્યક્તિત્વ <ul style="list-style-type: none"> સંકલ્પના સ્વરૂપ પ્રકારો લક્ષણો તરણોના વ્યક્તિત્વ પર અસર કરતા પરિબળો વ્યક્તિત્વની વિકૃતિઓ. વ્યક્તિત્વનું મૂલ્યાંકન (અ) પ્રક્ષેપણ પદ્ધતિ (બ) બિન પ્રક્ષેપણ પદ્ધતિ 	06	
(b)	તરણ અને અનુકૂલન : <ul style="list-style-type: none"> અનુકૂલન અપાનુકૂલન અપાનુકૂલનના કારણો ઘર અને શાળામાં અનુકૂલન : મનોવૈજ્ઞાનિક સમસ્યા સમાધાન પદ્ધતિ (૧) આંતરિક (૨) ચેતન (૩) અચેતન શાળા અને ઘરમાં અનુકૂલન પર અસર કરતા પરિબળો 	06	
(c)	તણાવ નિયમન : તણાવની સંકલ્પના, તણાવનું સ્વરૂપ, તણાવના પ્રકારો, તણાવ ઉદભવવાના કારણો, તણાવની પરિસ્થિતિ તથા તણાવ નિયમનના ઉપાયો સંઘર્ષ : સંઘર્ષની સંકલ્પના, સંઘર્ષના પ્રકારો	04	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> તરણોના વ્યક્તિત્વ વિકાસ વિષય પર સેમિનારનું આયોજન કરો (સેમિનાર) તરણોના ઘડતર વિષય પર ડીબેટ પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરી તેનો સારાંશ તારવો (વાદ-વિવાદ) શાળા અને સમુદાયમાં તરણોની પ્રવૃત્તિઓનું અવલોકન કરી તેનું મૂલ્યાંકન કરો (અવલોકન) શાળા અને સમુદાયમાં તરણો દ્વારા હાથ ધરવામાં આવેલ વિવિધ સર્જનાત્મક પ્રવૃત્તિઓને ઓળખો અને અહેવાલ તૈયાર કરો. (ક્ષેત્ર મુલાકાત) તરણોમાં થતા વ્યક્તિત્વ વિકાસ પર પાવર પોઈન્ટ પ્રઝેન્ટેશન તૈયાર કરો . (આઈ.સી.ટી./ પ્રયોગશાળા જોડાણ/Resource Generation) 			

References:

- Bhatia, H. R. (1977), Textbook of Educational Psychology, The McMillan Company of India Ltd., New Delhi.
- Aggarwal, J. C. (1995), Essential Educational Psychology, Vikas Publishing House Pvt. Ltd., New Delhi.
- Chauhan, S. S. (1988), Advanced Educational Psychology, Vikas Publication, New Delhi.
- Sharma, K. N. (1990), Systems, Theories and Modern Trends in Psychology, HPB, Agra.
- Rao s. Narayan (1990), Educational Psychology, Wiley Eastern Ltd., New Delhi.
- Dececco, J. P. (1977), The Psychology of Learning and Instruction, Prentice Hall of India Pvt. Ltd., New Delhi.
- Kale, S. V. (1983), Child Psychology and Child Guidance, Himalaya Publishing House, Giragoan, Bombay.
- Kakkar, S. B. (1989), Educational Psychology & Guidance, The Indian Publication, Hill Road, Ambala, Cantt.
- Mangal, S. K., Educational Psychology.

- Sprinthal&Sprinthal, Educational Psychology – Developmental Approach.
- Chauhan, S. S., Mental Hygiene.
- Hurlock Elizabeth, Developmental Psychology
- Dandekar, W. N. Psychological Foundations of Education
- Crow & Crow, Educational Psychology.
- Soch& Gupta, Educational Psychology.
- Simpson, R. C., Fundamentals of Educational Psychology.

**Course Title : અધ્યયન અને અધ્યાપન
(Learning and Teaching – B)**

Course Cod : EDPE - 2103

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 02   Supervised Study Credit (SSC): 01   Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32   Supervised Study: 32   Total: 64

Total Marks: 50   [External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- સામાજિક-સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયાને સમજે.
- અધ્યયન - અધ્યાપનનો વિવિધ મનોવૈજ્ઞાનિક ક્ષેત્રો સાથે સંબંધ જોડે.
- અધ્યાપન કૌશલ્ય, અસરકારક અધ્યાપનના ઘટકો અને માપદંડો પ્રત્યે અભિમુખ થાય.
- અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં ICT નો અસરકારક ઉપયોગ કરે.
- શિક્ષકની ભૂમિકા અને શિક્ષકના અસરકારક વર્તનો સમજે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	શિક્ષણના મનોવૈજ્ઞાનિક ક્ષેત્રો	17	18
(a)	અધ્યાપન <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના અને સ્વરૂપ, લક્ષણો-સિદ્ધાંતો • સામાજિક – સંસ્થનાત્મક પરિપ્રેક્ષ્ય (આસુબેલનો પરિપ્રેક્ષ્ય) અને વિગોત્સ્કીના સિદ્ધાંતોનો અધ્યાપનમા વિનિયોગ • મૂલ્યોનું ઘડતર, અધ્યેતા અને અધ્યાપક વચ્ચે વ્યક્તિગત સંબંધો , અધ્યેતાઓ વચ્ચેના સંબંધો, શિક્ષણ દ્વારા અધ્યેતાનું સ્વાભિમાન અને અનુભવોની સ્વતંત્રતા 	09	
(b)	અધ્યાપન કક્ષાઓ <ul style="list-style-type: none"> • અધ્યાપનની સ્મૃતિ કક્ષા • અધ્યાપનની કક્ષાની સમજ • અધ્યાપનની ચિંતનાત્મક કક્ષા 	05	
(c)	નીચેના સંદર્ભે શિક્ષણ ચિંતન <ul style="list-style-type: none"> • શિક્ષણ- એક જટિલ પ્રવૃત્તિ • વૈવિધ્ય ધરાવતા વર્ગખંડોમાં અધ્યાપનનું પૃથક્કરણ • એક વ્યવસાય તરીકે શિક્ષણ 	03	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • કોઈપણ પાંચ વિદ્યાર્થીઓની મુલાકાત ગોઠવી શિક્ષણની સ્વયં સંચાલીતતાને લગતા અવલોકનો નોંધો. • કોઈ એક અધ્યાપન સિદ્ધાંતનો અભ્યાસ કરો અને તેનો વર્ગખંડમાં વાસ્તવિક સ્થિતિ સાથે તુલના કરો. • તમારી કોલેજના અધ્યાપક દ્વારા અથવા શાળાના શિક્ષક દ્વારા અનુસરેલ શિક્ષણ વ્યવહારો પર અહેવાલ તૈયાર કરો. • એક વ્યવસાય તરીકે અધ્યાપનના વિવિધ પરિમાણોનો અભ્યાસ કરો અને અન્ય વ્યવસાય અને અધ્યાપન વ્યવસાયની તુલના કરી એક વ્યવસાય તરીકે અધ્યાપનને મૂલવો. • તમારા વિષયના એક એકમ પર સંસ્થનાત્મક અભિગમનો ઉપયોગ કરી લેશન પ્લાન બનાવો. 			
2	અધ્યાપનના અભિગમો અને પ્રતિમાનો	15	17
(a)	સાંસ્કૃતિક પ્રતિક્રિયા અધ્યાપન અભિગમ <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના • સિદ્ધાંતો • શિક્ષકની ભૂમિકા • અસરકારક શિક્ષક વર્તન • યોમ્સ્કી અધ્યયન સિદ્ધાંત 	07	

	<ul style="list-style-type: none"> વિચાર, અધ્યયન અને અધ્યાપન શૈલી પર Hemispherecity ની ભૂમિકા અસરકારક વર્ગખંડ સંચાલન ICT અને અધ્યાપન 		
(b)	અધ્યાપન અને અધ્યયનનો સંબંધ <ul style="list-style-type: none"> સંકલ્પના શરતો અધ્યયન અધ્યાપન સિદ્ધાંતોના આધારો 	02	
(c)	અધ્યાપન પ્રતિમાનો <ul style="list-style-type: none"> સ્વ-સંકલ્પના મોડેલ સ્વ-નિયંત્રણ મોડેલ સંકલ્પના પ્રાપ્તિ મોડેલ સંરચનાત્મક 5'E' મોડેલ 	06	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> એક અધ્યેતાના જ્ઞાનાત્મક અને બિન જ્ઞાનાત્મક લક્ષણોના આધારે તેની પ્રોફાઈલ તૈયાર કરો. વિવિધ સામાજિક જૂથોના વિદ્યાર્થીઓના સામાજિક વિકાસ પર એક સેમીનારનું આયોજન કરો. શાળામાં વિદ્યાર્થીઓના સામાજિક વિકાસ જાગૃતિ કાર્યક્રમનું આયોજન કરો. વિદ્યાર્થીઓના સાંવેગિક અને આધ્યાત્મિક વિકાસ પર કાર્યશાળાનું આયોજન કરો. કોઈપણ બે મનોવૈજ્ઞાનિક પ્રયોગો ગોઠવો. તમારા વિષયના એક એકમ પર સંરચનાત્મક અભિગમનો ઉપયોગ કરી લેશન પ્લાન બનાવો. 			

References:

- Holt, J. (1964). *How children fail (Rev. ed.)*. Penguin.
- Mukunda, K.V. (2009). *What did you ask at school today? A handbook of child learning*. Harper Collins.
- NCERT. (2005). *National curriculum framework*. NCERT.
- Piaget, J. (1997). Development and learning. In M. Gauvain & M. Cole (Eds.), *Readings on the development of children*. New York: WH Freeman & Company.
- Rampal, A. (2003). Counting on everyday mathematics. In T. S. Saraswathi (Ed.), *Crosscultural perspectives in human development: Theory, research and applications* (pp. 326–353). Sage.
- Rao. V.K. Reddy, R.S. 1992, Learning and teaching commonwealth publisher, New Delhi.
- Rogoff, B., Baker-Sennett, J., Lacasa, P., & Goldsmith, D. (1995). Development through participation in sociocultural activity. *New Directions for Child and Adolescent Development, 1995(67)*, 45–65.
- Sharma, R.A., Arya., 2008, Mega trends in instructional technology, (Programme instruction E-learning, local book depot, Meerut (up)
- Siddhiqui, Mujebul Hassan, 2009, Teachings of Teaching (Classroom Teaching). APH publishing, New Delhi.
- Vygotsky, L. (1997). Interaction between learning and development. In M. Gauvain & M. Cole (Eds.), *Readings on the development of children*. New York: WH Freeman & Company.
- ભોગયતાય) .૨૦૦૩ .(અધ્યાપનપ્રયોજિતમનોવિજ્ઞાન .અમદાવાદ :પાર્શ્વપ્રકાશન.
- દોંગા એન.એસ .શૈક્ષણિકમનોવિજ્ઞાન.

- चौबेएस.पी., 2005, बालविकासवमनोविज्ञानकेमूलतत्व, Concept Publishing Company Private Ltd., Mahan Garden, New Delhi.
- शर्माडॉ. आर.ए., शिक्षणअधिगममेंनविनतमप्रवर्तन, 2005 आर. लालबुकडिपो, मेरठ
- सेवानीडॉ. अशोक, उमासिंह, 2008, शिक्षामनोविज्ञान, अग्रवालपब्लिकेशन, आगरा

Course Title : જ્ઞાન અને અભ્યાસક્રમ – A
(Knowledge and Curriculum – A)

Course Code: EDPE - 2108

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study: 32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- કેળવણીની જ્ઞાનમીમાંસાકીય આધારશીલાઓને સમજે.
- આધુનિક બાળકેન્દ્રી શિક્ષણ વિશે જાણે.
- કેળવણીમાં પ્રવૃત્તિ, ખોજ/શોધ અને સંવાદનો ઉપયોગ કરે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	કેળવણીની જ્ઞાનમીમાંસાકીય આધારશીલાઓ	12	15
	1. જ્ઞાનમીમાંસા – અર્થ, સંકલ્પના અને સ્વરૂપ	01	
	2. જ્ઞાન અને કૌશલ્યો , અધ્યાપન અને તાલીમ , જ્ઞાન અને માહિતી , વિચારશક્તિ(તર્ક) અને માન્યતા વચ્ચેના ભેદો જાણે.	04	
	3. નિમ્ન સંદર્ભમાં બાળકેન્દ્રી શિક્ષણનો અર્થ અને મહત્વ : પ્રવૃત્તિ (ગાંધીજી અને ટાગોર) ખોજ/શોધ (જલોન ડ્યુઈ) સંવાદ (પ્લેટો અને ફ્રેયર)	07	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • જ્ઞાન અને કૌશલ્ય , અધ્યાપન અને તાલીમ , જ્ઞાન અને માહિતી , તાર્કિકતા અને માન્યતા વચ્ચેના જ્ઞાનમીમાંસાકીય તફાવતની ચર્ચા • નિમ્ન સંદર્ભમાં આધુનિક બાળકેન્દ્રી શિક્ષણ પર સમૂહ સ્વાધ્યાય અને પ્રસ્તુતીકરણ પ્રવૃત્તિ (ગાંધીજી અને ટાગોર) ખોજ/શોધ (જલોન ડ્યુઈ) સંવાદ (પ્લેટો અને ફ્રેયર) (પુસ્તકાલય કાર્ય) 			
2	કેળવણીની સામાજિક આધારશીલાઓ	20	20
	1. સમાજની સંકલ્પના અને સ્વરૂપ	01	
	2. ઔદ્યોગિકીકરણને લીધે આવેલ ઐતિહાસિક પરિવર્તનો , વ્યક્તિગત સ્વાયત્તાની લોકશાહી અને વિચારો અને સમાજ, સંસ્કૃતિ અને આધુનિકતામાં વિચારશક્તિ	03	
	3. ડૉ.આંબેડકરના સંદર્ભમાં સમન્યાય (Equity) અને સમાનતા (Equality), વ્યક્તિગત તક અને સામાજિક ન્યાય અને ગૌરવ જેવા આધુનિક મૂલ્યોના સંદર્ભમાં કેળવણી	03	
	4. સંસ્કૃતિની સંકલ્પના અને સ્વરૂપ	01	
	5. સંસ્કૃતિનું સંરક્ષણ અને સંવર્ધન અને સંસ્કૃતિને અસર કરતા પરિબળો	02	
	6. સંસ્કૃતિ અને સમાજ વચ્ચેની આંતર આધારિતતા(પરાવલંબીતા)	01	
	7. – બહુસંસ્કૃતિવાદ અને લોકશાહીનું શિક્ષણ (સંકલ્પના અને ઉદ્ભવ) – નિમ્ન મુજબ અધ્યયનની સંકલ્પનાઓ • પરંપરાગત વિચારધારા વિરુદ્ધ વિવેચનાત્મક બહુસંસ્કૃતિવાદ • પરંપરાગત વિચારધારા વિરુદ્ધ લોકશાહીનું શિક્ષણ	06	
	8. રાષ્ટ્રવાદ, સાર્વત્રિકવાદ અને બિનસાંપ્રદાયિકતાની સંકલ્પના	01	
	9. ટાગોર અને કૃષ્ણમૂર્તિના સંદર્ભમાં રાષ્ટ્રવાદ , સાર્વત્રિકવાદ, બિનસાંપ્રદાયિકતા અને કેળવણી વચ્ચેનો આંતરસંબંધ.	02	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • ઔદ્યોગિકીકરણ દ્વારા સમાજ અને સંસ્કૃતિમાં આવેલા ઐતિહાસિક પરિવર્તનો પરનો સેમિનાર (સેમિનાર) 			

- આધુનિક મુલ્યોના સંદર્ભમાં સમાજનું અવલોકન (સમાજ સાથેનું ક્ષેત્ર કાર્ય)
- 'આધુનિક મુલ્યો પરનો ડૉ.આંબેડકરનો વિચાર' વિષય પર સ્વાધ્યાય (પુસ્તકાલય કાર્ય)
- પરંપરાગત વિચારધારા વિરુદ્ધ વિવેચનાત્મક બહુસંસ્કૃતિવાદ અને લોકશાહી શિક્ષણ પરની ચર્ચા (સમૂહ ચર્ચા)
- રાષ્ટ્રવાદ, સાર્વત્રિકવાદ, બિનસાંપ્રદાયિકતા અને કેળવણી વચ્ચેની આંતર-આધારિતતા પરની સમૂહ ચર્ચા. (સમૂહ ચર્ચા)

References:

- Bhatia & Bhatia. (1990) The Philosophical and Sociological Foundation of Education. Delhi :Doaba House.
- બાલ ગોવિંદ તિવારી (અનુવાદક) શિક્ષાની દાર્શનિક પ્રણાલીયા : સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષમાં. જયપુર : રાજસ્થાન હિન્દી ગ્રંથ અકાદમી
- બુધ્ધિચંદ્ર વી.શાહ અને કૌશલ્યા શાહ . શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ : ગુજરાત રાજ્ય.
- દેસાઈ ડી .બી. અને દેખતવાલા એમ .પી. (૧૯૮૪). અભ્યાસક્રમ : સિધ્ધાંતો અને અભ્યાસક્રમ સંરચના . અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ : ગુજરાત રાજ્ય.
- શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર દવે. કેળવણીના તાત્વિક આધારો. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ : ગુજરાત રાજ્ય.
- Sonia Aggrawal (2010). Philosophical & Sociological Foundation of Education.Delhi :Neha Publishers &Distibuters.
- S.P.Ruhela and R.K.Nayak. (2012). Philosophical Foundation of Education.Agra :Agrawal Publication.
- શર્મા રામનાથ અને શર્મા રાજેન્દ્રકુમાર .(૧૯૯૬) શૈક્ષિક સમાજશાસ્ત્ર . એટલાન્ટિકા પબ્લીશર્સ અને ડીસ્ટ્રીબ્યુટર્સ
- ચંદ્રવદન શાહ (અનુવાદક) મુ.બે.બટ્રાન્ડ રસેલ. શિક્ષણ અને સામાજિકવ્યવસ્થા. ભાષાનિધિ, ભાવનગર
- વ્યાસ કે.સી. કેળવણીના પાયા. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ : ગુજરાત રાજ્ય.
- Pandya .L.M.(1964) Curriculum Planning and Classroom, Process of Education.
- Sabyasachi, B. (1997). The Mahatma and the poet : Letters and debates between Gandhi and Tagore. National Book trust.
- Apple, M.W., & Beane, J.A. (2006). Democratic Schools : Lessons in powerful Education. Eklavya. Retrieved from <http://www.arvindguptatoys.com/>
- Parekh, B.C. (2000). *Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory* (pp. 213-230). Palgrave.
- Kumar, K. (2004). *What is worth teaching?* (3rd ed.). Orient Blackswan.
- Apple, M.W. (2008). Can schooling contribute to a more just society? *Education, Citizenship and Social Justice*, 3(3), 239–261.

Course Title : ગુજરાતી પદ્ધતિ - B
(Pedagogy of Gujarati – B)

Course Code: EDCP - 2207.01

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- ધોરણ – ૬ થી ૧૦ ના ગુજરાતી પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ વ્યાકરણનો પરિચય કેળવે
- ગુજરાતી સાહિત્યનાવિભિન્ન સાહિત્ય સ્વરૂપોનો પરિચય કેળવે.
- ગુજરાતી સાહિત્યના નામાંકિત સાહિત્ય સર્જકોના જીવન કવનથી માહિતગાર થાય.
- ધોરણ – ૧૦ ના ગુજરાતી પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ કૃતિઓનો પરિચય કેળવે.
- શાળાના અભ્યાસક્રમમાં માતૃભાષાનું મહત્વ અને અધ્યાયન ની સ્થિતિથી માહિતગાર થાય.
- માતૃભાષાનું જ્ઞાન અને સર્જનાત્મકઅભિવ્યક્તિનું કૌશલ્ય કેળવે.
- ભાષાના વિવિધ કૌશલ્યોનો પરિચય મેળવે.
- ભાષાના પદ્ય – ગદ્ય વ્યાકરણ અને રચનાના શિક્ષણપાઠોનું આયોજન કરવાની સમજ કેળવે.
- ગુજરાતી વિષયનાઅધ્યાયન કાર્ય માટે ઉપયોગી શૈક્ષણિક સાધનો, સંદર્ભ સાહિત્ય જોડણીકોશ, જ્ઞાનકોશથી માહિતગાર થાય તે માટે ઉપગોગનું કૌશલ્ય કેળવે.
- અધ્યાયન કાર્ય માટે જરૂરી પ્રયુક્તિઓ અને પદ્ધતિઓથી માહિતગાર થાય.
- માતૃભાષા શિક્ષણના નૂતન પ્રવાહો જેવા કે ક્રિયાત્મક સંશોધન, નિદાન ઉપચાર પ્રશ્નપત્ર રચના અને મૂલ્યાકન જેવી બાબતોથી પરિચિત થાય.
- ભાષા શિક્ષકની શૈક્ષણિક તથા વ્યાવસાયિક સજ્જતા અને વ્યક્તિત્વવિષયક બાબતોથી પરિચય થાય.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		20	15
(a)	વિષયવસ્તુ : – ધોરણ – ૬ થી ૧૦ ના ગુજરાતી વિષયના પાઠ્ય પુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ સૈધ્ધાતિક વ્યાકરણ : – છંદ અને તેના પ્રકાર – અલંકારના વિવિધ પ્રકાર – રૂઢિપ્રયોગો અને કહેવતો – કર્તરી, કર્મણિ અને ભાવે પ્રયોગ – કૃદંતના પ્રકારો, પદના પ્રકાર	10	

	– શબ્દ સમૂહ માટે એક શબ્દ		
(b)	<p>ધોરણ – ૧૦ ના ગુજરાતી વિષયના પાઠ્યપુસ્તકમાં સમાવિષ્ટ નીચેની પ્રશિષ્ટ કૃતિઓ અને સાહિત્ય સ્વરૂપોનો પરિચય :</p> <p>* પદ્ય કૃતિઓ :</p> <p>(૧) અતિજ્ઞાન (ખંડકાવ્ય) મણિશંકર રત્નજી ભટ્ટકાન્ત</p> <p>(૨) મન નો ડગે (પદ) – ગંગાસતી</p> <p>* ગદ્ય કૃતિઓ :</p> <p>(૧) સ્ત્રી કેળવણી (નિબંધ) – નર્મદ</p> <p>(૨) એ.પી.જે અબ્દુલ કલામનું ઘડતર (આત્મકથા ખંડ) ડૉ. કલામ</p> <p>(૩) વૃક્ષ (એકાંકી) લાભશંકર. જ. ઠાકર</p>	06	
(c)	<p>રચના શિક્ષણ :</p> <p>(૧) વાર્તા લેખન</p> <p>(૨) અહેવાલ લેખન</p> <p>(૩) નિબંધ લેખન</p> <p>(૪) પુસ્તક સમીક્ષા</p>	04	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • વ્યાકરણના મુદ્દા પર પ્રોજેક્ટ તૈયાર કરો (પ્રોજેક્ટ) • કોઈપણ કવિ / લેખકનો વ્યક્તિ અભ્યાસ તૈયાર કરો (સંશોધન) • કોઈપણ બે પુસ્તક પસંદ કરી તેની સમીક્ષા કરો. (લાઈબ્રેરી) • લોકનાટ્ય ભવાઈ વિશેની માહિતી એકત્ર કરી રજૂ કરો (સામાજીક) • શિક્ષણમાં ઉપયોગ થાય તેવા ગીતો, લોકગીતોનું સંકલન કરવું. (રીસોર્સ જનરેશન) 			
2	પદ્ધતિશાસ્ત્ર	28	20
(a)	<p>ભાષા શિક્ષકની સજ્જતા :</p> <p>– વર્ગ શિક્ષણ માટે ભાષા શિક્ષકની સજ્જતા</p> <p>– ભાષા શિક્ષકની શૈક્ષણિક યોગ્યતા</p> <p>– ભાષા શિક્ષકની વ્યાવસાયિક યોગ્યતા</p> <p>– ભાષા શિક્ષકનું વ્યક્તિત્વ ગુણો</p>	07	
(b)	<p>કાવ્ય શિક્ષણ :</p> <p>– કાવ્ય શિક્ષણનો અર્થ, સંકલ્પના, મહત્વ</p> <p>– કાવ્ય શિક્ષણની વિશિષ્ટતા</p> <p>– કાવ્ય શિક્ષકની યોગ્યતા</p> <p>– કાવ્ય શિક્ષકના ગુણો</p>	06	
(c)	<p>આનુસાંગિક શિક્ષણ :</p> <p>– ભાષામાં અનુકાર્યનું મહત્વ</p> <p>– વ્યક્તિ અભ્યાસ</p> <p>– ભાષા શિક્ષણમાં દ્રશ્ય શ્રાવ્ય સાધનોનો ઉપયોગ</p> <p>– ભાષા પ્રયોગ શાળા</p> <p>– ગુજરાતીના આદર્શ પાઠ્યપુસ્તકના લક્ષણો</p>	06	

(d)	મૂલ્યાંકન સંરચના : – ધોરણ-૮ થી ૧૦ ના ગુજરાતી પાઠ્યપુસ્તકનું મૂલ્યાંકન – માતૃભાષા પ્રશ્નપત્રની સંરચના – બ્લ્યુ પ્રિન્ટની સંરચના – બહુવિકલ્પ કસોટીની રચના – ભાષા શિક્ષણમાં ક્રિયાત્મક સંશોધન – ભાષા શિક્ષણમાં નિદાન અને ઉપચાર	09	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> ● મંગલ મંદિર ખોલો નરસિંહરાવ દિવેટીયા, રચિત કાવ્યનું રસદર્શન કરો. (પુસ્તકાલય) ● સાત પગલા આકાશમાં કૃતિ લેખિકા કુંદનિકા કાપડિયાનો વ્યક્તિ અભ્યાસ પરિચય લખો – (સામાજીક, વ્યક્તિ અભ્યાસ) ● પ્રવર્તમાન સમયમાં ભાષા પ્રયોગ શાળા દ્વારા માતૃભાષાને સઘન બનાવવાના પ્રયત્નો લખો. (સંશોધન, અવલોકન) ● ગુજરાતી વિષયમાં શુદ્ધ ઉચ્ચાર માટે ભાષા પ્રયોગ શાળાનો વિનયોગ લખો. (પ્રયોગ શાળા) ● ભાષામાં લેખન દોષ સુધારવા માટે ક્રિયાત્મક સંશોધન કરો. (પુસ્તકાલય) 			

સંદર્ભ સૂચિ :

- આક્રુવાલા સી. કે – " જોડણી શિક્ષણ" ભારત પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- પ્રિ. નટુભાઈ રાવલ – " ગુજરાતી વિષયવસ્તુ" નિરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- ડા. ધનવંત દેસાઈ અને ડા. મોતીભાઈ પટેલ
  - " ગુજરાતી વિષયવસ્તુ નું અધ્યયન" બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
  - " ગુજરાતી વ્યાકરણ વિચાર" બી.એસ. શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
  - " ગુજરાતી વિષયવસ્તુના નવિન પ્રવાહો " બી.એસ.શાહ, પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- જોષી સુરેશ : " ગુજરાતી કવિતાનો આસ્વાદ" ચૈતન પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- નાયક રતિલાલ. સી. : "ગુજરાતી વિષયવસ્તુ અને શિક્ષણ પદ્ધતિ", અનડા બકુક ડીપો, ગાંધીમાર્ગ, અમદાવાદ.
- પ્રિ. અક્રુવાલા, કલ્યાણી અને વ્યાસ : "ગુજરાતીનું અભિનવઅધ્યાયન" બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- શ્રી ગુણવંત ત્રિવેદી : " ભાષા શિક્ષણની પ્રક્રિયા" રાજ્ય શિક્ષણ ભવન, અમદાવાદ.
- ડા. હરિકૃષ્ણ જોષી અને ડા ધનવંત દેસાઈ : "ગુજરાતી શિક્ષણમાં નવીન દષ્ટિ"
- ડા. મોતીભાઈ પટેલ ડા. શાસ્ત્રી અને જયેન્દ્ર દવે : " ગુજરાતી ભાષાના અધ્યાયનનું પરિશીલન" બી. એસ શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ.
- ત્રિવેદી રમણલાલ : " માતૃભાષાનું અધ્યાયન વાણી" પ્રકાશન ગ્રુપ, અમદાવાદ.

Course Title : हिन्दी पद्धति - B
(Pedagogy of Hindi- B)

Course Code: EDCP - 2207.02

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03   Supervised Study Credit (SSC): 01   Total: 04
Hours: Classroom Teaching: 48   Supervised Study: 32   Total: 80
Total Marks: 50   [External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

Objectives: पाठ्यक्रम के अंत में विद्यार्थी...

- हिन्दी भाषा की लेखन के बारे में जाने।
- हिन्दी शिक्षा में मूल्यांकन के प्रक्रिया, महत्व एवं मूल्यांकन के की संस्थितियों व विधाओ को जाने।
- हिन्दी भाषा के प्रश्नपत्र एवं नीलपत्र के निर्माण के बारे में जाने।
- निदानात्मक एवं उपचारात्मक परीक्षण के अर्थ, स्वरूप, महत्व एवं उपयोग जाने।
- हिन्दी भाषा शिक्षण में पाठ्य पुस्तक, सहायक पुस्तक, शब्द कोष, संदर्भ ग्रंथ, दृश्य श्राव्य उपकरणों के व्यवहारिक उपयोग करे।
- हिन्दी भाषा के शिक्षक की योग्यताओं एवं अध्ययन- अध्यापन में भाषायी क्षमताओं एवं प्रभावशिलता को जाने।

Unit	Content	Hour	Marks
१	हिन्दी विषयवस्तु	18	15
	रचना शिक्षा : <ul style="list-style-type: none"> • कहानी लेखन • निबंध लेखन • संवाद लेखन • पत्र लेखन (प्रार्थना पत्र, आवेदन पत्र, कार्यालयी पत्र, शिकायत पत्र, सरकारी पत्र आदि) • प्रतिवेदन/ रिपोतार्ज (Report Writing) • विचार विस्तार • संक्षिप्तिकरण • अनुवाद लेखन 	18	

Engagement with Field:

- पाठ्य पुस्तक में दी हुई रचनाओं (कविता, कहानी, निबंध आदि) के अतिरिक्त समकालीन पत्र-पत्रिकाएँ से अधिगम सहायक पूरक सामग्री का चयन करना। (Library Engagement)
- छात्रो की भाषा सीखने संबंधी समस्याओं का अध्ययन कर इन समस्याओं को दूर करने के लिए एक कार्यक्रम तैयार करना। (Research)

<ul style="list-style-type: none"> समूह में उच्च प्राथमिक, माध्यमिक एवं उच्च माध्यमिक स्तर पर हिन्दी शिक्षक के पद हेतु आवेदन पत्र (With Biodata) तैयार करना। (Workshop) पत्रों के एक-एक प्रकार लिखना। (सभी प्रकार के पत्र) (Library Engagement) वर्तमान समय की हिन्दी भाषा शिक्षण की समस्या पर वाद-विवाद प्रतियोगिता का आयोजन कर प्रतिवेदन तैयार करना। (Community Engagement) 			
२	हिन्दी पद्धतिशास्त्र	30	20
(अ)	हिन्दी शिक्षा का विकास एवं प्रचार : <ul style="list-style-type: none"> पुस्तकालय एवं वाचनालय का हिन्दी भाषा के विकास में उपयोग हिन्दी शिक्षण में सूचना तकनीकी की उपयोगिता एवं प्रयोग गुजरात में हिन्दी भाषा की प्रचार प्रसार की संस्थाएँ हिन्दी भाषा का अन्य विषयों से अनुबंध 	06	
(ब)	हिन्दी शिक्षण के स्रोत : पाठ्य पुस्तक, कार्य पुस्तिका, शिक्षक मार्गदर्शिका, संदर्भ पुस्तकें, दृश्य साधन - श्यामपट्ट, चुम्बकीय पट्ट, फ्लैटल बोर्ड; चित्र - रेखाचित्र, छायाचित्र, मानचित्र; प्रक्षेपक (प्रॉजेक्टर) - OHP (Over Head Projector), स्मार्टबोर्ड; श्राव्यसाधन - टेपरिकॉर्डर, रेडियो, आईपॉड, मोबाईल; दृश्य-श्राव्य साधन - दुरदर्शन, विडीयो, कम्प्यूटर, स्मार्ट फ़ोन, CD/DVD विडीयो पाठ; समूह माध्यम - समाचार पत्र, इंटरनेट, सामयिक, शोध पत्रिकाएँ; आदि।	06	
(स)	हिन्दी भाषा का मूल्यांकन : <ul style="list-style-type: none"> मूल्यांकन की नई दिशाएँ(परीक्षण सूची, मूल्यांकन एवं प्रगति अभिलेख) सतत एवं सर्वग्राही मूल्यांकन निदानात्मक एवं उपचारात्मक मूल्यांकन स्वमूल्यांकन एवं स्वशोधन अभ्यास नील पत्र (Blue Print) एवं प्रश्न पत्र की रचना। प्रश्न प्रकार (निबधात्मक प्रश्न, लघुचतरात्मक प्रश्न, वस्तुनिष्ठ प्रश्न, ज्ञान आधारित प्रश्न, समझ आधारित प्रश्न, उपयोग आधारित प्रश्न एवं कौशल आधारित प्रश्न)। प्रतिभाव और रीपोर्ट (विद्यार्थी, अभिभावक एवं शिक्षक) हिन्दी भाषा के शिक्षण में व्यक्तिगत भिन्नताओं की पहचान (प्रतिभावन छात्र, मंद गति छात्र एवं निम्न उपलब्धि छात्र) , उनकी समस्याएँ तथा उपाय 	07	
(द)	हिन्दी पाठ्यक्रम : पाठ्यचर्या, पाठ्यक्रम तथा पाठ्यपुस्तकों का संबंध, हिन्दी पाठ्यक्रम निर्माण के सिद्धांत, हिन्दी पाठ्यपुस्तक की विशेषताएँ, हिन्दी पाठ्यक्रम एवं पाठ्यपुस्तक की समीक्षा।	06	
(य)	हिन्दी शिक्षक : व्यवसायिक योग्यता, शैक्षिक योग्यता, जिम्मेदारी एवं कर्तव्य, शोधकर्ता के रूप में शिक्षक, शैक्षिक सज्जता के आयाम।	05	
Engagement with Field: <ul style="list-style-type: none"> OMR आधारित ५० अंको के प्रश्नपत्र की रचना। (Library Engagement) हिन्दी भाषा के मूल्यांकन के लिए विद्यालय में आयोजित विभिन्न मूल्यांकन पद्धतियों अध्ययन कर प्रतिवेदन तैयार कीजिए। (Research) भाषायी दृष्टि से मंद छात्र को भाषा सीखने की समस्याओं एवं कठिनाइयों का निदानात्मक उपचार करना। (Case Study) किसी पुस्तकालय की मुलाकात लेकर हिन्दी भाषा में आने वाले सामयिकों की सूची बनाईये, तथा किन्हीं दो 			

सामयिको की तुलनात्मक समीक्षा कीजिए। (Library Engagement)

- हिन्दी सीखने के लिए उपयोगी सॉफ्टवेर का परिचय देते हुए सॉफ्टवेर द्वारा हिन्दी सीखने के सोपान लिखना। (ICT)

References:

- भाई, योगेन्द्रजीत : हिन्दी भाषा शिक्षण, विनोद पुस्तक मंदिर, आगरा।
- लाल, रमन बिहारी : हिन्दी शिक्षण, रस्तोगी पब्लिकेशन, मेरठ।
- शर्मा, डॉ. लक्ष्मीनारायण : भाषा १, २ की शिक्षण विधियाँ और पाठ नियोजन, विनोद पुस्तक मंदिर, आगरा।
- शर्मा, राजकुमारी : हिन्दी शिक्षण, राधा प्रकाशन मंदिर, आगरा।
- पटेल, पुरुषोत्तम अं. : हिन्दी का अभिनव अध्ययन, नीरव प्रकाशन, अहमदाबाद।
- दवे, शास्त्री जयेन्द्र एवं अन्य : हिन्दी अध्यापन विमर्श, मेसर्स बी. एस. शाह प्रकाशन, अहमदाबाद।
- सिंह, निरंजनकुमार (१९८४) : माध्यमिक विधालयों में हिन्दी शिक्षण, राजस्थान हिन्दी ग्रन्थ अकादमी, जयपुर।
- भाटिया, एम.एम. और नारंग, सी.एल. (१९८७) आधुनिक शिक्षण विधियाँ, प्रकाश ब्रदर्स, लुधियाना।
- Apple, M.W., Au, W., & Gandin, L.A. (2011). *The Routledge international handbook of critical education*. Taylor & Francis.
- Government of India : NCFTE (2009): Report

Course Title : अंग्रेज पद्धति - B (Pedagogy of English – B)	
Course Code: EDCP - 2207.03	Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03   Supervised Study Credit (SSC): 01   Total: 04
Hours: Classroom Teaching: 48   Supervised Study: 32   Total: 80
Total Marks: 50   [External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

Objectives: Student-Teacher will be able to:

- To consolidate core content of the English language.
- To acquaint the student teachers with genesis of English language teaching in Indian subcontinent as well as importance of English in global local, national and global perspective.
- To understand nature of English language in socio-cultural and psychological perspectives.
- Identify techniques, methods, approaches and materials of teaching English at various levels in the Indian context.
- Learn and master four skills (LSRW) to integrate in classroom practices.
- Learn and adapt study skills during teaching learning processes.

Unit	Content	Hour	Marks
1	Fundamental of English	16	15
(a)	Composition Essay; Application; Letter; Translation; Report; Dialogue; Story & Comprehension	16	
Engagement with Field:			
<ul style="list-style-type: none"> • Visit the library and find out different types of compositions. (Library) • Study different forms of applications and make a note on it. (Library) • Conduct a workshop for development of skill to write job application (Workshop) • Prepare your Curriculum Vitae (C.V.). (Laboratory) • Respond to E-mail you have received. (Laboratory) 			
2	English Language (Historical and Psychological Perspectives)	32	20
(a)	Teacher and Professional Growth <ul style="list-style-type: none"> • English Language Teacher- Essential Qualities, Duties and Responsibilities. • Professional Growth – Ways and Means of Developing Professional Competency –in-service training – Roles of SCERT and NCERT. 	08	
(b)	Challenges in Teaching and Learning English <ul style="list-style-type: none"> • Problems in teaching English and the solutions • Influence and interference of mother tongue 	04	
(c)	Instructional Planning and Support <ul style="list-style-type: none"> • English Language Curriculum: Curriculum design - Scope and nature; Principles of curriculum construction; Characteristics of an ideal English language text book. 	12	

	<ul style="list-style-type: none"> • Resource materials in teaching English: Syllabus, Textbooks, Teacher's Handbook, Journals, Magazines, Periodicals, Supplementary Readers. • Audio Visual Aids- Computer, Authentic materials and Multimedia resources (C.D. Rom such as Encarta; Video Lessons etc.) 		
(d)	Evaluation : Concept and process of evaluation; tools of evaluation; blue print; question papers.	08	
Engagement with Field: <ul style="list-style-type: none"> • Visit a school and conduct an interview with an English Teacher to know the difficulties encountered by the English Teacher. Draft an evaluative report on it. (Interview) • Visit a language laboratory and prepare a critical report on utility of language learning. (Field Visit) • Prepare a Blue Print of 100 marks of any one standard of English Text Book. (Library) • Visit British Library and prepare report regarding your visit. (Field Visit) • Study different types of evaluations conducted in the schools. (Research) 			

References:

- Bond, LG et al (1980): Reading Difficulties - Their diagnosis and correction, New York Appleton- Century Crafts.
- Chastin, K (1971): The Development of Modern Language Skills- theory to Practice, Chicago Rand Me Neily.
- David, E(1977): Classroom Techniques- Foreign Languages and English as a second Language, New York, Harcourt Brace
- Johnson, K(1983): Communicative Sybalius Design and Methodology, Oxford, Pergamon Press.
- Lawrence, M (1975):Writing as a Thinking Process, New York, NCTE.
- Spratt, M(1995): English for the Teacher CUP
- Sterne,SS. Fundamental Concepts in Language Teaching, New York, Longman.
- Vaiette, R.M. (1985): modern Language Testing, New York, Harcourt Brace
- Valdmen, A(1987): Trends in Language Teaching, New York, London Mac Graw Hill
- West, M{1965): A General Service List of English Words. London, Longman
- Widdowson HG (1979): Teaching Language as Communication. London, OUP

Course Title : संस्कृत पद्धति - B (Pedagogy of Sanskrit – B)	
Course Code: EDCP - 2207.04	Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03	Supervised Study Credit (SSC): 01	Total: 04
Hours: Classroom Teaching: 48	Supervised Study: 32	Total: 80
Total Marks: 50	[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]	

Objectives: Student-Teacher will be able to:

- To understand the use of language in context, such as grammar and vocabulary in context.
- To familiarize the student teachers with characteristics and to make them able to analyze Sanskrit textbooks critically.
- To facilitate the effective use of learning resources.
- To understand the process of language assessment.
- To familiarize the student teacher with different methods and techniques of teaching and its application in the class room.

Unit	Content	Hour	Marks
1	Content of Sanskrit Language	18	15
(a)	Theoretical Grammar: <ul style="list-style-type: none"> • Special ...14 Maheshwari Sutra of 'सिद्धान्त कौमुदी'. • Types of 'अव्यय'; 'सर्वनाम' and 'उपसर्ग' with its utilization in Sanskrit language. • Active and Passive 'रचना' in Sanskrit with their laws. • Construction of 'अनादरार्थषष्ठी' and 'सतिसप्तमी'. • Cardinal- Speaking, Writing and use in sentence. 	13	
(b)	Contribution of Prominent authors and Ratnakanika, Shubhashitani and lessons from textbooks. <ul style="list-style-type: none"> • Authors: Mahakavi Bhan, Bhas, Bhavbhuti: Their contribution to Sanskrit language. • Explanation: Sanskrit रत्नकणिका, सुभाषितानि from text book of standard 9-10 • Deep learning of chosen prose and poetry of the text book of standard-10 <ol style="list-style-type: none"> 1. Lesson No: 13 गीतामृतम (Poetry) 2. Lesson No: 16 : अद्भुत युद्धम (Poetry) 3. Lesson: 11 : यस्य जनन तस्य मरणम् ((Prose) 4. Lesson:12 कलिकालसर्वज्ञहेमचन्द्रः (Prose) 	05	
Engagement with Field:			
<ul style="list-style-type: none"> • Make a fruitful note on '14 Maheshwari Sutras' in your notebook and arrange group 			

discussion on them.			
or			
<ul style="list-style-type: none"> • Prepare four activities keeping in view 'Constructivism in a Language Classroom' . For e.g.Prepare Role PlayOn यस्य जननः तस्य मरणं • Prepare notes about Sanskrit authors given in second years with their photographs and photographs of their krutis main page and arrange seminar about their contribution. • Visit Sanskrit teachers and students and collect information about 'suktis', ' subhashits' and some special words like body parts, daily useful things. • Conduct a survey pronunciations mistakes during reading, speaking and singing from the lessons and note down remedial activities to improve them and make report.. 			
2	Method of Teaching Sanskrit	30	20
(a)	Sanskrit Teacher, Teaching and Textbook <ul style="list-style-type: none"> • Characteristics and critical analysis of Textbook of standard 9 & 10. • Prose lesson teaching- Bhandarkar method, Psychological method and group discussion - concept, importance and limitations. • Poetry lesson teaching- Comparison and explanation method - importance. • Skills of Sanskrit language- Speaking:Pronunciations; Oral Work and Memorization- concept forms, and importance in Sanskrit teaching. • Remedies for improving pronunciation and handwriting mistakes • Sanskrit teacher: Qualities, Professional development: Need and Ways 	13	
(b)	Resource Material, Assessment and Feedback <ul style="list-style-type: none"> • Utilization of teaching aids (various) and Digital Resourcesto make Sanskrit teaching more easy and interesting. • Evaluation: Meaning, Needs on various stages. • Types of tests. • Blue Print • Construction of papers • Feedback 	17	
Engagement with Field:			
<ul style="list-style-type: none"> • Tell Five stories from Pachtantra or Hitopadesha in Sanskrit with the help of resource material and evaluate students by assigning a test to them. <p style="text-align: center;">or</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arrange seminar on various useful topics from Vidyaprashansha; Udhyammahima like importance of tress; Save environment; Importance of water and नारी एवं नारायणी. • Make explanatory note of Sanskrit रत्नकणिका and Shubhashitani from various useful books of Sanskrit and express it in classroom of school and also in B.Ed. class. • Arrange a group discussion on how to develop values and build up our society as 'वसुधैव कुटुम्बकम्'with the help of Sanskrit education in the presence of school teachers, student and parents in school or in society during internship. 			

- Find out problems and challenges faced by a Sanskrit Teacher in the present context.
- Critical analysis of textbook of Sanskrit textbook of standard IX or X as per internal and external characteristics in deep with examples.

References:

- संस्कृत शिक्षणनी लेन्ड्बुक : श्री सी.के. आकुवाला – श्री नीरव प्रकाशन, बीज आवृति – १८८८-८८, अमदावाढ
- संस्कृत विषयवस्तु : उपरोक्त
- संस्कृत विषयवस्तु : श्री सी.के. आकुवाला – श्री नीरव प्रकाशन, बीज आवृति – १८७६-७७, अमदावाढ
- संस्कृत व्याकरण विचार – जय भारत प्रकाशन, अमदावाढ, ड.ज.ज. नकुम, बी.ऐस. शाळ प्रकाशन, प्रथम आवृति – २००२-०३
- धोरण – ६ थी १० ना वर्तमान अभ्यास सत्रना संस्कृत विषयना पाठ्यपुस्तको – गुजरात राज्य शाणा पाठ्यपुस्तक मंडण, गांधीनगर
- धोरण – ६ थी १० ना अगाउना वर्षना संस्कृत विषयना पाठ्यपुस्तको – गुजरात राज्य शाणा पाठ्यपुस्तक मंडण, गांधीनगर
- संस्कृत अध्यापन परिशीलन : संयुक्त (छ. लेपको), बी.ऐस. शाळ प्रकाशन, अमदावाढ
- A Rapid Sanskrit Method – George L. Hart Motilal Banarasidass Banglow Road, Delhi (ISBN – 0-89581-681-4)
- अनुवाद चन्द्रिका ; प्रि. डॉ. सी. ऐल. शास्त्री, पार्व प्रकाशन, अमदावाढ
- संस्कृत शिक्षण : डॉ. रामशकल पांडेय, विनोद पुस्तक मन्दिर, आगरा
- संस्कृत व्याकरण – डॉ. कविप्रभा गोयल, राजस्थानी ग्रन्थसार, जोधपुर, प्रथम संस्करण – २०००

Course Title: સામાજિક વિજ્ઞાન પદ્ધતિ - B
(Pedagogy of Social Science – B)

Course Code: EDCP - 2207.05

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : તાલીમાર્થિઓ....

- સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સમાવિષ્ટ વ્યાપક ખ્યાલ મુજબ સામાજિક વિજ્ઞાનની સંકલ્પના સમજવી.
- સામાજિક વિજ્ઞાનના ઉપયોગ નાગરિક તરીકે રૂપાંતર કરવાકરવું.
- વર્ગખંડમાં વિવિધ આયોજન, પદ્ધતિઓ, યુક્તિઓ, વલણ અને મૂલ્યાંકનનો ઉપયોગ કરવો.
- સામાજિક વિજ્ઞાનના કૌશલ્યનો વિકાસ કરવો.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	વિષયવસ્તુના પાઠો ધોરણ : 8 - 2, 4, 8 ધોરણ : 9 - 11, 12, 16 ધોરણ : 9 - 7, 9, 15, 16 ધોરણ : 10 - 6, 7	18	15
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • ધોરણ 8 થી 10 માટે સૂચિત પાઠોનું સ્વાધ્યાય તૈયાર કરો (પુસ્તકાલય જોડાણ) • વિષયવસ્તુના કોઈ એક મુદ્દા પર એક પ્રોજેક્ટ તૈયાર કરો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • વર્તમાન સમયના કોઈ એક મુદ્દા પર એક લોક જાગૃતિના કાર્યક્રમનું આયોજન કરી યોજો. (સામાજિક જોડાણ) • કોઈ એક આર્થિક, સામાજિક, રાજકીય, શૈક્ષણિક વિષય પર પરિસંવાદ યોજો. (સેમિનાર) 			
2	સામાજિક વિજ્ઞાનની શિક્ષણ પદ્ધતિઓ	30	20
(a)	સામાજિક વિજ્ઞાન શિક્ષક <ul style="list-style-type: none"> • ગુણો અને લક્ષણો • તાલીમ અને વ્યાવસાયિક યોગ્યતા 	04	
(b)	સામાજિક વિજ્ઞાનમાં અધ્યયન-અધ્યાપનના સંસાધનો <ul style="list-style-type: none"> • માનવ સંસાધન • ક્ષેત્રિય આંકડાઓ (Data from field), શાબ્દિક સામગ્રી, જર્નલ, મેગેઝીન, સમાચારપત્ર વગેરે • સંસાધન તરીકે પુસ્તકાલય અને સંદર્ભ સાહિત્યનો ઉપયોગ જેમ કે, શબ્દકોશ અને જ્ઞાનકોશ • વિવિધ શૈક્ષણિક સાધન : એટલાસ, નક્શા, ગ્લોબ, ચાર્ટ, મોડેલ, ગ્રાફ, દૃશ્ય-ચિત્ર. • દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધન, CD-Rom, મલ્ટિમીડિયા, ઈન્ટરનેટ. 	07	
(c)	સામાજિક વિજ્ઞાન પાઠ્યપુસ્તક અને પાઠ્યક્રમ <ul style="list-style-type: none"> • અભ્યાસક્રમ અને અધ્યેતા ના પરિપ્રેક્ષ્યમાં સામાજિક વિજ્ઞાનના પાઠ્યપુસ્તકોનું વિશ્લેષણ • અભ્યાસક્રમ વિકાસ: વિષયવસ્તુ અને અધ્યયન અનુભવો પસંદ કરવાના સિદ્ધાંતો, વિષય સંગઠનની બાબત – વિદ્યાશાખા કેન્દ્રિત, પ્રવૃત્તિ કેન્દ્રિત, મુખ્ય અભ્યાસક્રમ કેન્દ્રિત v/s સર્પાકાર અને અલગ v / s સંકલિત અભ્યાસક્રમ 	06	

(d)	સામાજિક વિજ્ઞાન ખંડ અને કાર્યક્રમો <ul style="list-style-type: none"> • કાર્યક્રમ : સામાજિક વિજ્ઞાન ક્લબ, પ્રદર્શન, CAL & CAL • સામાજિક વિજ્ઞાન ખંડ : મહત્વ, સાધનો અને ડિઝાઇન 	06	
(e)	સામાજિક વિજ્ઞાનમાં મૂલ્યાંકન <ul style="list-style-type: none"> • ત્રિપરિણામદર્શક કોઠા (Blue Print) અને સારા પ્રશ્નપત્રની રચના • પ્રશ્નના પ્રકારો અને ક્લમોની રચના • પરિમાણાત્મક અને ગુણાત્મક પરીક્ષણ માટે પ્રશ્ન. • મૂલ્યાંકનના ઉપકરણો : લેખિત, મૌખિક, સ્વાધ્યાય, પ્રકલ્પ કાર્ય, પોર્ટફોલિયો, ખૂલ્લા પ્રશ્નો, ખુલ્લી પુસ્તક કસોટી : ગુણો અને મર્યાદા • નિદાનાત્મક અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ • સામાજિક વિજ્ઞાનમાં સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન (CCE) 	07	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • વર્તમાન સમયના સામાજિક મુદ્દા પર સામાજિક જાગૃતિ કાર્યક્રમનું આયોજન કરો. (સામાજિક જોડાણ) • કોઈ એક સાંસ્કૃતિક વિરાસતના સ્થળની મુલાકાત કરી અહેવાલ તૈયાર કરો (ક્ષેત્ર મુલાકાત) • બ્લુપ્રિન્ટ અને પ્રશ્નપત્ર તૈયાર કરો (પુસ્તકાલય જોડાણ) • કાર્યશાલાનું આયોજન કરી શૈક્ષણિક સાધન તૈયાર કરો. (કાર્યશાલા) • તમારી શાળામાં કોઈ ચોક્કસ વિષય પર પ્રદર્શન ગોઠવો (પ્રદર્શન) • સામાજિક વિજ્ઞાન વિષયના કોઈ એક શિક્ષકની મુલાકાત લો અને તેમની ગુણવત્તા/યોગ્યતા અને લક્ષણો ઓળખો. (વ્યક્તિ અભ્યાસ) 			

References:

- શાહ પંકજભાઈ સી. તેમજ અન્ય (૨૦૧૩) સામાજિક વિજ્ઞાનનું અધ્યાપન. અમદાવાદ : વારિષેણ પ્રકાશન.
- Strauss, A. and Corbin, J. (1990). Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques, Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Dhand. Techniques of Teaching (1990) . Delhi : Ashish Publication.
- Lay E.J.S..Encyclopedia of modern method of teaching (1990). New Dehli: Anmol Publishing Pvt. Ltd.
- www.itihhas.com
- www.nationalgraphic.com
- Jain, Manish (1999) Evolution of Civics and Citizen in India. Paper presented at the South Asian Conference on Education, Department of Education, University of Delhi, Delhi.

Course Title : ગણિત પદ્ધતિ - B

(Pedagogy of Mathematics - B)

Course Code: EDCP - 2207.06

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- ગણિત અધ્યાપન માં શૈક્ષણિક સાધનોના ઉપયોગ વિશે સમજે.
- ગણિત અધ્યાપન માટે શૈક્ષણિક સાધનો વિકસાવે.
- બ્લુ પ્રિન્ટ આધારિત પ્રશ્નપત્ર રચે અને મૂલ્યાંકન કરે.
- ઉપચારાત્મક શિક્ષણ કરે.
- વિવિધ મનોરંજન પ્રવૃત્તિઓ માટે ગણિતનો ઉપયોગ સમજે.
- ગણિત શિક્ષક માટે જરૂરી વ્યાવસાયિક કાર્યક્ષમતા , ગણિત પ્રયોગશાળાનું મહત્વ , ગણિત મંડળનું મહત્વ , ગણિત પાઠ્યપુસ્તક અને તેના મૂલ્યાંકનના મહત્વને સમજે.
- ગણિત અધ્યયન અને અધ્યાપન પ્રત્યે રસ અને વલણ કેળવે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		18	15
	ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્ય પુસ્તક મંડળ દ્વારા પ્રકાશિત પાઠ્યપુસ્તકનું વિષયવસ્તુ Std. : 8 Sem II: Chapter: 2,3,4,5 Std. : 9 Sem II: Chapter: 10,11,14, Std. : 10 Chapter: 9,10,11,14,15,16	18	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • ગણિતના વિવિધ વિષય પર એક પ્રોજેક્ટ બનાવો. (પ્રોજેક્ટ) • ગણિતના અધ્યાપન વિષય પર મૌખિક રજૂઆત / ઈન્ટરેક્ટિવ / સહયોગપૂર્ણ / સહકારી શિક્ષણની રજૂઆત • કોલેજ / શાળા કક્ષાએ યુનિટ -1 ના અભ્યાસક્રમ આધારિત એક કિવઝ ગોઠવો. [કિવઝ] • એક માધ્યમિક શાળાની મુલાકાત લો અને વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો સાથે વાતચીત દ્વારા મુશ્કેલ અભ્યાસક્રમ વિષયોની યાદી બનાવો [સંશોધન] • એકમ 1 ના કોઈપણ બે મુદ્દાઓ ઉપર પ્રેઝન્ટેશન બનાવો (ઓછામાં ઓછા 20 સ્લાઈડ્સ). પ્રેઝન્ટેશનમાં યોગ્ય ચિત્રો, વિડીયો અને ઓડિયો હોવા જોઈએ. (રિસોર્સ જનરેશન, ICT). 			
2		30	20
(a)	ગણિત શિક્ષકનો વ્યવસાયિક વિકાસ <ul style="list-style-type: none"> • સતત વ્યાવસાયિક વિકાસની જરૂરિયાત • વ્યવસાયિક વિકાસ: સેવાકાલીન પ્રશિક્ષણ કાર્યક્રમ, સ્વ-નિર્દેશિત વિકાસ, ઈન્ટરનેટ દ્વારા 	04	
(b)	રિસોર્સ – સામગ્રી <ul style="list-style-type: none"> • પાઠ્યપુસ્તક: એક સારા પાઠ્યપુસ્તકના ગુણો, શિક્ષક હાથપોથી • ઓડિયો વિઝ્યુઅલ સામગ્રી: ચાર્ટ, મોડેલો, ટ્રાન્સ્પરંસી, ચિત્રો, જીઓ બોર્ડ ભૌમિતિક સાધનો, ઓડિયો ટેપ, ડિલ્મો • ઓછા ખર્ચાળ અને સુધારેલ શૈક્ષણિક સાધનોનું નિર્માણ • લાઈબ્રેરી: સામયિકો, જર્નલ, સંદર્ભ પુસ્તક, પ્રેક્ટિસ બુક 	10	

	<ul style="list-style-type: none"> ડિજિટલ સ્ત્રોતો: CD, DVD, વેબસાઈટસ અસરકારક રીતે વિવિધ સાધનો અને સામગ્રીના ઉપયોગનું કૌશલ્ય 		
(c)	ગણિત પ્રયોગશાળા, ગણિત મંડળ, સ્ટડી સર્કલ અને મનોરંજક પ્રવૃત્તિઓ <ul style="list-style-type: none"> ગણિત પ્રયોગશાળા : મહત્વ, લેઆઉટ, અને પ્રવૃત્તિઓ અર્થ, જરૂરિયાત અને ગણિત ક્લબ / સ્ટડી સર્કલ: અર્થ, જરૂરિયાત અને રચના ગણિત ક્લબ પ્રવૃત્તિઓ / સ્ટડી સર્કલની પ્રવૃત્તિઓ શિક્ષણ ગણિત મનોરંજન પ્રવૃત્તિઓ દ્વારા: પઝલ, ક્રિવઝ, જાદુઈ ચોરસ, પ્રશ્ન પેટી 	08	
(d)	ગણિતમાં મૂલ્યાંકન <ul style="list-style-type: none"> પ્રશ્નોના પ્રકાર બ્લુપ્રિન્ટ સિદ્ધિ કસોટીની રચના, તેના ફાયદા અને ગેરફાયદા ગણિતમાં નિદાનાત્મક અને ઉપચારાત્મક કાર્યની સંકલ્પના, જરૂરિયાત અને મહત્વ અભિપ્રાય અને ચિંતન 	08	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> એકમ 2 ના કોઈ પણ વિષય પર એક પરિસંવાદ / જૂથ ચર્ચા ગોઠવો. [સેમિનાર / જૂથ ચર્ચા] પાઠ્યપુસ્તકનું મૂલ્યાંકન (બાહ્ય અને આંતરિક) [લાઈબ્રેરી] વિજ્ઞાન / ગણિત મેળા અથવા ગણિત સાથે સંલગ્ન સંસ્થાઓની મુલાકાત લઈ તેનો અહેવાલ સુપરત કરવો. [સામુદાયિક દાયિત્વ] વિદ્યાર્થીઓ અને સમુદાયની મદદથી ગણિત મંડળનું આયોજન અને રચના. [સામુદાયિક દાયિત્વ] ગણિત મનોરંજન પ્રવૃત્તિઓ પર વર્કશોપનું આયોજન [વર્કશોપ] ગણિત શિક્ષક દ્વારા ઉપયોગમાં લેવાતા સ્ત્રોતો અને સામગ્રી વિષયક ઇન્ટરવ્યુનું રેકોર્ડિંગ [અવલોકન] ધોરણ 10ના માળખા પ્રમાણે બ્લુ પ્રિન્ટ અને પ્રશ્નપત્ર સંરચના (પુસ્તકાલય) ઓછા ખર્ચમાં સુધારેલ શૈક્ષણિક સાધનો / ડિજિટલ શૈક્ષણિક સાધનો બનાવવા. (વર્કશોપ) દ્રશ્ય શ્રાવ્ય અને ડિજિટલાઈઝડ શૈક્ષણિક સાધનો – મોડેલ બનાવવા અથવા કમ્પ્યુટરની મદદથી સ્લાઈડ્સ બનાવવી. (ડિજિટલ સ્ત્રોત) વિદ્યાર્થીઓ અને સમુદાય સ્ત્રોતો (સમુદાય સગાઈ) ની મદદથી ગણિત વિષયક પુસ્તક મેળો અને પ્રદર્શન ગોઠવવું. (સામુદાયિક દાયિત્વ) 			

References:

- Aiyanyas, N. Kuppaswami, (1982). The teaching of Mathematics in New Education, Delhi; Universal Book and Stationary Co.
- Butler, C. H. and Wren, F. L., (1951). Teaching of Secondary School Mathematics; New York; Mac Grow Hill
- Eves, Howard, (1976). An Introduction to the history of Mathematics; Holt Rinehart and Winson Pvt. Ltd.
- Keith & Robertson, (1964). The Principles of Arithmetic; London; Blackie & Sons Ltd.
- Lucein Blue Kinney, (1954). Teaching Mathematics in Secondary School, New York; Rinehart & Co.
- Mangal, S. K., (1987). Teaching of Mathematics; Prakash Brothers Education Publishers Pvt. Ltd.
- Nanda, N. N., (1972). Teaching of Mathematics, Ludhiana; Sharda Brothers.
- NCERT, A Textbook of Content – cum - Methodology of Teaching Mathematics, New Delhi.
- Rai, B. C. (1978). Teaching of Mathematics, Lucknow; Prakashan Kendra.
- Rawat, M. S. (1982). Ganit Shikshan, Agra; Vinod Pustak Mandir
- Sidhu, Kulbirsingh. (1996). Teaching of Mathematics; (Fourth Ed.), Sterling Publishers Pvt. Ltd.
- Sudhirkumar. (1993). Teaching of Mathematics; New Delhi; Anmol Publications Pvt. Ltd.

- Suxen, R. C. (1970). Curriculum and Teaching of Mathematics in Secondary School; New Delhi; NCERT
- Turner, L. M. (1966). Teaching Aids for Elementary Methods; USA; Holt, Rinehart and Winson; Inc.
- પટેલ, એન. આર., ગણિતનું આદર્શ અધ્યાપન, અમદાવાદ; વારીષેણ પ્રકાશન
- પટેલ, આર. એસ., (૨૦૦૩). ગણિતનું અધ્યાપન : વિષયવસ્તુ અને પદ્ધતિ, અમદાવાદ; નીરવ પ્રકાશન
- ભટ્ટ, શુક્લ અને પારેખ, નૂતન ગણિતના અધ્યાપનનું પરિશીલન, અમદાવાદ; સી. જમના. દાસ કંપની.
- શાહ, બી. એસ., (૧૯૮૭). ગણિતના અધ્યાપનનું પરિશીલન, અમદાવાદ; બી. એસ. શાહ પ્રકાશન
- Joyce, B., Weil, M. & Calhoun, E. (2009). Models of Teaching (8th ed.). New Delhi: PHI Learning Private Limited.
- James, A. (2006). Techniques of Teaching Mathematics. New Delhi: Neelkamal Publications Pvt. Ltd.

Course Title : વિજ્ઞાન પદ્ધતિ - B
(Pedagogy of Science – B)

Course Code: EDCP - 2207.07

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- વિજ્ઞાન શિક્ષકના વ્યવસાયિક વિકાસની જરૂર અને તકો વિશેની સમજ કેળવશે.
- વિજ્ઞાન અભ્યાસક્રમના વિનિયોગ માટેના વિવિધ સ્ત્રોતો અને સામગ્રીથી પરિચિત થાય.
- વિજ્ઞાન અભ્યાસક્રમના વિનિયોગ માટેના વિવિધ સ્ત્રોતો અને સામગ્રીના ઉપયોગનું કૌશલ્ય કેળવે.
- વિજ્ઞાન અભ્યાસક્રમના વિનિયોગ માટેની ઔપચારિક ઢબથી પરિચિત થાય.
- વિજ્ઞાન અભ્યાસક્રમના વિનિયોગના અનૌપચારિક અભિગમોનું કૌશલ્ય પ્રાપ્ત કરે.
- સતત સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકનથી પરિચિત થાય.
- નિદાનાત્મક કસોટી અને સિધ્ધિ કસોટી જેવી વિવિધ પ્રખરતા શોધ કસોટીથી પરિચિત થાય.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		18	15
	ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા પ્રકાશિત પાઠ્યપુસ્તકનું વિષયવસ્તુ Std- 8 (Sem-1) Std- 9 (Sem -1) Std-10	18	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • એકમ -૧ માં ઉલ્લેખ કરેલ વિષયવસ્તુ માટે મહાશાળા / શાળામાં એક ક્વિઝ ગોઠવો. (ક્વિઝ) • એકમ -૧ માં ઉલ્લેખ કરેલ વિષયવસ્તુમાંથી હકીકતો, વિભાવનાઓ, સિદ્ધાંતોનું વર્ગીકરણ કરો (ગ્રંથાલય) • એકમ -૧ માં ઉલ્લેખ કરેલ વિષયવસ્તુ માટે પાઠ્યપુસ્તકમાં આપવામાં આવેલ પ્રવૃત્તિઓની વિવેચનાત્મક સમીક્ષા કરવી. (પુસ્તકાલય) • એકમ -૧ માં ઉલ્લેખ કરેલ વિષયવસ્તુ માટે દ્રશ્ય- શ્રાવ્ય, ચિત્રો અને સંદર્ભ સામગ્રી ભેગી કરવી. (રીસોર્સ જનરેશન) • એકમ -૧ માં ઉલ્લેખ કરેલ વિષયવસ્તુ માટે દ્રશ્ય - શ્રાવ્ય, ચિત્રો અને સંદર્ભ સામગ્રીની લિંક ભેગી કરો અને તમારા શિક્ષકને ઈ-મેલથી મોકલી આપો. (રીસોર્સ જનરેશન) • એકમ -૧ માં ઉલ્લેખ કરેલ વિષયવસ્તુમાંથી દસ સંકલ્પનાના નકશા તૈયાર કરો. (પુસ્તકાલય) • એક માધ્યમિક શાળાની મુલાકાત લો અને વિદ્યાર્થીઓ અને શિક્ષકો સાથે વાતચીત દ્વારા વિષયવસ્તુના મુશ્કેલ મુદ્દાઓની યાદી તૈયાર કરો. (સંશોધન) • એકમ -૧ માં ઉલ્લેખ કરેલ વિષયવસ્તુના મુદ્દાઓમાંથી પ્રયોગોની યાદી તૈયાર કરો અને ગમે તે પાંચ પ્રયોગો માટે પુસ્તિકા (હાથપોથી) તૈયાર કરો. (પુસ્તકાલય/પ્રયોગશાળા) • શાળા / મહાશાળામાં વ્યક્તિગત અથવા જુથ દ્વારા કરેલ બે પ્રયોગો રેકોર્ડ કરો. (રીસોર્સ જનરેશન) • એકમ-૧ માં ઉલ્લેખ કરેલ ગમે તે બે વિષયવસ્તુના મુદ્દાઓ વિષે પ્રેઝન્ટેશન તૈયાર કરો. પ્રેઝન્ટેશનમાં યોગ્ય ચિત્રો, દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય હોવા જોઈએ. (ઓછામાં ઓછી ૨૦ સ્લાઈડસ). (રીસોર્સ જનરેશન) • શાળા/ કોલેજમાં રેલી /પ્રદર્શન/શેરી નાટક /ફીલ્મ શો વગેરે જેવા જાગૃતિ ફેલાવતા કાર્યક્રમનું સંચાલન કરો . વાલીઓ,વિદ્યાર્થીઓ અને અન્ય સત્તાધીશોને તેમાં આમંત્રણ આપો .મુલાકાતીના અભિપ્રાય રજીસ્ટર, ફોટા –વિડિયોની સોફ્ટ કોપી,વર્તમાનપત્રના ક્લીપીંગ (ફરજીયાત નથી) અને કાર્યક્રમમાં ઉપયોગમાં લીધેલી સામગ્રી જમા કરાવો. (સામાજિક /સામુદાયિક પ્રદાન) 			
2		30	20
(a)	વિજ્ઞાન શિક્ષકનો વ્યવસાયિક વિકાસ <ul style="list-style-type: none"> • સતત વ્યવસાયિક વિકાસની જરૂરિયાત. • શૈક્ષણિક સામગ્રી, જ્ઞાનના સિદ્ધાંતો <ul style="list-style-type: none"> ○ સેવાકાલીન તાલીમનું આયોજન 	04	

	○ INTERNET (બ્લોગ્સ, જૂથો, અન્ય વેબસાઈટ) થકી વ્યવસાયિક અભિગમ)		
(b)	<p>વિજ્ઞાન અભ્યાસક્રમ વિનિયોગ માટે સ્ત્રોત- સામગ્રી</p> <p>-પાઠ્યપુસ્તક</p> <ul style="list-style-type: none"> • એક સારા વિજ્ઞાન પાઠ્યપુસ્તકના લક્ષણો • શિક્ષક હાથપોથી <p>- દ્રશ્ય-શ્રાવ્ય સામગ્રી (ચાર્ટ્સ, મોડેલ્સ, પારદર્શિતા, ચિત્રો, શ્રાવ્ય ટેપ, ચલચિત્રો)</p> <p>-વિજ્ઞાન પ્રયોગશાળા</p> <ul style="list-style-type: none"> • મહત્વ અને રચના • ખરીદી અને જાળવણીના સ્તર • સુરક્ષા <p>-પુસ્તકાલય</p> <ul style="list-style-type: none"> • જ્ઞાનકોશ, જર્નલ, સામાયિકો, પીરીયોડીકલ્સ, સંદર્ભ પુસ્તકો <p>- ડીજિટલ સ્ત્રોતો</p> <ul style="list-style-type: none"> • શૈક્ષણિક સીડી/ડીવીડી • વેબસાઈટ્સ • મોબાઈલ એપ્સ <p>- અસરકારક અભ્યાસક્રમ વિનિયોગ માટે વિવિધ સ્ત્રોતો અને સામગ્રીનો ઉપયોગ માટેના કૌશલ્યો</p> <p>- સ્વ રચિત શૈક્ષણિક સ્ત્રોતો અને સામગ્રીઓ</p>	10	
(c)	<p>વિજ્ઞાન અધ્યયન માટેના અનૌપચારિક સંદર્ભ</p> <ul style="list-style-type: none"> • વિજ્ઞાનમેળા અને પ્રદર્શનો (મહત્વ, પદ્ધતિ સાથે સંકળાયેલી સંસ્થાઓ) • ક્ષેત્ર મુલાકાત (મહત્વ, આયોજન કેવી રીતે કરવું) • વિજ્ઞાન મંડળ (મહત્વ, માળખું, પ્રવૃત્તિઓ) • શાળા, બોટેનિકલ ગાર્ડન(મહત્વ, જાળવણી) • આકાશ દર્શન (મહત્વ, પ્લેનિટોરીયમ, વર્ચ્યુઅલ પ્લેનેટોરિયમ, સોફ્ટવેર) 	08	
(d)	<p>મૂલ્યાંકન</p> <ul style="list-style-type: none"> • પ્રશ્નોના પ્રકાર • બ્લ્યુ પ્રિન્ટ • સિદ્ધિ કસોટી અને નિદાનાત્મક કસોટીની સંરચના તેમના ફાયદા, ગેરફાયદા • ઉપચારાત્મક કાર્ય • પ્રાયોગિક પરીક્ષા (આયોજન, મૂલ્યાંકન) • અભિપ્રાય અને ચિંતન • પ્રતિભા શોધ પરીક્ષાઓ (પ્રાસ્તાવિક) <ul style="list-style-type: none"> - રાષ્ટ્રીય પ્રતિભા શોધ કસોટી - રાષ્ટ્રીય વિજ્ઞાન ઓલમ્પીયાડ - રાષ્ટ્રીય સ્તરની વિજ્ઞાન પ્રતિભા શોધ પરીક્ષા 	08	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • એકમ-૨ માંથી કોઈપણ વિષય પર પરિસંવાદ / જૂથ કાર્ય ગોઠવો. (સેમિનાર) • વિજ્ઞાન શિક્ષકનાં વ્યાવસાયિક વિકાસ માટે વેબ સ્ત્રોતોની યાદી અને સંક્ષિપ્ત પરિચય તૈયાર કરવો. (આઈસીટી) • શાળાના શિક્ષકોથી સેવાકાલીન તાલીમ વિશે તેમના અભિગમો ભેગા કરવા. (સંશોધન) • ગમે તે એક ધોરણ માટેના એક પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા કરવી. (પુસ્તકાલય) • કોઈપણ એક ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ ના પાઠ્યપુસ્તકની NCERTની પાઠ્યપુસ્તક સાથે તુલના કરવી.(અવલોકન) • શિક્ષક હાથપોથીનાં આધારે બે પાઠ આપો. (અન્ય) • બે દ્રશ્ય – શ્રાવ્ય સાધન તૈયાર કરો.(પ્રયોગશાળા) • એક શાળાની પ્રયોગશાળાની મુલાકાત લો અને એક વિવેચનાત્મક પૃથકકરણ અહેવાલ તૈયાર કરો.(કેસ સ્ટડી) • એક ક્ષેત્ર મુલાકાતનું આયોજન કરો અને તમારો અભ્યાસ રિપોર્ટ જમા કરાવો. (સામાજિક / સામુદાયિક ઉત્તરદાયિત્વ) • શાળામાં એક પ્રયોગનો આયોજન કરો અને તમારા અનુભવો , સમસ્યાઓ અને તેમની તમે કઈ રીતે ઉકેલ કર્યો તે વિશે એક રિપોર્ટ તૈયાર કરો. (પ્રયોગશાળા) 			

- તમારી કોલેજની પ્રયોગશાળા માટે ડેડ સ્ટોક રજીસ્ટર તૈયાર કરો. (પ્રયોગશાળા)
- તમારી કોલેજમાં બોટનિકલ ગાર્ડન વિકસિત કરો અને તેને જાળવો. (સામુદાયિક ઉત્તરદાયિત્વ)
- વિજ્ઞાન માટેની દસ વેબસાઈટની યાદી તૈયાર કરો અને મહત્વ તત્વો માહિતી અને ઉપયોગ જણાવો. (ICT)
- વિજ્ઞાન માટેની દસ શૈક્ષણિક મોબાઈલ એપ્સની યાદી બનાવો અને મહત્વના તત્વો માહિતી અને ઉપયોગ જણાવો. (ICT)
- વિજ્ઞાન સામાયિક/ જર્નલ / વર્તમાન પત્રમાંથી એક મુદ્દા પર ક્લિઈપિંગ એકત્રિત કરો. (પુસ્તકાલય)
- એક શાળા ના પુસ્તકાલયની મુલાકાત લો અને વિજ્ઞાન સંબંધિત પુસ્તકોની યાદી તૈયાર કરીને તેમને વર્ગીકૃત કરો. (પુસ્તકાલય)
- તમારી મહાશાળા / શાળામાં એક વિજ્ઞાન મેળાનું આયોજન કરો. (સામુદાયિક ઉત્તરદાયિત્વ)
- એક વિજ્ઞાન પ્રદર્શન / પ્રદર્શની મુલાકાત લો અને અહેવાલ અને મૂલ્યાંકન તૈયાર કરો. (સામુદાયિક ઉત્તરદાયિત્વ)
- એક શાળા / તમારી મહાશાળામાં વર્ચુઅલ (આભાસી) તારાગૃહ સોફ્ટવેર પ્રદર્શિત કરો. (ICT)
- ધોરણ - ૧૦મા શાળા મૂલ્યાંકન વ્યવસ્થા પ્રમાણે એક બ્લ્યુ પ્રિન્ટ અને પ્રશ્નપત્ર તૈયાર કરો. (પુસ્તકાલય)
- ઉપચારાત્મક પાઠ માટે એક એકમ પાઠ આપો. (અન્ય)
- શાળા / મહાશાળામાં વિજ્ઞાન ક્લબની સ્થાપના કરો તેમાં વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનું આયોજન કરો. (અન્ય)
- શાળા / મહાશાળામાં વિજ્ઞાન ક્લબની ગમે તે ૩ પ્રવૃત્તિઓમાં ભાગ લો.

References:

- Tony liversidge, Matt Cochrane, Bernie Kerfoot, (2009). Teaching Science-Developing as a Reflective Secondary Teacher, Sage South Asia education, New Delhi.
- Ackerman, E. (1996). Perspective – taking and object Construction: Two keys to ‘ learning. In Y. Kafai&M.Resnick (Eds.). Constructivism in practice: Designing, thinking and learning in digital world. New Jersey: Lawrence Erlbaum.
- Benjamin Samuel Bloom (1956): Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals (Vol.1): Green, Longman.
- Anderson, C and K. Roth. (1992). Teaching for meaningful and self-regulated learning of science. Advances in Research of Teaching, Vol.I, J. Brophy, ed. Greenwich, Conn: JAI.
- Ramakrishna, (2012). Methodology of teaching life Sciences, Dorling kinderslyPvtLtd,India.
- R.C Sharma., (1975). Modern Science Teaching, Danapatrai Publishing company limited, New Delhi.
- Mathew, T.K. Mollykutty. T.M;(2006). Science Education-Theoretical base of teaching and pedagogical analysis’ Rainbow publishing, Kerala.
- Sivarajan, K and Faziludeen .A(2008 6th edition) Science Education-Methodology of teaching and pedagogic analysis’Calicut university
- Bhattacharya S. P. (1994): Models of Teaching: New Delhi, Regency Publications.
- Bruce R. Joyce, Marsha Weil and Emily Calhoun (2011): Models of Teaching (7th Ed.): USA, Pearson Education.

Course Title : કમ્પ્યુટર પદ્ધતિ - B
(Pedagogy of Computer Science – B)

Course Code: EDCP - 2207.08

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03   **Supervised Study Credit (SSC): 01**   **Total: 04**
Hours: Classroom Teaching: 48   **Supervised Study: 32**   **Total: 80**
Total Marks: 50   **[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]**

Objectives: Student-Teacher will be able to:

- Understand the basic principles of curriculum organization
- To acquaint with the knowledge of latest computer technology and its uses in education.
- To prepare, select and utilize different teaching aids.
- Acquire knowledge and understanding of aims and objectives of Computer Science teaching
- Acquaint themselves with the basics of lesson planning and prepare lesson plans for instruction.
- Explain Models, Methods and Approaches of Computer Science teaching
- Effectively use ICT tools, software applications and digital resources
- Integrate ICT into teaching-learning and its evaluation
- Acquire, organize and create their own digital resources
- Explore the internet for personal enrichment, professional learning, teaching-learning ideas and creation of multiple learning resources.

Unit	Content	Hour	Marks
1		18	15
	<p>As per prescribed syllabus by Gujarat State Higher Secondary Board for Computer Science content from textbooks of standard 9 to 10</p> <ul style="list-style-type: none"> • Comp. Science Textbook of Std -9, Chapter – 9 TO 14 • Comp. Science Textbook of Std -10 , Chapter – 10 To 16 	18	
<p>Engagement with Field:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organize a quiz of content mentioned in unit 1 at college / school. [Quiz] • Collect videos, pictures, audio and other reference materials for content mentioned in unit 1 [Resource Generation] • Visit to a secondary school and make a list of difficult content topics by interacting with students and teachers [Research] • Prepare a presentation on any two topics for content mentioned in unit 1. Presentation should have appropriate images, video and audio. (minimum 20 slides) (Resource Generation, ICT) • Organize an awareness programme in group (rally/ exhibition/ street play/ film show etc..) at school/college. Invite parents, stakeholders, and students. Submit the opinion register, soft copy of photographs and video, news clippings (Not compulsory) and materials used during the exhibition. [Social Engagement / Community Engagement]. 			
2	Method of Teaching Computer Science	30	20
(a)	<p>Professional Development of Computer Science Teacher</p> <ul style="list-style-type: none"> • Professional competency of a computer science teacher 	05	

	<ul style="list-style-type: none"> • Need for continuous professional development • Professional development through <ul style="list-style-type: none"> ○ In-Service Training programmes ○ Internet 		
(b)	<p>Computer Text book , Aids & Laboratory :</p> <ul style="list-style-type: none"> • Qualities of good computer science text book –criteria for evaluation of computer science text book • Teaching Aids – Types, advantages and disadvantages of various teaching aids, effective use of various teaching aids • Mass media and its advantages • Computer science club – Significance, advantages, Disadvantages, activities • Computer Laboratory - Special features of computer lab , Setting acomputer lab , Laboratory management , Arranging practical for pupils • Library :value of the computer science library • Exhibitions and field visits : importance, organization 	17	
(c)	<p>Evaluation</p> <ul style="list-style-type: none"> • Concept of evaluation – Need and importance – types – formative – summative -objective based evaluation • Types of questions • Blue Print • Construction of Achievement Test and Diagnostic Test, Their Merits and Demerits • Remedial Work • Practical Examinations (Planning , Assessment) • Computer Aided Evaluation - On line examination • Feedback and Reflection 	08	
<p>Engagement with Field:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Organize a seminar/Group Discussion on any topic from unit. • [Seminar / Group Discussion] • Prepare a blueprint and a question paper as per school assessment system of standard 10 [Library] • Conduct a book review of school textbook of any standard [Library] • Give a unit lesson including remedial lesson [Other] • Prepare any three Audio Visual Tools . [Laboratory] • Organize a practical at school and prepare a report mentioning your experiences, difficulties and how you solve them[Laboratory] • Visit to a school laboratory and prepare a Critical analysis report. [Case Study] • Organize a study tour and submit your study report. [Social Engagement / Community Engagement] 			

References:

- Windows 98 Complete. (1998). BPB Publications.
- HTML Complete. (1999). BPB Publications.
- Linux Complete. (2000). BPB Publications.
- A Text book of Multimedia. (2006). New Delhi: Computer Publications Ltd.
- Craig Zacker. (2001). Networking: The Complete Reference. Tata McGraw- Hill Publishing.
- Gagne R.M. (1990). The Learning Principles: Analysis of Concept Learning. Merrill Publishing.
- Gordon B. Davis. (1982). Introduction to computers. McGraw- Hill Publishing coy.
- Harold F.O' Neli. (1981). Computer – Based Instruction. Academic Press.
- Joe Kraynak, and JowHarbraken. (1997), Internet 6 – in – 1. Prentice-Hall of India P Ltd.
- John Maddison. (1983). Education in the Micro Electronics Era. The Open University Press.
- Karl Schwartz. (2000). Training Guide-Microsoft Windows 2000. DDC Publishing Inc.
- Kaushik, andVijayaKumari. (1997). Essentials of Teaching and Learning, Bhargava Publications.
- Krishnan, N. (2001). Computer Fundamentals and Windows with Internet Technology. SciTech Publications Pvt. Ltd.
- Madnick, S.E. and Danovan, J.J. (1987). Operating Systems. McGraw – Hill Book Company.
- Peter Norton. (1999). DOS Guide. Prentice-Hall of India.
- Rajaraman, V. (1998). Fundamentals of Computers. Prentice-Hall of India Pvt. Ltd.
- Ralph, W. Gerard. (1967). Computers and Education. McGraw-Hill Book Company.
- Singh,Y. K. (2009). Teaching Practice. New Delhi: APH Publishing Corporation.
- Sharma, R. N. (2008). Principles and Techniques of Education. Delhi: Surjeet Publications.
- Sharma, R. A. (2008). Technological foundation of education. Meerut: R.Lall Books. Depot
- Agarwal J. C. (2006). Essential of educational technology. Teaching and learning. NewDelhi: Vikas Publishing House Pvt. Ltd.

Course Title : નામાનાં મૂળતત્વો પદ્ધતિ (નામું) - B**(Pedagogy of Element of Book Keeping – B)****Course Code: EDCP - 2207.09****Semester - II****Credit: Theory Credit (TC): 03****Supervised Study Credit (SSC): 01****Total: 04****Hours: Classroom Teaching: 48****Supervised Study: 32****Total: 80****Total Marks: 50****[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]****હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....**

- નામાનાં મૂળતત્વો વિષયના શિક્ષક માટેના જરૂરી ગુણો સમજે.
- નામાનાં મૂળતત્વોનાં પાઠ્યક્રમ અને સાધનોની વિશે જાણે.
- ઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષાની પાઠ્યપુસ્તકનું પૃથક્કરણ કરે.
- મૂલ્યાંકન માટેની વિવિધ પ્રયુક્તિઓ જાણે અને ઉપયોગ કરે અને સૂચનાત્મક આયોજન વિશે યોગ્યતા કેળવે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	નામાનાં મૂળતત્વોનું વિષયવસ્તુ	18	15
(a)	ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા ઉચ્ચતર માધ્યમિકનાં ધોરણ ૧૧નાં અભ્યાસક્રમનો ભાગ-૨ : પ્રકરણ નંબર - ૧,૪,૫, અને ૬ પ્રકરણ નંબર - ૧, ૨ અને ૧૧	10	
(b)	ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા ઉચ્ચતર માધ્યમિકનાં ધોરણ-૧૨નાં અભ્યાસક્રમનો ભાગ-૨ : પ્રકરણ નંબર - ૧,૪ અને ૫	08	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • નામાનાં મૂળતત્વોના વિષયવસ્તુ (ધોરણ-૧૧ અથવા ધોરણ-૧૨ના ભાગ-૨)માંથી બહુવિકલ્પ પ્રકારના પ્રશ્નો તૈયાર કરો અને શાળામાં પ્રશ્નોત્તરીનું આયોજન કરો.(પ્રશ્નોત્તરી) • પુસ્તક સમીક્ષા : નામાનાં મૂળતત્વોના ધોરણ-૧૧ અથવા ધોરણ-૧૨નાં સંદર્ભ પુસ્તકની સમીક્ષા કરો. • શિક્ષક પ્રશિક્ષક એ આપેલ એકમ પર બે સ્વાધ્યાય લખો. (ગ્રંથાલય વિનિયોગ) • એડવાન્સ એકાઉન્ટસીના અભ્યાસ દરમિયાન વિદ્યાર્થીઓને પડતી મુશ્કેલીઓનો અભ્યાસ કરો. (સંશોધન) 			
2		30	20
(a)	શિક્ષક અને વ્યવસાયિક વૃદ્ધિ I. નામાનાં મૂળતત્વો વિષયનો શિક્ષક – જરૂરી ગુણો, કૌશલ્યો, ફરજો અને જવાબદારીઓ. II. વ્યવસાયિક વૃદ્ધિ – શિક્ષક યોગ્યતાનો વિકાસ, સેવાકાલીન તાલીમ- GCERT and NCERT ની ભૂમિકા	05	
(b)	સૂચનાત્મક આયોજન અને સહકાર I. શિક્ષણ માટેનાં સ્ત્રોત – અભ્યાસક્રમ , પાઠ્યપુસ્તક, શિક્ષક હાથપોથી, જર્નલસ, મેગેઝીન, સામાયિક. II. શૈક્ષણિક સાધનો - શ્રાવ્ય, દ્રશ્ય, શ્રાવ્ય- દ્રશ્ય, નમૂના, જુદા-જુદા દસ્તાવેજો , ઓએચપી, કમ્પ્યુટર, એલસીડી પ્રોજેક્ટર, સી.ડી. રોમ, વિડીયો પાઠ અને આધુનિક સાધનો.	08	
(c)	મૂલ્યાંકન I. અર્થ અને ખ્યાલ II. મૂલ્યાંકનનાં પ્રકારો અને સાધનો III. બ્લ્યુ પ્રિન્ટ	08	

	IV. પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા		
(d)	ઈ-ફરમેશન ટેકનોલોજી અને નામાનાં મૂળતત્વો ❖ ઈ-ફરમેશન ટેકનોલોજીપૂર્ણ શિક્ષણ ❖ કમ્પ્યુટરાઈઝડ એકાઉન્ટિંગ સોફ્ટવેર: ટેલી (લેટેસ્ટ વર્ઝન), BUSY, Marg, કીક બુક, અને અન્ય નામાના સોફ્ટવેર (સૈદ્ધાંતિક સમજ) ❖ જુદી જુદી શૈક્ષણિક પદ્ધતિઓ :CAI, CMI , વર્ગખંડ પ્રેઝન્ટેશનસ	07	
(e)	નામાનાં મૂળતત્વોની ક્લબ	02	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> નામાનાં મૂળતત્વો વિષયના શિક્ષણ માટે <u>શૈક્ષણિક સાધનોનો અસરકારક ઉપયોગ</u> વિષય પર સેમીનારનું આયોજન કરો .(સેમીનાર) નામાનાં મૂળતત્વો વિષયના શિક્ષણ માટે <u>સર્જનાત્મક અને અસરકારક શૈક્ષણિક સાધનો કેવી રીતે તૈયાર કરી શકાય</u> તે વિષય પર કાર્યશાળાનું આયોજન કરો. (કાર્યશાળા) નામાનાં મૂળતત્વોના ધોરણ -૧૧ અથવા ધોરણ -૧૨નાં પાઠ્યપુસ્તકમાંથી ૧૦૦ ગુણની બ્લ્યુ પ્રિન્ટ તૈયાર કરો .(ગ્રંથાલય) શાળાઓના આચાર્ય, શિક્ષકો અને વિદ્યાર્થીઓને આમંત્રિત કરી નામાનાં મૂળતત્વો વિષયના શિક્ષણ માટે ઉપયોગી શૈક્ષણિક સાધનોનું પ્રાયોગિક શાળામાં પ્રદર્શનનું આયોજન કરી તે વિશેનો અહેવાલ અને શૈક્ષણિક સાધનો તમારી કોલેજમાં જમા કરવો. (પ્રદર્શન) તમારા વિસ્તારમાં ગ્રાહકોના અધિકારો વિશે રેલીનું આયોજન કરી તેના ફોટોગ્રાફ્સ સાથેનો અહેવાલ તમારી કોલેજમાં જમા કરાવો.(સામાજિક કાર્ય) નામાનાં મૂળતત્વો વિષયનાં શિક્ષકની મુલાકાત કરો અને શિક્ષકને પડતી મુશ્કેલીઓ જાણી મૂલ્યાંકનલક્ષી અહેવાલ તૈયાર કરો.(ક્ષેત્ર મુલાકાત) 			

References:

- Elwell, Fayette H. (1926). Book Keeping And Accounting (Elementary Course). The Athenum Press
- Amutha R. & Others (2004). *Accountancy- Higher Secondary* : Tamilnadu Textbook Corporation, Chennai.
- મિસ્ત્રી એમ આર. (૨૦૧૦) નામાનાં મૂળતત્વો વિષયવસ્તુ : નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- વ્યાસ આર.એચ અને અન્ય (૨૦૧૨) નામાનાં મૂળતત્વો, ધોરણ-૧૧ ભાગ-૧: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર.
- વ્યાસ આર.એચ અને અન્ય (૨૦૧૨) નામાનાં મૂળતત્વો, ધોરણ-૧૨, ભાગ-૧: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર .
- વ્યાસ આર.એચ અને અન્ય (૨૦૧૨) નામાનાં મૂળતત્વો, ધોરણ-૧૧ ભાગ-૨ : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર.
- વ્યાસ આર.એચ અને અન્ય (૨૦૧૨) નામાનાં મૂળતત્વો, ધોરણ-૧૨, ભાગ-૨: ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ, ગાંધીનગર .
- પટેલ બી.એસ. અને અન્ય (૨૦૦૪-૨૦૦૫) નામાના મૂળતત્વોના અધ્યાપનનું પરિશીલન : નીરવ પ્રકાશન, અમદાવાદ
- મીરાની, નિશીથ આર. ટેલી : કમ્પ્યુટર વર્લ્ડ : અમદાવાદ
- <http://www.tallysolutions.com/website/html/index.php>
- <http://www.margcompusoft.com/>
- <http://www.busy.in/>
- <http://www.quickbooks.in>

- <http://gcert.gujarat.gov.in/gcert>
- <http://ncert.nic.in/>

Course Title : वाणिज्य पद्धति - B (Pedagogy of Commerce- B)

Course Code: EDCP -2207.10

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- વાણિજ્ય વિષયના શિક્ષક માટેના જરૂરી ગુણો સમજાવે.
- વાણિજ્યનાં પાઠ્યક્રમ અને સાધનોની વિશે જાણે
- ઉચ્ચતર માધ્યમિક કક્ષાની પાઠ્યપુસ્તકનું પૃથકકરણ કરે.
- મૂલ્યાંકન માટેની વિવિધ પ્રયુક્તિઓ જાણે અને ઉપયોગ કરે
- સૂચનાત્મક આયોજન વિશે યોગ્યતા કેળવે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	વાણિજ્ય નું વિષયવસ્તુ	18	15
(a)	ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા ઉચ્ચતર માધ્યમિકનાં ધોરણ-૧૧નાં અભ્યાસક્રમ : પ્રકરણ નંબર - ૮ થી ૧૭ પ્રકરણ નંબર - ૮, ૯ અને ૧૦	10	
(b)	ગુજરાત રાજ્ય પાઠ્યપુસ્તક મંડળ દ્વારા ઉચ્ચતર માધ્યમિકનાં ધોરણ-૧૨નાં અભ્યાસક્રમ : પ્રકરણ નંબર - ૯ થી ૧૬	08	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • વાણિજ્યના ધોરણ-૧૧ અથવા ધોરણ-૧૨નાં સંદર્ભ પુસ્તકની સમીક્ષા કરો. • શિક્ષક પ્રશિક્ષક એ આપેલ એકમ પર બે સ્વાધ્યાય લખો. 			
2	શિક્ષક, મૂલ્યાંકન, પાઠ્યપુસ્તક અને સૂચનાત્મક આયોજન અને સહાકાર	30	20
(a)	શિક્ષક અને વ્યવસાયિક વૃદ્ધિ I. વાણિજ્ય વિષયનો શિક્ષક – જરૂરી ગુણો, કૌશલ્યો, ફરજો અને જવાબદારીઓ. II. વ્યવસાયિક વૃદ્ધિ – શિક્ષક યોગ્યતાનો વિકાસ, સેવાકાલીન તાલીમ- GCERT and NCERT ની ભૂમિકા	08	
(b)	સૂચનાત્મક આયોજન અને સહાકાર I. શિક્ષણ માટેનાં સ્ત્રોત – અભ્યાસક્રમ, પાઠ્યપુસ્તક, શિક્ષક હાથપોથી, જર્નલસ, મેગેઝીન, સામાયિક. II. શૈક્ષણિક સાધનો - શ્રાવ્ય, દ્રશ્ય, શ્રાવ્ય- દ્રશ્ય, નમૂના, જુદા-જુદા દસ્તાવેજો, ઓએચપી, કમ્પ્યુટર, એલસીડી પ્રોજેક્ટર, સી.ડી. રોમ, વિડીયો પાઠ અને આધુનિક સાધનો.	10	
(c)	મૂલ્યાંકન I. અર્થ અને ખ્યાલ II. મૂલ્યાંકનનાં પ્રકારો અને સાધનો III. સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન – ગ્રેડીંગ પદ્ધતિ IV. બ્લ્યુ પ્રિન્ટ V. પાઠ્યપુસ્તકની સમીક્ષા	12	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • વાણિજ્ય ના ધોરણ -૧૧ અથવા ધોરણ-૧૨નાં પાઠ્યપુસ્તકમાંથી ૧૦૦ ગુણની બ્લ્યુ પ્રિન્ટ તૈયાર કરો. (ગ્રંથાલય) • વાણિજ્ય વિષયના વર્ગ શિક્ષણ માટે બહુ માધ્યમનો ઉપયોગ કરી શૈક્ષણિકસાધન તૈયાર કરો. (કાર્યશાળા) 			

- વાણિજ્ય વિષયનાં શિક્ષકની મુલાકાત કરો અને શિક્ષકને પડતી મુશ્કેલીઓ જાણી મૂલ્યાંકનલક્ષી અહેવાલ તૈયાર કરો . (ક્ષેત્ર મુલાકાત)
- શાળા અથવા વિદ્યાર્થીઓની સમસ્યાઓને ધ્યાનમાં રાખી ક્રિયાત્મક સંશોધન કરી તેનો અહેવાલ તૈયાર કરો. (સંશોધન)

References:

- Aggarwal, J. C. (1996). Teaching of Commerce : A Practical Approach, New Delhi : Vikas Publishing House Pvt. Ltd.
- Rao, Seema (1995). Teaching of Commerce. New Delhi : Anmol Publications Pvt. Ltd.
- Singh Y. K. (2005). Teaching of Commerce :New Delhi : APH Publication (http://books.google.co.in/books?id=jlYaD4JMp5cC&printsec=frontcover&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false)
- Sivarajan, K. And Lal, E.K. (2002). Commerce Education : Methodology of Teaching and Pedagogic Analysis, Calicut University.
- વોરા, એસ.બી. અને અન્ય (૨૦૦૩). વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન(ધોરણ-૧૧). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.
- શુક્લ, સતીષપ્રકાશ એસ.(૨૦૧૦). શૈક્ષણિક મનોવિજ્ઞાન. આગ્રા : અગ્રવાલ પબ્લીકેશન.
- વોરા, એસ.બી. અને અન્ય (૨૦૦૫). વાણિજ્ય વ્યવસ્થા અને સંચાલન(ધોરણ-૧૨). ગાંધીનગર : ગુજરાત રાજ્ય શાળા પાઠ્યપુસ્તક મંડળ.

Course Title : અર્થશાસ્ત્ર પદ્ધતિ - B
(Pedagogy of Economics - B)

Course Code: EDCP - 2207.11

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- અર્થશાસ્ત્રની સંકલ્પના વ્યાપક સંદર્ભમાં પ્રાપ્ત કરે.
- નાગરિકોમાં અર્થશાસ્ત્રના જ્ઞાનનું હસ્તાંતરણ કરવું.
- વર્ગખંડમાં વિવિધ આયોજનો, પદ્ધતિઓ, પ્રયુક્તિઓ, વલણો અને મૂલ્યાંકનનો ઉપયોગ કરવો.
- અર્થશાસ્ત્રના કૌશલ્યોનો વિકાસ કરવો.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		18	15
	વિષયવસ્તુના મુદ્દા: ધોરણ ૧૧- ૧,૫,૬,૭,૮,૧૨ ધોરણ ૧૨- ૨,૪,૮,૧૦,૧૧,૧૨	18	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • ધોરણ ૧૧ અને ૧૨ના વિષયવસ્તુ આધારિત સ્વાધ્યાય તૈયાર કરો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • વિષયવસ્તુના કોઈ એક મુદ્દા પર આધારિત પ્રકલ્પ (Project) તૈયાર કરો. (સંશોધન) • વર્તમાન સમસ્યાઓ વિષે જાગૃતિ કેળવવા કોઈ એક સમસ્યા પર કાર્યક્રમનું આયોજન કરો. (સામાજિક જોડાણ) • અર્થશાસ્ત્રીય, સામાજિક, રાજકીય અને શૈક્ષણિકના વિચારો પર કોઈ એક સેમિનારનું આયોજન કરો. (સેમિનાર) 			
2	અધ્યાપન સાધનો, કાર્યક્રમો અને અર્થશાસ્ત્રનો શિક્ષક	30	20
(a)	અર્થશાસ્ત્રનો શિક્ષક <ul style="list-style-type: none"> • ગુણવત્તા અને લક્ષણો • તાલીમ અને વ્યવસાયિક સજ્જતા • રાષ્ટ્રીય અને આંતરરાષ્ટ્રીય સ્તરની વર્તમાન સમસ્યાઓની માહિતી • સેઝ (SEZ) વિષે માહિતી 	06	
(b)	અધ્યયન- અધ્યાપનના સ્ત્રોતો/સંસાધનો <ul style="list-style-type: none"> • પુસ્તકો, જર્નલ, મેગેઝીન, વર્તમાનપત્રો, જ્ઞાનકોશ વગેરે • પુસ્તકાલય અને સંદર્ભપુસ્તકોની સામગ્રીનો સ્ત્રોત તરીકે ઉપયોગ 	06	

	<ul style="list-style-type: none"> • અધ્યાપનના વિવિધ સાધનો- ચાર્ટ્સ, પ્રતિકૃતિઓ, નકશા વગેરે • દૃશ્ય- શ્રાવ્ય સાધનો- સી.ડી.રોમ, મલ્ટીમીડિયા, ઈન્ટરનેટ 		
(c)	<p>પાઠ્યપુસ્તક અને અભ્યાસક્રમ</p> <ul style="list-style-type: none"> • અર્થશાસ્ત્રના પાઠ્યપુસ્તકનું વિશ્લેષણ (બાળ પરિપ્રેક્ષ્યના અભ્યાસક્રમના સંદર્ભમાં) • અભ્યાસક્રમનો વિકાસ - વિષયવસ્તુની પસંદગીના સિધ્ધાંતો અને શીખવાના અનુભવો - વિષયવસ્તુની ગોઠવણી - વિદ્યાશાખા કેન્દ્રિત, પ્રવૃત્તિ કેન્દ્રિત, પાયાનો અભ્યાસક્રમ વિરુદ્ધ પેચદાર (spiral) અભ્યાસક્રમ -સ્વતંત્ર અભ્યાસક્રમ વિરુદ્ધ સંકલિત અભ્યાસક્રમ 	06	
(d)	<ul style="list-style-type: none"> • અર્થશાસ્ત્રનું મંડળ • પ્રદર્શન, ક્ષેત્ર પર્યટન • CAI અને CAL • અર્થશાસ્ત્રનો વર્ગખંડ: મહત્વ, સાધનો અને રચના (design) 	05	
(e)	<p>અર્થશાસ્ત્રમાં મૂલ્યાંકન</p> <ul style="list-style-type: none"> • ત્રિપરિમાણદર્શક કોઠો અને આદર્શ પ્રશ્નપત્રની રચના • પ્રશ્નના પ્રકારો અને કસોટીની કલમો • ગુણાત્મક અને સંખ્યાત્મક કસોટી પ્રશ્નો <p>મૂલ્યાંકનના સાધનો</p> <ul style="list-style-type: none"> • લેખિત, મૌખિક, સ્વાધ્યાય, પ્રકલ્પ કાર્ય, દસ્તાવેજ(portfolio), મુક્ત પ્રશ્નો, પુસ્તક સાથે પરીક્ષા અને તેમના ફાયદાઓ અને મર્યાદાઓ <p>નિદાનાત્મક અને ઉપચારાત્મક અધ્યાપન સતત અને વિસ્તૃત મૂલ્યાંકન (CCE)</p>	07	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ત્રિપરિમાણદર્શક કોઠો અને આદર્શ પ્રશ્નપત્રની રચના કરો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • શૈક્ષણિક કાર્યક્રમના આયોજન દ્વારા શિક્ષણ વિકાસના સ્તરો તૈયાર કરો. (સામાજિક જોડાણ) • શૈ. સાધનોની રચના માટે કાર્યશિબિરનું આયોજન કરો. (વર્કશોપ) • તમારી શાળામાં કોઈ એક વિચાર પર આધારિત પ્રદર્શન ગોઠવો. (સામાજિક જોડાણ) • તજજ્ઞ અધ્યાપકના વ્યાખ્યાનનું આયોજન કરો. (વ્યક્તિ અભ્યાસ) 			

References:

- Strauss, A. and Corbin, J. (1990). Basics of Qualitative Research: Grounded Theory Procedures and Techniques, Beverly Hills, CA: Sage Publications.
- Dhand. Techniques of Teaching (1990) .Delhi :Ashish Publication.
- Lay E.J.S..Encyclopedia of modern method of teaching (1990).New Delhi: Anmol Publishing Pvt. Ltd.
- K.G.Lumsennd: New Development in the teaching of Economics, Prentice Hall, New Jersey,1967.
- A.M.A. Teaching of economics in Secondary school, New Delhi, Continental Book Co.
- પ્રભાકરણ એન. દવે, અર્થશાસ્ત્રશિક્ષણ પદ્ધતિ, અમદાવાદ: ગુજરાત યુનિવર્સિટી.
- ઉપેન્દ્રભાઈ પાઠક. અર્થશાસ્ત્રનું પરિશીલન, બી.એસ.શાહ પ્રકાશન, અમદાવાદ

Course Title : ગૃહ વિજ્ઞાન પદ્ધતિ - B
(Pedagogy of Home Science- B)

Course Code : EDCP -2207.12

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 03

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 04

Hours: Classroom Teaching: 48

Supervised Study: 32

Total: 80

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- તાલીમાર્થીઓ ગૃહવિજ્ઞાન વિષયથી પરિચિત થાય.
- તાલીમાર્થીઓ ગૃહવિજ્ઞાન અને અધ્યયનના અન્ય વિષયો વચ્ચેનો અનુબંધ સ્થાપિત કરી શકે.
- તાલીમાર્થીઓ સ્વાસ્થ્ય અને રોજબરોજના જીવનમાં ગૃહ વિજ્ઞાનની ઉપયોગીતા સમજે.
- તાલીમાર્થીઓ શિક્ષણમાં ગૃહ વિજ્ઞાનને સાંકળવાનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		21	15
(A)	શાકભાજી અને ખેતીવાડી <ul style="list-style-type: none"> • શાકભાજી ઉગાડવાની વિવિધ રીતો • ઋતુ અનુસારના શાકભાજી અને તેને અસરકર્તા પરિબલો • ખાતરનું મહત્વ • સજીવ ખેતીનું મહત્વ અને માહિતી 	04	
(B)	પ્રાથમિક સારવાર <ul style="list-style-type: none"> • અર્થ, મહત્વ અને જરૂરિયાત • જુદાજુદા અકસ્માત માટે પ્રાથમિક સારવાર, પાટાના પ્રકાર • મુખ્ય રોગોની સારવાર અને ધ્યાનમાં રાખવાની બાબતો (ઝડપથી ફેલાતા રોગો અને અન્ય રોગોના સંદર્ભમાં) 	04	
(C)	માતૃત્વ અને બાળકની માવજત <ul style="list-style-type: none"> • માતાના દૂધની જરૂરિયાત અને મહત્વ • કુટુંબ નિયોજન – માહિતી • બાળકનું સ્વાસ્થ્ય – કાળજી અને રસીકરણ • બાળકોને થતા વિવિધ રોગો અને સારવાર 	04	
(D)	ગૃહ વિજ્ઞાનના ધોરણ ૧૦ નું વિષયવસ્તુ પાઠ નંબર ૧૨, ૬, ૧૫	09	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • સ્તનપાન સપ્તાહની ઉજવણી (સમૂદાય જોડાણ) • ધોરણ ૧૦નાં પાઠ્યપુસ્તકમાંથી આપેલ એકમોનું સ્વાધ્યાય કાર્ય તૈયાર કરો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • ધોરણ ૧૦ ના કોઈ એક એકમ ઉપર પ્રોજેક્ટ તૈયાર કરવો.(પ્રકલ્પ) • પાઠ્યપુસ્તક આધારિત વિશેષ વિષય પર સેમિનારનું આયોજન કરો(સેમિનાર/પુસ્તક આધારિત) • પાઠ્યપુસ્તકના વિષય પર નાટક અને સ્કીટ ભજવવું (સમૂદાય જોડાણ) • ગૃહ વિજ્ઞાનના કોઈ એક પાઠ્યપુસ્તક કે સંદર્ભ પુસ્તકની સમીક્ષા કરવી. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • પાઠ્યપુસ્તકના વિષય પર શિક્ષક – વિદ્યાર્થીઓ વચ્ચે જૂથ ચર્ચાનું આયોજન કરો. (જૂથ ચર્ચા) 			
2		27	20
(a)	ગૃહ વિજ્ઞાનનો શિક્ષક <ul style="list-style-type: none"> • અધ્યાપનમાં સફળ • કાર્ય ક્ષમતા, લક્ષણો, જ્ઞાન વિષયક બાબતો વગેરે 	05	

	<ul style="list-style-type: none"> ● શારીરિક – માનસિક સ્વસ્થતાની સારી રીતે જાળવણી ● જ્ઞાન પિપાસુ (જ્ઞાનમાં ઉંડો રસ ધરાવનાર) ● અધ્યાપન કાર્યમાં કાર્ય કુશળ ● વ્યાવસાયિક વિકાસ અને નીતિ ● સમાજ અને શાળા માટે ગૃહ વિજ્ઞાનના શિક્ષકનો ફાળો/પ્રદાન 		
(b)	ગૃહ વિજ્ઞાનનો અભ્યાસક્રમ : અભ્યાસક્રમનો વિકાસ <ul style="list-style-type: none"> ● અર્થ, સંકલ્પના અભ્યાસક્રમ રચનાના સિધ્ધાંત ● અભ્યાસક્રમ વિકાસ – અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમનું સંકલન ● ગૃહ વિજ્ઞાનનું પુસ્તક - અર્થ, સંકલ્પના, ગૃહ વિજ્ઞાનનું પુસ્તક : પુસ્તક સમીક્ષા અને મૂલ્યાંકન 	06	
(c)	ગૃહ વિજ્ઞાનના શૈક્ષણિક સાધનો <ul style="list-style-type: none"> ● શૈક્ષણિક સાધનોની રચના, જરૂરિયાત, મહત્વ વર્ગીકરણ, પસંદગી અને ઉપયોગ ● દૃશ્ય-શ્રાવ્ય સાધનો અને મલ્ટીમીડિયાનો ઉપયોગ ● શિક્ષક દ્વારા બનાવેલ સાધનો ● ગૃહ વિજ્ઞાનમાં ડિજિટલ સંસાધન 	05	
(d)	ગૃહ વિજ્ઞાનમાં મૂલ્યાંકન <ul style="list-style-type: none"> ● સિધ્ધિ કસોટી ● નિદાનાત્મક અને ઉપચારાત્મક શિક્ષણ ● પ્રશ્નોના પ્રકાર ● બ્લુ પ્રિન્ટ ની રચના ● પ્રશ્નપત્રની રચના અને વિવિધ કસોટીઓના ઉપયોગ 	06	
(E)	પ્રયોગશાળા અંગે માહિતી ગૃહ વિજ્ઞાન પ્રયોગશાળા , વ્યવસ્થાપન, પ્રયોગશાળાના સાધનો અને જાળવણી , આયોજન, વિવિધ પ્રકારના રેકોર્ડ અને રજિસ્ટર, સ્ટોક બુક, એકાઉન્ટ બુકની જાળવણી	05	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> ● વિવિધ વાનગીઓ નું નિદર્શન કરી અહેવાલ તૈયાર કરો.(કાર્યશાળા) ● પુસ્તક મૂલ્યાંકન પર સેમિનાર (સેમિનાર) ● ગૃહ વિજ્ઞાનના શિક્ષકનું નિરીક્ષણ, અવલોકન કરવું અને અહેવાલ તૈયાર કરવો (વ્યક્તિ અભ્યાસ) ● વિવિધ લોકો માટે આહાર અને પોષણનું આયોજન તૈયાર કરવું. (સંશોધન) ● ધોરણ ૧૦ ના પુસ્તક માટે બ્લુ પ્રિન્ટ તૈયાર કરવી. (કોઈ પણ એક એકમ માટે) (પુસ્તકાલય જોડાણ) ● વિવિધ પ્રકારના બાંધણી, રંગોળી, શૈક્ષણિક સાધન અને ડીજિટલ પાઠ તૈયાર કરવા. (સંસાધન તૈયાર કરવા) 			

References:

- Das, R.R. and Ray, B.: Teaching of Home Science. New Delhi: Sterling Publishers Pvt. Ltd., 1983.
- Dash, Nibedita: Teaching of Home Science. Domiant Publisher, New Delhi, 2004.
- Devdas, P. & Jaya, N.: A Text on Child Development. Madras: McMillan India Limited, 1991.
- Devdas, R.P.: Teaching Home Science Schools. New Delhi: NCERT, 1969. Fahmeeda, Begum: Modern Teaching of Home Science. Anmol Publication, New Delhi, 2004.
- Fleat, H.: Towards Better Teaching of Home Science. London: The McMillan Company, 1970.
- Gupta n (1999) " hand book of home management" Arya publication new Delhi
- Hall, A. and Paolucci, B.: Teaching Home Economics. New Delhi: Wiley Eastern Ltd., 1968.
- Jaganath, Mohanti: Educational Technology. New Delhi: Deep and Deep Publishers, 1992.
- 8.Jain & Mallaiya, N.: Poshan Awam Aahar Ke Sidhhant. Agra: Vinod Pustak Mandir, 1987.
- Joyce, B. & Weil, M: Models of Teaching. Prentice Hall Inc., New Jersey, 1979.
- Pal, H.R and Pal, R.: Curriculum – Yesterday, Today and Tomorrow. Kshipra, New Delhi, 2006.

- Pal, H.R.: Methodologies of Teaching & Training in Higher Education. Delhi: Directorate of Hindi Implementation, Delhi University, 2000.
- Rajlami “Food and Nutrition”
- Robert L., Linn, Norman, E.G.: Measurement and Assessment in Teaching, 7th Edition. London : Merrill an Imprint of Prentice Hall, 1994.
- Sansanwal, D.N. & Singh, P.: Models of Teaching. Society for Educational Research & Development, Baroda, 1991.
- Sansanwal, D.N. and Tyagi, S.K.: Multiple Discriminant Type Item. MERI Journal of Education, Vol.1, No. 1, 2006, pp. 18 – 25.
- Sansanwal, D.N.: Jerk Technology. Journal of Indian Education, Vol. XXVI, No. 1, 2000, pp 17 – 22.
- Sukhiya, S.P.: Graha Vigyan Shikshan. Chandigar: Manjit Printing Publishing Company, 1976
- Yadav, Seema: Teaching of Home science. Anmol Publication, New Delhi, 1994.

Course Title : અધ્યયન માટે મૂલ્યાંકન - A
(Assessment for Learning – A)

Course Code: EDCP - 2209

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01 Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study: 32 Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- સંરચનાવાદના પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલ્યાંકન કરવા પાછળનું કારણ અને કેવી રીતે મૂલ્યાંકન થાય તેની સમજ વિકસાવવી.
- અધ્યયનના હેતુઓના સંદર્ભમાં મૂલ્યાંકન પદ્ધતિઓ સમજવી.
- અધ્યાપન માટે મૂલ્યાંકનની લવચિકતા અને ગતિશીલતાની સમજ વિકસાવવી.
- અધ્યયન પ્રક્રિયાના સુધાર અને સંસ્કરણ માટે મૂલ્યાંકનના પરિણામોને કેવી રીતે ચર્ચા શકાય અને કેવી રીતે ઉપયોગ કરી શકાય તેની સમજ વિકસાવવી.
- અભ્યાસક્રમમાં વણાયેલી સહભાગી પ્રવૃત્તિઓ અને ક્ષેત્ર આધારિત પ્રવૃત્તિઓને આધારે વિધાયાક (ફોર્મેટિવ) મૂલ્યાંકન પર વધારે ભાર આપવો.
- પ્રશિક્ષણાર્થી તેમના વર્ગના વિદ્યાર્થીઓની જરૂરિયાત અને કક્ષા પ્રમાણે મૂલ્યાંકનના યોગ્ય માપદંડો રચી શકે તે માટે તૈયાર કરવા.
- મૂલ્યાંકનની જરૂરિયાતો, પ્રવર્તમાન સ્થિતિ અને વાસ્તવિક જરૂરિયાતોનું આલોચનાત્મક રીતે મૂલ્યાંકન કરવું.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	અધ્યયન માટે મૂલ્યાંકનની સંકલ્પનાત્મક સમજ	14	15
(a)	અધ્યયન માટે પરંપરાગત અને રચનાત્મક મૂલ્યાંકનનું સ્વરૂપ, સંકલ્પના, હેતુઓ અને પરિપ્રેક્ષ્ય	03	
(b)	મૂલ્યાંકનનો ઇતિહાસ અને મૂલ્યાંકનના સિદ્ધાંતો	01	
(c)	પારિભાષિક શબ્દોની સમજ- કસોટી, મૂલ્યાંકન, માપન, પરીક્ષા, સી.જી.પી.એ., કાર્ય (Task), અધ્યયનના પરિણામો, સિદ્ધિ માપદંડ અથવા સફળતા માપદંડ, પરિપ્રેક્ષ્ય	[02	
(d)	નીચેનાની સંકલ્પના- <ul style="list-style-type: none"> • ફોર્મેટીવ અને સમેટીવ મૂલ્યાંકન • સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન • ગુણાત્મક અને સંખ્યાત્મક મૂલ્યાંકન • અભ્યાસક્રમ અને પ્રોગ્રામનું મૂલ્યાંકન • વિદ્યાર્થી અને કોર્પકેન્દ્રી મૂલ્યાંકન • સહભાગી મૂલ્યાંકન • સામુદાયિક દોષરેખ (કોમ્યુનિટી મોનીટરીંગ) • સાંસ્કૃતિક પ્રતીભાવશીલ મૂલ્યાંકન 	06	
(e)	મૂલ્યાંકનના પરિમાણો- માનસિક, રાજકીય, સામાજિક	02	

ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ:

- એક શિક્ષક નિર્મિત પ્રશ્નપત્રનું પૃથકરણ કરો. (પુસ્તકાલય જોડાણ)
- માધ્યમિક શાળાઓમાં કાર્યાન્વિત સમેટીવ અને ફોર્મેટીવ મૂલ્યાંકન પદ્ધતિનો અહેવાલ કોઈપણ એક વિષયના સંદર્ભમાં તૈયાર કરો. (પ્રવર્તમાન પદ્ધતિનું વર્ણન, ફાયદા, ગેરફાયદા, તેમાં સુધારા માટે વિદ્યાર્થી, શિક્ષકો, પ્રિન્સીપાલ અને તમારા

<p>પોતાના મંતવ્યો) (પ્રયોગશાળા જોડાણ)</p> <ul style="list-style-type: none"> તમારા પોતાના સેમિનાર અથવા રજૂઆતનો મૂલ્યાંકન અહેવાલ તૈયાર કરો. (ICT) પ્રવર્તમાન સમયના માપન અને મૂલ્યાંકનની કોઈ એક મુદ્દા પર સેમિનારનું આયોજન કરો. (સેમિનાર) ઉચ્ચ પ્રાથમિક થી ઉચ્ચતર માધ્યમિક વિભાગ માટે સતત અને સર્વગ્રાહી મૂલ્યાંકન માટેની વાર્ષિક યોજના તૈયાર કરો . (સંસાધન તૈયાર કરવું) સહભાગી મૂલ્યાંકન અને સામુદાયિક દેખરેખનો વ્યક્તિ અભ્યાસ કરો.(વ્યક્તિ અભ્યાસ) 			
2	અધ્યયન માટે મૂલ્યાંકનના સાધનો અને પ્રયુક્તિઓ	18	20
(a)	મૂલ્યાંકનના સાધનો (સંકલ્પના, લાક્ષણિકતાઓ અને ઉપયોગ)- શિક્ષક નિર્મિત કસોટી, પ્રમાણિત કસોટી, નિદાનાત્મક કસોટી, ઓળખયાદી, રુબ્રિક્, પોર્ટફોલીયો,ઓ.એમ.આર., સામાજિકતામિતિ અને છુટક પ્રસંગોના રેકોર્ડ	05	
(b)	સારા મૂલ્યાંકન સાધનના ગુણો : પ્રમાણભૂતતા, વિશ્વસનીયતા, વસ્તુલક્ષિતા અને પ્રાયોગિકતા	01	
(c)	મૂલ્યાંકનની પ્રયુક્તિઓ (સંકલ્પના અને ઉપયોગ)- લેખિત રચના (પ્રશ્ન પત્ર , શોધનિબંધ), અવલોકન, પ્રકલ્પ (સમૂહ પ્રકલ્પ (સહ શિક્ષણ)), મુલાકાત(ઈન્ટરવ્યુ) અને સર્વગ્રાહી પરીક્ષા , કામગીરી, પ્રદર્શન, સમુદાય આધારિત અનુભવ (સેવા શિક્ષણ), મૌખિક પરીક્ષા અથવા રજૂઆત, મુલાકાત (ઈન્ટરવ્યુ) અને સર્વગ્રાહી પરીક્ષા (સંકલ્પના, ઉપયોગ વ્યક્તિ અભ્યાસ/ જટિલ ઘટના	06	
(d)	પ્રતિભાવ પદ્ધતિ	02	
(e)	સ્વયં અને સહપાઠીઓ સાથે ચિંતનાત્મક મૂલ્યાંકન	02	
(f)	મૂલ્યાંકનનો સ્વ સન્માન અને પ્રેરણા સાથે સંબંધ અને સ્થિર અને વિકસિત માનસિકતા ધરાવતા અધ્યેતાઓની ઓળખ તરીકે મૂલ્યાંકન	02	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ:</p> <ul style="list-style-type: none"> વિદ્યાર્થીના સેમીનારના મૂલ્યાંકન માટે એક રુબ્રિક્ અથવા સમાજીકતામિતિ તૈયાર કરો અને તેના આધારે બે સહપાઠીઓનું મૂલ્યાંકન કરો. (ICT) મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયાનો વ્યક્તિ અભ્યાસ કરો અને અહેવાલ તૈયાર કરો. (વ્યક્તિ અભ્યાસ) મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા માટેનો વિવિધ ભાગીદારોનો પ્રતિભાવ એકઠો કરો. (સામાજિક જોડાણ) વર્ગખંડની અધ્યયન –અધ્યાપન પ્રક્રિયાનું મૂલ્યાંકન કરો અને તેનો અહેવાલ અને પ્રતિભાવ તૈયાર કરો.(અવલોકન) શિક્ષક નિર્મિત કસોટી અને પ્રમાણિત કસોટી વચ્ચેનો તફાવત ઉદાહરણ સાથે આપો. વિવિધ વ્યક્તિઓના સમૂહોમાં રહેલા જુદાપણાનો સમૂહ અહેવાલ તૈયાર કરો. (કાર્યશાળા) 			

References:

- દેસાઈ, ધ.મ. અને પટેલ, ભા.વી. (૧૯૭૨). અભિનવ શૈક્ષણિક મૂલ્યાંકન(૨ જી.આ.). અમદાવાદ : એ.આર.શેઠની કંપની.
- પારેખ, ભ.ઉ. અને ત્રિવેદી, મ.ડ. (૧૯૮૪). શિક્ષણમાં આંકડાશાસ્ત્ર (૪ જી.આ.). અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ-ગુજરાત રાજ્ય.
- Angelo, T. A., & Cross, K. P. (1993). Classroom assessment techniques: A handbook for college teachers (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Care, Esther, Mc Gaw, Barry & Griffin, Patrick (2012). Assessment and Teaching of 21st Century Skills. New York: Springer.
- Gardner, John(2012). Assessment and Learning -2nd edition. New Delhi: SAGE Publications India Pvt. Ltd.

- Glaser, R. Cowdewsky N. & Pellegrino J.W. (Eds) (2010) Knowledge what students know The science and design of educational assessment National Academy press
- Glathorn, A.A. (1998). Performance Assessment and Standards-based Curricula: the Achievement Cycle. Larchmont , NY: Eye no Education
- Gredler, M.E. (1999). Classroom Assessment and Learning. USA: Longman
- Hanna, G. S., & Dettmer, P. A. (2004). *Assessment for effective teaching: Using context-adaptive planning*. Boston, MA: Pearson A&B.
- <http://www.differencebetween.com/difference-between-assessment-and-vs-evaluation/>
- Likert, R,. (1932). A technique for the Measurment of Attitude. Archives Psychology, 40
- Linn, Robert and Norman E. Gronland (2000); Measurment and Assessment in teaching 8th edition, by Prentice Hall, Inc, Pearson Education, Pearson Education, Printed in USA
- Mehrens, W.A. & Lehman, I.J. (1991). Measurment and Evaluation in Education and Psychology (8th ed.): Chapter 10: Describing Educational Data.
- Oosterhof, A. (1994). Classroom Applications of Educational Measurement (Second Edition). New York: Macmillan College Publishing Company Inc.
- Payne, D.A. (2003). Applied Educational Assesment. Australia: Wadsworth: Thomson Learning.
- Popham, W.J. (1981). Modern Educational Measurment. New Jersey, Engle wood Cliffs: Prentic Hall Inc.
- Shefered (2000) The role of assessment in learning culture : educational researcher
- Tierney, R.J., Carter, M.A., & Desai, L.E. (1991). Portfolio Assessment in the Reading – Writing Classroom. Norwood, M.A: Christopher – Gordon Publishers
- Ved Prakash, et.al. (2000): Grading in Schools, NCERT, Published at the publication Division by the secretary, NCERT, Sri Aurbindo Marg, New Delhi
- Wright, Robert J.(2008).New Delhi: Educational Assessment-Tests and Measurements in the Age of Accountability. Sage Publications Pvt Ltd.
- Wyatt-Smith, Claire; Cumming, Joy (Eds.) (2009).New Delhi: Educational Assessment in the 21st Century. Springer.

Course Title : શાંતિ માટેનું શિક્ષણ (Peace Education)

Course Code: 2211.01

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study: 32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- શાંતિ માટેના શિક્ષણનું મહત્વ સમજાવે.
- શાંતિ અવરોધક જવાબદાર પરિબળો અંગે અર્થઘટન કરે.
- શાંતિ માટેની શિક્ષણવિધિથી તેઓ માહિતગાર થાય.
- શાંતિ માટેના શિક્ષણ અંગે જરૂરી વ્યૂહરચનાની સમજ વિકસે.
- જીવનમાં શાંતિની ભૂમિકા સમજાવે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	શાંતિનું મહત્વ	16	17
(a)	<ul style="list-style-type: none"> • ધ્યેય, હેતુઓ અને શાંતિ માટેના શિક્ષણનું મહત્વ • અવરોધો : મનોવૈજ્ઞાનિક, સંસ્કૃતિક, રાજકીય અને આર્થિક 	07	
(b)	શાંતિ માટેનું સશક્તિકરણ <ul style="list-style-type: none"> • ન્યાય : સામાજિક, આર્થિક, સંસ્કૃતિક અને ધાર્મિક • સમાનતા : બંધાને સમાન અધિકારની તક, સર્વને માટે શિક્ષણ અને સમાન તક • વિવેચનાત્મક ચિંતન : તાર્કિક અને જ્ઞાનનો ઉપયોગ • સહકાર • જીવન માટેનું શિક્ષણ અને સહજીવન માટેનું શિક્ષણ 	09	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • ગાંધીજીનાં શૈક્ષણિક કાર્યોમાંથી તેમના શાંતિ અંગેના વિચારોની માહિતી એકઠી કરવી. (ગ્રંથાલય) • સામાજિક ન્યાય સંદર્ભે માર્ક્સવાદી અને મૂડીવાદી દ્રષ્ટિકોણની તુલના કરવી. (ગ્રંથાલય) • ભારતમાં આર્થિક અસમાનતા અને સાંસ્કૃતિક પછાતપણા અંગેનો સેમીનાર (સેમીનાર) • 'જીવન માટે શિક્ષણ' આધારિત સ્વ-અહેવાલ તૈયાર કરવો. (અન્ય) • 'સહજીવન માટેનું શિક્ષણ' ને પ્રેરતી શાળામાં ચાલતી પ્રવૃત્તિઓનું અવલોકન કરવું (અવલોકન) 			
2	શાંતિ માટેના શિક્ષણની વિધિ અને વ્યૂહરચના	16	18
(a)	<ul style="list-style-type: none"> • સંઘર્ષ નાબૂદી • બ્રેઈન સ્ટોર્મિંગ (સમસ્યાના ઉકેલ માટેની તાર્કિક વિચારણા) • સમાસ્યા ઉકેલ મોડેલ • પ્રવૃત્તિ પ્રદર્શન 	08	
(b)	લાગણીઓનું સંકલન : રાષ્ટ્રો વચ્ચેની સુલેહ , વાર્તા કથન, સાંપ્રત સમયનું રસાસ્વાદ સાથે વર્ણન <ul style="list-style-type: none"> • પૃથ્થભૂમિની સમજ : શાળા, ઘર અને સમાજમાં હિંસા : સર્વે અને ક્રિયાત્મક સંશોધન • મધ્યસ્થી વિચારો, સુલેહ અને સહઅસ્તિત્વ • શાંતિદૂતો (Ambassadors) અને એજન્સીઓ 	08	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • શાંતિપોષક શાળા કાર્યક્રમો અંગે રિપોર્ટ તૈયાર કરવો (વ્યક્તિ અભ્યાસ) • વર્ગખંડ પરિસ્થિત, શાળા પરિસ્થિત, અને ઘરની પરિસ્થિતનું અવલોકન કરી શાંતિને પોષક પરિબળોની ઓળખ કરવી . (અવલોકન) 			

- શાંતિદૂત અને શાંતિ માટે કાર્ય કરતી સંસ્થાનો વ્યક્તિ અભ્યાસ (સામાજિક વિનિયોગ)
- ‘શાંતિનાં વિકાસમાં શાળાની ભૂમિકા’ વિષય પર સેમીનાર (સેમીનાર)
- ઈ.સ. ૧૯૫૦ થી ઈ.સ. ૨૦૦૦ દરમિયાન બનેલ પાંચ શાંતિને અવરોધક ઘટનાઓ અને શાંતિ માટેના પ્રયાસો અંગે સંશોધન કરો. (સંશોધન)

References:

- Delors, Jacques (1996). Learning the Treasure within Report of International Commission on Education for the 21st Century. Paris : London.
- Dhan, H. (2000). Teaching Human Rights. A Handbook for Teacher Educators, Asian Institute of Human Rights Education. Bhopal.
- Galtung, J. and Ikeda, D. (1995). Choose Peace. London :Pluto Press.
- Government of India (1948-49). Report of University Education Commission. New Delhi, Ministry of Education.
- Government of India (1952-53). Report of Secondary Education Commission, New Delhi, Ministry of Education.
- Government of India (1966). Report of University Education Commission 1964-66 on Educational National Development. New Delhi, Ministry of Education.
- Government of India (1986). Report of National Policy on Education, (1986), New Delhi, Ministry of Human Resource Development.
- Government of India (1993). Learning without Burden, (1986), New Delhi, Ministry of Human Resource Development. Department of Education, Government of India.
- Handa M.L. (1983). Manifesto of Peaceful world Order : A Gandhian Perspective Gandhi Bhavan Unit of Delhi.
- Harris, Ian M. (1988). Education for Peace. MC Farland and Company London.
- Kali for Woman (1988). Education for Peace. MC Farland and Company, London
- Pandey, S. (2004). Education for Peace Self Instructional Package for Teacher Educators.

Course Title : વ્યવસાયિક માર્ગદર્શન (Vocational Guidance)

Course Code: 2211.02

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study: 32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- કારકિર્દી માર્ગદર્શનની જરૂરિયાત અને વિષયક સમાજ કેળવે.
- કાર્યનોંધ સમ્બંધિત સમજ વિકસે.
- અભ્યાસક્રમના દરેક તબક્કે સાચા વલણના મહત્વ વિશે જાણે.
- વિદ્યાર્થીઓની વ્યક્તિગત સમસ્યાઓ અને જરૂરિયાતોના સંદર્ભમાં માર્ગદર્શન અને સલાહ માટેના કૌશલ્યો ને ક્ષમાતાઓ વિકસે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	માર્ગદર્શન અને સલાહ	16	18
(a)	માર્ગદર્શન <ul style="list-style-type: none"> • અર્થ • પ્રકારો • શૈક્ષણિક અને વ્યવસાયિક માર્ગદર્શનની ભૂમિકા • વ્યવસાયિક માર્ગદર્શનના હેતુઓ અને કાર્યો • માર્ગદર્શનના સિધ્ધાંતો 	06	
(b)	માર્ગદર્શનમાં પ્રવિધીઓના ઉપયોગ <ul style="list-style-type: none"> • પ્રશ્નાવલી • મુલાકાત • વ્યક્તિ અભ્યાસ • રોજનીશી અને આત્મવૃતાંત 	05	
(c)	સલાહ અને સમૂહ માર્ગદર્શન સલાહ: સંકલ્પના, હેતુઓ સલાહના અભિગમો: દિશાસૂચક અને બિનદિશાસૂચક અભિગમ અને મધ્યમમાર્ગી અભિગમ સલાહ ની પ્રક્રિયા સલાહ માટે કૌશલ્યોની જરૂરીયાત સમૂહ માર્ગદર્શન: અર્થ, હેતુઓ, ફાયદાઓ	05	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • તરુણોની સમસ્યાઓના સંદર્ભમાં સમૂહ માર્ગદર્શન વર્કશોપનું આયોજન કરવું.(અવલોકન/શીબિર) • શાળામાંથી બે સમસ્યારૂપ બાળકોને ઓળખવા અને તેમને સલાહ પૂરી પાડવી.(વ્યક્તિ અભ્યાસ) • ૧૦ અને ૧૨મા ધોરણના વિદ્યાર્થીઓ માટે શાળામાં કારકિર્દી માર્ગદર્શન પરીસંવાદનું આયોજન કરવું (પરીસંવાદ). • શાળાના વિદ્યાર્થીઓ ઉપર બે મનોવૈજ્ઞાનિક કસોટીનું સંચાલન કરવું અને તેને તે મુજબ તેમને માર્ગદર્શન પૂરું પાડવું (કાર્યશાળા) • મનોચિકિત્સકની મુલાકાત લેવી અને તે કેવી રીતે પોતાના દર્દીને સલાહો આપે છે તે જોવું. (ક્ષેત્રવિનિયોગ) 			
2	માર્ગદર્શન સેવાઓ અને પ્રવર્તમાન પ્રવાહો	16	17
(a)	માર્ગદર્શન સેવાઓનું વ્યવસ્થાપન	06	

	<ul style="list-style-type: none"> • વ્યક્તિગત સંશોધકા સેવા • ધંધાકીય સેવા • સલાહ સેવા • રોજગારી પૂરી પાડતી સેવા • અનુકાર્ય સેવા • આચાર્ય, શિક્ષકો અને વાલીઓની ભૂમિકા • કારકિર્દી શિક્ષકની ગુણવત્તાઓ અને કાર્યો 		
(b)	પ્રવર્તમાન (અર્વાચીન) પ્રશ્નો અને માર્ગદર્શન <ul style="list-style-type: none"> • હતાશા અને શૈક્ષણિક ચિંતા સાથે કામ કરવું. • તરુણોમાં જાતીય પ્રશ્નો અને માર્ગદર્શનની જરૂરિયાત • સાંવેગિક અક્ષમતાઓ અને માર્ગદર્શન 	05	
(c)	વ્યવસાય માટેની તકો સંબંધિત જુથ જેવાકે... <ul style="list-style-type: none"> • વિજ્ઞાન • કમ્પ્યુટર • તકનિકી • કૃષિ 	05	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • કોઈ પણ એક ઔદ્યોગિક એકમની મુલાકાત બાદ નોંધ તૈયાર કરવી (ક્ષેત્ર મુલાકાત) • સામાજિક સંસ્થાની મુલાકાત બાદ નોંધ તૈયાર કરવી (અવલોકન) • રોજગારી કચેરીની મુલાકાત લેવી (ક્ષેત્ર મુલાકાત) • વિવિધ પ્રકારના ધંધાનું PPT તૈયાર કરવું (ICT) • તનાવ નિયમન કરવાની પ્રવૃત્તિઓનું સંચાલન (સામાજિક કાર્ય) 			

References:

- Jones, A, "Principals of Guidance", McGraw-Hill book co., New York.
- Kochhar, S.K Educational & Vocational Guidance in Secondary Education:, Sterling publishers co. Delhi.
- Mehtaperim H. & Knada, H.M., "an Introduction to Guidance"
- N.C.R.T., Handbook of Career Master
- Crow and Crow, "An Introduction to guidance"
- Warters, Jane, "Techniques of counseling", McGraw-Hill Book Co., New York., Traxler, Arthur E, "Techniques of Guidance".

**Course Title : સર્વાંગી સ્વાસ્થ્ય માટે યોગ
(Yoga for Holistic Health)**

Course Code: 2211.03

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study : 32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- સર્વાંગી સ્વાસ્થ્ય માટેની સંકલ્પના, કાર્યક્ષેત્ર અને જરૂરિયાત સમજાવે.
- યોગના પોતાના જ્ઞાનનો રોજાંદા જીવનમાં ઉપયોગ કરે.
- ભારતીય અને પાશ્ચાત્ય સંદર્ભમાં સર્વાંગી સ્વાસ્થ્યના શિક્ષણની તુલના કરે.
- જીવનમાં યોગની ભૂમિકાની કદર કરે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	સર્વાંગી સ્વાસ્થ્ય અને સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણ	16	18
(a)	સર્વાંગી સ્વાસ્થ્ય <ul style="list-style-type: none"> • સર્વાંગી સ્વાસ્થ્યની સંકલ્પના અને કાર્યો • શારીરિક તન્દુરસ્તીનો અર્થ: (સામર્થ્ય, ગતિ, ધૈર્ય, લવચીકતા, સંયોજક, ક્ષમતાઓ) • સ્વાસ્થ્યનું મહત્વ • સંતુલિત આહાર, તેના ઘટકો અને સ્ત્રોતો, કુપોષણ અને ભેળસેળ • સ્વાસ્થ્ય અને માનવ વિકાસ સૂચી 	08	
(b)	સ્વાસ્થ્ય શિક્ષણ <ul style="list-style-type: none"> • શાળા સ્વાસ્થ્ય કાર્યક્રમ <ul style="list-style-type: none"> - પાશ્ચાત્ય સંદર્ભ - ભારતીય સંદર્ભ • સ્વાસ્થ્ય સુધારણાનું માપન • સર્વાંગી સ્વાસ્થ્ય માટેની રમતો અને તેમની સ્વાસ્થ્ય પર અસર <ul style="list-style-type: none"> - અથ્લેટિક્સ - રમતો - તાલબદ્ધ રમતો - જીમનાસ્ટીક 	08	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • માનવ વિકાસ સૂચી અને સ્વાસ્થ્ય અંગે ચર્ચા. (ચર્ચા) • હોસ્પિટલની મુલાકાત લઈ કુપોષિત બાળકનું અવલોકન કરી તેના લક્ષણો નોંધો.(સામાજિક વિનિયોગ) • ખોરાકમાં ભેળસેળ અંગે તપાસ કરવી (લેબોરેટરી વિનિયોગ) • કેલરી અને પોષણની દ્રષ્ટિએ દૈનિક આહારની કેલરી અને પોષણની દ્રષ્ટિએ જરૂરિયાત અંગે નોંધપોથી તૈયાર કરો.(અવલોકન) • સ્વાસ્થ્ય સંદર્ભે ભારતીય અને પાશ્ચાત્ય દ્રષ્ટિકોણની તરફેણ અને વિરોધમાં ચર્ચા કરો.(ડીબેટ) 			
2	યોગ શિક્ષણ :	16	17
(a)	યોગ: <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના, હેતુઓ અને યોગનું મહત્વ • યોગ સંદર્ભે દ્રષ્ટિકોણ • જીવવાની કળા • જીવન ઉત્થાન માટેની કળા 	06	

	<ul style="list-style-type: none"> આધ્યાત્મિક ઉત્કર્ષ માટેની કળા આત્માનુભુતિ પ્રત્યક્ષાનુભુતિ 		
(b)	યોગ અભ્યાસીની વિવિધ યોગ પ્રણાલીઓ અને લક્ષણો: <ul style="list-style-type: none"> પતંજલિ અષ્ટાંગયોગ ભગવદગીતા : જ્ઞાન, ભક્તિ અને કર્મ યોગ શ્રી અરવિંદનો એક્ય યોગ અને આધુનિક શાળામાં યોગ યોગ અભ્યાસીની લાક્ષણિકતાઓ 	05	
(c)	યોગ શિક્ષણ <ul style="list-style-type: none"> યોગ સાધનો : <ul style="list-style-type: none"> શારીરિક અને માનસિક સ્વાસ્થ્યને પ્રેરક વિવિધ આસનો અને પ્રાણાયામ. ધ્યાન માટેના ચોક્કસ માર્ગો. યોગ શિક્ષણમાં સાવચેતી. યોગ શિક્ષણના અવરોધકો. 	05	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> સંપૂર્ણ સ્વાસ્થ્ય માટે છ દિવસીય શિબિરનું આયોજન (વર્કશોપ) સંપૂર્ણ સ્વાસ્થ્યની સંકલ્પનાનું ભારતીય અને પાશ્વત્ય સંદર્ભમાં તુલનાત્મક અભ્યાસ કરવો.(પુસ્તકાલય વિનિયોગ) અષ્ટાંગ યોગાસનોના સંકલન માટે શાળા અને કોલેજમાં સવારની પ્રાર્થનામાં જોડાવું. (અન્ય) ખરાબ આદતો ધરાવતા બાળકનો વ્યક્તિ અભ્યાસ કરવો.(વ્યક્તિ અભ્યાસ) શાળાના વિદ્યાર્થીઓએ વર્ગખંડમાં શિક્ષણ કાર્ય પહેલા પાંચ મિનિટ ધ્યાનનો મહાવરો કરવો.(વર્કશોપ) 			

References:

- Carroll H.A. 'Mental Hygiene : The dynamics of adjustment, ' N.J.Prentice Hall, 1967.
- Wechsler D. : Mental Health in Later Maturity Washington, U.S.Govt.Printing Office.
- Bears C.W.: A mind that found itself N.Y. Doubleday 1948.
- Ram Murti S. Mishra, Yoga Sutra, the text book of Yoga Psychology, Ancher Books, New York, 1973.
- Ashtanga Yoga in relation to Holistic Health, Paraddi Kasuma Mallapa and Ganesh Shankar, Satyam Publication, 2006.
- Classical and Modern approaches to Yoga. Ganesh Shankar, Pratibha Prakashan, New Delhi, 2002.

Course Title : પર્યાવરણ શિક્ષા (Environmental Education)

Course Code: EDCP – 2211.04

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study : 32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- પર્યાવરણ અને પારિસ્થિતિકીની સંકલ્પના સમજે.
- પર્યાવરણીય શિક્ષણની પ્રકૃતિ અને ક્ષેત્ર સમજે.
- પર્યાવરણ અધ:પતન (Degradation) ના કારણો સમજે.
- રોજંદા જીવનમાં પર્યાવરણ સંરક્ષણની ઉપચારાત્મક રીતો અપનાવે.
- પ્રાકૃતિક સંસાધન સંરક્ષણની જરૂરિયાત સમજે.
- વસ્તી વૃદ્ધિ અને તેની પર્યાવરણ પર અસર વિશે જ્ઞાન મેળવે.
- પર્યાવરણ શિક્ષણના મુલ્યાંકન માટેના ઉપકરણ અને તકનીકોનું જ્ઞાન પ્રાપ્ત કરે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		16	17
(a)	<p>પર્યાવરણ અને પર્યાવરણીય વિજ્ઞાનનો અર્થ, સંકલ્પના અને મહત્વ</p> <ul style="list-style-type: none"> • પારિસ્થિતિકીનો ઇતિહાસ • પારિસ્થિતિકી અને આર્થિક વિકાસ • પર્યાવરણના અધ:પતનની સામાજિક -આર્થિક અસરો અને પર્યાવરણ શિક્ષણનું મહત્વ • પર્યાવરણીય શિક્ષણની પ્રકૃતિ અને ક્ષેત્ર • પર્યાવરણના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો અને શાળા સ્તરે લાગુ કરવામાં અવરોધક પરિબલો. <p>પર્યાવરણ પ્રદૂષણ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • ભૌતિક અને રાસાયણિક – ભૂમિ, હવા, પાણી, અવાજ, વનસ્પતિ, જંગલ, વિનાશ, જમીન ધોવાણ • પર્યાવરણ વ્યવસ્થાપનની જરૂરીયાત, પર્યાવરણ વારસાની જાળવણી • પર્યાવરણ જાળવણીની રીતો, સાચવણી અને પુન:સ્થાપન 	08	
(b)	<p>પર્યાવરણ શિક્ષણનો અભ્યાસક્રમ અને પદ્ધતિઓ</p> <ul style="list-style-type: none"> • પર્યાવરણ શિક્ષણ ના પ્રાકૃતિક સંસાધનો અને આયામો (વનવિકાસ, પ્રાણીસૃષ્ટિ, મત્સ્ય ઉદ્યોગ, જૈવ વિવિધતા) <p>માનવ પારિસ્થિતિકી</p> <ul style="list-style-type: none"> • પર્યાવરણના ભાગરૂપે માનવતા • પર્યાવરણ સાથે માનવીય અનુકૂલન • વસ્તી વૃદ્ધિ અને તેની પર્યાવરણ પર અસર • નકામા વીજાણું ઉપકરણ અને ડીજીટલ સાધનોની પર્યાવરણ પર અસર • મોબાઇલ તરંગોની પર્યાવરણ પર અસર • નકામા ચિકિત્સક સાધનોની પર્યાવરણ પર અસર <p>વિજ્ઞાન અને ટેકનોલોજી :</p> <ul style="list-style-type: none"> • ઔદ્યોગિક વિકાસ અને તકનીકી આવિષ્કારોની પર્યાવરણ પર અસર • સંસાધનોનું અધ:પતન • પદ્ધતિ : ચર્ચા, સેમિનાર, કાર્યશાળા, સંવાદ, સમસ્યા-સમાધાન, ક્ષેત્રીય સર્વેક્ષણ, પ્રકલ્પ, પ્રદર્શન, મીડીયાની ભૂમિકા-મુદ્રણ, ચલચિત્રો અને ટી.વી. 	08	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> • પર્યાવરણની જાળવણી માટે કાર્યશીલ સંસ્થાની માહિતી ભેગી કરવી. (પુસ્તકાલય/પ્રયોગશાળા જોડાણ) • કોઈ એક શાળાની મુલાકાત લઈ ત્યાંની પર્યાવરણ જાળવણી જાગરૂકતા માટે યોજાયેલ વિવિધ પ્રવૃત્તિઓનો અભ્યાસ કરો. 			

(ક્ષેત્ર અભ્યાસ)			
<ul style="list-style-type: none"> વન્યજીવન પર પર્યાવરણની અસર વિશે પ્રકલ્પ તૈયાર કરો. (પ્રકલ્પ) તમારા શહેર અથવા ગામમાં વિવિધ પ્રદુષણ વિશે સર્વેક્ષણ કરીને એક અહેવાલ તૈયાર કરો (સર્વેક્ષણ) 			
2		16	18
(a)	પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ : મુદ્દા, નીતિ અને જાગૃકતા કાર્યક્રમ <ul style="list-style-type: none"> ભારતમાં પર્યાવરણીય સમસ્યાઓ ભારતમાં પર્યાવરણ જાળવણી અને નીતિઓ ભારતમાં પર્યાવરણીય આંદોલનો : ચિપકો આંદોલન, નર્મદા ઘાટી આંદોલન 1972 સ્ટોક હોમ કોન્ફરેન્સ, 1982 નેરૌબી કોન્ફરેન્સ, 1992 રિયો સમિટ, રિયોની ઘોષણા 	08	
(b)	ટકાઉ વિકાસ <ul style="list-style-type: none"> વ્યાખ્યા અને આયામો પ્રાકૃતિક સંસાધનોનો ઘટાડો બિનટકાઉ વિકાસના લક્ષણો કાયમી વિકાસના હેતુઓ મેળવવા માટેની શરતો 	08	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> ગમે તે એક પ્રાકૃતિક સ્થળની મુલાકાત કરી પર્યાવરણ જાળવણી માટે એક પ્રકલ્પ તૈયાર કરવો. (સમુદાય જોડાણ) પર્યાવરણ સંરક્ષણની બાબતો અને પડકારો વિશે એક સેમિનાર યોજવો. (સેમિનાર) પર્યાવરણ સંરક્ષણ માટેના વિવિધ આંદોલનોના પરિણામો વિશે એક પ્રકલ્પ તૈયાર કરવો. (પ્રકલ્પ) પર્યાવરણીય કાયદા વિશે શાળામાં એક કાર્યશાલાનું આયોજન કરવું. (કાર્યશાલા) 			

References:

- Aggarwal, S.P., and Aggarwal, J.C. (1996) Environmental Protection, Education and
- Bandhu, Hesh N.L. Ramanathan Education for Environmental Planning &
- Kelu, P (2000) Environmental Education - A Conceptual Analysis Calicut : Calicut London, New Fetter Lane.
- Palmer Joy and Philip Neal (1994) The Handbook of Environmental Education : Prahalada, Ahmedabad.
- Purushotham Reddy, K and Narasimha Reddy, D (2001) Environmental Education. Pvt. Ltd.
- Saxena, A.R. Environmental Education, Agra :Bhargava Book, House.
- Sharma, R.G. (1986) Environmental Education, New Delhi : Metropolitan Book Co.
- Singh, Man Mohan &Rao (1980) Measures of Environmental Awareness, L.SUniversity.

Course Title : શિક્ષકની ફરજો (Obligations of a Teacher)

Course Code: EDCP – 2211.05

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study: 32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- કેળવણીના વિશદ કાર્યોને જાણે અને શિક્ષકની નેતા તરીકેની ભૂમિકાને સમજે.
- શિક્ષણની સામાજિક જવાબદારીઓ વિષે જાણે.
- રાષ્ટ્ર નિર્માણ અને હકારાત્મક બદલાવ માટે શિક્ષકની જવાબદારી સમજે.
- રાષ્ટ્રીય અખંડિતતા અને શાંતિપૂર્ણ સહ અસ્તિત્વ માટે શિક્ષણની ભૂમિકા વિષે જાણે.
- શિક્ષણમાં વ્યવસ્થાપન વિષેની સમજ વિકસાવે.
- જુદા-જુદા સ્તરના શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપન વિષે સભાનતા કેળવે.
- અસરકારક ભૌતિક અને માનવીય વ્યવસ્થાપન વિષે સંવેદનશીલ બને.
- શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની ગુણવત્તા જાળવવામાં વહીવટી અધિકારીઓની ભૂમિકાને સમજે.
- શિક્ષણમાં સંપૂર્ણ ગુણવત્તા વ્યવસ્થાપન વિષે જાણકારી કેળવે.
- શૈક્ષણિક કાયદા અને ફરજો વિષે માહિતગાર બને.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		12	15
(a)	રાષ્ટ્ર નિર્માતા અને સામાજિક બદલાવના માધ્યમ તરીકે શિક્ષક: <ul style="list-style-type: none"> ▪ રાષ્ટ્ર નિર્માણ અને સર્વને માટે શિક્ષણ ▪ શિક્ષકની ભૂમિકા.... <ul style="list-style-type: none"> - સાંસ્કૃતિક બદલાવને ઝડપી બનાવવા - સામાજિક દુષણો જેવાકે ભ્રષ્ટાચાર ,આતંકવાદ, રાષ્ટ્ર વિરોધી પ્રવૃત્તિઓ , મહિલાઓ સાથેની હિંસા , નશાખોરી, બાળમજૂરી, દારુ, માનવીય અધિકારોનો ભંગ વગેરે પર અંકુશ લાવનાર <ul style="list-style-type: none"> • અંધશ્રદ્ધા દૂર કરી સભાનતા લાવનાર ▪ સ્ત્રી સશક્તિકરણ, પ્રૌઢ શિક્ષણ અને બિનસાંપ્રદાયિકતા માટે શિક્ષકની અસર 	06	
(b)	શિક્ષકની સામાજિક જવાબદારીઓ <ul style="list-style-type: none"> • સમાજના સભ્ય તરીકે શિક્ષકની જવાબદારીઓ : <ul style="list-style-type: none"> ○ વિદ્યાર્થી અને વાલીઓનો માર્ગદર્શક ○ સામાજિક જૂથો અને સમજ સેવા સંગઠનોના સભ્ય તરીકે ○ શાળાવ્યવસ્થાપન સમિતિના સભ્ય તરીકે • સરકારી કાર્યક્રમો, નીતિઓ અને યોજનાઓના અમલ કરાવનારની ભૂમિકા 	06	

ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :

- એકમ-૧માં દર્શાવેલા કોઈ પણ મુદ્દા પર જૂથ ચર્ચા, સેમિનાર, કાર્ય શાળા કે પ્રશ્ન મંચનું આયોજન કરવું
- સામાજિક દુષણોને દૂર દૂર કરવામાં શિક્ષણની અસર દર્શાવતી સમાચારપત્રોના કટીંગ્સ એકત્રિત કરો (લાયબ્રેરી)
- કોઈ પણ એક સામાજિક દુષણ પ્રત્યે જાગૃતિ લાવવા માટે રેલી /શેરી નાટક/ક્લિપ્ દર્શનનું આયોજન કરો . માતા-પિતા, વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો અને અન્ય લોકોને જોડાવા આમંત્રિત કરો . આ કાર્યક્રમના ફોટોગ્રાફ, સંસાધનો રેકોર્ડિંગ્સ અને લોક મંતવ્યો જમા કરાવો (ફરજિયાત નથી)
- પ્રૌઢ સાક્ષરતા, સ્ત્રી સાક્ષરતા અભિયાન કાર્યક્રમનું આયોજન કરો (સામાજિક જોડાણ)
- સામાજિક દુષણો દૂર કરવામાં શિક્ષણ અને શિક્ષકોની અસર પર વ્યક્તિ અભ્યાસ કરી તેનો રિપોર્ટ તૈયાર કરો . (વ્યક્તિ અભ્યાસ/સંશોધન/આઈ.સી.ટી)
- એક શિક્ષક (શાળા વ્યવસ્થાપનના સભ્ય) સાથે સમાલાપ કરી તેમની જવાબદારીઓ, ભૂમિકા, સમસ્યાઓ અને તકો વિષે

<p>અહેવાલ તૈયાર કરો.(અવલોકન/વ્યક્તિ અભ્યાસ)</p> <ul style="list-style-type: none"> સ્ત્રી સશક્તિકરણ કે તેને લગતા વિષયો પર ૧૦ વિડિયો એકત્રિત કરો. (સ્રોત નિર્માણ) કોઈ સમાજ સેવા સંગઠનની મુલાકાત લઈ શિક્ષકની સામાજિક જવાબદારીઓ વિષે અહેવાલ તૈયાર કરો . (ક્ષેત્ર મુલાકાત) સમાજના વિવિધ નાગરિકો શિક્ષક પાસે શી અપેક્ષા રાખે છે તેના પર સરવેક્ષણ કરો (સંશોધન) 			
2		20	20
(a)	<p>શિક્ષકની વ્યવસ્થાપક તરીકેની જવાબદારીઓ</p> <ul style="list-style-type: none"> શૈક્ષણિક વ્યવસ્થાપનનો અર્થ અને ઔદ્યોગિક વ્યવસ્થાપન સાથેનો તફાવત શિક્ષણ વ્યવસ્થાના વ્યવસ્થાપનના વિવિધ ઘટકો સમય વ્યવસ્થાપન: પ્રાદેશિક વાતાવરણની અસર, વાર્ષિક આયોજન અને શાળાના સમયપત્રકમાં તહેવારો અને સરકારી કાર્યક્રમોનું સમાયોજન શિક્ષણનાં સંસાધનો <ul style="list-style-type: none"> ભૌતિક સંસાધનોનું વ્યવસ્થાપન: શાળાનું મકાન, સાધનો, શાળાના દસ્તાવેજો અને પત્રકો માનવીય સંસાધનોનું વ્યવસ્થાપન :શિક્ષક અને આચાર્યની નેતા અને વ્યવસ્થાપક તરીકેની ભૂમિકા સંપૂર્ણ ગુણવત્તા વ્યવસ્થાપન અને સ્વોટ (SWOT) વિશ્લેષણનો વિનિયોગ 	14	
(b)	<p>શિક્ષકની કાયદાકીય ફરજો</p> <ul style="list-style-type: none"> માહિતી અધિકાર અધિનિયમ શિક્ષકોની આચાર સંહિતા (ગુજરાત રાજ્ય) વિદ્યાર્થી, શિક્ષક, આચાર્ય અને અભિભાવકોના હકકો અને ફરજો 	06	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> એકમ-૨ માંથી ગમેતે એક મુદ્દા પર જૂથ ચર્ચા/સેમિનાર/પ્રશ્નોત્તરીનું આયોજન કરો (સેમિનાર/વર્કશોપ/પ્રશ્નોત્તરી) વકીલ/આચાર્ય/શિક્ષણ નિરીક્ષક/જીલ્લા શિક્ષણાધિકારી ને આમંત્રિત કરી શિક્ષકની સામાજિક જવાબદારીઓ પર ત્રણ વ્યાખ્યાનનું આયોજન કરો (સામાજિક જોડાણ) સરકારી કાર્યક્રમોની શાળાના સમયપત્રક અને વાર્ષિક આયોજન પર થતી અસરો (હકારાત્મક અને નકારાત્મક) વિષે સૂક્ષ્મ અહેવાલ તૈયાર કરો. (સંશોધન) કોઈ શાળા કે તમારી કોલેજનું સ્વોટ (SWOT) (ક્ષમતાઓ, મર્યાદાઓ, તકો, પડકારો) વિશ્લેષણ કરો શાળાના કોઈપણ એક રજીસ્ટરનો અભ્યાસ કરો અને તમારા અવલોકનના આધારે અહેવાલ તૈયાર કરો. (સંશોધન) એક આદર્શ શાળાની ઈમારતનું ચિત્ર કે મોડેલ તૈયાર કરો (સંશોધન તૈયાર કરવું) 			

References:

- Street, B. (1995). *Social literacies: Critical approaches to literacy in development, ethnography, and education*. London: Longman.
- Pearson Series in Education. (2012). *Teacher in Emerging Indian Society*. Pearson Education.
- Thapan, M., & Madan, T. (2015). *Education and society: Themes, perspectives, practices*. Oxford University Press.
- Poster, C., & Blandford, S. (1999). *Restructuring: The key to effective school management*. London: Routledge.
- Newton, C., & Tarrant, T. (1992). *Managing change in schools a practical handbook*. London: Routledge.

- Morrison, K. (1998). *Management theories for educational change*. London: P. Chapman Pub.
- Naib, S. (2011). *The Right to Information Act 2005 a handbook*. New Delhi: Oxford University Press.
- http://gujarat-education.gov.in/ssa/images/RTE_Notification/English/27.pdf

Course Title : ICT ની વિવેચનાત્મક સમજ (Critical Understanding of ICT)

Course Code: EDEPC - 2303

Semester - II

Credit: Theory Credit (TC): 1

Supervised Study Credit (SSC): 1.5

Total: 2.5

Hours: Classroom Teaching: 16

Supervised Study: 48

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks: Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- શૈક્ષણિક અને પ્રત્યાયન ટેકનોલોજીના સંકલ્પનાગત આધારો વિશે સમજ કેળવે.
- શૈક્ષણિક માળખામાં પ્રત્યાયનના પરિમાણોનું પૃથ્થકરણ કરે.
- શૈક્ષણિક યોજના (instructional design) બનાવવાની તરકીબોની સમજ કેળવે.
- ટેકનોલોજી આધારિત શૈક્ષણિક સામગ્રી પ્રત્યે જાગૃક બને.
- ટેકનોલોજી આધારિત શૈક્ષણિક સામગ્રીનું મુલ્યાંકન કરે.
- ICT માં આવી રહેલા નવતર પ્રવાહોની સંકલ્પના અને ઉપયોગીતાની સમજ કેળવે.
- શિક્ષણમાં માહિતી અને પ્રત્યાયન પ્રૌદ્યોગિકી (ICT)ના ઉપયોગને નિયંત્રિત કરતાં નૈતિક સિદ્ધાંતોની સમજ કેળવે.
- અધ્યાપન અધ્યયન, સામગ્રી રચના, વિતરણ અને અધ્યયન માટે સામુદાયિક નેટવર્ક વિકસાવવા માટે ટેકનોલોજી ઉપકરણોને સાંકળતા શીખે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		09	19
(A)	શિક્ષણમાં ICT અંગે રચનાવાદી અભિગમ <ul style="list-style-type: none"> • ડીઝીટલ યુગમાં શિક્ષક- બદલાતી ભૂમિકા અને ક્ષમતા • રચનાવાદનાં 5 E's (Engage, Explore, Explain, Elaborate and Evaluate)નો અર્થ અને સીધાંતો • પ્રોબ્લેમ બેઈઝડ અધ્યયન(અર્થ, લાક્ષણિકતાઓ, પ્રક્રિયા) • અધ્યાપન યોજના: અર્થ અને લાક્ષણિકતાઓ • અધ્યાપન યોજનાનું ADDIE મોડેલ: સોપાનો અને ઉપયોગ • અધ્યયન માટેની તૈયારી-શૈક્ષણિક સામગ્રી :ઓડિયો, વિડીયો, ચિત્રો, પ્રેઝન્ટેશન, ડોક્યુમેન્ટ્સ 	04	
(B)	વર્ગખંડ પ્રત્યાયન અને આંતરક્રીયા <ul style="list-style-type: none"> • પ્રત્યાયન: સંકલ્પના, પ્રક્રિયા, પ્રકારો અને અવરોધો • અસરકારક પ્રત્યાયન માટે ICTની ભૂમિકા 	02	
(C)	ગમે તે સમયે, ગમે ત્યાં, અને ગમે તેના શિક્ષણ માટે ICT <ul style="list-style-type: none"> • ઓનલાઈન લર્નિંગનો અર્થ અને લાક્ષણિકતા • ઓનલાઈન લર્નિંગના પ્રકારો: અર્થ, લાક્ષણિકતા, ઉપયોગ, લાભ અને ગેરલાભ <ul style="list-style-type: none"> ○ સમક્રમિક ○ અસમક્રમિક ○ બ્લેન્ડેડ અધ્યયન • કોર્સ મેનેજમેન્ટ સિસ્ટમ: અર્થ, લાક્ષણિકતા અને ઉપયોગ • M-લર્નિંગ (મોબાઈલ લર્નિંગ): અર્થ, લાક્ષણિકતા અને ઉપયોગ • MOOC (Massive Open Online Course) : અર્થ, લાક્ષણિકતા અને ઉપયોગ 	03	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			

	<ul style="list-style-type: none"> નીચેના પૈકી કોઈ એકના કાયદા અને મર્યાદા ઉપર સેમિનાર/જૂથ ચર્ચા કરો (a) શિક્ષણમાં ICT માટે રચનાવાદી અભિગમ (b) વર્ગખંડ પ્રત્યાયન (c) મોબાઈલ લર્નિંગ[સેમિનાર/જૂથ ચર્ચા] “મોબાઈલ લર્નિંગના ટુલ્સ” અથવા અભ્યાસક્રમના કોઈ પણ એક ટોપિક ઉપર પ્રદર્શન ગોઠવો અને વાલી, વિદ્યાર્થી તથા અન્ય લોકોને તે જોવા આમન્ત્રણ આપો. મુલાકાતીઓનું અભિપ્રાય પત્રક, ફોટા અને વિડીયોની સોફ્ટકોપી, વર્તમાનપત્રોમાં આવેલ સમાચાર (ફરજિયાત નથી) અને પ્રદર્શનમાં મુકેલ સામગ્રી જમા કરાવો.[સામાજિક/સામુદાયિક જોડાણ] તમે પરસંદ કરેલ કોઈ એક પદ્ધતીશાસ્ત્રના વિષય માટે એક શૈક્ષણિક વિડીયો તૈયાર કરો (ઓછામાં ઓછા 10 મીનીટનો). આ વિડીયો સબમિટ કરો.(શક્ય હોય તો તેને youtube ઉપર અપલોડ કરી તેની લીંક શેર કરો)[રિસોર્સ જનરેશન] તમે પરસંદ કરેલ કોઈ એક પદ્ધતીશાસ્ત્રના વિષય માટે એક શૈક્ષણિક ઓડિયો રેકોર્ડ કરો (ઓછામાં ઓછા 20 મીનીટનો). આ ઓડીયો સબમિટ કરો.(શક્ય હોય તો તેને youtube ઉપર અપલોડ કરી તેની લીંક શેર કરો) [રિસોર્સ જનરેશન] ADDIE સિવાયના કોઈ બે instructional design modelsનો અહેવાલ તૈયાર કરો. [પુસ્તકાલય] www.alison.com ઉપર એક ટુંકાગાળાનો કોર્સ કરો અને તેનું કમ્પ્લીશન સર્ટીફિકેટ જમા કરાવો.[પ્રયોગશાળા] 		
2		07	16
(A)	<p>ICTની મદદથી અધ્યયન પરિસ્થિતિઓનું સમૃદ્ધિકરણ</p> <ul style="list-style-type: none"> નીચેનાની મદદથી અધ્યયન પરિસ્થિતિઓનું સમૃદ્ધિકરણ: <ul style="list-style-type: none"> ફ્લીપડ વર્ગખંડ સંકલ્પના મેપ આભાસી વર્ગખંડો ટેલીફોનફન્સીંગ વર્ગખંડ માટેની વેબસાઈટ વિકિ શૈક્ષણિક પોડકાસ્ટિંગ ઈ-પ્રકાશનો (e-content, e-journals and e-books) Improvised ઉપકરણો જેવાકે ઈન્ટરેક્ટિવ બોર્ડ, ટેબ્લેટ, Personal Digital Assistant, ડીઝીટલ પોડિયમ ઓપન એજ્યુકેશનલ રિસોર્સિસ (OER) અધ્યયનને સમૃદ્ધ કરવામાં સમૂહ માધ્યમોની ભૂમિકા: ટેલીવીઝન, DTH (BISAG), રેડિયો, વર્તમાનપત્રો અને ફિલ્મો કાયદાકીય અને નૈતિક સમસ્યાઓ- કોપીરાઈટ, હેકીંગ, નેટીકિટ 	04	
(B)	<p>સોશિયલ મીડિયા અને ક્લાઉડ કંપ્યુટિંગ</p> <ul style="list-style-type: none"> વર્ગખંડોમાં સોશિયલ મીડિયાનો અસરકારક અને સુરક્ષિત ઉપયોગ <ul style="list-style-type: none"> સોશિયલ નેટવર્ક એપ્લીકેશનો (જેવીકે ફેસબુક, ગુગલ+, લિન્ક્ડઇન) બ્લોગ્સ માઈક્રો બ્લોગ્સ (જેવાકે ટ્વિટર, ટમ્બલર) વિડીયો શેરીંગ સર્વિસીસ (જેવીકે યુટ્યુબ, ટીયરટ્યુબ, વિમીઓ) ઈન્ટરન્ટ મેસેન્જિંગ એપ્સ (જેવીકે વોટ્સએપ, ટેલીગ્રામ, લાઈન, હાઈક, વાઈબર) ક્લાઉડ સ્ટોરેજ, ક્લાઉડ શેરીંગ અને તેના ટુલ્સનું ક્રિયાત્મક જ્ઞાન (બનાવવું, એડિટ, અને શેર કરવું) <ul style="list-style-type: none"> ગુગલ ડ્રાઈવ વનડ્રાઈવ 	03	

	<ul style="list-style-type: none"> ○ ડ્રોપબોક્સ ○ સ્લાઈડશેર 		
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● નીચેના પૈકી કોઈપણના ફાયદા અને ગેરફાયદા વિશે જૂથ ચર્ચા /સેમીનારનું આયોજન કરો : (a)ફ્લીપડ વર્ગખંડ (b) શિક્ષણમાં સમૂહ માધ્યમોની ભૂમિકા (c) કાયદાકીય અને નૈતિક સમસ્યા : કોપીરાઈટ[સેમિનાર/જૂથ ચર્ચા] ● “શિક્ષણમાં બ્લોગ, સોશિયલ મીડિયા, વેબ ૨.0નો ઉપયોગ” અથવા તમારા અભ્યાસક્રમના કોઈપણ એક મુદ્દા ઉપર પ્રદર્શનનું આયોજન કરો . વાલી, વિદ્યાર્થી તથા અન્ય લોકોને તે જોવા આમન્ત્રણ આપો . મુલાકાતીઓનું અભિપ્રાય પત્રક, ફોટા અને વિડીયોની સોફ્ટકોપી , વર્તમાનપત્રોમાં આવેલ સમાચાર (ફરજિયાત નથી) અને પ્રદર્શનમાં મુકેલ સામગ્રી જમા કરાવો.[સામાજિક/સામુદાયિક જોડાણ] ● Wikimedia (https://www.wikimedia.org), OER Commons(https://www.oercommons.org), NROER (http://nroer.gov.in), Google OCW/OER search જેવા સ્ત્રોતોનો ઉપયોગ કરી તમે પસંદ કરેલ કોઈ એક પદ્ધતીશાસ્ત્રના વિષય માટે 20 અલગ અલગ ઓપન એજ્યુકેશનલ રિસોર્સિસે (જેવાકે ચિત્રો, વિડીયો, ઓડિયો, અને લર્નિંગ મટીરીયલ) ડાઉનલોડ કરો અને તેને તેની લીંક સાથે સબમિટ કરો.[પ્રયોગશાળા/ પુસ્તકાલય] ● તમે પસંદ કરેલ કોઈ એક પદ્ધતીશાસ્ત્રના વિષય માટે 10 પ્રેઝન્ટેશન(ફક્ત OER) Slideshare/ Authorstream અથવા અન્ય કોઈ વેબસાઈટ પરથી ડાઉનલોડ કરી સબમિટ કરો[પ્રયોગશાળા/ પુસ્તકાલય] ● તમે પસંદ કરેલ કોઈ એક પદ્ધતીશાસ્ત્રના વિષય માટે એક પ્રેઝન્ટેશન (ઓછામાં ઓછી 10 સ્લાઈડ જેમાં ચિત્રો અને વિડીયોની લીંક હોય) Google Drive/ One Drive ઉપર તૈયાર કરો.[રિસોર્સ જનરેશન] ● ઓછામાં ઓછા 10 પેજ/પોસ્ટ ધરાવતી વેબસાઈટ/બ્લોગ બનાવો. [રિસોર્સ જનરેશન] ● BISAG અથવા અન્ય કોઈ પણ શૈક્ષણિક પ્રસારણના પાઠ નું મુલ્યાંકન કરો અને તે પ્રોગ્રામના લાભ અને મર્યાદા વિશે અહેવાલ તૈયાર કરો[અવલોકન/સંશોધન/વ્યક્તિ અભ્યાસ] ● સોશિયલ મીડિયાના શિક્ષણમાં ઉપયોગ ઉપર એક વિવેચનાત્મક અહેવાલ તૈયાર કરો [અવલોકન/સંશોધન/વ્યક્તિ અભ્યાસ] 			

References:

- Duffy, T. M., & Cunningham, D. J. (1996). Constructivism: Implications for the design and delivery of instruction. In D. Jonassen (Ed.), Handbook of Research for Educational Communications and Technology (pp. 170-198). New York: Simon & Schuster Macmillan
- Reigeluth, C., & Chellman, A. (2009). Instructional-Design Theories and Models III Building a Common Knowledge Base. Hoboken: Taylor & Francis.
- Reiser, R. A., & Dempsey, J. V. (2012). Trends and issues in instructional design and technology. Boston: Pearson.
- Mayer, R.E. (2001). Multimedia Learning. Cambridge: Cambridge University Press. ISBN 0-521-78239-2.
- Arshavskiy, M. (2013). Instructional design for eLearning: Essential guide to creating successful eLearning courses. S.I.: Your eLearning World.
- Branch, R. (2009). Instructional design: The ADDIE approach. New York: Springer.
- Duffy, T., & Jonassen, D. (2013). Constructivism and the Technology of Instruction a Conversation. Hoboken: Taylor and Francis.
- Barell, J., & Barell, J. (2007). Problem-based learning: An inquiry approach (2nd ed.). Thousand Oaks, CA: Corwin Press.
- Vaughan, T. (2011). Multimedia: Making it work (8th ed.). New York: McGraw-Hill.

- Ormiston, M. (2011). *Creating a digital-rich classroom: Teaching & learning in a web 2.0 world*. Bloomington, IN: Solution Tree Press.
- Mali, A. R. (2013). *Moodle Course Management System*. Toronto: Canadian Academic Publishing.
- Watson, R. (1990). *Film And Television In Education an Aesthetic Approach To The Moving Image*. London: RoutledgeFalmer.
- Poore, M. (2013). *Using social media in the classroom: A best practice guide*. Los Angeles, Calif.: SAGE.
- Mangal S.K. & Mangal Uma. *Essentials of educational technology*. PHI learning pvt.Ltd. 2010.
- Thompson J., Bakken J., Fulk B., Karlan G. (2004) 'Using Technology to improve the Literacy skills of students with disabilities' retrieved from
- <http://www.learningpt.org/pdfs/literacy/disability.pdf>
- Baase, S. (2013). *A gift of fire: Social, legal, and ethical issues for computing technology (4th ed.)*. Boston [Mass.: Pearson.
- Means, B., & Bakia, M. (2014). *Learning online: What research tells us about whether, when and how*. Routledge
- Graham, D., & McNeil, J. (2000). *Untangled Web: Developing teaching on the Internet*. Harrow, England: Prentice Hall.
- Ally, M., & Khan, B. (2015). *International Handbook of E-Learning Volume 2 Implementation and Case Studies*. Hoboken: Taylor and Francis.
- McGee, P. (2005). *Course management systems for learning beyond accidental pedagogy*. Hershey PA: Information Science Pub.
- McQuiggan, S., & Kosturko, L. (n.d.). *Mobile learning: A handbook for developers, educators, and learners*.
- Haber, J. (2014). *MOOCs: Jonathan Haber. (Online-Ausg. ed.)*. Cambridge, Massachusetts: The MIT Press.
- <http://www.instructionaldesign.org/>
- http://www.giapjournals.org/uploads/2/6/6/2/26621256/teachers_professional_development_through_ict.pdf
- <http://enhancinged.wgbh.org/research/eeeeee.html>
- <https://www.wikimedia.org>
- <https://www.oercommons.org>
- <http://nroer.gov.in>
- <http://www.youtube.com/>

Semester –III

Course Title : સમકાલીન ભારત અને શિક્ષણ - A
(Contemporary India and Education – A)

Course Code : EDPE - 3102

Semester - III

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01 Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study:32 Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- ભારતીય સમાજ માં પ્રવર્તમાન વૈવિધ્ય અને તેના લક્ષણો જાણે .
- ભારતીય અંધારણમાં સૂચવેલ સાંપ્રત શિક્ષણના મૂળભૂત અધિકારો અને નીતિઓથી પરિચિત થાય.
- અન્યારની પ્રવર્તમાન જાહેર શિક્ષણ નીતિઓ ને વૈશ્વિક સ્તરે સરખાવી શકે.
- રાજ્ય સ્તરે શિક્ષણ નીતિઓમાં પ્રવર્તમાન માળખાઓ અંગે પરિચિત થાય .
- સમકાલીન ભારતમાં પ્રવર્તમાન શિક્ષણ નીતિઓ અને શાળા શિક્ષણના ઘડતર અંગે શીખે .

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	સમકાલીન સમાજ અને શિક્ષણ માં વિવિધતા	12	18
	<ul style="list-style-type: none"> સમકાલીન ભારતીય સમાજમાં વિવિધતા અર્થ ,સંકલ્પનાઅને લક્ષણો ભારતીય સમાજમાં વિવિધતાના સ્તરો (વ્યક્તિગત, વિસ્તાર, ભાષા, ધર્મ, જાતી, ઉપજાતિ વગેરે) વિવિધતાનું સન્માન અને સમુલ્લખન માટે આવશ્યક માળખાના નિર્માણમાં શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની ભૂમિકા વિવિધ જાતિગત અને વ્યક્તિગત તફાવતો અને તેમની વિવિધ શૈક્ષણિક આવશ્યકતાઓને લક્ષ્યમાં રાખીને જ્ઞાન અને અનુભવોનું વૈવિધ્ય વિવિધતાના સન્માન સમુલ્લખન અને તનાવ મુક્તિ માટે શિક્ષણની ભૂમિકા 	12	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> ભારતીય સમાજમાં વિવિધતા ઉપર પ્રોજેક્ટ (પુસ્તકાલય) વિવિધ શાળાઓ જેવી કે સ્વનિર્ભર શાળા ,સરકારી શાળા વગેરેમાં અધ્યયન કરતાં વિદ્યાર્થીઓના અધ્યયનનો સર્વે (સંશોધન) ભાઈચારા માટે ભારતીય ઉત્સવોની ઉજવણી (સામાજિક જોડાણ) સાંપ્રત ભારતીય સમાજમાં પ્રવર્તમાન વિવિધતા ઉપર સેમીનાર યોજવો (સેમીનાર) 			
2	સાંપ્રત ભારતીય સમાજની સમસ્યાઓ (issues)	20	17
	<ol style="list-style-type: none"> ભારતીય સંવિધાન <ul style="list-style-type: none"> આમુખ નાગરિકતા મૂળભૂત અધિકારો અને ફરજો રાજ્યની નીતિ માટેના માર્ગદર્શક સિદ્ધાંતો સંવેદનિક મુલ્યો (સ્વતંત્રતા, ન્યાય, સમાનતા અને ભ્રાતૃત્વ) માનવ અને બાળકના અધિકારો ,મુલ્યો અને શિક્ષણ અંગેની સંવેદનિક જોગવાઈઓ બહુ આયામી સંસ્કૃતિ ,સ્વની ઓળખ , જાતિયતાની સમાનતા,ગરીબી અને વૈવિધ્યપૂર્ણ સમાજની સંકલ્પના અને અર્થ અસમાનતા,અલગતા, માર્જીનલાઈજેશનનો અર્થ ,સંકલ્પના તેમજ તેની શિક્ષણ 	20	

	અને સમાજ પર અસર		
	5. રાષ્ટ્રીય એકતા, રાષ્ટ્રીય સુરક્ષા અને તેના શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો		
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • ભારતના બહુ આયામી સમાજના લક્ષણોનો વિવિધ શાળાઓ અથવા શાળા બહાર અભ્યાસ કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો. (લાઈબ્રેરી સંયોગ) • ગરબા, રાજસ્થાની નૃત્ય અને પ્રાદેશિક નૃત્ય તથા સાંસ્કૃતિક પ્રવૃત્તિઓ યોજવી. (સામાજિક દાયિત્વ) • સાંપ્રત ભારતીય સમાજમાં વૈવિધ્યના સંદર્ભમાં જૂથચર્ચા (જૂથચર્ચા) • જાતિ. જનજાતિ કે અન્ય હોસીયામાં ધકેલાયેલા લોકોને શિક્ષણ આપવાની સંસ્થાઓનો કેસ સ્ટડી (વ્યક્તિ અભ્યાસ) 			

References:

- <http://www.righttofoodcampaign.in/>
- Batra, P. (2005). Voice and agency of teachers: Missing link in national curriculum framework 2005. *Economic and Political Weekly*, 4347–4356.
- Chakravarti, U. (1998). *Rewriting history: The life and times of Pandita Ramabai*. Zubaan.
- De, A., Khera, R., Samson, M., & Shiva Kumar, A.K. (2011). *PROBE revisited: A report on elementary education in India*. New Delhi: Oxford University Press.
- GOI. (1966). *Report of the education commission: Education and national development*. New Delhi: Ministry of Education.
- GOI. (1992, 1998). National policy on education, 1986 (As modified in 1992). Retrieved from http://mhrd.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/NPE86-mod92.pdf
- GOI. (2009). The right of children to free and compulsory education act, 2009. Retrieved from http://mhrd.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/rte.pdf
- Govinda, R. (2011). *Who goes to school?: Exploring exclusion in Indian education*. Oxford University Press.
- Govinda, R., & Josephine, Y. (2004). *Para teachers in India: A review*. New Delhi: National Institute of Educational Planning and Administration.
- Hill, D., & Roskam, E. (Eds.). (2009). *The developing world and state education: Neoliberal depredation and egalitarian alternatives*. Routledge.
- Hindustani Talimi Sangh. (1938). *Basic national education: Report of the Zakir Hussain committee*. Sagaon, Wardha: Hindustani Talimi Sangh.
- Ilaiah, K. (1996). *Why I am not a hindu: A sudra critique of hindutva philosophy, culture and political economy*. Samya Publications.
- Kumar, K. (2013). *Politics of education in colonial India*. India: Routledge.
- Naik, J.P. (1982). *The education commission and after*. APH Publishing.
- Naik, J.P., & Nurullah, S. (1974). *A students' history of education in India (1800-1973)*. Macmillan.
- NCERT. (2006a). *Position paper-National focus group on education with special needs (NCF 2005)*. New Delhi: NCERT.
- NCERT. (2006b). *Position paper-National focus group on gender issues in the curriculum (NCF 2005)*. NCERT.

- NCERT. (2006c). *Position paper-National focus group on problems of scheduled caste and scheduled tribe children (NCF 2005)*. New Delhi: NCERT.
- NCERT. (2006d). *Position paper-National focus group on teaching of Indian language (NCF 2005)*. New Delhi: NCERT.
- Pathak, A. (2013). *Social implications of schooling: Knowledge, pedagogy and consciousness*. Aakar Books.

Course Title : જ્ઞાન અને અભ્યાસક્રમ – B
(Knowledge and Curriculum – B)

Course Code: EDPE - 3108

Semester - III

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study:32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- કેળવણીની જ્ઞાનમીમાંસાકીય આધારશીલાઓને સમજાવે.
- આધુનિક બાળકેન્દ્રી શિક્ષણ વિશે જાણે.
- કેળવણીમાં પ્રવૃત્તિ, ખોજ/શોધ અને સંવાદનો ઉપયોગ કરે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	અભ્યાસક્રમના પરિમાણો	16	20
(a)	અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમ (અર્થ અને મહત્વ)	01	
(b)	અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમ વચ્ચેનો તફાવત	01	
(c)	અભ્યાસક્રમના પરિમાણો અને કેળવણીના હેતુઓ સાથે તેનો સંબંધ	02	
(d)	અભ્યાસક્રમ વિકાસ માટેની સંસ્થાઓ	01	
(e)	અભ્યાસક્રમ વિકાસનો હેતુ	02	
(f)	અભ્યાસક્રમ સંરચનામાં સામાજિક જૂથો	01	
(g)	કાયદા/ઠરાવ તરીકે અભ્યાસક્રમ અને પ્રક્રિયા અને નિષ્પત્તિ તરીકે અભ્યાસક્રમ	03	
(h)	માન્ય અભ્યાસક્રમ અને વિકસિત અભ્યાસક્રમ તરીકે અભ્યાસક્રમ અંગેનો મત	02	
(i)	અભ્યાસક્રમ માળખું અને પાઠ્યક્રમ વચ્ચેનો સંબંધ	01	
(j)	પાઠ્યક્રમનું પાઠ્યપુસ્તકોમાં નિરૂપણ/પરિવર્તન	02	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • ‘અભ્યાસક્રમ અને તેના પરિમાણો’ વિષય પર કાર્યશાળાનું આયોજન કરી તેના પર અહેવાલ બનાવવો(વર્કશોપ). • અભ્યાસક્રમ અને પાઠ્યક્રમમાં સમાનતા અને તફાવત પર ચર્ચાનું આયોજન. • અભ્યાસક્રમ વિકાસની સંસ્થાઓ અને સામાજિક જૂથો પરનો પ્રકલ્પ(પ્રોજેક્ટ). • કોઈ પણ એક વિષયના પાઠ્યપુસ્તકની પુસ્તક સમીક્ષા કરી તેનું મૂલ્યાંકન કરો. (પુસ્તક સમીક્ષા) • શાળાની અધ્યયન-અધ્યાપન અને સહ-અભ્યાસિક પ્રવૃત્તિઓનું અવલોકન કરી રોજિંદા વ્યવહારના પાઠ્યક્રમનું આદાન-પ્રદાન કેવી રીતે થાય છે તેના પરનો અહેવાલ. 			
2	અભ્યાસક્રમ અને સમાજ	16	15
(a)	અભ્યાસક્રમમાં રાજ્યની ભૂમિકા	02	
(b)	સમાજ (ગુણ/લાયકાતશાહી) અને જ્ઞાનના વિવિધ માળખામાં સમાયેલી સત્તા વચ્ચેનું જોડાણ	03	
(c)	‘સત્તા, વિચારધારા અને અભ્યાસક્રમ’ વચ્ચેનો સંબંધ	03	
(d)	શાળાના સામાન્ય ક્રિયાકાંડો (નિયમો, શિસ્ત અને સમય પત્રક) અને સમાજના ધોરણોનું પુનઃઉત્પાદન	03	

(e)	અદૃશ્ય અભ્યાસક્રમની ભૂમિકા અને વિદ્યાર્થી સ્થિતિસ્થાપકતા	02	
(f)	અભ્યાસક્રમને ઉત્પ્રેરક પરિબલો – મૂલ્યાંકન, બજાર હિત વગેરે	03	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> વિવિધ પાઠ્યપુસ્તકો, બાળ સાહિત્ય શિક્ષક હાથપોથીનું વિવેચનાત્મક પૃથક્કરણ(પુસ્તકાલય કાર્ય) મૂલ્યાંકન અને બજાર દ્વારા અભ્યાસક્રમ કઈ રીતે દોરાય છે ? ચર્ચા કરો. (સમૂહ ચર્ચા) અભ્યાસક્રમ સંરચનામાં વિવિધ સામાજિક સમૂહોના પ્રતિનિધિત્વ અને બિનપ્રતિનિધિત્વ પર ચર્ચા (સામાજિક કાર્ય) અભ્યાસક્રમ વિકાસમાં સામેલ કોઈપણ વ્યક્તિની મુલાકાત(કોઈ અન્ય) બે રાજ્યોના કોઈ એક જ ધોરણ અને વિષયના અભ્યાસક્રમની તુલના(પુસ્તકાલય કાર્ય) નવા અભ્યાસક્રમ પર સમાજ અભિપ્રાય મેળવો(સમાજકાર્ય) કોઈ ત્રણ વર્ષના એક જ વિષય અને ધોરણના અભ્યાસક્રમની તુલના(પુસ્તકાલય કાર્ય) અભ્યાસક્રમમાં રાજ્ય અને વિચારધારાની ભૂમિકા પરનો સેમિનાર (સેમિનાર) 			

References:

- Bhatia & Bhatia. (1990) The Philosophical and Sociological Foundation of Education. Delhi :Doaba House.
- બાલ ગોવિંદ તિવારી (અનુવાદક) શિક્ષાની દાર્શનિક પ્રણાલીયા : સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષમાં. જયપુર : રાજસ્થાન હિન્દી ગ્રંથ અકાદમી
- બુધ્ધિચંદ્ર વી.શાહ અને કૌશલ્યા શાહ . શિક્ષણનું સમાજશાસ્ત્ર. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ : ગુજરાત રાજ્ય.
- દેસાઈ ડી.બી. અને દેખતવાલા એમ .પી. (૧૯૮૪). અભ્યાસક્રમ : સિધ્ધાંતો અને અભ્યાસક્રમ સંરચના . અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ : ગુજરાત રાજ્ય.
- શાસ્ત્રી જયેન્દ્ર દવે. કેળવણીના તાત્વિક આધારો. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ : ગુજરાત રાજ્ય.
- Sonia Aggrawal (2010). Philosophical & Sociological Foundation of Education.Delhi :Neha Publishers &Distibuters.
- S.P.Ruhela and R.K.Nayak. (2012). Philosophical Foundation of Education.Agra :Agrawal Publication.
- શર્મા રામનાથ અને શર્મા રાજેન્દ્રકુમાર .(૧૯૯૬) શૈક્ષિક સમાજશાસ્ત્ર . એટલાન્ટિકા પબ્લીશર્સ અને ડીસ્ટ્રીબ્યુટર્સ
- ચંદ્રવદન શાહ (અનુવાદક) મુ.બે.બટ્રાન્ડ રસેલ. શિક્ષણ અને સામાજિકવ્યવસ્થા. ભાષાનિધિ, ભાવનગર
- વ્યાસ કે.સી. કેળવણીના પાયા. અમદાવાદ : યુનિવર્સિટી ગ્રંથ નિર્માણ બોર્ડ : ગુજરાત રાજ્ય.
- Pandya .L.M.(1964) Curriculum Planning and Classroom, Process of Education.
- Sabyasachi, B. (1997). The Mahatma and the poet : Letters and debates between Gandhi and Tagore. National Book trust.
- Apple, M.W., & Beane, J.A. (2006). Democratic Schools : Lessons in powerful Education. Eklavya. Retrieved from <http://www.arvindguptatoys.com/>
- Parekh, B.C. (2000). *Rethinking multiculturalism: Cultural diversity and political theory* (pp. 213-230). Palgrave.
- Kumar, K. (2004). *What is worth teaching?* (3rd ed.). Orient Blackswan.

- Apple, M.W. (2008). Can schooling contribute to a more just society? *Education, Citizenship and Social Justice*, 3(3), 239–261.

Course Title : અધ્યયન માટે મૂલ્યાંકન - B
(Assessment for Learning – B)

Course Code: EDCP - 3209

Semester - III

Credit: Theory Credit (TC): 02   Supervised Study Credit (SSC): 01   Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32   Supervised Study:32   Total: 64

Total Marks: 50   [External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- સંરચનાવાદના પરિપ્રેક્ષ્યમાં મૂલ્યાંકન કરવા પાછળનું કારણ અને કેવી રીતે મૂલ્યાંકન થાય તેની સમજ વિકસાવવી.
- અધ્યયનના હેતુઓના સંદર્ભમાં મૂલ્યાંકન પદ્ધતિઓ સમજવી.
- અધ્યાપન માટે મૂલ્યાંકનની લવચિકતા અને ગતિશીલતાની સમજ વિકસાવવી.
- અધ્યયન પ્રક્રિયાના સુધાર અને સંસ્કરણ માટે મૂલ્યાંકનના પરિણામોને કેવી રીતે ચર્ચા શકાય અને કેવી રીતે ઉપયોગ કરી શકાય તેની સમજ વિકસાવવી.
- અભ્યાસક્રમમાં વાણાયેલી સહભાગી પ્રવૃત્તિઓ અને ક્ષેત્ર આધારિત પ્રવૃત્તિઓને આધારે વિધાયાક (ફોર્મેટિવ) મૂલ્યાંકન પર વધારે ભાર આપવો.
- પ્રશિક્ષણાર્થી તેમના વર્ગના વિદ્યાર્થીઓની જરૂરિયાત અને કક્ષા પ્રમાણે મૂલ્યાંકનના યોગ્ય માપદંડો રચી શકે તે માટે તૈયાર કરવા.
- મૂલ્યાંકનની જરૂરિયાતો, પ્રવર્તમાન સ્થિતિ અને વાસ્તવિક જરૂરિયાતોનું આલોચનાત્મક રીતે મૂલ્યાંકન કરવું.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	મૂલ્યાંકન પ્રક્રિયા	18	20
	પ્રક્રિયા	02	
	સામાજિક કાર્ય સાથે વિનિયોગના ફોરમનું રેકોર્ડિંગ અને અહેવાલ લેખન	02	
	વિદ્યાશાખાઓના સંદર્ભમાં મૂલ્યાંકનમાં વિવિધતા	02	
	વિદ્યાર્થીઓની કામગીરીનું અર્થઘટન a. વર્ણનાત્મક આંકડાશાસ્ત્ર : આવૃત્તિ વિતરણ, મધ્યવર્તી સ્થિતિના માપો અને ચલિતતાના માપો, ટકાવારી, પ્રતિશત ક્રમાંક b. માહિતીનું આલેખાત્મક રજુઆત : 1) વર્તુળ આલેખ 2) સ્તંભ આલેખ 3) આવૃત્તિ બહુકોણ	10	
	મૂલ્યાંકનમાં સમાવિષ્ટ બાબતો- મૂલ્યાંકનનું વ્યાપારીકરણ, હાઈ સ્ટેક ટેસ્ટીંગ, શાળા દ્વારા થતું સ્પર્ધાત્મક ક્રમાંકન	02	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :			
<ul style="list-style-type: none"> • તમારી પદ્ધતિ આધારિત એક વિદ્યાર્થીના મૂલ્યાંકન માટેની પ્રક્રિયાની યોજના બનાવો. (અન્ય) • એક વિદ્યાર્થીનો સી.આર.સી. તૈયાર કરો. (પુસ્તકાલય જોડાણ) • એક વર્ગના પરિણામના આવૃત્તિ વિતરણને આધારે મધ્યવર્તી સ્થિતિના માપો અને ચલિતતાના માપોની ગણતરી કરો. (સંશોધન) • માહિતી પરથી વર્તુળ આલેખ, સ્તંભ આલેખ અને આવૃત્તિ બહુકોણ બનાવો. (સંશોધન) • પરીક્ષા અને મૂલ્યાંકન નીતિ આધારિત એક પેપર તૈયાર કરી રજૂ કરો. (સેમિનાર) 			
2	મૂલ્યાંકનના પ્રવાહો	14	15

શીખનારાઓના અનુભવોનું સંમિશ્રણ	01	
સમાન તકો અને વિવિધતાના જાતન માટે મૂલ્યાંકન (અધ્યેતાની વ્યક્તિગત અધ્યયન જરૂરિયાતો પૂરી કરવા)	02	
મૂલ્યાંકન પ્રથાઓ- ખુલ્લા પુસ્તક પરીક્ષા, ઓનલાઈન પરીક્ષા, માંગ આધારિત પરીક્ષા, માર્ગદર્શક અહેવાલ, શિક્ષક સમિતિ સમીક્ષા(સામૂહિક મૂલ્યાંકન) મોબાઈલ દ્વારા મૂલ્યાંકન	06	
બાહ્ય સંસ્થાઓની મૂલ્યાંકનની પ્રથાઓ	02	
સ્પર્ધાત્મક સાધનો દ્વારા વરણી ના કરવી	01	
આર.ટી.ઈ. એક્ટ ૨૦૦૯ની નોન – ડીટેનસન નીતિ (ધો. ૮ સુધી કોઈને નાપાસ જાહેર ન કરવા) અને તેનો અભ્યાસક્રમ, શિક્ષણશાસ્ત્ર અને શિક્ષકો સાથેનો સંબંધ	02	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> ઓનલાઈન અને ઓફલાઈન મૂલ્યાંકન માટે કોઈ એક સોફ્ટવેરનો ઉપયોગ કરો. (ICT) કોઈપણ એક વિષયના અધ્યયન માટે પાંચ વિદ્યાર્થીની વ્યક્તિગત અધ્યયન જરૂરિયાત ધ્યાનમાં રાખી દરેકને ત્રણ મૂલ્યાંકન પ્રવૃત્તિઓ આપો. (સંસાધન તૈયાર કરવું) મેન્યુંઅલ અને ઈલેક્ટ્રોનિક સ્કોરિંગ પદ્ધતિના ફાયદા અને ગેરફાયદા પર વાદ-વિવાદનું આયોજન કરો. (વાદ-વિવાદ) બાળકો, વિદ્યાર્થીઓ, શિક્ષકો અને સમાજના પ્રતિનિધિઓની સાથે રહીને એક સામાજિક પ્રવૃત્તિ કરો અને તેનું મૂલ્યાંકન કરો. (સામૂહિક જોડાણ) વિદ્યાર્થીઓના વિચાર કૌશલ્યોના મૂલ્યાંકન પદ્ધતિ પર સમૂહ ચર્ચાનું આયોજન કરો. (જૂથ ચર્ચા) જે દેશમાં દરેક વિદ્યાર્થીના અધ્યાનના વિકાસની ગુણવત્તા વધારવામાં આવી છે અને વર્ગ અટકાયત માટે સ્પર્ધાત્મક પરીક્ષાઓને રદ કરવામાં આવી છે તે દેશના તેને લગતા અનુભવોની ચર્ચા માટે સેમિનારનું આયોજન કરો . (કોઈપણ બે દેશ) 		

References:

- N[;F.4 WP DP4 VG[58[,4 EFP JLP s!)*ZfP VIEGJ X{1F16S D}<IF\SG sZÒ VFPfP VDNFJFN o V[PVFZP X[9GL S\5GLP
- 5FZ[B4 EP pP4 VG[1+J[NL4 DP NP s!))\$fP IX1F6DF\ VF\S0FXF:+ s\$YL VFPfP VDNFJFN o I]IGJI;"8L U\Y IGDF"6 AM0" v U]HZFT ZFHIP
- Angelo, T. A., & Cross, K. P. (1993). Classroom assessment techniques: A handbook for college teachers (2nd ed.). San Francisco: Jossey-Bass.
- Care, Esther, Mc Gaw, Barry & Griffin, Patrick (2012). Assessment and Teaching of 21st Century Skills. New York: Springer.
- Gardner, John(2012). Assessment and Learning -2nd edition. New Delhi: SAGE Publications India Pvt. Ltd.
- Glaser, R.Cowdewsky N. & Pellegrino J.W. (Eds) (2010) Knowledge what students know The science and design of educational assessment National Academy press
- Glathorn, A.A. (1998). Performance Assessment and Standards-based Curricula: the Achievement Cycle. Larchmont , NY: Eye no Education
- Gredler, M.E. (1999). Classroom Assessment and Learning. USA: Longman
- Hanna, G. S., & Dettmer, P. A. (2004). *Assessment for effective teaching: Using context-adaptive planning*. Boston, MA: Pearson A&B.
- <http://www.differencebetween.com/difference-between-assessment-and-vs-evaluation/>

- Likert, R. (1932). A technique for the Measurement of Attitude. Archives Psychology, 40
- Linn, Robert and Norman E. Gronland (2000); Measurement and Assessment in teaching 8th edition, by Prentice Hall, Inc, Pearson Education, Pearson Education, Printed in USA
- Mehrens, W.A. & Lehman, I.J. (1991). Measurement and Evaluation in Education and Psychology (8th ed.): Chapter 10: Describing Educational Data.
- Oosterhof, A. (1994). Classroom Applications of Educational Measurement (Second Edition). New York: Macmillan College Publishing Company Inc.
- Payne, D.A. (2003). Applied Educational Assessment. Australia: Wadsworth: Thomson Learning.
- Popham, W.J. (1981). Modern Educational Measurement. New Jersey, Engle wood Cliffs: Prentice Hall Inc.
- Shefered (2000) The role of assessment in learning culture : educational researcher
- Tierney, R.J., Carter, M.A., & Desai, L.E. (1991). Portfolio Assessment in the Reading – Writing Classroom. Norwood, M.A: Christopher – Gordon Publishers
- Ved Prakash, et.al. (2000): Grading in Schools, NCERT, Published at the publication Division by the secretary, NCERT, Sri Aurbindo Marg, New Delhi
- Wright, Robert J.(2008).New Delhi: Educational Assessment-Tests and Measurements in the Age of Accountability. Sage Publications Pvt Ltd.
- Wyatt-Smith, Claire; Cumming, Joy (Eds.) (2009).New Delhi: Educational Assessment in the 21st Century. Springer.

Course Title : શિક્ષણમાં નાટ્ય અને કલા
(Drama and Art in Education)

Course Code: EDEPC - 3302

Semester - III

Credit: Theory Credit (TC): 1

Supervised Study Credit (SSC): 1.5 Total: 2.5

Hours: Classroom Teaching: 16

Supervised Study: 48

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks: Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ...

- નાટ્ય અને કલા દ્વારા અધ્યયન-અધ્યાપન કૌશલ્યનો વિકાસ કરવો.
- હાથ, હૃદય અને મસ્તિષ્ક વચ્ચેનો સંબંધ નાટ્ય અને કલાના માધ્યમથી સમજવો.
- અધ્યયન-અધ્યાપન પ્રક્રિયામાં રહેલ તાલ, સૌન્દર્ય અને સામંજસ્યનો અનુભવ કરે અને તેની ક્ષમતાઓ કેળવે.
- વિદ્યાર્થીના સર્વોચ્ચ મૂલ્યાંકનમાં નાટ્ય અને કલાનો ઉપયોગ કરી શકે.
- કલાત્મક સંવેદનાનો વિકાસ કરે.
- સર્જનાત્મક અને જાગૃત શિક્ષક બની શકે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		08	20
(A)	શિક્ષણમાં કલા <ul style="list-style-type: none"> • સંકલ્પના, અર્થ અને કલાનુ શાળા શિક્ષણમાં અગત્યતા • કલા અને શિક્ષણનો સંબંધ • મસ્તિષ્ક, હૃદય અને હાથને સક્રિય કરતા સવાંહક તરીકે કલા • વિવિધ કલા પ્રકારોની સાર્થકતા/ઉપયોગિતા 	02	
(B)	અભિવ્યક્તિ કલા અને શિક્ષણ <ul style="list-style-type: none"> • અભિવ્યક્તિ કલાનો અર્થ, સંકલ્પના અને પ્રકારો • નાટક – નાટ્યકલાના પ્રકારો (ફક્ત પરિચય) એકાંકી નાટક, નૃત્ય નાટક, મુક નાટક, એકપાત્રીય અભિનય • નાટક : અધ્યયન-અધ્યાપનના પરિપ્રેક્ષ્યો • સમસ્યા ઉકેલમાં નાટ્યાત્મક દબાણ (Dramatic pressure) • નાટક : સામાજિક પ્રવૃત્તિ સ્વરૂપે • વિશ્લેષણાત્મક અધ્યયન મિમાંસા (critical pedagogy) ના સ્વરૂપમાં નાટક 	06	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • પુસ્તકાલયમાં ઉપલબ્ધ નાટકોનો અભ્યાસ અને તેની ભજવણી (પુસ્તકાલય/પ્રયોગશાળા જોડાણ) • વિદ્યાર્થીઓને તેમની અધ્યયન સામગ્રીમાંથી પ્રત (સ્ક્રિપ્ટ) કરી તેને ભજવવું (પુસ્તકાલય/પ્રયોગશાળા જોડાણ) • નાટક, સંગીત અને નૃત્ય શીખવતી સંસ્થાઓની મુલાકાત (ક્ષેત્ર કાર્ય/ મુલાકાત) • સાથી જુથના નાટકો, સંગીત અને નૃત્યનું અવલોકન કરવું અને તેનો અહેવાલ બનાવવો (અવલોકન) • નૃત્ય અને નાટ્યના કાર્યશાળામાં (Workshop) ભાગ લેવો અને તેનો અહેવાલ તૈયાર કરવો (સમુદાય જોડાણ) • સાંસ્કૃતિક કાર્યક્રમોમાં ભાગ લેવો અને તેનો અહેવાલ તૈયાર કરવો (ક્ષેત્ર કાર્ય/મુલાકાત) 			
2		08	15
(A)	દૃશ્ય કલા અને શિક્ષણ <ul style="list-style-type: none"> • શાળા શિક્ષણમાં દૃશ્યકલાનો અર્થ, સંકલ્પના, પ્રકાર અને ઉપયોગિતા • ચિત્રકામ અને રંગચિત્ર કામ (Drawing and Paintings) <ul style="list-style-type: none"> ○ ચિત્રકામ અને રંગચિત્ર કામની સંકલ્પના અને પ્રકારો ○ વિદ્યાર્થીઓની પ્રત્યક્ષીકરણ (Perception), પ્રતિક્રિયા (Reflection) 	06	

	<p>અને અભિવ્યક્તિ (Expression) ની ક્ષમતાઓના વિકાસ માટે ચિત્રકલાનો પરિચય</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ સુલેખન (Calligraphy) : પરિચય ● ફોટોગ્રાફી, રંગોળી, અને હસ્તલેખ : સંકલ્પના, પ્રકારો અને મહત્વ 		
(B)	<p>ભારતીય રીત-રીવાજો અને તેની કલાત્મક સાર્થકતા</p> <ul style="list-style-type: none"> ● મૂલ્યાંકનના સાધન તરીકે કલા ● ભારતીય રીત રીવાજો અને તેની કલાત્મક સાર્થકતા 	02	
<p>ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :</p> <ul style="list-style-type: none"> ● અભ્યાસક્રમને અનુરૂપ ચિત્રો દોરવા (પુસ્તકાલય/પ્રયોગશાળા જોડાણ) ● સુંદર હસ્તાક્ષરોથી સુલેખન કરવું (પુસ્તકાલય/પ્રયોગશાળા જોડાણ) ● ફાઈન આર્ટ, આર્ટ ગેલેરી જેવા સ્થળોની મુલાકાત અને અવલોકન તેમજ અહેવાલ લેખન (ક્ષેત્ર કામ/મુલાકાત) ● રંગચિત્ર કામ અને કોલાજનું અવલોકન કરી અહેવાલ તૈયાર કરવો (અવલોકન) ● કોઈ પણ એક વિષયવસ્તુના મુદ્દાના સંદર્ભિત ચિત્રોનો આલબ્ધ બનાવવો (Resource Generation) ● દૃશ્યકલાના ઉપયોગ સંદર્ભે સેમિનાર યોજવો (સેમિનાર) ● હોળી, દિવાળી અને અન્ય પ્રસંગોએ રંગોળી બનાવવી (સમુદાય જોડાણ) ● સાથી જૂથની દૃશ્યકલાનું અવલોકન કરી તેનું વિશ્લેષણ કરવું (અવલોકન) 			

References:

- Heathcote, D., & Bolton, G. (1994). *Drama for learning: Dorothy Heathcote's mantle of the expert approach to education*. Portsmouth, NH: Heinemann Press.
- Mukunda, K.V. (2009). *What did you ask at school today? A handbook of child learning*. Harper Collins.
- Olson, D.R., & Bruner, J.S. (1996). Folk psychology and folk pedagogy. In D.R. Olson & N. Torrance (Eds.), *The handbook of education and human development* (pp. 9–27).
- Thwaite, A., & Rivalland, J. (2009). How can analysis of classroom talk help teachers reflect on their practices? *Australian Journal of Language and Literacy*.

Semester - IV

Course Title : સમકાલીન ભારત અને શિક્ષણ - B**(Contemporary India and Education – B)****Course Code: EDPE - 4102****Semester - IV****Credit: Theory Credit (TC): 02****Supervised Study Credit (SSC): 01 Total: 03****Hours: Classroom Teaching: 32****Supervised Study: 32 Total: 64****Total Marks: 50****[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]****હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....**

- ભારતીય સમાજ માં પ્રવર્તમાન વૈવિધ્ય અને તેના લક્ષણો જાણે .
- ભારતીય બંધારણમાં સૂચવેલ સાંપ્રત શિક્ષણના મૂળભૂત અધિકારો અને નીતિઓથી પરિચિત થાય.
- અન્યારની પ્રવર્તમાન જાહેર શિક્ષણ નીતિઓ ને વૈશ્વિક સ્તરે સરખાવી શકે.
- રાજ્ય સ્તરે શિક્ષણ નીતિઓમાં પ્રવર્તમાન માળખાઓ અંગે પરિચિત થાય .
- સમકાલીન ભારતમાં પ્રવર્તમાન શિક્ષણ નીતિઓ અને શાળા શિક્ષણના ઘડતર અંગે શીખે .

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1	ભારતમાં લોક શિક્ષણ માટેનું નીતિ વિષયક માળખું	16	18
(a)	સાંપ્રત પ્રશ્નો અને નીતિઓ 1. શિક્ષણનો અધિકાર (નીતિના સંદર્ભમાં) 2. સર્વ શિક્ષા અભિયાન (SSA)(હેતુઓ અને આર્થિક વહેંચણી) 3. હાલમાં જે હાંસીયામાં ધકેલાઈ ગયેલા (ઉપેક્ષિત) બાળકો છે તેમના પ્રવેશ અને શિક્ષણમાં જાળવણીને વેગ આપવામાં SSAની ભૂમિકા 4. વૈશ્વિક અને સામેલકર્તા શિક્ષણના સંદર્ભમાં શિક્ષક અને અન્ય સંસ્થાઓની ભૂમિકા	03	
(b)	ભૂતકાળની નીતિઓ અને સમસ્યાઓ 1. સાર્વત્રિક પ્રાથમિક શિક્ષણ (હેતુઓ) 2. સામુદાયિક ભાગીદારી અને વિકાસના સંદર્ભે જીવન , કાર્ય અને શિક્ષણનો સમન્વય કરવા માટે નઈ તાલીમ 3. વસાહતી (colonial) અને આઝાદી પૂર્વેના સમયમાં ભારતના વિવિધ જૂથોની આધુનિક શિક્ષણના વિકાસમાં પ્રતિક્રિયાઓ	04	
(c)	સ્ત્રીઓ, દલિત અને જન જાતિઓ જે હાંસીયામાં ધકેલાયેલ લોકોનું શિક્ષણ	03	
(d)	વસાહતી શિક્ષણ (Colonial Education) ની રાષ્ટ્રીય ટીકા અને ગાંધીજી અને દયાનંદ સરસ્વતી જેવાઓના આપેલ વૈકલ્પિક શિક્ષણ પદ્ધતિઓ	03	
(e)	ભાષા નીતિઓ a) શાળાનું માધ્યમ b) ત્રિભાષા સુત્રની સાંપ્રત અને વિકાસાત્મક નીતિઓ c) શાળાની ભાષાનીતિની સંવેધાનિક વ્યવસ્થા d) શાળાની ભાષાની નીતિ સંબંધે વસાહતી દષ્ટિકોણ e) બહુભાષા શિક્ષણ પર સાંપ્રત નવા સંશોધનો	03	

ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ:

- ભાષાનીતિ ઉપર ચર્ચા (વાદ-વિવાદ)
- શિક્ષણમાં બહુભાષા અભિગમ ઉપરના સંશોધનોની સમીક્ષા (સંશોધન)
- સાંપ્રત નીતિ વિષયક બાબતો અને તે સંદર્ભિત સમસ્યાઓ ઉપર સેમિનાર (સેમિનાર)

<ul style="list-style-type: none"> ભૂતકાળની નીતિ વિષયક બાબતો ઉપર જૂથ ચર્ચા અને અહેવાલ (પુસ્તકાલય જોડાણ) વસાહતી શિક્ષણ અને તેના સંદર્ભમાં વૈકલ્પિક શિક્ષણની ગોંધીજી અને દયાનંદ સરસ્વતીએ સૂચવેલ શિક્ષણ પદ્ધતિઓનો તુલનાત્મક અહેવાલ તેમજ તે સંદર્ભિત સ્વાધ્યાય કાર્ય (પુસ્તકાલય જોડાણ) 			
2	શિક્ષણ નીતિઓ અને તેના શૈક્ષણિક ફલિતાર્થો	16	17
	<ol style="list-style-type: none"> યોજના બદ્ધ ઔદ્યોગિકીકરણના સંદર્ભમાં કોદારી કમીશનની ભલામણો અને તેનું અમલીકરણ 1986 ની રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ (હેતુઓ અને મુખ્ય ભલામણો) POA 1992 (Plan of Action) કાર્ય યોજના (હેતુઓ અને મુખ્ય ભલામણો) ભારતીય અર્થતંત્રના ઉદારીકરણ અને વૈશ્વિકરણના સંદર્ભમાં અનુગામી શિક્ષણ નીતિઓ 1990 થી 2000 દરમ્યાન આવેલ અભ્યાસક્રમ અને પદ્ધતિશાસ્ત્રીય પરિવર્તનો મધ્યાલન ભોજન યોજનાની સમીક્ષા પોષણ નિશ્ચિત કરવા માટે કાયદાકીય જોગવાઈઓની ભૂમિકા આહારના અધિકાર અંગેનો સુપ્રીમ કોર્ટનો ઓર્ડર ઉદારીકરણ, વૈશ્વિકરણ, પ્લેબિનાઈઝેશન (Plebianisation), ખાનગીકરણ અને સ્તરીકરણનો અર્થ, સંકલ્પના અને તેની અસરો 	16	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ: <ul style="list-style-type: none"> કોઈ એક વૈશ્વિક સંસ્થાની મુલાકાત અને તેનો અહેવાલ બનાવવો. (વ્યક્તિ અભ્યાસ અને અવલોકન) પ્લેબિનાઈઝેશન (Plebianisation) ઉપર જૂથ ચર્ચા કરો (ચર્ચા-વિચારણા) ખાનગીકરણ અસર ઉપર વાદ – વિવાદ (ચર્ચા-વિચારણા) રાષ્ટ્રીય શિક્ષણ નીતિ તેમજ અન્ય નીતિઓને ધ્યાનમાં રાખી સેમિનાર યોજો. (સેમિનાર) 1990 થી 2000 દરમ્યાન આવેલ અભ્યાસક્રમ અને પદ્ધતિશાસ્ત્રીય પરિવર્તનો ઉપર જૂથ સ્વાધ્યાય (પુસ્તકાલય) 			

References:

- <http://www.righttofoodcampaign.in/>
- Batra, P. (2005). Voice and agency of teachers: Missing link in national curriculum framework 2005. *Economic and Political Weekly*, 4347–4356.
- Chakravarti, U. (1998). *Rewriting history: The life and times of Pandita Ramabai*. Zubaan.
- De, A., Khera, R., Samson, M., & Shiva Kumar, A.K. (2011). *PROBE revisited: A report on elementary education in India*. New Delhi: Oxford University Press.
- GOI. (1966). *Report of the education commission: Education and national development*. New Delhi: Ministry of Education.
- GOI. (1992, 1998). National policy on education, 1986 (As modified in 1992). Retrieved from http://mhrd.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/NPE86-mod92.pdf
- GOI. (2009). The right of children to free and compulsory education act, 2009. Retrieved from http://mhrd.gov.in/sites/upload_files/mhrd/files/rte.pdf
- Govinda, R. (2011). *Who goes to school?: Exploring exclusion in Indian education*. Oxford University Press.
- Govinda, R., & Josephine, Y. (2004). *Para teachers in India: A review*. New Delhi: National Institute of Educational Planning and Administration.
- Hill, D., & Roskam, E. (Eds.). (2009). *The developing world and state education: Neoliberal depredation and egalitarian alternatives*. Routledge.
- Hindustani Talimi Sangh. (1938). *Basic national education: Report of the Zakir Hussain committee*. Sagaon, Wardha: Hindustani Talimi Sangh.

- Ilaiah, K. (1996). *Why I am not a hindu: A sudra critique of hindutva philosophy, culture and political economy*. Samya Publications.
- Kumar, K. (2013). *Politics of education in colonial India*. India: Routledge.
- Naik, J.P. (1982). *The education commission and after*. APH Publishing.
- Naik, J.P., & Nurullah, S. (1974). *A students' history of education in India (1800-1973)*. Macmillan.
- NCERT. (2006a). *Position paper-National focus group on education with special needs (NCF 2005)*. New Delhi: NCERT.
- NCERT. (2006b). *Position paper-National focus group on gender issues in the curriculum (NCF 2005)*. NCERT.
- NCERT. (2006c). *Position paper-National focus group on problems of scheduled caste and scheduled tribe children (NCF 2005)*. New Delhi: NCERT.
- NCERT. (2006d). *Position paper-National focus group on teaching of Indian language (NCF 2005)*. New Delhi: NCERT.
- Pathak, A. (2013). *Social implications of schooling: Knowledge, pedagogy and consciousness*. Aakar Books.

**Course Title : જાતિ, શાળા અને સમાજ
(Gender, School and Society)**

Course Code: EDPE - 4106

Semester - IV

Credit: Theory Credit (TC): 02   Supervised Study Credit (SSC): 01   Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32   Supervised Study: 32   Total: 64

Total Marks: 50   [External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- સામાજિક સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં જાતિ વિષયક ન્યાય અને સમાનતાની સમજ કેળવે.
- પ્રાચીન, મધ્યકાલીન તથા અર્વાચીન યુગમાં જાતિ વિષયક દરજ્જાથી માહિતગાર થાય.
- સરકાર, કાનૂન તથા સ્વૈચ્છિક સંગઠનોની જાતિ વિષયક બાબતો અંગેની ભૂમિકાથી માહિતગાર થાય.
- વિવિધ સ્તરે થતાં જાતિ વિષયક શોષણ અને સલામતી સંદર્ભે માહિતી મેળવી જાગૃતિ કેળવે.
- જાતિ વિષયક ભેદ દૂર કરવામાં કેળવણીની ભૂમિકાની સમજણ કેળવે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	સમય	ગુણ
1		22	24
(a)	જાતિ: ઓળખ, સમતા અને સમાનતા જાતિ: અર્થ, સંકલ્પના અને સ્વરૂપ (સામાજિક તથા સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં). સામાજિકિકરણ પ્રક્રિયાના સંદર્ભમાં જાતિ વિષયક ઓળખ વિવિધ આંતર-સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં જાતિ વિષયક નિશ્ચિત ભૂમિકાઓનો ઉદભવ (કુટુંબ, જ્ઞાતિ, ધર્મ, સંસ્કૃતિ, શાળા તથા ભિન્ન માધ્યમો) જાતિ: સમતા અને સમાનતા: (જ્ઞાતિ, વર્ગ, ધર્મ અને સંપ્રદાય, અક્ષમતા, વિસ્તાર)	10	
(b)	પ્રાચીન, મધ્યકાલીન તથા અર્વાચીન યુગમાં જાતિ વિષયક દરજ્જાઓ <ul style="list-style-type: none"> • પ્રાચીન, મધ્યકાલીન તથા અર્વાચીન યુગ (ભારતમાં સ્વાતંત્ર સંગ્રામ દરમિયાન [1855 થી 1947] તથા સ્વાતંત્ર સંગ્રામ બાદ [1948 થી પ્રવર્તમાન]) જાતિ વિષયક આર્થિક, સામાજિક, કૌટુંબિક, ધાર્મિક, વ્યાવસાયિક તથા શૈક્ષણિક દરજ્જાઓ	06	
(c)	જાતિ: રાજ્ય તથા કાયદાની ભૂમિકા (21મી સદીના સંદર્ભમાં) <ul style="list-style-type: none"> • જાતિ વિષયક સરકારની નીતિ વિષયક જોગવાઈઓ, અમલીકરણ તથા અસરકારકતા. • જાતિ વિષયક અસમાનતાઓ દૂર કરવા માટેની કાયદાકીય જોગવાઈઓ. • જાતિ વિષયક અસમાનતાઓ દૂર કરવા માટે સ્વૈચ્છિક સંગઠનોની ભૂમિકા.	06	

ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ :

- શૈક્ષણિક સંથાઓ / બાળ અપરાધ ગૃહ / છાત્રાલય / ઘરડાઘર / અનાથાલય વિગેરેની મુલાકાત લઈ જાતિ વિષયક સમાનતાની પ્રણાલિકાઓ નો અહેવાલ તૈયાર કરો. (ક્ષેત્ર મુલાકાત)
- જાતિ ના સંદર્ભે કોઈ એક સામાજિક કાર્યકરની ભૂમિકાનો વ્યક્તિ અભ્યાસ કરો. (વ્યક્તિ અભ્યાસ)
- ગ્રંથાલયની મુલાકાત લઈ સમાચારપત્રમાથી જાતિ વિષયક સમાચાર એકત્ર કરી તમારા નિરિક્ષણની સમીક્ષા કરો. (ગ્રંથાલય)
- તમારા સહાધ્યાયીઓની મુલાકાત લઈ જાતિ વિષયક અસમાનતાઓ અંગેના તેમના નિરિક્ષણોને આધારે પ્રકલ્પ તૈયાર કરો. (પ્રકલ્પ)
- જાતિ વિષયક સમતા અને સમાનતા અંગે સરકારની કોઈ પણ પાંચ નીતિઓની સમીક્ષા કરો. (ગ્રંથાલય / કમ્પ્યુટર લેબ)
- જાતિ વિષયક કાયદા તથા સરકારની નીતિઓના સંદર્ભમાં શિક્ષણ મહાવિદ્યાલય અથવા શાળામાં જાગૃતિ કાર્યક્રમનું આયોજન કરો. (સામાજિક કાર્યક્ષેત્ર)

2		10	11
(a)	વિવિધ સ્તરે જાતિ વિષયક શોષણ, સલામતી અને કેળવણી: (સામાજિક, સાંસ્કૃતિક, આર્થિક, વ્યાવસાયિક, શૈક્ષણિક, રાજકીય અને જાતીય)	06	
(b)	જાતિ વિષયક ભેદ દૂર કરવામાં કેળવણીની ભૂમિકા: <ul style="list-style-type: none"> પાઠ્યક્રમ તથા જાતિ વિષયક સમતા અને સમાનતા સંસ્થાકીય ભૂમિકા અને પ્રક્રિયાઓ શિક્ષકની ભૂમિકા બહુમાધ્યમ સાક્ષરતા 	04	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> જાતિ વિષયક સુધારાત્મક કાર્ય કરતી સ્વૈચ્છીક સંગઠનો/ સંસ્થાઓનો વ્યક્તિ અભ્યાસ કરો. (વ્યક્તિ અભ્યાસ) શાળાની મુલાકાત લઈ શાળા ધ્વારા વિદ્યાર્થીઓમાં જીવન કૌશલ્યો વિકસાવવા માટે કરવામાં આવતી પ્રવૃત્તિઓની સમીક્ષા કરો. (ક્ષેત્રકાર્ય) જ્ઞાનાત્મક બંધારણના સંદર્ભમાં શાળામાં જાતિ વિષયક અસમાનતા પર પ્રકલ્પ તૈયાર કરો. (ક્ષેત્રકાર્ય તથા કમ્પ્યુટર લેબ) ધોરણ 8/ 9/ 10 ની કોઈ પણ એક પુસ્તક પસંદ કરો અને જાતિય સમતા અને સમાનતાના સંદર્ભે સમીક્ષા કરો. (ગ્રંથાલય) સામાજિક, સાંસ્કૃતિક, શૈક્ષણિક અને જાતિય શોષણ સંદર્ભે શાળામાં જાગૃતિ કાર્યક્રમનું આયોજન કરો. (સામાજિક ક્ષેત્રકાર્ય) 			

References:

- zku. fÖ...™k pkn (1989). M°ke™ku Ęhİòu y™u ¼qr{fk, Þwr™ðrMkoxe „útÚk r™{koý fkuzo, y{ĘkðkĘ-380 006.
- zku. n»keoĘk hk{w ...trzOE (1997). M°ke {k™MkpkM°k, Þwr™ðrMkoxe „útÚk r™{koý fkuzo, y{ĘkðkĘ-380006.
- Sarita Kanshal (2011). Indian Women : Health Education and Poverty, D.P.S. Publishing House, New Delhi-110002.
- rð. Mk. ðýefh (1966). Mkk{krsf {™kurð¿kk™ Þwr™ðrMkoxe „útÚk r™{koý fkuzo, y{ĘkðkĘ- 380006, ...k™k™t-51,67,80.
- zku. {VOE÷k÷ ...xu÷ (2012). {rn÷k MkpröOEfhý, hL™kĘu «fkp™, y{ĘkðkĘ – 38001. ...k™k™t-32,86,105,108,168.
- Eminent Indian Women : From the vedic age to the present (2005), Advaita Ashrama, Kolkatta-700014.
- Hilary De Lyon and Frances Widdowson Mignialolo (1989). Women Teachers : Issues and Experiences, Open University Press, Milton Keynes ; Philadelphia Page no : 23.
- Leonard Broom & Philip Selznick (1955) Principles of Sociology Harper International Edition, Singapore Page. 50,110.
- R. N. Vyas (1999) Human Progress : Nature and Dimessions, Printwell Publishers & Distributors, Jaipur-3020107. Page No. 50 to 64, 96 to 102 & 116 to 123.

- Broom & selzick (1995). Sociology, Harper & Row, Harper International. Harper and Row publisher. Page No-113,161,187 etc.
- D. F. Swift (1969). The Sociology of Education, Rowledge and Kogan Paul, ISBN 0-7100-6360-1(C).
- Amod Kumar Singh (2011). Encyclopedia of Women and Gender Psychology Vol-I &II , DPS Publishing House : New Delhi, India.

Course Title : સંકલિત શાળાનું નિર્માણ (Creating an Inclusive School)

Course Code: EDPE - 4110

Semester - IV

Credit: Theory Credit (TC): 02

Supervised Study Credit (SSC): 01

Total: 03

Hours: Classroom Teaching: 32

Supervised Study: 32

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks; Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ : પ્રશિક્ષણાર્થીઓ .....

- સામાજિક સાંસ્કૃતિક પરિપ્રેક્ષ્યમાં સંકલિતતા અને વિકલાંગતા વિશે સમજ કેળવે.
- સામાજિક સંકલિતતાને વેગ આપનાર સમકાલીન માળખાને સમજે.
- સંકલિત શૈક્ષણિક નીતીનાં માળખા અને નીતિ સુધારણાને સમજે.
- સંકલિત સમજની રચના માટે સંકલિત સમાજનું સ્વરૂપ અને તેમાં શિક્ષણની ભૂમિકા વિશે સમજે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	કલાક	ગુણ
1		18	18
(a)	સંકલિતતા માટે પાયાના કાર્યોની રૂપરેખા <ul style="list-style-type: none"> • સંકલિતતા અને વિકલાંગતા : વ્યાખ્યા અને સંકલ્પના • સામાજિક સંકલન અને વિકલન માટે ચાવીરૂપ ક્ષેત્ર • સામાજિક ચાવીરૂપ સમૂહો કે જેઓ અવગણાયેલા/ તરછોડાયેલા છે. 	02	
(b)	સામાજિક સંકલનના વેગ માટેનું માળખું <ul style="list-style-type: none"> • સામાન્ય શિક્ષણ અને સંકલિત શિક્ષણ વચ્ચે નો ભેદ • સામાજિક સંકલનના વિધનોને દુર કરવા 	02	
(c)	સંકલિત શિક્ષણ નીતિનું માળખું <ul style="list-style-type: none"> • આર.ટી.ઈ. – 2009, આર.એમ.એસ.એ., પદ્મવતી (કન્યાઓ, એસ.સી., એસ.ટી., શારીરિક વિકલાંગ, લઘુમતી સમૂહો)નું શિક્ષણ. • સંકલિત શાળામાં શિક્ષણ માટે શિક્ષકના કૌશલ્યો અને સામર્થ્યતા • સંકલિત શિક્ષણ વ્યૂહરચનાઓ / અભિગમો જેવા કે મિશ્રિત સામર્થ્યના સામુહિકતા , બહુસ્તરીય અધ્યાપન, સહકારી અધ્યયન અને સમજૂથ અધ્યાપન • શાળા અને શિક્ષક માટે સંકલિત શિક્ષણમાં પડકારો 	08	
(d)	શિક્ષણમાં સંકલન પરની નીતિ માર્ગદર્શિકા, યુનેસ્કો, 2009 <ul style="list-style-type: none"> • બધા બાળકો શીખી અને વિકસી શકે તેવી ખાતરી • હકારાત્મક અને વિવિધ નિષ્પત્તિ માટેની અડગ માન્યતા • શિક્ષણશાસ્ત્ર કે જે અધ્યેતાની પરિવર્તનશીલ / બદલાતી જરૂરિયાતને હમેશા વિકસિત કરે છે અને સતત પ્રતિભાવ આપે છે. • મુલ્યાંકન નીતિ કે જે વિષયવસ્તુ કરતા કૌશલ્યો અને જ્ઞાનનું મુલ્યાંકન કરે છે કે જેમાં મૂલ્યાંકન પદ્ધતિઓ અને સમય માળખાની વિવિધતા માટે ખુલ્લાપણું છે. • એવું વાતાવરણ કે જે – બાળકો, માતા-પિતા, સમાજ, શિક્ષકો, વ્યવસ્થાપકો અને નીતિ ઘડવૈયા – બધાના સહકાર અને સક્રિય ભાગીદારી માટે કાર્ય કરે છે. 	06	

ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ:

- વિકલાંગતા અને સામર્થ્યના જાણીતા વૃત્તાંત / કથનોનો અભ્યાસ કરવો કે જેથી બદલાતી વ્યાખ્યાઓને યોગ્ય દિશા મળે.(પ્રયોગશાળા/પુસ્તકાલય)
- નીતિ / રાજ્યના દસ્તાવેજોમાં અધ્યયન / સિદ્ધિને કેવી રીતે જોવા અને સમજવામાં આવે છે તે શોધો કાઢવું.(પ્રયોગશાળા/પુસ્તકાલય)

	<ul style="list-style-type: none"> • અધ્યાપન અને સહભાગીદારીતામાં બાધારૂપ બનનાર તત્વોની ખોજના પ્રયત્ન અને શૈક્ષણિક સંસ્થાઓની મુલાકાત (ક્ષેત્ર કાર્ય) • સંકલિત વર્ગખંડમાં સંકલિત અધ્યાપન વ્યૂહરચનાઓનું અવલોકન અને આગળના આયોજન માટે શિક્ષક સાથે ચર્ચા કરી તમારા અનુભવને વર્ણવો (અવલોકન) • શાળામાં સંકલિત રમત-ગમત પ્રવૃત્તિનું આયોજન કરો અને અહેવાલ બનાવો. (ક્ષેત્ર કાર્ય) • વિકલાંગ બાળકોને ઓળખી તેમની સિધ્ધિનું પ્રદર્શન (સામુદાયિક દાયિત્વ) 		
2		14	17
(a)	સંકલિત સમાજ : પુર્વાલોકન <ul style="list-style-type: none"> • સંકલિત સમાજનો અર્થ અને સંકલ્પના • સંકલિત સમાજ નિર્માણ માટે જરૂરી ઘટકો • વિકસિત અને સંકલિત શિક્ષણ : સંકલ્પનાત્મક પુર્વાલોકન • સામાજિક સંકલનની સમજ : શિક્ષણની ભૂમિકા 	04	
(b)	સંકલિત સમાજ માટે સંકલિત શિક્ષણ <ul style="list-style-type: none"> • સંકલિત શિક્ષણનો અર્થ અને સંકલ્પના • સંકલિત શિક્ષણના અમલીકરણ માટેના પડકારો • સંકલિત શિક્ષણ પ્રાપ્તિ : સમાજની સહભાગિતા, માળખાકીય સુધારણા, વ્યવસાયિક વિકાસ, આંતરવર્તી યોજનાઓ અને પ્રણાલીગત અધ્યયન 	05	
(c)	સંકલિત સમાજ માટે શૈક્ષણિક સુધારાઓ <ul style="list-style-type: none"> • સંકલિત શાળાઓનું નિર્માણ : તંત્રમાં ઈચ્છિત પરિવર્તનો, માળખું, આચરણ અને સંસ્કૃતિ • બહુસંસ્કૃતિક સમાજ માટેનું શિક્ષણ • બહુસંસ્કૃતિ સમાજમાં અધ્યાપન અને અધ્યયનના સિદ્ધાંતો • શાંતિમય સહઅસ્તિત્વ માટેનું શિક્ષણ 	05	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • વિકલાંગ બાળકોના વ્યક્તિ અભ્યાસનું સંચાલન/આયોજન (કેસ સ્ટડી) • વિશિષ્ટ શિક્ષણ માટેની શાળાઓની મુલાકાત લઈ તેના પરનો અહેવાલ તૈયાર કરવો.(ક્ષેત્ર કાર્ય) • શાળા કે કોલેજમાં શાંતિ માટેના શિક્ષણ પરની કાર્યશાળાનું આયોજન કરી તેના પરનો અહેવાલ તૈયાર કરવો. (કાર્યશાળા) • સંકલિત સમાજ માટે શૈક્ષણિક સુધારણાઓ પરનો પ્રકલ્પ (પ્રોજેક્ટ) તૈયાર કરવો. (પ્રોજેક્ટ) • શાળામાં વિદ્યાર્થીઓ અને તેમના વાલીઓની મદદથી જાતીય ભેદભાવો પરના જાગૃતિ કાર્યક્રમની ગોઠવણ (સમાજ વિનિયોગ) • સમાજમાં સંકલનના પ્રશ્નો પર આધારિત મોક કોર્ટ ની શાળામાં ગોઠવણી (સમાજ વિનિયોગ) 			

References:

- Maitra,Krishna(2008):INCLUSION ISSUES AND PERSPECTIVES (For Teachers, Teachers' Educators and Parents): Kanishka Publishers, Distributors New Delhi-110002
- Ahuja, A, Jangira, N.K. (2002): Effective Teacher Training; Cooperative Learning Based Approach: National Publishing house 23 Daryaganj, New Delhi 110002.
- Jangira N.K. and Mani, M.N.G. (1990): Integrated Education for Visually Handicapped, Gurgaon, Old Subjimandi, Academic Press.

- Jha. M.(2002) Inclusive Education for All: Schools Without Walls, Heinemann Educational publishers, Multivista Global Ltd, Chennai, 600042, India.
- Sharma, P.L. (1990) Teachers handbook on IED-Helping children with special needs N. C. E R T Publication.
- Sharma P.L (2003) Planning Inclusive Education in Small Schools, R .I E. Mysore
- Agnihotri, R.K. (1995). Multilingualism as a classroom resource. In K. Heugh, A Siegruhn, & P. Pluddemann (Eds.) Multilingual education for South Africa 9pp. 3-&). Heinemann Educational Books.
- T., Ainswcow, M., Black-Hawkins, K., Vaughan, M., & Shaw, L. (2000). Index for inclusion: Developing learning and participation in schools. Centre for Studies on Inclusive Education.
- Carini, P.F. (2001). Valuing the immeasurable. In starting strong: A different look at children, schools, and standards (pp. 165-181). New York: Teachers College Press.
- Delpit, L.D. (2012) Multiplication is for white people: raising experctations for other people's children, the new press.

Course Title : સ્વની સમજ (Understanding the Self)

Course Code: EDEPC - 4304

Semester - IV

Credit: Theory Credit (TC): 1

Supervised Study Credit (SSC): 1.5

Total: 2.5

Hours: Classroom Teaching: 16

Supervised Study: 48

Total: 64

Total Marks: 50

[External: 35 Marks: Internal (Engagement with Field): 15]

હેતુઓ: પ્રશિક્ષણાર્થીઓ....

- 'સ્વ'ના વિકાસની સમજ કેળવશે.
- શિક્ષકની વ્યાવસાયિક ઓળખની સમીક્ષાત્મક સમજ કેળવશે.
- સ્વ ની સામાજિક ઓળખની સમજ કેળવશે.
- સ્વની રજૂઆતના ભિન્ન સ્વરૂપનો ઉપયોગ કરશે.
- સ્વ અને યોગ વચ્ચેના સંબંધ ની સમજ કેળવશે.
- બાલ્યાવસ્થાના અનુભવોને યાદ કરી તેમની પોતાના સ્વ પર થયેલ અસરની સમજ કેળવશે.
- વિવિધ માધ્યમો દ્વારા સ્વ સાથે આંતરક્રિયા કરશે.

એકમ	વિષયવસ્તુ	સમય	ગુણ
1		08	18
(a)	સ્વનો વિકાસ: <ul style="list-style-type: none"> • સ્વ નું સ્વરૂપ (હું કોણ છું ?) • આંતરિક સ્વનો વિકાસ • શિક્ષકની વ્યાવસાયિક ઓળખ • વ્યક્તિગત વૃદ્ધિને ક્રિયાન્વિત કરવા માટેની લાગણીઓ, વલણ તથા કૌશલ્યોનો વિકાસ. • સામાજિક સંબંધોની લાગણીઓનો વિકાસ. • અસરકારક પ્રત્યાયન કૌશલ્યો: શ્રવણ શક્તિ તથા નિરીક્ષણ શક્તિ • માનવના સ્વ તથા વ્યક્તિત્વની સર્વગ્રાહી (Holistic) તથા સંકલિત / સુગ્રથિત (Integrated) સમજ. • વિવિધ સ્તરે ઉદભવતા સંઘર્ષને નિવારવા સ્તિથિસ્થાપકતા કેળવવી • સામૂહિક શક્તિ કેળવવા જુથનું સર્જન કરવું. 	03	
(b)	સામાજિક સ્વ: <ul style="list-style-type: none"> • સામાજિક ઓળખ: જાતિ, સમ્બંધગત, સાંસ્કૃતિક • વ્યક્તિની વિવિધ પ્રકારની ઓળખના પરિણામે વ્યક્તિમાં આરુઢ થયેલી માન્યતાઓ, પરંપરાગત રીતો તથા પૂર્વગ્રહો. • ઓળખ ને પ્રસ્થાપિત કરનારા રાજકીય, ઐતિહાસિક અને સામાજિક પરિબળો. 	03	
(c)	સ્વની અભિવ્યક્તિ: <ul style="list-style-type: none"> • વ્યક્તિના સ્વરૂપનો, મહત્વાકાંક્ષાઓ તથા ચિંતાઓના અન્વેષણ કરવા માટે વ્યક્તિગત અભિવ્યક્તિ, જીવન પ્રસંગો, જુથ આંતરક્રિયાઓ, ચલચિત્રની સમીક્ષા. • સ્વની અભિવ્યક્તિના વિવિધ સ્વરૂપો : કવિતાઓ, રમૂજ, સર્જનાત્મક ક્રિયાઓ તથા સૌંદર્યત્મક અભિવ્યક્તિઓ. 	02	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> • 'હું કોણ છું' વિષય પર બે દીવસનો કાર્યશિબિરનું આયોજન કરવું. (કાર્યશિબિર) • તાણ નિયમન વિષય પર કાર્યશિબિરનું આયોજન કરવું. (કાર્યશિબિર) • સોફ્ટ સ્કીલના વિકાસ માટે કાર્યશિબિરનું આયોજન કરવું. (કાર્યશિબિર) • સ્વની શક્તિઓ તથા આસક્તિઓના સંદર્ભે સ્વ-અહેવાલ લખો. (ગ્રંથાલય) • વ્યક્તિ ની વિવિધ ઓળખ માટે તાલીમી કાર્યક્રમનું આયોજન કરવું - જાતિયતા, ધર્મ, સાંસ્કૃતિક- તથા વ્યક્તિમાં આરુઢ થયેલી માન્યતાઓ, પરંપરાગત રીતો તથા પૂર્વગ્રહો કે જે વ્યક્તિની વિવિધ પ્રકારની ઓળખનું પરિણામ છે તેના વિષે ચિંતન કરવું મહત્વનું છે. (કાર્યશિબિર) 			

	<ul style="list-style-type: none"> રાજકીય, ઐતિહાસિક, તથા સામાજિક પરિબળો વ્યક્તિની ઓળખ કેવી રીતે પ્રસ્થાપિત કરે છે તેના સંદર્ભે પ્રતિભાવ આપવા.(સામાજિક કાર્ય) વ્યક્તિમાં આરુઢ થયેલી માન્યતાઓ, પરંપરાગત રીતો તથા પૂર્વગ્રહો સ્વ-અભિવ્યક્તિ કરવી ((સામાજિક કાર્ય) સ્વ (વ્યક્તિ)ના સ્વપનો, મહત્વાકાંક્ષાઓ તથા ચિંતાઓના અન્વેષ માટે આત્મકથાના સ્વરૂપમાં સ્વની અભિવ્યક્તિનું લેખન કરો. (અન્ય કાર્યક્ષેત્ર) તમારા જીવનને અસર કરનાર વ્યક્તિના જીવન કવનનું લેખન કરો.(અન્ય કાર્યક્ષેત્ર) વિદ્યાર્થીઓના જીવન પ્રસંગોના વર્ણનો તથા જુથ આંતરક્રિયાઓની નોંધ બનાવો. (અન્ય કાર્યક્ષેત્ર) એક ચલચિત્રની સમિક્ષા કરો (અન્ય કાર્યક્ષેત્ર) 		
2		08	17
(a)	સ્વ અને યોગ: <ul style="list-style-type: none"> શરીર તથા મનની શક્તિ વધારવા માટે યોગ તથા ધ્યાન. વ્યક્તિના આસપાસના વાતાવરણ સાથે શાંતિ તથા સાયુજ્ય સાધી જીવન જીવવા માટે યોગ યોગનું તત્વજ્ઞાન તથા સારા જીવન માટે તેની ભૂમિકા. ભિન્ન પરિપ્રેક્ષ્યમાં યોગનો ઉપયોગ. 	02	
(b)	સ્વ ની ફેરઠોળખ / સ્વનું સમભારણ: <ul style="list-style-type: none"> વ્યક્તિના બાલ્યાવસ્થાના અનુભવોને સંભારવા – અસરો, મર્યાદાઓ તથા ક્ષમતાઓ. અન્યના બાલ્યાવસ્થા સાથે સમભાવ કેળવવો. વ્યક્તિના સહકાર્યકર અથવા મિત્રના બાલ્યાવસ્થાના અનુભવો. 	02	
(c)	સ્વ સાથેની આંતરક્રિયા: <ul style="list-style-type: none"> વ્યક્તિ અભ્યાસ / જીવનચરિત્ર / ભિન્ન પરિસ્થિતિઓમાં ઉછરેલા બાળકોની વાર્તાઓ તથા તે બાળકોના સ્વ તથા ઓળખ પરભિન્ન પરિસ્થિતિઓની કેવી અસર થઈ છે . (મહાત્મા ગાંધી; અભ્રાંહમ લીકન, તોતો યાન (પુસ્તક); એ.પી.જે.અબ્દુલ કલામ) ચલચિત્રો / દસ્તાવિજ ચલચિત્રો જોવા કે જેમાં નાયક / મુખ્ય પાત્ર વિવિધ પ્રકારની પરીક્ષાઓમાથી પસાર થઈ અવરોધો હોવા છતાં પોતાની ક્ષમતાની શોધ કરે છે . (તારે જમીન પર; ઈકબાલ; કિવન વિગેરે.) પ્રવર્તમાન તરુણાવસ્થા / તરુણો ની સમસ્યાઓ ; વિદ્યાર્થીઓ તથા શિક્ષકો પોતાના સ્વ ની ઓળખ કેળવે તથા પોતાના સ્વની ઓળખ અન્ય વિદ્યાર્થીઓ તથા વર્ગખંડની પરિસ્થિતિઓના સંદર્ભમાં કેળવે. 	04	
ક્ષેત્ર સાથે વિનિયોગ : <ul style="list-style-type: none"> શિક્ષણ મહાવિદ્યાલયમાં બે અઠવાડિયાના યોગ તથા ધ્યાનના કાર્યક્રમનું આયોજન કરવું. (અન્ય કાર્યક્ષેત્ર) શરીર, મન તથા ધ્યાન પર કાર્યક્રમની અસરની સમિક્ષા કરી અહેવાલ તૈયાર કરો. (અન્ય કાર્યક્ષેત્ર) સ્વના જીવન ઈતિહાસનું લેખન કરો. (અન્ય કાર્યક્ષેત્ર) અન્ય વ્યક્તિના બાલ્યાવસ્થાની નોંધ તૈયાર કરો. (નિરીક્ષણ) કોઈ પણ એક વ્યક્તિના બાલ્યાવસ્થાનો અભ્યાસ કરો. (વ્યક્તિ અભ્યાસ) ચિંતનાત્મક સામાયિક તૈયાર કરવું તથા તેના સંદર્ભમાં નિયમિતપણે પ્રતિચાર આપવા. (અન્ય કાર્યક્ષેત્ર) ચલચિત્ર જોયા બાદ તેની સમિક્ષા કરો. (સામાજિક કાર્યક્ષેત્ર) મહાત્મા ગાંધી, અભ્રાંહમ લીકન વિગેરેના જીવન પ્રસંગનું વર્ણન કરતી પુસ્તક સંદર્ભે ચર્ચા કરવી. (ચર્ચા) પ્રવર્તમાન તરુણાવસ્થા / તરુણોની સમસ્યાઓના સંદર્ભે પરિસંવાદનું આયોજન કરવું. (પરિસંવાદ) 			

References:

- Hall, C. & Hall, E. (2003). Human relations in education. Routledge.

Structure of Question Papers (External)

Perspectives in Education [All Courses] Enhancing Professional Capacities (EPC)[All Courses] Curriculum and Pedagogic Studies (Except Pedagogy of a School Subject)

[Time: 90 Min.]

[Marks 35]

Instructions:

1. All questions are compulsory. Options are internal.
2. Marks will be deducted for irrelevant matter.

Q -1[A] Answer any **One** of the following Questions (Out of **Two**) (in 400 Words) **[08]**

[B] Answer any One of the following Questions (Out of **Two**) (in 400 Words) **[08]**

Q-2 Answer any **Two** of the following Questions (Out of **Three**) (in 250 Words) **[10]**

Q-3 Answer any **Three** of the following Questions (Out of **Five**) (in 150 Words) **[09]**

Pedagogy of a School Subject

[Time: 90 Min.]

[Marks 35]

Instructions:

1. All questions are compulsory. Options are internal.
2. Marks will be deducted for irrelevant matter.

Q -1[A]	Answer any One of the following Questions (Out of Two) (in 200 Words)	[05]
[B]	Answer any One of the following Questions (Out of Two) (in 200 Words)	[05]
[C]	Answer any One of the following Questions (Out of Two) (in 200 Words)	[05]
Q-2[A]	Answer any One of the following Questions (Out of Two) (in 250 Words)	[06]
[B]	Answer any One of the following Questions (Out of Two) (in 250 Words)	[06]
Q-3	Answer any Two of the following Questions (Out of Three) (in 150 Words)	[08]

Note: Q-1 will be from Unit:1 (Content)

Q-2 , Q-3 will be from Unit:2

OMR Based Examination (For All Courses)**[Time: 60 Min.]****[Marks 35]****Instructions:**

1. Total Number of Questions will be 35.
2. All questions will be in the form of Multiple Choice with four options.
3. All the questions will be compulsory.
4. Each question will be of one mark.
5. Correct option will be marked in the OMR sheet with Black Ball Point pen only.

Question 1:**Options :** (A) (B) (C) (D)**Question 2:****Options :** (A) (B) (C) (D)